

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
מקץ
בלשון הקודש
ואידיש

750

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

בעזש"ת

ספר
חק לישראל

פרשת מקץ

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

עניני בטחון לפרשת מקץ

נִדְּוּ מִקֵּץ שְׁנָתַיִם וְיָמִים וְגו'. דער מדרש זאגט
 נוייל יוסף האט גיזאגט צום שר המשקים
 פי אם זכרמני והזכרמני. יוסף האט גיזאגט צום
 שר המשקים צוויי קאהל ער זאל אים דער-
 מאגען צו פרעה. דריבער איז ער גישטראפט
 גינוארין ער זאל זיין אין הפיסה נאך צוויי יאהר.
 איז דאך אקשיא דער מדרש אליין זאגט פריער
 אויף דעם פסוק אשרי הנגר אשר שם ה' מבטחו.
 וואהל דעם מענטש וואס ער האט גיטאהן זיין
 פארזוכערונג אויף גאט. דאס איז יוסף. זעהן
 מיר דאך אז יוסף האט זיך גיט פארזוכערט אויף
 דעם שר המשקים נאר אויף גאט. פאר וואס איז
 ער גישטראפט גינוארין. דער תירוץ איז. עס
 זענען דא דריי אַרלייאַ מענטשן מיט זייערע
 פארזוכערונגען. איין סארט מענטשן זענען דא
 וואס זיי ווילען נאר גיט אַרבעטן אויף פרנסה.
 זייא בשעפטיגען זיך נאר מיט תורה אונד תפלה
 מצות אונד מעשים טובים טאג אונד נאכט. זייא
 זאגן גאט זעט זייא טאהן גיסים אונד זעט זייא

שפייזן. דאס איז אַבער גיט דער זענען פון הקב"ה.
 דאס האט נאר גיטראפן זייא זיין מענטש
 רבי שמעון בן יוחאי. וואס גאט האט אים
 געשפייזט מיט גיסים. וויא דיא נבוא זאגט פיל
 מענטשן האבן גיטאהן וויא רבי שמעון בן
 יוחאי. זיי האבן אונזעק געזייגט זייערע פרנסות
 אונד זענען געזאגען לערנען טאג אונד נאכט אונד
 זייא האבן גינואלט גאט זאל זייא שפייזן מיט
 גיסים. אונד גאט האט גיט גינואלט זייא שפייזן
 מיט גיסים. האבן זייא גיט גיקענט אויספירען
 צו טאהן וויא רבי שמעון בן יוחאי גיטאהן.
 מיר געפינען די נבוא זאגט אין (מסכת שבת נ"ג ע"ב)
 עס האט גיטראפן זייא זייערע אונד זייערע
 אטייב אונד זייא האט אים גילאן זייערע
 קינד. אונד דער טאן איז גינען אַרעם אונד האט
 גיין געלט געהאט צו צאהלן פאר זייערע דעם
 קינד. האט אים הקב"ה גיטאהן זאגט אונד עס איז
 זייא אים גינוארין אַבריקט וויא זייא אַשה אונד
 ער האט אליין געזויגן דאס קינד. האט רב יוסף

נזאנאם גענוים איז דער מענטש אנרויסער צדיק אז הקב"ה האט אים גיטאהן אזוי זאגט. האט אבני גיזאנאם פארקערט זעהן מיר. אז נאם האט אים גים גיגעבין פרנסה ער זאל קענען בצאהלין אא"ש זיא זאל זייגן דעם קינד נאר מען האט גיענדערט דיא נאטור אונ דעם פירונג פון דער נועלם. ער זאל זייגן דאס קינד. איז אציצין אז דער מענטש איז קיין צדיק. איז דאך אקשנא אויף אפני-זיי אזוי מען זאגן אז דער מענטש איז קיין צדיק. עס איז דאך גיטאהן גיטארין צו אים זאגט וואס עס איז גים גיטאהן גיטארין צו זיין אנדערין. נאר רב יוסף מיט אבני קריגען נועגן נועמען איז דער גס גיטאהן גיטארין. פאר דעם פאטער אדער פאר דעם קינד. רב יוסף זאגט דער גס איז גיטאהן גיטארין פאר דעם פאטער. ער זאל זיך גים דארפן כפרים זיין זוכין פרנסה אונ זוכין אא"ש וואס זאל זייגן דאס קינד. האט הקב"ה געמאכט ער אליין זאל קענען זייגן דעם קינד. איז דאך אציצין אז ער איז אנרויסער צדיק. אבני זאגט אז דער מענטש וואלט גיטוען אצדיק וואלט אים הקב"ה גיגעבין פרנסה. ער זאל פארדיגען. וואלט גיטוען אטובה פאר ביידע. פאר דעם קינד וואלט גיטוען אטובה צו וואלט געהאט ווער עס זאל אים זייגן. אונ פאר דעם פאטער וואלט גיטוען אטובה. ער וואלט געהאט פרנסה אונ וואלט גים ארעם גיטוען. אבער אז זאגט האט קיין פרנסה גיגעבין דעם פאטער אונ האט דיא בשאפונג פון דער וועלט גיענדערט. האט נאם נאר גיטואלט פארזארגן דעם קינד. אונ גים דעם פאטער. האט נאם געוויזען אפילו דיא בשאפונג פון דער נועלם צו ענדערין נאר אים קיין פרנסה צו געבין איז דאך אציצין אז ער איז קיין צדיק. זעהן מיר אז הקב"ה וויל יעדער מענטש זאל געשפייזט ווערין פון דיא נאטור גים פון נסים וויא רבי שקיען בן יוחאי. וויא משה רבינו האט גיזאנאם צו דיא יודין זוכרקה בכל אשר העשה. נאם וועט דיה קענטשין מיט אלץ וואס די וועקט טאהן. יברקה בכל מעשיה ובכל משלח ידה. נאם וועט דיה קענטשין מיט אלץ וואס די וועקט טאהן אונ אין אלץ וואס די וועקט שיגען דייע הענט וועסטו גיבענטשט ווערין. זעהן מיר דער מענטש דארף טאהן נאטירליכע זאכן אונ זיין פערוזכערט אויף הקב"ה אז ער וועט אים העלפן. דהיינו צו פרנסה. איינער האנדירט. איינער איז אבעל קלאכה. איינער ארבעט אין פעלד. דארף דער מענטש וויסען

אז נאם שפייזט אים. נאר נאם וויל אים שפייזן דורך דעם האנדיר אדער דורך דיא קלאכה. זיין אנדערין שפייזט הקב"ה אנדערש. אונ דער מענטש קען גים מיינען אז זיין זאנדירל אדער זיין קלאכה שפייזן אים. אדער זיין חכמה אדער זיין שטארקייט שפייזט אים. וואויס עס זענען דא פיל מענטשין וואס זענען אויף אזוי קלוג ווי ער אונ אויף אזוי שטארק וויא ער אונ האבן אויף דעם זעלביגען האנדיר וואס ער האט אונ זיין זענען ארעם. אדער איינער איז קראנק אונ ער רופט אדאקטאר. אונ דער דאקטאר האט אים געזינד געמאכט. זאל דער מענטש גים מיינען אז דער דאקטאר האט אים געזינד געמאכט. נאר הקב"ה האט אים געזינד געמאכט. הקב"ה האט בשאפן אזעלכע גראזן וואס זיין הייליגן קראנקייטן. דער מענטש ווייס אבער גים וועלכע זענען דיא גראזן. אונ דער דאקטאר ווייס זא דיא געמען פון דיא גראזן. דריבער סוז דער קראנקער רופן דעם דאקטאר ער זאל אים היילן מיט דיא גראזן וואס הקב"ה האט בשאפן. אויב הקב"ה וויל דער מענטש זאל עעהייגט ווערין. פרעפט באלד דער דאקטאר דיא מינים גראזן וואס ער זאל אים געבן אונ ער ווערט געזינד. אונ אויב הקב"ה וויל גים דער מענטש זאל געזינד ווערין. בלאנדעט דער דאקטאר אונ ער גים אים נאם אדערש אונ ער שטארקט. אבער זיך פאך-זיכערין אויף אפענטש אז דער מענטש וועט אים געבין פרנסה אדער דער מענטש וועט אים היילן פון זיין קראנקייט. אדער דער מענטש וועט אים העלפן. אונ ער פארזיכערט זיך נאר אויף דעם מענטש. האט דער נביא ירמיה גיזאנאם ארויף הנכה אשר יבטח בפרסו. פארפלוכט זאל זיין דער מענטש וואס פארזיכערט זיך נאר אויף דעם מענטש ופן ה' יסור לבו. אונ פון נאם טוהט ער אפ זיין הארץ. ער פראכט גים אין הארצין אז נאם העלפט אים אונ דער מענטש אדער דער האנדיר זענען שלוחים פון נאם. אונ נאם קען שיקען די העלף דורך אנדערע מענטשין אדער דורך אנדערע סבות אויף. אז ער פראכט גים אזוי. נאר ער זאגט אז נאר דער מענטש העלפט אונ נאר דיא סבה העלפט. דער מענטש ווערט פארפלוכט פון נאם. ווייל נאם ענדערט דעם מענטש אדער ער ענדערט די סבה ער זאל פון דעם מענטש אונ פון דיא סבה גים קענען גיטאלפן ווערין צו ווייזן אז נאם העלפט אונ ער קען שיקען דיא היילף דורך וועלכין מענטש ער וויל אונ דורך וועלכע סבה ער וויל. דאס

עניני במחן פֿרשֿת מקץ

זעלבֿיגע אזוי גינען ביא יוסף, טייל יוסף האט גינאָמט צום שר המשקים צוויי קאהל דו זאלסט מיר געדיינגען צו פרעה, האט יוסף געמאכט דעם שר המשקים פאר אשלים צו זיין אויף-לייוונג און ער האט גינאָמט צום שר המשקים וויא ער זאל ביידין מיט פרעה פון זייגעטונען, אויף דעם איז הקב"ה ביזו גינען אויף יוסף, גיט יוסף זאל מאכין אשלים צו זיין אויסלייוונג, גאר נאט אליין וועט מאכין דעם שלים, דריבער זאגט דער מדרש אשרי הנגר אשר שם ה' מקבחו, וואהל דעם קענשש וואס ער מאכט זיין פארזיכערונג אויף נאט, זה יוסף, דאס האט געדארפט טאהן יוסף, ורף קנה אל רבבים, און ער האט גיט געדארפט זיך קערן צו די מצרים, צום שר המשקים, ער האט מיט דעם שר המשקים גאר גיט געדארפט ביידין פון זיין אים גינעזן אויסגעזיימט:

זעפֿרייהונג, און האט אים גאר גיט געדארפט זאגן וויא ער זאל ביידין מיט פרעה פון זייגעט-וועגן, אפילו אין אָפֿת אזוי מאקי גינען דער שר המשקים דער שלים פון יוסף'ס זעפֿרייהונג, גאר גיט יוסף האט אים געדארפט זיגען מיט עצות, דריבער האט הקב"ה גילאָמט זיגען יוסף אין הַפֿיסָה אזוי לאנג ביז דער שר המשקים האט אים פֿאָרנעסן און יוסף האט גינעזן אז ער האט געזינדיגט מיט זיין פֿערזיכערונג אויף דעם שר המשקים, און ער האט זיך שוין פֿארזיכערט גאר אויף נאט, דאמאלס האט שוין אים הקב"ה געמאכט זיינע אָפֿת מיט דעם הלום פון פרעה, און הקב"ה האט אים זעלבֿסט אויסגעזיימט מיט אָפֿעסער אויסלייוונג וויא דער שר המשקים וואלט אים גינעזן אויסגעזיימט:

אונקלרס

מקץ יום א תורה

המשך מליל ד'א יהודה נפש י' יה יהו יהודה רח יוד הא ואו הא נשמה יהוה היה הירח ד' רמזי ירד אל שם ב'ן שבעשיה בניקר חולם :

מא יוהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על-היאר :

תרא ויהי מקץ שנתים ימים : מירס : בעל המורים נאמר כלן מקץ ונאמר בלכרס מקץ עשר שנים מה להלן עשר אף כלן לטוף עשר שנים ופי' ויהי מקץ דהיינו לטוף עשר ועוד שנתים : ויהי מקץ שלימה . אבל מקץ שנתים בלא ימים היוו משמע מקץ רש"י

(א) ויהי מקץ . כתרגומו מסיק וכל ל' קן א סוף הוא : על היאור . כל שאר נהרות אינם שנים אכל כיון דמקץ לטון סוף הוא א"כ ימים דכתיב בקרא לטם דעת זקנים מבעלי התוספות

(ב) ויהי מקץ . פרש"י לשון סוף כתרגומו . וכך הוצרך לפרש כן לפי שמצינו מקץ שהוא תחלה דכתיב בירמיהו מקץ שבע שנים תשחרו חפשי נבי עבר עברי . והתם אכל מסקן שבע שנים תעשה שפטה אין להביא דאיה פירוש לתורה אלהים

ווערט אן גירופען יאור ווייז דיא סענעטשין פֿלעגין מאכען אין דעם לאנד קליינע טייקלעך און דער גירוס פֿלעגט אויף גיין און פֿלעגט אריין גיסן אין זיין וואַסער ווייז אין מאַצרים פֿלעגט גיט אָפֿט ביין רעגין אזוי וויא אין אַנדערע פרקי דרבי אריעור

(א) ויהי מקץ שנתים ימים : ויהי עס האט זיך געזינדיגט צוויי יאָר נאָכדעם ווי דער שר המשקים איז פֿוין גינארין פֿון זיין געפֿינגקעניס (צוואַקטן אין יוסף גינעזן אין געפֿינגקעניס ווערן דער שר המשקים ימים ופרעה חולם . נלוארס מינה ימים למותר . והלטון ופרעה חולם מנומנס לנלוואר . ה' לו תחלה שבע קאמר רהא כתיב בתורה שש שנים יעבור ותו לא

(א) ויהי מקץ שנתים ימים און עס איז גינען אין סוף צוויי יאָר יאָר ופרעה חולם און פרעה האט זיך געקלמט והנה עופר און ער איז גישטאמאנען ביא דעם טיף . ורש"י זשריבט אַנדערע טייקען ווערן גיט אן גירופען יאור גאר דער טיף ספר הישר

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם . אין סוף צוויי יאָר ווי דער שר המשקים איז אַרױסגענאָנגען פֿון הַפֿיסָה האט פרעה געפֿיריקאָף אַחריִם (ווי עס זשטייט אין ר' סדרה) און ער האט גערופֿן אַלע תְּבָמִים פֿון מצרים און אַלע קנֿשִׁים און תְּרַמְטִים געזען פֿון זיין האט גינאָמט זיין פֿיינגג אויף דעם הלום און צו פרעה איז גיט גיפֿעלן זייערן

קאים על נדבא: נ וקא
 כן נדרא סלקן שבע
 תורן שפירן קמחו
 ופמימן בשר ובעיין
 באחוא: נ וקא שבע
 תורן או חבנין סלקן
 בתריהן כן נדרא ביישן
 בעל המורים

עניים ימים ופרעה חס. כתיב' עטר עניים: (ב) טעם פרות.
 פ"ט עננה יפסיס תלמיס ומה' ז' ט"ט תלמיס לודים ענמיס
 לשרות הבחמת כיהר וחחרות ועולות ורעות באחו: באחו. מקום עשבים כדכתיב' ישנא אחו בלי מים:

שפתי חכמים

ני ומת' דרש' מקץ לשון מקלח הוא וכו' לכל לשון קן נמי
 לשון מקלח הוא אלף היכא טבוא מוכח מן סמקלח טבוא לשון
 סוף לכתי כחז סמקלח הנח ימים ללמד סוף לשון וכל
 מקלח ומטעה כל ל' קן סוף הוא וחי סנקס רשי' וכן כל לשון
 קן סוף הוא נלמד ל' קן דמוכח כאל דמקן לשון סוף חט למדן
 מהכא לכל ל' קן סוף הוא דקן קן ג' ל' ודק' ל' וכל
 כהרש"ס שכתב דמיס קלח כיון דקן קן סוף משליכ' מלת קלח
 שפעמיס מחפרס סוף כמו מקלח שלג עיניס ופטס קלח כמו
 כרוב א' מקלח ופטס קלח כמו ומקלס אחיו: ואף עתה כמס
 עמיס קודם וזכ' כהמת מקומות און וז' קושטא' כי כחפון רכיס
 חתולת אהבס כשיעית' כדכתיב' וסכ'כילית' תשטעכס קרל מקץ
 ז' שנים תעשה עמקס כהשמת כפיס מיירי והשמת כפיס איניס
 על היאר. כ"ה' סייסעס ח"ו ה"פ היאר הידוע הכוזב נסיל וקאי על סל'
 כחלן ככ' כמ"ס ע"ס ח"ו אי' סוף כתיב נכר לל' הייתי וידע על איניס
 נכר עשוי יאוריס הוא נילוס וילוס היינו פישון הכוזב כס' כרלשית
 ג' נרות הכוזבים עס: ג' דקל' כיון דקאי אלחד מד' נרות הכוזבים
 שפשו יאוריס ע"י כני ארס לכן קרוא כמס יאור וכל שאר נרות אינן
 עשויס יאוריס ע"י כני ארס לכן קרוא כמס יאור וכל שאר נרות אינן

רע"י

ע"ל. וזכור לאקטו מקלח דמקן ז' שנים תעשה עמקס שפירושו
 ז' שנים תעשה עמקס כהשמת כפיס מיירי והשמת כפיס איניס
 על היאר. כ"ה' סייסעס ח"ו ה"פ היאר הידוע הכוזב נסיל וקאי על סל'
 כחלן ככ' כמ"ס ע"ס ח"ו אי' סוף כתיב נכר לל' הייתי וידע על איניס
 נכר עשוי יאוריס הוא נילוס וילוס היינו פישון הכוזב כס' כרלשית
 ג' נרות הכוזבים עס: ג' דקל' כיון דקאי אלחד מד' נרות הכוזבים
 שפשו יאוריס ע"י כני ארס לכן קרוא כמס יאור וכל שאר נרות אינן
 עשויס יאוריס ע"י כני ארס לכן קרוא כמס יאור וכל שאר נרות אינן

ע"ל. וזכור לאקטו מקלח דמקן ז' שנים תעשה עמקס שפירושו
 ז' שנים תעשה עמקס כהשמת כפיס מיירי והשמת כפיס איניס
 על היאר. כ"ה' סייסעס ח"ו ה"פ היאר הידוע הכוזב נסיל וקאי על סל'
 כחלן ככ' כמ"ס ע"ס ח"ו אי' סוף כתיב נכר לל' הייתי וידע על איניס
 נכר עשוי יאוריס הוא נילוס וילוס היינו פישון הכוזב כס' כרלשית
 ג' נרות הכוזבים עס: ג' דקל' כיון דקאי אלחד מד' נרות הכוזבים
 שפשו יאוריס ע"י כני ארס לכן קרוא כמס יאור וכל שאר נרות אינן
 עשויס יאוריס ע"י כני ארס לכן קרוא כמס יאור וכל שאר נרות אינן

דעת וקנים מבועלי התוספות

דעה איצטרך מקלח למיכר דאין שוביעת משמעת אהל
 במישה כנ"ל. ופרעה חס לא כסרת הקב"ה קצת בשר
 ודם ב"ו טבה באומל וברפא ברביה אבל הקב"ה טבה
 באומל וברפא באומל יוסף ורבה עליו חרות שרלה על אחיו
 ותרפא על ירי חלום פרעה והיינו שימד הארבים מסכות
 עצבן מהקן רשע:
 (ב) והנה מן היאר. לפי שרבינו הרשב"ע בא עליו המים
 שמשקה השדות ומריר הרבחותא:

לנחיס ימים שפסחוס נשלמו מיום ליום ולא ענישו ולא חסרו
 שפקידס וזן פסחוס ק"ן טעם. ולמה טעם לו הקב"ע כן ולא הועיל זכותו
 ולמה פסחוס ק"ן טעם. ולמה טעם לו הקב"ע כן ולא הועיל זכותו

לענדער: (ב) והנה מן היאר און פון דעם טייה
 גייען אויף ויבען קימס אשיין גישמאלט און
 פעם פלייש פלוקר ויאי זענען גינען וייער שיין
 און פעם. ורשעי שרייבט דאס איז גינען אסימן
 אויף דיא וואסע; אדען דיא לייט ווערין אן גינען

פרקי דרבי אליעזר
 צענען יאקר פון זכבול דאס פוס'פיר'ס הייב קב' אים געמאכט און
 צוויי יאקר גייל ער האט גינאנט דער שר המשקים ואל איהם
 געניינגען צו פרעה, איז צענילעך יאקר און הקב"ה האט אים
 גינעבן דוח הקולש ער זאל קענען געשיידן די חלומות פון שר
 המשקים און פון שר האופנים און ער האט גינעמט גישיידן
 דעם חלום פון פרעה און פרעה האט גינאנט צו זיינע קענעם
 אזוי אדקס ויאי יוסף קענען פיר גאר גיט געפונען און אלע
 שראכין האט ער געוואקס, און ער איז גינען אן גאט און ער
 האט גינען סעקנשין גידין מיט פערשידענע שפראכין האט
 ער געוואקס וואס זיי גידין, און זען ער האט געוויקלט
 פון די ספרים געקענט אויף דיא ספראקען און האבן גינארפין
 אדענע רינגען אויף די ערד, זיי האבן געמאכט הייל ער-

לנחיס ימים שפסחוס נשלמו מיום ליום ולא ענישו ולא חסרו
 שפקידס וזן פסחוס ק"ן טעם. ולמה טעם לו הקב"ע כן ולא הועיל זכותו
 ולמה פסחוס ק"ן טעם. ולמה טעם לו הקב"ע כן ולא הועיל זכותו

חלות פרעה

לכחז ויתלוס פרעה. אלל אינא בתורה ד"א קן עס להפקד
 זמן נתן ליסוף כמס עיניס יעשה כחית המורים כיון וסגיפ סקן
 חסל פרעה חסוס. איין חלון ויעיניס מה כל המדויס אלל ללמד
 כזה. ואיך מפרש כוזב סוף סמקלח שאמר ללכל חכילת איח שוקר
 אכן אה"ל וללמות. ונחלה סמלודרש חוס ס"י קשה ויחית חסן
 כסוף מיושר כאלורש עסי יסול נאמס ויחי גשמתים ימים. חסן
 אל שגלחת שגא הכוזב חוס לשרות שפסק'ס חס'ס חון סק'ס
 וזן הקלוב מחלון ימי מוס ליום ע"כ. גשמתים ימים. חסן סמס
 אל חסר'ל ארס ימים גשט ג"כ גשט יתשג. ל"כ אמר כאל
 וזן סמס חסן ואל סקדיס חסון כמו טעמ'ס לשראל כמלמיס
 חסן וזן פסחוס ק"ן טעם. ולמה טעם לו הקב"ע כן ולא הועיל זכותו
 ולמה פסחוס ק"ן טעם. ולמה טעם לו הקב"ע כן ולא הועיל זכותו

פירוש לתורה אלהים
 שיין איינער קענין אנדערען איין אנדערען וואס
 גיט באאנן אויף דעם אנדערען ויתרענה אונס ויניא
 האבין זיך גיפסקעמס אין גימוויקן: (ג) והנה
 שבע פרוה ויבען אנדערע קיה נענען אויף גינאנגען
 גאך ויאי פון דעם טייה דעה שלעקבם גשמאלט

ספר הישר
 וינענע ביידי און פרעה האט געתיימן קען זאל זינגן און
 חכמים און חרופמים און כפשיפס וואס געקענין זיין
 לאנד מצרים ויאל זיי ווייפין גיט צו געשיידן זינען היום
 פון פרעה, ווי דער שר המשקים האט גינעקעמט די גזירה
 איז ער געקוקען צו פרעה און האט אים גינאנט אז אין
 חפיקת און דא איינזער קאן נאמס ויניא צו געשיידן
 איהם, ווייל ער האט ריקטיג געשייד זיין הילום און דעם
 חלום פון שר האופנים, פרעה האט געשקט קען זאל
 וינענע ביידי און פרעה האט געתיימן קען זאל זינגן און
 חכמים און חרופמים און כפשיפס וואס געקענין זיין
 לאנד מצרים ויאל זיי ווייפין גיט צו געשיידן זינען היום
 פון פרעה, ווי דער שר המשקים האט גינעקעמט די גזירה
 איז ער געקוקען צו פרעה און האט אים גינאנט אז אין
 חפיקת און דא איינזער קאן נאמס ויניא צו געשיידן
 איהם, ווייל ער האט ריקטיג געשייד זיין הילום און דעם
 חלום פון שר האופנים, פרעה האט געשקט קען זאל

מקץ יום א תורה

אונקלוס

מראה ודקות בשר ותעמדה אצל
 הפרות על שפת היאר: ונתאבלנה
 הפרות רעות המראה ודקת
 הבשר את שבע הפרות יפת
 המראה והבריאת וייקץ פרעה:
 ויישן ויחלם שנית והנה שבע
 שבילים עלות בקנה אחד בריאות
 ומכות: והנה שבע שבילים דקות

מראה ודקות בשר ותעמדה אצל
 הפרות על שפת היאר: ונתאבלנה
 הפרות רעות המראה ודקת
 הבשר את שבע הפרות יפת
 המראה והבריאת וייקץ פרעה:
 ויישן ויחלם שנית והנה שבע
 שבילים עלות בקנה אחד בריאות
 ומכות: והנה שבע שבילים דקות

רשבים

(ד) ויקץ פרעה וישן מיד ויהלום וגו' בין שינת מעט
 לשנת מרובה רגיל הלום להתחיל לעיין אחר ועיין
 אינו נוהג לב להבין שזה הלום הוא עד ששכחה שינתו
 ויעור לבשרו וזו ויקץ פרעה לבסוף והנה הלום אבל
 עד עתה לא ידע: (ה) בקנה אחד. וזו סי' לשבוע לבל גרעין שבע שבילים:

בעל המורים
 לכיס ופתוחים פתוחים כלוחים שהם ו' וממנוס מחך
 כגון יתפרנסו ממרים: (ס) בקנה א' ג' כמא' כ' סה' א' ויד
 גבי מורה שהשבע הוא חזר לשלם וקבר דהא כטובות בקנה אחד
 ובסודות לא רחם בקנה אחד:

שפתי חכמים

על מה שיהיה מלאם שפת רק כריאות כשר ולא טוב
 המלאם וזו המלאם ומתוך כיון שמליו שפת דשבע פרות
 הטובות הם סימן לשבע ימי השבע א"כ ה"ה כזה שפתרון נמי
 פה יוסף דיוטה מלאם סימן הוא ליומי השבע והפתרון קאו
 נמי על זה דכיומי השבע נראה סברות יפות אלו דלוינו יפות
 יפות מלאם קלומי שמקבל זה את זה כשכר פנים יפות וטוב לו
 די מחסורו אשר יסתר לו: זה דקל דלאחר שיד לומר דק
 אכסמה ואכשר דכיון ה"ל למוכת כיומם כשר ועו"פ טיב"ס
 שטיב"ס הוא לשון דק אפי"ה קורין לכהנה כחשה טיב"ס
 דר"י קאי אטיב"ס בלע: ו דקל ודחאכלנה ספרות ים לפרט כשתי פירושים. ה"ה שחאל כל שחמה שפוע נכחתי כימי
 דשח מלוי לקמן כדשח סימן שיהא מלאם כיומי הרעב וזה סימן שחמה וכו'. וזה הסי' אמת
 בלעט שיד לומר על ר"ה זה את זה לכך מפרש סימן וכו'. ע"כ: ו ר"ל כמו כל לשון קורין קש על שבילי קוארל שחאל
 כמי שם קש על עץ וי"ח בלשון עברי נמי כן הוא: ו דקל דלוי שיד לומר כריאות אשכנסי אלא דוקא אכנעי חיים בלע
 לפיל גבי פרות ומתוך דשח בלעט קורין לבלעט טוכות שייני"ס שהיא בלי"א פרי"ס א"כ ה"ה בלשון עברי שיד לשון כריאות נכ

הלום פרעה

כלית הוא חוקר אכן אופל ולחמה. וסכונה סנהה מדרכו ית'
 שבעו זמן אל הטובה או ויטל הכוח לקדים סגנה הטובה
 כזאל. כמו ספרה את ישראל ממלכים קודם שהם יעזר אלכל
 אם הטובה היתה היא סבה אל הרעה שהיא אחריה מהר. אז

פירוש לתורת אלהים

וזקת אונ דין פלייש בלומר מאנערע קדה ומעמדה
 אונ וי"א האבין זיה גישמשלמט בייא דיא קדה על
 שפת אויף דעם בארמען פון דעם טייה: (ד) ותאבלנה
 אונ די קדה ונאם זענען גיווען שלעקט גישמאלט
 אונ דין פלייש האבין אויפגינגען את שבע הפרות
 דיא זיגען קדה ונאם זענען שיינ גישמאלט אונ
 פעט פלייש, ורשי שרייבט דאם איז אסימן

דפירינגען צו אים ופס"ג. יתבה איז זעקוען פאר פרעה,
 אונ פרעה איז גיעקט אויף זיין קעניגליכע שפחה צר איז
 דרלי שפראכן זיגען זעקוען צו יוסף, אנדערע זענען זעקוען קויפן תבואה,
 אונ האבן געבריינגט צו אים ויזער ציגען
 און זעקוען זענען צו קרייב אונ סתגות ונאם זען געבריינגט, אונ יוסף האט גידעם מיט יעדער זינגער

להשקיע מיסוד ומלכות דוא' שין דלת יוד נמש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונדי נשמה דיסוד א אדר אדר אדני נמש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו הו הו חיה יחידה דיסוד יתנה חית יחידה דמלכות אל שם כן שבשעיה

א שמעו מוסר וחכמו ואל תפרעו: ב אשרי אדם שמע לי ואל תרשונו: ב טובי לכה נשאת דשמיע לי ונשקור על איסקופותי ככל יוקא ויוקא למגמר ספי דתקעי: ג מסול קאן דמשפח לי משפח חיי וסתמי ליה רעוהא מן קדם אלקהא: ד יוקאן דחסיי עלי עמודיה שבועה: ה טבחה מכהה מסכה יינה אף ערבה שפחנה: סמצא קרי

מחביל גפשיה וכולהון שגאי דחמי למותא: ה חקמתא תתבגי עמודין: ו ונקמת נקמתה ומנת חכמה וסדרת פתוריה: רשי

מצורת דוד (ב) שמעו. כחמילה משמו המוסר להיות יראה הי על פניכם ואחר כך למדו חכמה ורו כדלי לא תכעלו את החכמה הויל ותקם לה היראה: (ג) לשקור. לנמר לכה על לחותי ככל יום ולכנת כקבע כמזוות פתחי כדרך הסומר הויכב ומשמר קבע: (ד) ויסק. ומזיל רלון מה' רל' ה' יהיה מראה לו: (ה) ורחוטי. אכל החוטא לי ומחמם כי הוא כעלמו נוזל נפשו כי מהלכה: כד משנאי כו'. ככל הכר כמ"ט: (ו) חכמות. כל אחת מהחכמות בנתה בית לנחמה: חצבה. נבויש על הרבה עמודים וחלונים הם הו הו הו כהפואה גמורה והוא דבר הנחמד לעין הרואה: (ז) מבחה. שחטה וכתים ומונה יינה ויף ערכה שולחנה להאכל לסקרוחוס: פירוש ע"מ

(א) שמעו מוסר ותכמו הערם צו שיקראף אונ קלונגט ואל תפרעו אונ פאר שיקערט גיט מיין שיקראף: (ב) אשרי אדם שומע לי וואהל דעם מענטש וואס הערם צו מיר לשקור ביי דלחתי יום יום צו אייזין אויף מייןען קירען טאג ביי טאג לשמור מיוות פתחי אונ צו הימען דיא ביי שמיידלען פון מייןען רען. דהיינו ער ואל צום ערשטיין אריין גיין אונ שוהל אונ אין בית המדרש אונ ואל צום אינטערשטיין ארויס גיין: (ג) כי מוצאי מצא חיים רען דער וואס געפינגט מיד הורה דער געפינגט לעבין ויפק רצון מה' אונ ער ציהת אויס איין גוטען ווילען פון גאט: (ד) וחסיי חופים נפשו אונ דער וואס ויגרינגט אקעגנין מיר דער גערויבט

עיקר תוימ

משנה פאה פרק א

ברמנורא

פרק א א אלו דברים שאין להם שיעור. מדאורייתא אכל מדרבנן יש להם (עוד) שיעור דלא תנן כמספא אין פוחתין לפאה משעים: הפאה. שאלס חייב להניח כסוף שדהו לעניים כדכתיב אדרבה תאכיל עמל לכן כשמוסיף אחר שנתן כשישור הר"ש ז"ע הא פאה נמי לדמותיה על מ"ו ז"ע. חז"ט: [ג] הפאה. ושעס פרק א א אלו דברים שאין להם שיעור דאם וענען די ואקען וואס האבין קיין קאם אונ קיין צאהל אין דיא הורה וויא פיר מען ואל מאהן ואונ וואס מועהר איז אלץ געסערן. הפאה עם שמיים אין דיא הורה אז אבער הכות שניידט דיא תבואה פון ויין פעלד ואל ער לאזין אין עק פערלד אביסור תבואה אונ זאל ויאי גיט אפ- שניידין גאר ער זאל ויאי לאזין פאר ארעמע לייט די ארעמע לייט זאלין אפרייסן די תבואה פון פעלד אונ זאלין דאס געמען פאר יוד. אונ עם שמיים גיט אין דער הורה ויאי פיר תבואה ער זאל לאזין. גאר דיא הורה מייןט ויאי פיר תבואה

(א) אלו דברים. הא ללא תנן תרומה עסקין קיין דלימא תרומת מעשר שני זה שיעור לא נקט אף סתם תרומה ירד. וע"ל פיהו תלוקה מן השאל כדמפרס אחר כך דכפ"ל ביקש לעשות כל עשה פאה עשה ביקש לעשות כל כרוי תרומה חינו עשה. (וע"ל ללא תני דק מה שיש כהוספתן מזה כדמטי כרוי אלוין שלא בשנו ע"ס חז"ל

אלו דברים שאין להם שיעור. [ג] הפאה

כלו אמתיי דחסד דמלכות דליכא אל

אלו דברים שאין להם שיעור. מדאורייתא אכל מדרבנן יש להם (עוד) שיעור דלא תנן כמספא אין פוחתין לפאה משעים: הפאה. שאלס חייב להניח כסוף שדהו לעניים כדכתיב אדרבה תאכיל עמל לכן כשמוסיף אחר שנתן כשישור הר"ש ז"ע הא פאה נמי לדמותיה על מ"ו ז"ע. חז"ט: [ג] הפאה. ושעס פרק א א אלו דברים שאין להם שיעור דאם וענען די ואקען וואס האבין קיין קאם אונ קיין צאהל אין דיא הורה וויא פיר מען ואל מאהן ואונ וואס מועהר איז אלץ געסערן. הפאה עם שמיים אין דיא הורה אז אבער הכות שניידט דיא תבואה פון ויין פעלד ואל ער לאזין אין עק פערלד אביסור תבואה אונ זאל ויאי גיט אפ- שניידין גאר ער זאל ויאי לאזין פאר ארעמע לייט די ארעמע לייט זאלין אפרייסן די תבואה פון פעלד אונ זאלין דאס געמען פאר יוד. אונ עם שמיים גיט אין דער הורה ויאי פיר תבואה ער זאל לאזין. גאר דיא הורה מייןט ויאי פיר תבואה

לא תכלה פאת שדך בקלדך: והבבורים: דכתיב דרשית כבורו דחמתך תביא בית ה' אלהיך ולא נחנה תורה בהם שיפור (ה): והראיון: שחייב אלם ליהא כל נעורה בשלם נרלים דכתיב שלם פטמים כשנה ירחא לל וזוכר וחתם כרתיא חין לה שיפור:

והבבורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה: אלו דברים [ג] שארם אוכל פירותיה בעולם הזה [ד] והקרן קיימת לעולם הבא. [ה] כבוד אב ואם, וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו [ו] ותלמוד תורה כנגד כולם: ב אין פוחתין לפאה מששים ואף ע"פ שאמרו אין לפאה שיפור הכל לפי גודל השרה

חלה כסופתו מיבו היכא דתחן פאה נדעו כסוף שדעו חייב כמספרו מה שסופי: (ח) וף מדרבנן חין לה שיפור: (ט) חקנה חסא הוא כמכתב תכונות דף ז'. וזשחא מלורויסא חין שיפור נביא כמחוט: [א] שארם אוכל: כחכ הר"ח כי המלות כולם נחלקים כחלקם על שני חלקים. ה' כמה שיש בו וכן הקב"ה כחן זלית ותפילין בו, וכו' מנות המנות כמחולת בני אדם קהלים עם קהלים כגון פוארסע על ענינים וכוון הלויו דאשכחא חין את רעשו וכשיעשע המנו' שנתקן ה' יבנהוהו הקב"ה עליהם לטובם הכל, וכשיעשע המלות שנתקן השני המנה לו לזדקק לטובם הכל ויחלל טובה בטובם הוה כשכור סגסג מן פסוק לניו אלם כו' ולו המלות כדלו אלם לחכרו נכנסות כנ"ח: [ז] והקרן: והסכי את אשמו דרללו הירגס חסך קרן: מרין: והכריז כחכ שכשכור סגסג כקריים קרין גוף סדלר קרן: [ח] כבוד אב ואם: כתיב למען יירבו ימך ולמען ייעב לך חך כעולם סזח וחד לעו"כ: ככ"ח כתיב ודוף זדקת וחסד יחלל חיים זדקת וכבוד: ככ"ט כתיב נקט שלום ורדפונו כו' ויחלל רדופה דרופה מנ"ח: ככ"ח כתיב כי יחל חידך ואורך ימך: [י] ות"ת כו': כי כת"ח יוסכ האדם ככל זה שסתלמוד מליא לדי חמסע כר"ח: (ג) ותמימי מלח חסדק שפרה כפסח מני דנולא כפסח ששים מופדה הנדולה וכו' ענינים מועטים. והר"ס לא כחך דחסיף אלל שלל יסוח

שיפור העולה מעה כסף והגינה שחך כסף: וגמילות חסדים: דכנפשו כגון ביקור חולים ולקבור חמים וכיוצא בהן אכל נמלות חסדים דכמחור כגון פדיון שבויים ולבטוח ערומים ולהאכיל את הרעבים וכיוצא בהן יח שיפור שיתן ככל פעם שחלל מלחה כזו לידו תמימות אל הייחם שכלכמו ותו לא מחייב דכתיב חמרתך המכבזת אל יכבזו יותר מחומסו (כ) הלכך מכשי ייה ללויים לאפיוסי חמסיתם הריחם ככל עת כלי שיהא מלי כ"ו ש"כ גמילות חסד לילו שיקימו וזככי נפיק ידו מובחי: ות"ת: חין לה כנגד כולם: שקול כנגד כולם: ב אין פוחתין שיפור: מלורוי' כדלחמן: הכל לפי גודל השרה

ובו' אלם גדולה וענינים מועטים נותן ומוסף על ששים התבואה עד ועטם לאוזן אין גינוג והבבורים עם שמיים אין דיא תורה דיא פירות ונאם ווערין צום ערשמיין צייטיג אין פעלדך זאל מען פריינגען אין בית המקדש אונ עס נאשקט גימ אין דער תורה וויא פיר פירות עד זאל פריינגען: נאר וויא פיר עד פריינגט אין גענוג ויראיון אין דיא תורה שמיים דרייא מאהל אין יאהר ואויף פסח שבעות סופרות זאל יעדער יוד קוקען אין בית המקדש גיזעהן ווערין פאר נאם אונ עם שמיים גימ וויא פיר מאהל עד זאל גיזעהן ווערין אין בית המקדש פאר נאם אין יעדער יום טוב נאר וויא פיר מאהל עד ווי קען יעד אריין קוקען אין בית המקדש אונ גיזעהן ווערין אונ אריים גיין אייגער פעהר אייגער ווייניגער נאך האם דיא תורה גיזאגט מען זאל גיט גיזעהן ווערין ליידיג נאר מען זאל מיט פריינגען קרבנות אונ דיא תורה האם גיט גיזאגט וויא פיר געלט דיא קרבנות זאלין קאסמין נאר וויא פיר וויא קאסמין איי גענוג ונמימות חסדים צו מאהן גמילות חסד מיט זיין נוף עד זאל ויך געמינגען מיט קראנגע וועגן וייערע רפואות: אונ צו געמינגען בייא קראנגע אונ פערניגען וויא מיט וואם וויא דארפין דאם איז ביקור חולים. אונ מען דארף זיך בשעפטיגען מיט מתים צו מאהן וואם וויא דארפין צו וייער קבורה ביו וויא וועלן פגראבין ווערין אונ דעקט גלייבין. דאם האם גיט קיין שיפור נאר וויא פיר עד קען אזוי פיר מוז עד מאהן אבער מיט געלט צו מאהן חסד האם

אשיפור. אייביג אפיגעפמיל פון זיין פערדינקסט מוז בייא דעם מענקמישן זיין אפ גלייבן או מיט דעם געלט זאל עד מאהן גמילות חסדים פארגיין אדער שייקנין קארעמע לייט ותלמוד תורה לערנען האם אויף קיין שיפור נאר וויא פיר עם איז מעגליך אזוי פיל זאל עד לערנען ווארום עם שמיים אין פסוק והגית בו יוסם ולגיהם: דו זאלקסט לערנען דיא תורה פאן אונ נאכטן אי דברים שארם אוכל פירותיהן בעולם הזה ותקנו תעמם לעולם הבא דאם זענען דיא זאכין וואם דער מענקמיש געסט דיא פרוקט ופון דער מצוה אויף דער וועלט אונ דער קרן פלייבט אויף גענער וועלט.

גיבור אב ואם ערליך האלמין פאטער אונ מוסער, וגמילות חסדים אונ מאהן גמילות חסדים ותבאת שמים בין אדם לחבירו צו מאכען שלום ווען צוויי מענקמישן קריגין זיך ותלמוד תורה כנגד כולם לערנען תורה אין גרעסער וויא אלע מצוות: ב אין פוחתין לפאה מששים דיא רבנן האבין גיזאגט מען פאר גיט געבין פאה ווייניגער וויא איין ועקציג חלק פון דעם פעלד ואף פי ע"פ שארם אין פאה לייטר אפיילו ריא חקמים האבין גיזאגט אין דער ערשטער משנה או פאה האבין גיט שיפור וויא פיר זאל מען געבין. דאם איז נאר מן ההוראה דיא תורה האם גיט גיזאגט אשיפור וויא פיר תבואה מען זאל לאזן אין עק פעלד פאר דיא ארעמע לייט.

אבער דיא רבנן האבין גיזאגט מען זאל געבין אנעקציג חלק פעלד הכל לפי גודל השרה אלץ נאך דער ארץ פון דעם פעלד. וואם מען האט גיזאגט

אזוועציג

מקץ יום א

עיקר תורמ

מסמיס אף שהענינים מוטעין: (1) נוחנין ב' וליא דפאט סך משמע דוקא בסוף כדמשמע לשון פאה ואם נתן מחתלה ומחמלע לא תקדש בדין פאה ולחייב במשער הר"ש: (2) והחיות הפאה על זה ומוחרו פ"ה הר"ש אם שיר קלח א"כ כו' בשנין שיעור פאה ומקש להוסיף איירי דכיוול להוסיף על המחזור ויש לו תורה פאה לפטור מן המשער ופאה לאו כלומר שכבר חלש אינו מוטן אלא החטום הפקר דכל מה שהפיק מן החטום אין לו תורה פאה ואינו נפטור מן המשער עד שיפיק: (3) וליא דהפקר בין לענינים בין לענינים מהפיק פאה דלענין כו' אכל לענין משער דלענין כו' חיות: (4) ונקט פסימי ומוחיוט:

מוסיף על שנים לפי רוב הענינים: ולפי רוב העגורה. אית דנרטי עגור כו"ו כלומר לפי רוב עגורו ויכח לענינים ל' ועגורתו בתרבו אחר גזומות הארץ. ואית דנרטי עגכה כבי"ח ושורשו גודל הנרגרים וקטני שאם היו השפלים של שדה במקום א' מלחות וטובות ובמקום אחר גזומות דקות לא יניח הפאה כולן מן הרשעה אלא ישער ששים לרע וליפיה: ג' מתחלת השדה ומואמצעה. ואחין נרד' להניח פאה בסוף שדה לכתיב לך תכלה פאת שדך לקלור אמרה תורה תן פאה ואע"פ שיש ענין קמה לקלור: ובלבד שיתן בסוף בשיעור. אף על גב דרבי קרח בתחלה ובאמצע כסוף השדה תשלוש שיעור אחד מ' ע"מ מה שנתן באמצע ובתחלה כן מוכח בירושלמי. ורמב"ם פירש ובלבד שיתן בסוף כשיעור פאה הגריכה לכל השדה שצריך שנייה בסוף השדה אחד מששים חוץ ממה שהניח בתחלה ובאמצע: אם שיעור קלח אחד. כסוף השדה והניח אותו לפאה סומך עליו וכל מה שהניח באמצע ובתחלה חתלה תורה פאה עליה: ואם לאו: שלא הניח אפי' קלח א' בסוף השדה לפאה הרי מה שהניח באמצע ובתחלה אינה חסוכה פאה אלא דין הספק יש לה (ד) ופליגי אדרכי משעון דלמך דמכל מקום היא חסוכה פאה אלא דלא מפטר בעל השדה כהני (ה) והלכה כר' שמעון: ד כל דבר שהוא אוכל. למעוטי פסימי סמיס (ו) שיעור שכן אוכל ע"י הדמק לאו אוכל מקרי ומייבין כפאה דכתיב וכו' וקולרסם ואין קנייה אלא כדכר הראוי

ע"פ שדך. אף על גב דרבי קרח בתחלה ובאמצע כסוף השדה תשלוש שיעור אחד מ' ע"מ מה שנתן באמצע ובתחלה כן מוכח בירושלמי. ורמב"ם פירש ובלבד שיתן בסוף כשיעור פאה הגריכה לכל השדה שצריך שנייה בסוף השדה אחד מששים חוץ ממה שהניח בתחלה ובאמצע: אם שיעור קלח אחד. כסוף השדה והניח אותו לפאה סומך עליו וכל מה שהניח באמצע ובתחלה חתלה תורה פאה עליה: ואם לאו: שלא הניח אפי' קלח א' בסוף השדה לפאה הרי מה שהניח באמצע ובתחלה אינה חסוכה פאה אלא דין הספק יש לה (ד) ופליגי אדרכי משעון דלמך דמכל מקום היא חסוכה פאה אלא דלא מפטר בעל השדה כהני (ה) והלכה כר' שמעון: ד כל דבר שהוא אוכל. למעוטי פסימי סמיס (ו) שיעור שכן אוכל ע"י הדמק לאו אוכל מקרי ומייבין כפאה דכתיב וכו' וקולרסם ואין קנייה אלא כדכר הראוי

ע"פ שדך. אף על גב דרבי קרח בתחלה ובאמצע כסוף השדה תשלוש שיעור אחד מ' ע"מ מה שנתן באמצע ובתחלה כן מוכח בירושלמי. ורמב"ם פירש ובלבד שיתן בסוף כשיעור פאה הגריכה לכל השדה שצריך שנייה בסוף השדה אחד מששים חוץ ממה שהניח בתחלה ובאמצע: אם שיעור קלח אחד. כסוף השדה והניח אותו לפאה סומך עליו וכל מה שהניח באמצע ובתחלה חתלה תורה פאה עליה: ואם לאו: שלא הניח אפי' קלח א' בסוף השדה לפאה הרי מה שהניח באמצע ובתחלה אינה חסוכה פאה אלא דין הספק יש לה (ד) ופליגי אדרכי משעון דלמך דמכל מקום היא חסוכה פאה אלא דלא מפטר בעל השדה כהני (ה) והלכה כר' שמעון: ד כל דבר שהוא אוכל. למעוטי פסימי סמיס (ו) שיעור שכן אוכל ע"י הדמק לאו אוכל מקרי ומייבין כפאה דכתיב וכו' וקולרסם ואין קנייה אלא כדכר הראוי

אזעקציג חלק פעלך איז פאה דאם איז נאר בייא אביסר פעלך גיט גרויס אונ גיט קליין. אונ אז דיא ארעקע לייט זענען גיט פיר אונ גיט ווייניג נאר מיט אבער אז דיא פעלך איז גרויס אפילו דיא ארעקע לייט זענען ווייניג גיט ער קער וויא אזעקציג חלק. נאך דיא גרייס פון דער פעלך זיי רוב תנייני ארעז דיא ארעקע לייט זענען פיר אפילו דיא פעלך איז קליין מוז ער געבין קער וויא אזעקציג חלק נאך דעם רעקענונג פון דיא ארעקע לייט זיי רוב השגה אנדערע רעקענען אז עס דארף שטיין העגנה מיט וואז איז דער פשט נאך זיינע ענינות עס הייקט וויא גיט זיין הארץ איז צו ארעקע לייט אזוי נאך ער געבין פאה אפילו נאך קער וויא אזעקציג חלק אונ אנדערע רעקענען אז דער ווארמ עגכה דארף שטיין מיט אבי איז דער מיטש עגכה קערנער. דאם הייקט אז אין דער פעלך איז דא צווייטערלי תבואה אין איין טייל פון דער פעלך זענען דיא קערנער גרעסער אונ אין אנדערין טייל פון דער פעלך זענען די קערנער קלענער זאל ער גיט געבין פאה פון דער לייט וואס דיא קערנער זענען קלענער. נאך ער דארף געבין איין זעקציג חלק פון דער פעלך נאך דעם רעקענונג פון דיא קלענער קערנער אונ פון דיא גרעסער קערנער: ג' ותייני פאה סתתית השדה והאמצעה קען מען געבין פאה פון אנהויב פעלך אדער פון מיטן פעלך. ואפילו דיא תורה האט גייהייסען געבין פאה אונ דער ווארמ פאה איז דער טייטש דאם עק (מען זאל איבער לאזן תבואה פאר דיא ארעקע לייט אין

עק פעלך) פון דעקס ווענין מען ער געבין אין אן הייב אדער אין מיטן פעלך אויך רבי שמשון אומר ויבדל בסוף פשיעור רבי שמעיאל ונאגם דיא פאה וואס ער האט גיגעבין פון אנהייב אדער פון מיטן פעלך ווערמ אויך גיגעבונט אזוי וויא פאה. צוריק געמען פאר דאם גיט דער בעל הבית תרוקה ומשער דארף קען פון דיא תבואה גיט געבין (ווארום פון פאה דארף קען גיט געבין תרוקה ומשער) נאר אין סוף פעלך מוז ער לאזן נאך אפאהל פאה אויז וויא דער דין איז אזעקציג חלק פעלך פון דער לייט פעלך וואס איז געבליבען ועיין בהר"ב רבי יהודה אומר אם שיר קלח אחד סיפא יו פשוט פאה רבי יהודה ונאגם מיט דיא פאה וואס ער האט גיגעבין אין אנהייב פעלך אדער אין מיטן פעלך אזעקציג חלק איז ער יוצא דעם דין פון פאה נאר ווייט אין דער תורה שטייט דאך אבער דער ווארמ פאה וואס דאם איז דער מיטש אין עק דריבער דארף ער עפ"ס איבער לאזן אין עק פעלך אויך אונ אז ער האט נאר גילאזן איין ווארמלי תבואה אין עק פעלך איז ער שוין יוצא דעם דין פאה. ווארום מן התורה האט דאך פאה קיין שיעור וויא פיר ער זאל געבין וואס זאל אינו נתן אלא משום הפקר אבער אז ער האט אין עק פעלך נאר גיט גילאזן האט ער גיט מקיים גינען דעם דין פאה. אונ די וואס ער האט פריער גיגעבין גיהער גיט נאר צו ארעקע אזוי ווי פאה נאר דאם איז הפקר אונ דאם גיהער צו רייקע קענקשין אויך ווער עס נעקט פריער צו דעם גיהער דאם: ד' ג' אפרי בפאה אפלה האבין דיא חקמים גינאגם אין

לאכליה: ונשמר. למעוטי הפקר שאין לו שומרים שאינו
 חייב בפאה דכתיב לפני ולגור תבויב אותם מרע להפקר
 שכבר נעזב: ונידוליו מן הארץ. למעוטי כמתיב שאין חייבות
 שאף להם שרע בלתי גדולותם מן הארץ שאין חייבים
 בפאה דכתיב קודם לזיכוס:

(ח) פי' נאלין א' נעלמו וז"ל פ"ה ים נאלין. זה מה שנגמר בו
 פיוס וז"ל בו מה שנגמר לאחר כמה ימים: (ח) לשון פ"ה. דחס
 קרי' התבואה: בחד: (ט) רוב ירק קאמר דיש ירק חייב בפאה
 כגון שומים ובללים בלתי פ"ה מ"ו נכנסו מניסין נקום. פ"ה:
 (י) ופירושו דמזק זכר"ס כ' פ"ה ח"כ ופסח הקיר מניסין לקיום.

כל שהוא אוכל ונשמר ונידוליו מן הארץ
 ולקיימתו בכחת ומכניסו לקיום חייב
 בפאה. (ח) והתבואה והקמנית בכלל
 הוה: וזכאלין האוג והחרובין והאגוזים
 והשקדים והגפנים והרמונים והותים והתמרים
 וחיובין בפאה: ו לעולם הוא גוהן משום
 פאה ופסור מן המעשרות עד שימרח

יאלו ויקחו שפ"ה על פי ספקיטו
 כלחח אינו מניסין לקיום:
 (ח) התבואה: בירוש' דרשנין:
 ובקלסם אין לי אלא תבואה
 וקמנית מנין ח"ל לזכוס:
 (יא) ודברי חז"ה הם דהרי ודאי
 שכלמו כס' בו' ולשון פ"ה
 כמפור' כל דהתם לקרי' כה'
 דרסיס אלו הוה שחי"כ נקמה גוהן
 שהבולט בו' ואלו משום פאה
 כ"כ חותי' (יג) אכל בירע
 דמאי כתיב נעלמו שס' אילנות
 ובינו' אילנות מנין ח"ל ערך
 (יג) ובפ"ד מ"ה פי' כשהוא

שאינו מתקיים אלא מתעסק מיד דכתיב פלח ערך בקרקע
 ואין היקף נקרי (י): והתבואה והקמנית. המאה
 מתמשת דמניסין מהו ושערה וכותמת שבלת שפלו וסופו.

היה י"ל דהכא נ"כ חילין.
 ואיכא דליף מברס חיה:
 משום פ"ה הכרי כרחה פי'

קטניות. סולין ואפיניס ועדסיס ודומילס: בכלל הוה.
 להחייב בפאה כשילתו כסה כל התמלס הללו (יא): דה האוג.
 חילין שפרי שלו חלוס וקורין לו בלנו"י קורני'
 אול"ס ורמ"ס פירס אלו שמה הנח (יב) שמשכדים בו הערות
 כדכרי כות"ק והאשכולות שלו לריון
 לאכילה ולאו דוקא. אלו שמה חייבים כפס' ולא מיני
 חילנות חריס אלא אלו ודומיהן קאמר: ו לעולם
 הוא גוהן משום פאה. מי שלל כניה פאה כשדה
 כמותו חייב להשריט מן החלוס והפאה שחפרים
 מן החלוס וממנו נעמס פטורה ממעשרות: עד שימרח.
 שיעשה כרי ונכור של תבואה (יג) חכל אס כל
 להפריש פאה אחר

למחייב בפאה כשילתו כסה כל התמלס הללו (יא): דה האוג.
 חילין שפרי שלו חלוס וקורין לו בלנו"י קורני'
 אול"ס ורמ"ס פירס אלו שמה הנח (יב) שמשכדים בו הערות
 כדכרי כות"ק והאשכולות שלו לריון
 לאכילה ולאו דוקא. אלו שמה חייבים כפס' ולא מיני
 חילנות חריס אלא אלו ודומיהן קאמר: ו לעולם
 הוא גוהן משום פאה. מי שלל כניה פאה כשדה
 כמותו חייב להשריט מן החלוס והפאה שחפרים
 מן החלוס וממנו נעמס פטורה ממעשרות: עד שימרח.
 שיעשה כרי ונכור של תבואה (יג) חכל אס כל
 להפריש פאה אחר

די תבואה אָדער דיא פירות זאלין קענען לאנג
 ל'יגען זיין זאלין גיט פארפויקט ווערין. פון דיא
 תבואה אונ פירות דארף מען געבין פאה אָדער
 אז איינע פון דיא פינף זאכן פעלדין דארף מען
 גיט געבין פאה. והתבואה דאס מיינט מען ווייץ.
 גערשטין. וכוסמת. והאָדער. קארין. דארף מען
 געבין פאה פון זיין התבואה גגלי תח ארביס אונ
 דעם גלייכין זענען אויף אין דעם גלל און מען
 דארף פון זיין געבין פאה: דה זאלין התבואה
 ונאנים והשקדים והגפנים והרמונים והותים והתמרים חייבין
 בפאה אונ בייא בויקער די פירות וואס מען רוקם
 אונ אונ באקסארין אונ גיס אונ מאגלין אונ
 ווייגשטאקין אונ מילגרוימען אונ איינליקישען
 אונ שייקלען דארף מען פון זיין געבין פאה
 זאונ פון אָדערע פירות אָדערע דארף מען אויף
 געבין פאה: ו געטם הוא גוהן משום פאה ופסור מן
 המעשרות אז דער בעל הבית האם גיט גיגעבין
 פאה אין פעלד איידער ער האם געשניטן דיא
 תבואה. מען ער געבין פאה אָדער ער זעלך פון
 די תבואה נאך דעם וויא ער האם אָפגעשניטן.
 אונ די פאה וואס ער גיט נאך דעם וויא ער האם
 אָפגעשניטן זענען אויף פסור פון מעשר אונ
 פון תרוקה עד שימרח בו' מען ווייגשטאקין דיא
 תבואה וואס איז דיא אָדערע ארביים וואס עס
 איז דא דיא די תבואה צו מאהן אָדער נאך דעם
 ווייגשטאקען דיא תבואה אז ער גיט פאה זאונ
 פריער האם ער גיט גיגעבין מוז ער פריער געבין
 תרוקה אונ מעשר פון די תבואה אונ דער נאך
 גיט ער פאה. וואראס וויא מען ווייגשטאקען די
 תבואה איז שוין דער בלח ווקה אין דיא תרוקה

דעם דין פון פאה פי' שהוא אוכל אָלע זאכן וואס
 עס איז איין עסין שפייז צו אָלע קעגמשין פון
 דעם דארף מען געבין פאה. אָדער אָדערע
 זאכן וואס מען עסמ עם נאר אָסאך פאר גויס.
 פון דעם דארף מען גיט געבין פאה ונשפיר אונ
 דיא עסינטוארג וואס ווערין געוויס. דער בעל
 הבית היט עם גייעד נאל דאס גיט געקען. פון
 דעם דארף מען געבין פאה אָדער אז דער בעל
 הבית האם דאס ספקיר גיווען עם נאל מענין
 געקען ווער ער וויל. פון דיא עסינטוארג דארף
 מען גיט געבין פאה וייעליו מן הגרין אונ דאס
 עסינטוארג וואס וואקסט פון דיא ערד דארף מען
 פון דעם געבין פאה. אָדער שוועקליך וואס
 וואקסין פון לופט פון זיין דארף מען גיט געבין
 פאה גלייכטו פאה אונ די תבואה אונ פירות וואס
 מען קלויבט אָפ פון פעלד אָלע אין איין אמהל
 דארף מען פון זיין געבין פאה ואָדער פייען
 אונ דאס גלייכין וואס מען קלויבט אָפ בויקליך
 ווייס איז פסור פון פאה ופניסין קייס חייב בפאה
 אונ דיא תבואה אונ פירות וואס מען גריינגט
 אהיים עם זאל בלייבן לינגאונ עם ווערם גיט
 פארפויקט דארף מען פון זיין געבין פאה. אָדער
 אנדערע ירקות גרין ווארט וואס קען גיט לאנג
 לינג איז פסור פון פאה. דארף מען בייא פאה
 פינף זאכן. דאס עם זאל זיין עסינטוארג
 וואס אָלע קעגמשין עסין דאס צו יעדער צייט
 אונ דער בעל הבית נאל דאס עסינטוארג הישען
 פאר זיך. אונ עם זאל וואקסין פון די ערד אונ
 מען זאל אראפ געקען פון פעלד אָלע תבואה
 צו זאקען מיט איין אמהל גיט בויקליך ווייס. אונ

המרוח לר"ך שיפרים התרומה והמעשרות תחלה ואחר כך יטול הפאה שאין פטור מן המעשרות אלא הפאה היעילה קודם המרוח : ונהנה משום הפקר ופטור מן המעשרות . (משום הפקר) תבואתו וזבא אחד וזכה בה אין הווכה בה חייב במעשרות דלכתיב וזבא הלו כי אין לו חלק ונחלה עמך יאל הפקר שד"ך וידו שזין אכל המפקיר תבואתו לאחר המרוח אין המפקר ההוא פטור מן המעשר (דל) : ומאכיל לבהמה וכו' .

ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח . ומאכיל לבהמה ודחיה ולעופות ופטור מן המעשרות עד שימרח ונוטל מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דברי ר' עקיבא . בהן ולוי שלקחו את הגורן המעשרות שלהם עד שימרחו המקדוש ופורה חייב במעשרות עד שימרח הגובר :

מריח' מריק' והואיל זאת הנולה כענין השלוח לרבי הורס עד שלא יסאל בו אלא שז"לכו אל בית האורג וכו' וכו' כמי הממקד לבלים רפ"ו דמקואות (וע"ס כ"ח) וזוין וזוח ס"ג מ"ד ששזין כשגם הכלי . ה"ח : (דל) נראה לו דמקד א"ח"ס נבי פאה שלר"ך שיפרים תוי"ט תחלה ואח"כ יטול הפאה הורה לנו שהמנה הוא שיפרים וכדלדדשי' במשנה י"א פ"ה דמ"ט"ס י"א אם הקדש בו . אי מי פן לא יפירשו העניים והמכילה הוחת מתת ידיו יהיה . וה"ל כהקדש דפ"ו דלדא ועמ"ס מ"ב ס"ג דלדמאי . תוי"ט : (טו) ויקנו עבדים כדו לנספקי מתנות אהבים . ה"ח : (טו) ואשמעי' המקדש דלד"ג דמתחלה היתה ג"כ התנועה שלו . פ"ה דכי

הדר ופדלה אף על גב דלאחר מרוח הוא ספיר קרינן ביה תבואת ורעד קמ"ל דלא . תוי"ט :

ואפילו הוא עצמו מותר לאכול אכילת עראי קודם מרוח אבל הכמה אכילת אפילו אכילת קבע : ונוטל מן הגורן וזורע כ"ל . דלמ התורה הווכה פטור מן המעשר אפילו

לאחר מרוח דלכתיב עשר תעשר ואכלת וזורע לא קרינן ביה ואכלת מיהו מדרבנן חייב סבירא ליה לרבי עקיבא דקודם מרוח פטור מן המעשר אפילו מדרבנן ואין הלכה כר"ע : שלקחו את הגורן . שקנו תבואה מן הגורן וקנסו חמסים שהיו חייבים להפריש תרומות ומעשרות ולתת אותם לכהנים ולויים אחרים כדי שלא יהיו קופלים לקנות תבואה או יין לגתות ולגרנות (טו) ואם קנו קודם מרוח שצדין לא הוקבעה אחרים כדי למעשר המעשרות שלהן : המקדוש ופורה . המקדש גרנו ופודלו מיד הגובר והוא גדיס או קמה שלא הוקבע למעשר כשהיה ביד ההקדש : חייב . הפודה להוציא ממנו המעשרות אבל אם נתמרח הגורן ביד הגובר הואיל ובשבע שהיה לר"י שיקבע למעשר דהיינו בזמן המרוח היתה ביד ההקדש אין הפודה חייב להוציא ממנו מעשרות שהקדש פטור מן המעשרות (טו) :

לאחר מרוח דלכתיב עשר תעשר ואכלת וזורע לא קרינן ביה ואכלת מיהו מדרבנן חייב סבירא ליה לרבי עקיבא דקודם מרוח פטור מן המעשר אפילו מדרבנן ואין הלכה כר"ע : שלקחו את הגורן . שקנו תבואה מן הגורן וקנסו חמסים שהיו חייבים להפריש תרומות ומעשרות ולתת אותם לכהנים ולויים אחרים כדי שלא יהיו קופלים לקנות תבואה או יין לגתות ולגרנות (טו) ואם קנו קודם מרוח שצדין לא הוקבעה אחרים כדי למעשר המעשרות שלהן : המקדוש ופורה . המקדש גרנו ופודלו מיד הגובר והוא גדיס או קמה שלא הוקבע למעשר כשהיה ביד ההקדש : חייב . הפודה להוציא ממנו המעשרות אבל אם נתמרח הגורן ביד הגובר הואיל ובשבע שהיה לר"י שיקבע למעשר דהיינו בזמן המרוח היתה ביד ההקדש אין הפודה חייב להוציא ממנו מעשרות שהקדש פטור מן המעשרות (טו) :

אונ דער זני איז זוכה אין דעם מעשר אונ אז ער וועט גיט געבן דער פון קיין מעשר אונ תרוקה גנזת ער דעם זני אונ ער ויטן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח אונ ער קען ספקיר זיין וייקע תבואה . אונ ווער עס איז זוכה אין די תבואה דארף גיט געבין מעשר אונ גיט תרוקה ווארום הפקר איז פטור פון מעשר אונ פון תרוקה . דאס איז נאר אז ער האט ספקיר גיטען די תבואה איינער ער האט גיטענדישפולט אבער נאך דעם ווינדשופלען פאר ער גיט ספקיר זיין די תבואה סידרין ער זאל פריער געבין דער פון מעשר אונ תרוקה פאכיג דחקה ויעושה וכו' ער שיפרה אונ ער קען געבין צו בהמות חיות אונ עופות גיט גיטענדישפולטע תבואה צו עסין . אבער נאר פאר דעם ווינדשופלען אבער נאך דעם ווינדשופלען מוז ער פריער געבין מעשר אונ תרוקה אונ דער נאך קען ער געבין דיא תבואה צו בהמות חיות ועופות ויטן ער הינד וינער ופטור מן המעשרות עד שימרח אונ ער קען געמען פון שיינער אונ פארזיינן אונ איז פטור פון מעשר אונ פון תרוקה . איינער ער ווינדשופלען . אבער נאך דעם ווינדשופלען מוז ער פריער געבין מעשר אונ תרוקה דער נאך קען ער פארזיינן דברי רבי עקיבא אזוי ואגב רבי עקיבא יתו וכו' שלקחו את הטרון המעשרות שלהם ער שיפרה אבהן מיט אלני האבין גיקויפט בשותפות אשייער תבואה איינער קען האט געווינדשופלען . ויהער דיא תרוקה מיט דעם מעשר צו זיין . אבער נאך זיין האבין פון תרוקה ומעשר :

גיקויפט דעם שיינער תבואה נאך דעם ווינדשופ- לען האבין דיא חקמים זיי גינקסות אז זיי מוין אנועק געבין די תרוקה אונ מעשרות איין אנדער בהן אונ דני . ודארבער האבין דיא חקמים זיין גינקסות גברי זיין זאלין גיט גיין אין אלע שיינע אין אונ אפקויפן די תבואה גברי די תרוקה ומעשר זאל בלייבן ביי זיי . אונ די פהגים אונ קונים דיא ארעמע ועלין גיט האבין פון וואנען אז געמען תרוקה ומעשרו הפקדוש ופורה חייב במעשרות עד שימרח הגובר ווען איינער האט מקדוש גיטען והיידיג גימאכט זיין שיינער תבואה אונ דער נאך האט ער אים צוריק אויסגיליינט פון הקדש איינער דער נכאי פון הקדש האט דיא תבואה געווינדשופלען . אונ דער בעל הבית אייזין האט געווינדשופלען די תבואה איז נאך דיא תבואה חייב גיטענדישפולטען פון תרוקה ומעשר בויא דעם בעל הבית ווארום תבואה ווערט גיט פריער חייב גיטען ווינדשופלען זיין דארף דער בעל הבית געבין תרוקה ומעשר אבער אז דער נכאי פשת הקדש האט זיי געווינדשופלען . איז דאן גפשת די תבואה האבין פראקט חייב ווערן מען זאל פון זיי געבין תרוקה אונ מעשר וענען זיי גיטען אין רשות פון הקדש אונ תבואה פון הקדש וענען פטור פון תרוקה ומעשר . איז נאך אויך דיא תבואה קיין מאהל גיט גיטען קיין חייב פון תרוקה ומעשר . דער נאך אז דער בעל הבית האט זיין אויסגיליינט וענען זיי שוין אויך פטור פון תרוקה ומעשר :

סלס ס' כלה כלי החולין דחמו דמלכות דמריהם אלה למר

אמר רבי יצחק כל הקורא ק"ש על שפתו כאלו אוהו חרב של שתי פיות
 בידו שנאמר רוממות אל בגרונום חרב פיפות בידם מאי שמע
 אמר מר זוטרא ואי תימא רב אשי מרשא דענינא דכתוב יעלו
 חסידים בכבוד ירגנו על משכבותם. וכתוב בתורה ורוממות אל
 בגרונום וחרב פיפות בידם. ואמר ר' יצחק כל הקורא קריאת שמע
 על שפתו מויקין ברילין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף
 אלא תורה שנאמר התעף עיניך בו ואיננו. ואין רשף אלא מויקין שנאמר
 מוי רעב ולחומי רשף וקמב מירוי. אמר ר' שמעון בן לקיש כל
 העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף ואין
 עוף אלא תורה שנאמר התעף עיניך בו ואיננו. ואין רשף אלא יסורין
 שנאמר מוי רעב ולחומי רשף אמר ליה ר' יוחנן הא אפילו תינקות
 של בית רבן יודעין אותו שנאמר ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך
 תינקות של בית רבן יודעין. שחור מניח שלמדין מספר חומם חס שמוע תשמע כל המהלך אחר שמתו וגו'

כאלו אוהו חרב של שתי פיות בידו. להרוג את המויקין: מאי משמע. דכ"ס: ובני רשף יגביהו עוף. העוף משתקת ממך: התעף עיניך בו. אם תוכל וסגרת עיניך כמורה היא משתקת ממך: ולחומי רשף. כתיב יין רעב למויקין נדרס לפניו ולאחריו יסורין ומויקין: ק ט ב מריירי. זה עד להרס במכת פסחים: אפילו תינקות של בית רבן יודעין.

התורה שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק התעף עיניך בו ואיננו ר' נועם נאמר פארמאכין דינע אויגין פון דיא תורה. ר' נועם נאמר אויפהערין לערנען. נועם שוין די תורה ביא דיר גיט זיין. אפילו די תורה נואם די האקס גילערונג וועקט אויף פארנעסן ואין רשף אלא פריזן רשף מיינט מען מויקין שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק מוי רעב יחויי רשף וקמב מירוי יחויי רשף וקמב מירוי דערהייער אונ געשפרייטע מיט מויקין אונ געשפרייטע אונ דעם שר מירוי. זאגט דער פסוק וכו' רשף. די מויקין יגביהו. ווערין אויפהעוויבן. זייא גייען אונעק וועגן עוף. וועגן דיא תורה וואס מען לערונגט בני שמעון בן לקיש אומר כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו רבי שמעון בן לקיש זאגט דער מענטש וואס לערונגט תורה ווערין פון אים אפגיטאדן יסורים. נועם ער קיין יסורים יעדין זיגאט ונארום עם שמיים אין פסוק וכו' רשף יגביהו עוף דיא בני רשף ווערין אויפהעוויבן ווי גייען אונעקן וועגן עוף ואין עוף אלא תורה עוף מיינט מען דיא תורה שנאמר התעף עיניך בו ואיננו ונארום עם שמיים אין פסוק די תורה. ר' נועם נאמר פארמאכין דינע אויגין פון דיא תורה. ר' נועם נאמר אויפהערין לערנען. נועם שוין דיא תורה ביא דיר גיט זיין. אפילו די תורה נואם די האקס גילערונג וועקט אויף פארנעסן ואין רשף אלא פריזן רשף מיינט מען יסורים שנאמר מוי רעב יחויי רשף וקמב מירוי נארום עם שמיים אין פסוק דערהייער אונ דערהייער פון יסורים. זאגט דער פסוק דיא יסורים גייען אונעק וועגן תורה לערנען. אז מען לערונגט תורה גייען אונעק דיא יסורים אפר ז'א בני יוחנן האם רבי יוחנן נאמט צו רבי שמעון בן לקיש הא אפילו תינקות של בית רבן יודעין אותו נויקין דיא אפילו קיגדער נואם לערנען און מרד שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך תינקות של בית רבן יודעין האם נאמט זאגט אויב די נועם

אמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שמע על שפתו רבי יצחק האם נאמט דער מענטש וואס ליינעט קריאת שמע עבדין זיין בעט. איידער ער ליינעט זיך שלאמין ליינעט ער קריאת שמע כאילו אוהו חרב של שתי פיות בידו אין גלייה וואס ער נואמט געהאמט אין האגט אשנוערד וואס ער איז געשארפט פון בינדע וויסן. צו הרגן די שרים שנאמר וקסות אל בגרונום וחרב פיפות בגרונום ונארום עם שמיים אין פסוק דיא לויב פון גאט איז אין זייער האלדו וויא לויבין גאט מיט זייער האלדו איז דאס גלייה ווי אשנוערד מיט צוויי שארפן איז אין זייער האגט. פירענט דיא גמרא פיי משמע פון נואגען וויסן מיר אז דיא לויב מיינט מען קריאת שמע אפר מר ווסא וואי תימא רב אשי האם מר זוטרא נאמט אונ אנדערע זאגן רב אשי האם נאמט מרישא דענינא דאס וויסן מיר פון אנהייב ענין דכתיב יעלו חסידים בכבוד ירגנו על משכבותם ונארום עם שמיים אין פסוק די חסידים וועלן זיך פרייען מיט דעם כבוד פון גאט וויא וועלן זיגען אויף זייער געלעגער נאם מיינט מען זייא וועלן ליינען קריאת שמע אויף זייער געלעגער וכתוב בתורה אונ נאכדעם שמיים אין פסוק רוממות אל בגרונום דיא לויב פון גאט איז אין זייער האלדו. ווייז זייא לויבין גאט מיט זייער האלדו. וויא ליינען קריאת שמע איז דאס גלייה ויחב פיפות בגרונום וואס ער איז געשארפט פון בינדע וויסן אפר רבי יצחק כל הקורא קריאת שמע על שפתו רבי יצחק דער מענטש וואס ליינעט קריאת שמע אויף זיין בעט. איידער ער ליינעט זיך שלאמין. ליינעט ער קריאת שמע מויקין דינען היסט שיידין זיך אפ פון אים דיא מויקין שנאמר וויא עם שמיים אין פסוק וכו' רשף יגביהו עוף דיא בני רשף ווערין אויף געהויבן וויא גייען אונעקן וועגן עוף ואין עוף אלא תורה עוף מיינט מען דיא

ואפילו הקטנים שלא הגישו
 עדין לספר איוב כבר למדו:
 החשיתי משוב. מן התורה
 וכאביו נעבר. מכה עכורה:
 המוכר עובד. ספרטסימט
 דבר טוב כיון ומחוק דמק
 מכרו: ושמח. שהרי
 הקב"ה מוהרהר מלעולם אמתה
 ומשנת' לפניהם בלקח טוב
 חמר שמתה להם :

והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה
 אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאיך אלא כל
 שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורים
 מבושרין ועוברין אותו שנאמר נאלימתי דומיה החשתי משוב ובאבי
 נעבר ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל
 תעוובי איך יורא ואיתמא ר' חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת
 הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר
 עצב ולוקח שמח אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל
 ושמח שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעוובי :

הערין דיא שמיקמק פון גאט ויהישר בעיניו תעשה
 און וואס גאט איז גיפעלין וועקטו פארהן והאונת
 מצותיו און דו וועקט פארנעקען וייגע זעקאט
 ופסרת די חקיו און דו וועקט היקען וייגע אלע
 געווען די המחלה אשר שפתי במקרים אלע קראנקייט
 וואס איך האב גימאהן אין מקרים יא אשים עליך
 וועל איך גיט טאהן אויף דיר פי מיני ה' רופאך
 ווארום איך גאט וועל דיה היילין. שטייט דאך
 אין די תורה און דער מענקש וואס וועט לערנען
 תורה וועט ער גיט האבין יסורים. צו וואס
 דאך רבי שקען דערציילן דעם דין אלא גאר
 אזוי האט רבי שקען גיזאגט די שאפשר יו געסוק
 בתורה ויטי עסק דער וואס קען לערנען תורה און
 ער לערנט גיט תהי' ביה הוא מביא עליו יסורין
 מטייערן ויעקרו איתו קריינגט גאט אויף אים מיואסה
 יסורים און ויאי פארדארבין אים שגאמר ויאי עם
 שטייט אין פסוק גאטת דומיה החשתי משוב איך
 בין פארשמוקט גיזארין שוויגענדיג איך האב
 געשוויגען פון גוקס ויבאי נגכר איז מיין שקערץ
 פארדארבין ויאי טוב אלא תורה טוב מיינט מען גאר
 תורה שגאמר ווארום עם שטייט אין פסוק די גקח
 טוב נתתי לכם תורת אל מעוובי ווארום אגוסע לערננג
 האב איך אייך גיגעבין מיין תורה זאלט איר גיט
 פארלאזן. זאגט דוד הקלה ווען איך האב
 געשוויגען פון תורה לערנען. איז אויף מיר
 געקומען אשקערץ וואס האט מיר פארדארבין
 אפריימא כבי חנינא בר פפא רבי יורא האט
 גיזאגט און אנדערע זאגן רבי חנינא בר פפא
 האט גיזאגט בא וראה שלא כמדת הקדוש ביה הוא פדה
 בשר ודם קום און זעה דער פירונג פון אשקענש
 איז גיט ויאי דער פירונג פון גאט מדת בשר ודם
 אדם מיכר חפץ גבוי דער פירונג פון אשקענש איז
 אז אשקענש פארקויפט זאגה צו יין חכר מיכר
 עבד וילקח שפח איז דער פארקויפער טרויעריג און
 דער קויפער איז פריילאך אגך הקדוש ביה הוא
 איז פו אפער גאט איז גיט אזוי נתן להם תורה
 גישראי ושמח ער האט גיגעבין דיא תורה צו
 דיא יודין און ער האט זיך געקרייט שגאמר
 ווארום עם שטייט אין פסוק די גקח טוב
 נתתי לכם תורת אל מעוובי וואס האט גיזאגט
 צו דיא יודין איך האב אייך גיגעבין אגוסע
 לערננג מיין תורה זאלט איר גיט פארלאזן.
 אז גאט האט גיבאמין דיא יודין ויאי זאלין
 גיט פארלאזן דיא תורה זעהן מיר אז גאט
 איז צו פרייען מיט דעם וואס ויאי האבין
 גענעקען דיא תורה :

זוהר מקץ דף קצ"ד ע"ב ת"ת דלילת יוד הא ואן הא

וישלח פרעה ויקרא את יוסף וירלווה מן הבור וגו' ר' אבה פתח ואמר (תהלים קמ"ו) רוצה ה' את יראיו את
 החיילים לחסדו כהה קב"ה אחריו כהה בלדיקא בנין לדיקיא ארון עבדין (שלמה ועבדי) שלמה לעלה
 ועבדי שלמה לתת. וזעלין כלה לכעלה ובנין כך קב"ה אחריו כהה באנין דדמלין ליה ועבדין רעוהיה למיחלים
 לחסדו מאן אינון מיחלים לחסדו הוי אימא אינון דמשתדלי באורייתא בליליא וזשתתפו כהדי שכינתא וכזי אחי גפרא
 אינון מחכאן לחסדו והא חוקמה. כוונת דב"ל אשתדל באורייתא בליליא חוטא דחסד אשתדך עליה כיומא
 כדכתיב (שם מב) יומם יזכה ה' חסדו וכלילה שירה עמי. ומאי עממא יומם יזכה ה' חסדו משום דכלילה שירה עמי
 ובנין כך רוצה ה' את יראיו כתיב ולא ביראיו כחאן דרעי ברעוהיה לאהרא לאתריעי ליה לאתפייסא כהדיה ובנין
 כך רוצה ה' את יראיו ולא ביראיו כוונת דא יוסף הוא עליב בעליבו דרחה בעליבא לכא דהוא אסיר תמן כיון
 דער פרעה בגיניה מה כתיב וירלווה אתפייסו ליה והאדר ליה מילין דחזון מלין למחדי לכא בנין דהוא עליב מן
 בירא. ת"ה בקדמיתא טעל בבירא לבירא אשתלק לכה. רבי שמעון אמר עד לא אירע ליוסף ההוא עובדא לא
 אקרי לדיק כיון דנער ההוא ברית קיימא אקרי לדיק והוא דרגא דברית קדישא אשתער כהדיה ומאי דהוא (עבדי)
 כתיב בקדמיתא אשתלק כהדיה וכתבי וירלווה מן הבור אשתלק מן דא ושתער בכאר מים חיים. וישלח פרעה
 ויקרא את יוסף לקרא ליוסף מכעני ליה אלל ויקרא את יוסף דא קב"ה דכתיב (שם קה) עד עת כא דכרו אמרת
 ה' גרפתה עד עת כא דכרו הה"ד ויקרא את יוסף כתיב הכל ויקרא את יוסף וכתבי הכס ויקרא אל משה :

מקץ יום א
יוסף חק

הדכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ח"ת פ"י

מוסר

מספר חרדים דף ס"ה ע"א

אור ה' חזיר סוף וזכה מי וזכמתו מיד אדם וזו ואף חסיד
סוף מוכניו אליו חזיר כשד הוא מניע כך ומחזיר חין מ
פנים גדול חזר לכן התייחס ממנו וזכנתו. יו' לאדם נפשות
עבודת המלך שהיא חפלה חרבה כל זכר כשזמן והכל וסוף
ומסין דהא נרדף אדם נפשות ענין חסותו לזמן ולבטחיה' לזמן
אפי' חפלה גדלה לכן חסד שלא יחסר ולא יפסד חסד חסן כל
כסות וכן וכו' כספת ספוקיה. אפי' שדסם עלה חזר סופותו

(א) עון גדול הוא לבנות את החכמים או לשנותן לא
חרכיה וירושלים אלא על שבחו בה ח"ה שנאמר
ויהיו מלעבידים במלאכי אלהים ובוזים ובריו ובתעושים
בבואיו כלומר בזוים מלמדי דבריו וכן זה שאמרה
תורה אם בחוקותי תמאסו מלמדי חוקותי תמאסו וכל
המבזה ח"ה אין לו חלק לעוה"ב והרי הוא בכלל בני
דבר ה' בזה: (ב) אע"פ שהמבזה את חכמיה אין לו חלק
לעוה"ב אם באו עמים שבוהו אפי' בדברים היה חיוב חלק
ונתחנן אותה לחכם. המבזה את החכם בדברים אפי' לאחר

ומגדוין אותו ב"ד ברבים וקונטין אותו לשרא זהב ככ"מ
מיתה ב"ד מגדוין אותו והם מתירין אותו כשהחזיר בתשובה

אור ה' סוף וזכה מי וזכמתו מיד אדם וזו ואף חסיד
ליקטגיקיית פון גאט מאכט לייקטין זיין
פנים לעבט דער קענטש וזכמתו מיד אדם נפשות
וען גאט פעהאלט זיין לייקטגיקיית פון דעם
קענטש. שמה' דער קענטש באר' דער חסיד
פני' מתייש אליו חזיר בעד הוא פנים נה' וספיד זיין
אזוי קענטש קענטש פעהאלטין זיין פנים פון
צו קוקען שפענדיג צו גאט. אין דיא צייט וואס
גאט קוקט אויף דיר אונ' ער מאכט זיך לעפעדיג
אין צו פנים גדול מה עם איז גיטא גיין גרעסער
עדות פנים פון דעם קענטש נבו חכמים פניו וזכנתו
דריבער זאלסטו דיר שעקען פאר אונ' אונ'
זאלסט ווערין אונטערן מענגי צו אים יש גאט
נעשות עבדות חסד' שהיא' חפלה בארבע' חז' דער
קענטש דארף מאהן דיא ארבעט פון קל' דאס
איז דיא חפלות פאר תקדוש ברנ' הוא. מיט
דיא פיר נאךדענע פנים הלשון והגב והאזן והגב'
דאס איז דער צונג אונ' דיא הארץ אונ' דער
אויבער אונ' דיא אויג דהא צדיק אדם נפשות עניו
בחפלה נחש ווען דער קענטש דאווינגט שמונה
עשרה דארף ער פארמאכין דיא אויגן והלשון
והאזן אפילו בחפלה רבנש אונ' ער זאל סאכין הערין
זיינע אויערין. אפילו ווען ער דאווינגט די שמונה
עשרה שמי' דארפין אויף דיא אויערין הערין
וואס ער רעט נבו חזיר שלא יחסר ולא ישם חזיר סוף
גלי בשום זמן דריבער זאל דער קענטש אכסונג
נעבין עם זאל גיט פעלן אונ' עם זאל גיט קארע
ווערין איינער פון דיא פיר זאכין אין קיין שום
צייט וזי' שבו נשמת המבזה אונ' ווען ער דינגט גאט.
ווען ער דאווינגט חזיון נעוים זיין רעךבייא דיא
פיר זאכין זיי' ע' יש שדסם עב' מיד עונתיו אפילו
דער קענטש איז סרויעריג וועגן זיינע זיג'.

(א) עון גדול הוא לבנות את החכמים או לשנותן עם אין.
אנרויסקע זינד צו פארשעקען חכמים
אדער מען זאל זיין פיינט האבין לא דרכה וירושלים
פלא על שבחו בה פלמדי חכמים ירושלים איז גיט חרוב
גינארין גאר פאר דיא זינד וואס די זינד האבין
פארשעקט דיא מלמדי חכמים שגאט ווארזם
עם שמיים אין פסוק ויהי מלעבידים במלאכי אלהים
זיין האבין פארשעקט דיא שקוחים פון גאט
גבוים דבריו אונ' זיין האבין פארשעקט דיא רייד
פון גאט וספעקעס גבויא אונ' אויף די גבויאם
האבין זיין גינאנט. זיין זענען פאלשע גבויאם
פלוסר בזים ספדי דבריו בזוים דבריו מיינט קען.
זיין האבין פארשעקט די קענטשין וואס לערנען
דיא רייד פון גאט. וואס לערנען דיא תורה נבו
זה שאמרה תורה אם בחוקותי תמאסו מלמדי חוקותי תמאסו וכל
המבזה ח"ה אין לו חלק לעוה"ב וזו וואס די
תורה זאגט אויב איך וועט פארמאכין מיינע
חוקים, זאגט מען אפילו חסדי המאסו איר וועט
פארמאכין דיא קענטשין וואס לערנען מיינע
חוקים וזי' חכמה פליד חכם אונ' דער קענטש וואס
פארשעקט אפלימדי חכם אין לו חלק לעוה"ב
האט ער קיין חלק צו עולם הבא והרי הוא בגלי פי
דבר ה' בזה אונ' ער ווערט אויף גערעכונג ער
האט פארשעקט דיא רייד פון גאט: (ב) אע"פ פי
שהמבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא אפילו מיר
זאגן אז מען פארשעקט דיא פלמדי חכמים
האט מען גיט קיין חלק צו עולם הבא. פון דעסקי-
וועגן אם באו עמים שבוהו אפי' בדברים היה חיוב חלק
וענען נעקוסען עדות אז ער האט פארשעקט.
אפילו גאר מיט רייד חסדי גוי דארף קען
דעם קענטש קנדה זיין וספידו אותו בית דין
בדנים אונ' דער בית דין וענען דעם קענטש
קנדה פאר פיר קענטשין. דאס בית דין הייסן
קען זאל אויסקריפן דער קענטש אין קנדה
ווייל ער האט פארשעקט אפלימדי חכם ונדיו איז דאס ועלבינען וואס חרם וקונטין אותו לשרא זהב
בני קטם אונ' אין אלע שטעט איז גלייך דער דין מען בקטת אים ער זאל נעבין אפונגם נאךד ונתחנן
אותו וזכנתו אונ' דעם פונגם נאךד גוט מען דעם פלמדי חכם וואס קען האט אים פארשעקט
והמבזה את החכם בדברים אונ' אז איינער פארשעקט דעם פלמדי חכם מיט רייד אפילו נאסר מיתה אפילו
נאךדעם וזיין דער פלמדי חכם איז גישמארקטין מגיון אותו בית דין זאלין בית דין קנדה זיין דעם
קענטש וחס מתירין אותו נשחזר בחפלה אונ' ווען דער קענטש מרבה השוכה. וענען בית דין אים

מחז

מחז

אבל אם היה החכם חי אין מתירין אותו עד שירצה זה שנדרוה בשבילו וכן החכם עצמו היה מנדה לכבודו לעם הארץ שהפקיר בו ואין צריך לא עדים ולא התראה ואין מתירין לו עד שירצה את החכם ואם מת החכם באין שלשה ומתירין לו ואם רצה החכם למחול לו הרשות נדרו : (ג) הרב שנדה לכבודו כל תלמידיו חייבין לנהוג בו כבודו כבודו אבל תלמידי שנהה לכבוד עצמו אין הרב חייב לנהוג בו כבודו אבל כל העם חייבין לנהוג בו כבודו לעיר אחרת. מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו : ישראל אינו מנודה לנשיא . מנודה לעירו מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו :

לדן להיות שנת כעשת הענינה דמתי תחת אשר לא נעדרת את ה' אלהיך כשמה' וכטיב לנב ויה ככל כל עבודת ה' ק"ו כעבודת התפלה שנקראת עבוד' כעבוד מהה דהו' לזכר נהיות קדוש כדמ"ח חזקוני ולבו נשפך אחרי שהוא הולל והלך הקדוש כדמתי כדקרב קדוש . כתיב הולל ה' הוא ומתי קדושים מסו' כי קדוש אל ונ' כלומר ואלו סבין כחוכם דמתי ומתי משכני כחכסם . ואורו עומ' בדיבת כל הקורא ק"ס כלל מפלין כלנו מעיד עדות סקר נעלמו דהא כתיב . כי לטועפת

פון דעסמאנעגן צורד קהיה שפם קשנה העבודה דארף ער זיין פריילאך ווען ער דינט גאט דחתיב ווארום עס שטייט אין פסוק משה רבינו האמ גינאנט צו דיא יודין פתח אשר לא יקרב את ה' אלהיך בשקנה ופסוק נב וייל דו האסט גיט געדינט גאט מיט פרייליכקייט און מיט אנוש הארץ . דריבער וועסטו מוזין דינען צו דיא פעלקער ויה ככלל די עבודה ה' און דאס מיינט מען אלע דינונג צו גאט . וועלכע מצוה מען טוהט . דארף ויא גימאהן ווערן מיט שמחה קל וחסד כעבודת התפלה שנקראת עבודה שבגב און דאס דאווענען וואס ויא ווערט גערופין עבודה שבבל . מען דינט גאט מיט דאס הארץ . דארף געוויס זיין דאס דאווענען מיט אפריילאך הארץ פיה דאוי גאוס להיות קדיש ברמ"ח אגרי וכו' ונפש ויזא פיל דארף דער מענטש זעהן ער זאל הייליג זיין מיט זיינע צוויי הונדערט אקט און פערציג גלידער און מיט זיין הארץ און מיט זיין נשמה אחרו שהוא היכל ק"ף מקדוש וייל ער איז אפאלאזן צו גאט וואס ער איז דער הייליגער קלף דחתיב ויזא עס שטייט אין פסוק בקרב קדיש אין דיר איז דער הייליגער גאט יתביב נאך שטייט אין פסוק היכל ה' הנה ויזא זענען דער פאלאזן פון גאט יתביב אין נאך שטייט אין פסוק קדישים תהיו כי קדוש אני גאט ואנט צו דיא יודין איר ואלט זיין הייליג ווארום איה בין הייליג הייליג קדוש ואני סבין כחוכם גאט מיינט דריבער ואלט איר זיין הייליג ווארום איה בין הייליג און איה רזה אין איה דחתיב ויזא עס שטייט אין פסוק ונתתי משקני בחוכם גאט ואנט איה וועל געבן מיין רהובג אין איה אקרו מנסכת בדיבת קל הקורא קראת שבע בלא מפלין כלנו מעיד עדות שבע על עצמו דיא חקמים האבין גינאנט אין דיא מסכת ברכות דער וואס לייגענט קראת שמע אן הפלין אוי גליף ויזא ער ואלט עדות גינאנט אויף זיך פאלשע עדות דהא קתיב בו כחכמה ווארום אין

מתיר דעם חכם אפי' אם היה החכם חי אפער או איינער האט פארשעמט אהלימיר חכם . און דער תלמיד חכם לעבט אין מיתו איה עד שירצה זה שנדרוה בשבילו אוי מען אים גיט מתיר דעם נדוי ביז ער וועט איבערבעטן דעם תלמיד חכם וואס מען האט אים מנדה גיווען פון זיינעמאנעגן זכן חכם עצמי מנדה נקברו זעס הארץ שהפקיר בו דער תלמיד חכם אהין מען אויך מנדה זיין דעם ער הארץ וואס האט אים פארשעמט ואין צדק זעס זיך התראה און דער חכם דארף גיט קיין עדות און דארף גיט פריער זענעס אן זאגן אז ער וועט אים מנדה זיין אויב ער וועט אים פארשעמט ואין מיתו זי' עד שירצה את החכם און מען איז אים גיט מתיר דעם נדוי ביז ער וועט איבערבעטן דעם חכם ואם מה החכם און אויב דער חכם איז גישמארכין באין שלשה ומתירין לו קומען דרייא מענטשין און זענען אים מתיר דעם נדוי ואם דיה חכם למחול זאל נהו און אויב דער חכם וייל אים מחול זיין און האט אים גיט מנדה גיווען קהיה נדרו מעג עד : (ג) תרב שנהה לנדרו אז ארבי האט איינעס מנדה גיווען פון זיין קבוד וועגן די תלמידיו חייבין לנהוג נדוי כעבודת שנהה ויזא מען די תלמידים כחויב מנדה צו זיין דעם מענטש וואס דער רבי האט מנדה גיווען אפי' תלמיד שנהה נקברו עצמו אפער אז אהלימיר האט מנדה גיווען איינעס פון זיין קבוד וועגן זיך הרב חייב לנהוג בו כבודו כבודו רבי גיט מחויב צו מנדה זיין דעם מענטש וואס דער תלמיד האט אים מנדה גיווען אפי' די חכם חייבין לנהוג בו כבודו כבודו און דער רבי צו מנדה זיין דעם מענטש וואס דער תלמיד האט אים מנדה גיווען פאר זיך וכן מנדה לנשיא און אוי אגריבין אים מנדה גיווען איינעס מנדה גיווען פון זיינעמאנעגן מנדה קל ישראל דארפן אלע יודין אים מנדה זיין מנדה קל ישראל אינו מנדה לנשיא און אויב אלע יודין האבין מנדה גיווען איינעס . אוי דער נשיא גיט מחויב אים מנדה

צו זיין מנדה זיין אויב די מענטשין פון זיין שטאט האבין אים מנדה גיווען מנדה לעיר אחרת זענען די מענטשין פון איין אגדער שטאט אויף מחויב אים מנדה צו זיין מנדה לעיר אחרת אויב די מענטשין פון איין שטאט האבין מנדה גיווען אפגענטשן פון איין אגדער שטאט . ביי ויא איז ער אמנדה ויאני מנדה אפער בייא דיא מענטשין פון זיין שטאט איז ער ט אמנדה :

צו זיין מנדה זיין אויב די מענטשין פון זיין שטאט האבין אים מנדה גיווען מנדה לעיר אחרת זענען די מענטשין פון איין אגדער שטאט אויף מחויב אים מנדה צו זיין מנדה לעיר אחרת אויב די מענטשין פון איין שטאט האבין מנדה גיווען אפגענטשן פון איין אגדער שטאט . ביי ויא איז ער אמנדה ויאני מנדה אפער בייא דיא מענטשין פון זיין שטאט איז ער ט אמנדה :

מכאן חט למדין כיוולא כזה כל הקורא ה"ק בני כוונת מטיד עקר דהא כחיו כב בכל נכבד וזוהו מדין לתפ"י ואם מתרסר כענייני פסולס הוא מסקר וכלל מלודך מתחסיב מטוט מעטרת כורלו וכל עקן אלס אין חועלת כלוחו כרהור דלניס לחמר לחו"י מוט מקור מ"ס ח"ס לחלוק להס כורוח כורוח כענייני :

(ד) במה דברים אמורים במי שנדרוה על שבוה תלמיד חכם אבל מי שנדרוה על שאר דברים שחייבין עליהן נרוי אפילו נדרוה קמן שבישראל הייב הנשיא וכל ישראל לנהוג בו נרוי עד שחזור בתשובה מדבר שנדרוה בשבידו וחזרו לו :

קריאת שמע שמיים לשופות. קען זאל לייגין תפלין אויף די האנט און אויף רעם קאפ. און ער לייגט גיט תפלין בנאן און לפרוין לייגט פון דאנען קענען מיר אפלקערנען אזוי אנלייבן זי הקורא קריאת שמע בני זמנן מיר שקר דער וואס לייענט קריאת שמע ער פונגה זאגט ער אויף פאלשע ערות דהא תפ"י ג"ה דג"ה דג"ה ווארום אין קריאת שמע שמיים קען זאל לייענען מיט רעם זאנצין הארצין. און אז ויין הארץ מראכט גאר גיט די ווערשער פון קריאת שמע ויס ער לייענט זאגט ער אויף זיך פאלשע ערות ודיא מדין תפלה דער זעלבניער דין אזי בייא רעם דאונגען זאם פהרהי זענען הילקס אויב ער מראכט אין דאונגען פון זיינע זעשעפטין. אדער פון אנדערע וועלט זאכן הוא פשקר. זאגט ער אליגען ווארום ער האט אל"ין גיאנאם ויב"ה קיאר זאלקט דינען גאט מיט דיין זאנצין פארמענין. ער זאל אוועק געבין דאס זאנצע פארקענין פאר רעם דינען גאט. און אז ער לאזט אוועק דיא פונגה פון דאונגען. און ער פארקעכט זיין פונגה אין זעלט זאכין שפחשיב פכחו פקערת כוראו אין דאך זיין זעלט בייא אים טיייערע וויא צו דינען גאט ויב"ה שפ"א אין חועלת באוהו תהדר און אז ער מראכט נאך אין אוועקען זאכין וואס האבן קיין נוסצען און קיין הילף קאר קען זענען גיט דעליה אפטר אויף אים זאגט דער פסוק אויך זיבן פקוד פים ח"ס סוף האבין זייא פארלאזן וואס איך בין דער קוואל פון דיא לעבעדיגע ופרישען וואסער לחיוב דהם בורות זייא זאלן פאר זיך אויסהאקן גריבער בורות נשברים צופראכענע גריבער וזייא זאזין אוועק דאס מראכטונג פון תפלה. פון צו בעטן בייא גאט. און מראכטן פון זאכין וואס זענען גאר גיט וערמו :

(ה) במה דברים אמורים ווען זענען די רייד גיאנאם גינארין ב"י שנדרוה זי שבוה תלמיד חכם גאר בייא רעם קענשש וואס קען האט אים מנהה גינען זייר ער האט פארשעמט אפלטיד חכם אבי מי שנדרוה מי שאר דברים שחייבין נרוי אבער דער קענשש וואס קען האט אים מנהה גינען ווענין אנדערע זאכין וואס קען דארף מנהה זיין אפיני בודוה קמן שבישראל אפי"ו דער קלענסקער פון די יודין האט אים מנהה גינען. פון דעסמטוענין חייב תנשיא ויב"ה ישראי נהוגו בו נרוי איז דער גשיא און אלע יודין כחויב צו האלמין אים פאר אפנודה עד שחזור בתשובה מדבר שנדרוה בשבידו ותהדר לו גיז ער וועט סאקן השוכה אויף די זאך וואס קען האט אים מנהה גינען. וועט קען אים מקייר זיין רעם גרוי :

מקץ יום ב תורה

אונקלוס

לחמשיך מותה דלא יהוה נפש. ית יהו יהוה. רוח יוד הא וואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה די דמילוי יוד אה שם ב"ן שבעשיה בניקור חלים :

זוכדעו שפריא לקהאמת ונתבלענה השבילים הדקות את

רעת וקנים מבעלי התוספות

(א) ותבלענה השבילים. מ"י גדלו ער שכמו הארות מ"י נבלע את הקרש. אבל אין לפרש לשון בליעה ממש אבל לפי המשמ הוא לשון בליעה ממש והיינו דקאטר בסוף פירוש לתורה אלהים

(ב) ותבלענה און דיא דינע זאנגען האבין אייך זעשלוונגען דיא וינען פעסע און פילע זאנגען

ספר הישר

גינען מיט גא"ד און ברי"אנטיין. און יוסף האט זיך שטארק געוואנדערט אויף רעם גרויסן לייקטיס. פריעה האט גיאנאם פ"ר יוסף זיין חילום און יוסף האט אים גיאנאם דאס זעשלידונג פון רעם חילום. האט פריעה

פרקי דרבי אליעזר שפייקלערס צו תבואה אין זעכטי שפאס און ער האט פארזאטלט תבואה אין די שפייקלערס. און די ספרים האבן געלאכט פון אים זייא האבן גיאנאם דיא ועדים זעלין אויסגען דיא זאנצע תבואה פון יוסף. דיא ועדים זאנאן אבער דיא תבואה גיט אויפגינעטן און ער האט גישפייטס דיא לאנד מיט ברוים דיא זאנצע צייט וואס דער הינגער איז גינען :

שבעה שפלים הבריות והמלאות
וייקץ פרעה והנה חלום: ה' ויהי
בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא
את כל חרטמי מצרים ואת
כלי חכמיה ויספר פרעה להם
 רשבים

שבע שפליא פטימתא
 ומליחא ואיתער פרעה
 והא חלמא: ה' ויהי
 בצפרא ומטרפא רחיה
 ושלח וקרא ית כל חרשי
 מצרים וית כל חכמיהא
 ואשתעי פרעה להון ית
 תרוא ויקץ פרעה. פקידה עבר ס 1

נחלמה דתו טרושמ"א בלעז וחשב לבקר ולדעת
 הפתרון וכן ברניאל ויאמר המלך חלום חלמתי ותפעם
 רשבי
 (1) הבריות. שיי"ג בלעז: והנה חלום. והנה
 כלום חלום שלם לפני כ והוארך לומר: (ח) ותפעם
 רוחו. ומטרפא רחיה מקשקשת בכוך פתעמון
 ל ובכובדלגא הוא אומר (דניאל ב) ותחפסע רוחו לפי
 שהיו שם שתי פטימות נכחה החלום והעלמה פתרונו (ב"ר):
 חרטמי. הנחרים כשימי מתיים ששוליים בעלמות (שימי
 הן עלמות בלשון ארמי מ ובמסכה בית שהוא מלא עימי
 עימי ויש לפרשו מלי נחרים של אף שהיו נוהגים העלם של מת
 ובעלמות ימרו שהיו נוהגין העלמות כחן בית השמי ומתמתין
 חלום פרעה

(1) והנה חלום. כמו והנה היא לאה. אבל עד עתה
 היה סבור שראה חלום ולא חלום: (ח) ותפעם רוחו.
 שפתי חכמים

כ כי כפעם ראשון חשב לישן עוד ולחלום חלום עוד כאשר חירע
 חלמה חלל כהקץ שפתי שהיו קרוב לבוקר חלל מן עוד חלום נכסל
 חלום ונלטר ולפתרים (כ"ה) ומפני שנתל ויכה מורה על חזון
 נמר עששו הוא כך ולא חלום לכן והכל ליתא לפרש והנה חלום
 ונהג לחצר הקולם דלא נס קודם הקיום נמצי החלום כשראה
 הפגלים בלבו האחרים וכו'. ל"ג לפרש ככזה חלום הראשון אפי"ס
 שדלת פרעה אפי"ס שהיה נמטר מ"מ לפי האמת חזו נמטר כמ"ס
 ועל השנות החלום פטימים כי נכון הדבר וגו' ע"פ ר' ויחפסע
 הוה מלי. פתעמון שהיה מקשקש כפתעמון בלוי חזי עשכנל
 המקשקש כחון הוה: כ"ח ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט ל"י ל"יא
 משום שר"ל חרמיו הם כ"י חיות חר מלשון חרמיו עימי מלי
 נחרים של אף והיה נמטר ונס לפרשו שהוא ל' חום מלשון
 דעת זקנים מבעלי החוטפות

(ח) וישלח ויקרא את כל חרטמי מצרים וגו'. [אנחוס היא שיר
 מוכיח לפני מלכים שם ה' לוחימויחמיספ. ובלאוס ה' חלמיה
 שם ציור שהיה נקראים חרטומים ואין פותר אותם לפרעה.
 הפלא ופלא הוא על חרטומי מלרים והתמים שבלבו כדרך לקומה
 ורחיקה לפתור הפרות והשפלים על מדינות וכנות. חלל פטימות
 החלום מורה ולמדו כינוה על שבע ורשע. כי החריטה מתיחסת
 להפרות והשפלים אל הקיר. ומדוע נחלו חכמי חרטמי. חלל
 חמרו ח"ל כמדרש (פ' פט) שה"ל בקש לן חכמה ואין חלו חכמי
 פרעה ומרטומי מלרים. ודעת לנכון נקל זה יוסף. ומקרא
 אלמושנו ל"ל כסוף ספרו והנהגה התיים חמר כי עשית על חלו
 הפותרים ה' לפי שצירו שחלום זה הוא כשאר חלומות שאין ענין
 החלום הולאחו הפטימות מתם. ל"ל יתכן כן חלל כשקשטה
 כנחלית כמו שדבר הסי' כחלום לנחמין ובלשם שחמר להם מה
 שחמר כפירוש וכדבור ח"ל חלל שאר חלומות האודקים
 אין כונתם העוזבן הפטוט. חלל פותרין רחמו ועלם חלל חידה.
 ונס על סריסיו לא היה כהם הפטומק ולפסוד. חלל כונתם
 הפרות והשפלים פשעו מורה על כונתו משובע ועד וכן לא
 החליל יוסף על לפרש זה חלל על מספר השנה שאפשר ירמוז לימים
 פירוש לתורת אלהים

ויקץ פרעה והנה חלום אמר פרעה מה שהפרות אכולת זו
 או זו יכול להיות אבל בליעת השבלים זה רואי חלום הוא:
 (ח) ותפעם רוחו. פ"ש"י אבל בני נבוכדנצר כתוב ותחפסע
 רוחו כי לפי שהיו שתי פטימות ששכח החלום והפתרון וכאן
 לא שחח כי אם הפתרון ואפי"ג דכתיב בנבוכדנצר חלום חלמתי
 ותפעם רוחי והם ששכחו ששכחו החלום והפתרון וכאן
 אפי"ס חלום חלמתי ואלפי"ג החלום ידוע והפתרון ידוע
 להם ולפיכך שכח זה החלום והפתרון. והוא שלא שכח כי
 אם הפתרון לפי שחלום נבוכדנצר ה' לוחן סרובה ואלמלא
 שאמר לו דניאל החלום לא ה' מאפינו מן הפתרון. אבל
 חלום פרעה ולתרה ה' והאמר בו. ומה שצוה נבוכדנצר
 חרודו החיטומים כדכתיב ויחמר לדבר כלל חכמי"ס בבל.
 ופרעה לא אמר כן לפי שאמר לו החיטומים נבוכדנצר היך
 אתה סבור שנאמר לך החלום כי כניאיים אנוחנו דכתיב מלאת

אננס יוסף ע"ה כלן הכין חזק טענין. שחלמות חלו של פרעה
 כמסוקם ולא יערכו לו. ולפתרון כי אם מעט חמר. על כל ענין
 החליל יוסף על לפרש זה חלל על מספר השנה שאפשר ירמוז לימים
 פירוש לתורת אלהים

אננס יוסף ע"ה כלן הכין חזק טענין. שחלמות חלו של פרעה
 כמסוקם ולא יערכו לו. ולפתרון כי אם מעט חמר. על כל ענין
 החליל יוסף על לפרש זה חלל על מספר השנה שאפשר ירמוז לימים
 פירוש לתורת אלהים

נמקץ פרעה אונ פרעה איז נוארין אויף גינאוואכט
 והנה חלום דער חלום איז גינוארין נאקץ פאר אים
 האט ער געבראקט מען זאל אים געשיידן דעם
 חלום וואס ער געשייט: (ח) ויהי אז עם איז גינען
 ספר הישר

נמקץ פרעה אונ פרעה איז נוארין אויף גינאוואכט
 והנה חלום דער חלום איז גינוארין נאקץ פאר אים
 האט ער געבראקט מען זאל אים געשיידן דעם
 חלום וואס ער געשייט: (ח) ויהי אז עם איז גינען
 ספר הישר

גינאקט צו יוסף גיב מיר אצייען אז דינען רייד זענען אקט,
 האט יוסף גינאקט איה וועל דיר זענען אצייען אויף מינע
 רייד, היינט וועט דיין ווייב געבארן א זון און היינט
 וועט אשארדין דיין ערשטער ווען, ווי יוסף געבנדקט
 זינען רייד איז ער אועק געבאקען, פאר'ד נאך זיין אועק
 גיין האט מען גינאקט צו פרעה זיין ווייב האט גיבארן
 אויבן, ווי די קעקשט זענען צוריק געבאקען מן פרעה
 האבן זיי גינאקט דער בכור מן פרעה איז גינאקט גיבארן,
 איז עם איז גינאקט אונדען געשייט אין יאשוב האט
 גינאקט דער בכור זינער איז גינאקט גיבארן.

גינאקט צו יוסף גיב מיר אצייען אז דינען רייד זענען אקט,
 האט יוסף גינאקט איה וועל דיר זענען אצייען אויף מינע
 רייד, היינט וועט דיין ווייב געבארן א זון און היינט
 וועט אשארדין דיין ערשטער ווען, ווי יוסף געבנדקט
 זינען רייד איז ער אועק געבאקען, פאר'ד נאך זיין אועק
 גיין האט מען גינאקט צו פרעה זיין ווייב האט גיבארן
 אויבן, ווי די קעקשט זענען צוריק געבאקען מן פרעה
 האבן זיי גינאקט דער בכור מן פרעה איז גינאקט גיבארן,
 איז עם איז גינאקט אונדען געשייט אין יאשוב האט
 גינאקט דער בכור זינער איז גינאקט גיבארן.

און זינען פסקעטד ועליון בייא אים גינאקט גיבארן, ארער ער וועט
 האט

און זינען פסקעטד ועליון בייא אים גינאקט גיבארן, ארער ער וועט
 האט

את הללמו ואין פותר אותם
 לפרעה: ׀ וידבר שר המשקים
 את פרעה לאמר את חטאי אני
 מזכיר היום: ׀ פרעה קצף עלי
 עבדיו ויתן אתי במשמר בית שר
 הטבחים אתי ואת שר האפים:

ה'מיה וזית דפיש
 יתרו לפרעה: ׀ ומיל
 רב שקן עם פרעה למימר
 ית סורחני אנא מדבר
 יומא דין: ׀ פרעה רנו
 על עבדוהי ויבב יתי
 במשמרת בית רב קמוליא
 יתי וית רב נחחמי:

תולרות אהרן

אף מוסר. עקידה עטר לא :

רשבים

עסקל אגב. בימי משה יורדם מאגב סלכו. ובימי
 שאול אגב מלך עמלק. אף כאן פרעה לשון מלכות כי
 בשבטו של מלך אין אומרם לפניו (רוח) פרעה קצף
 על עבדיו. אלא כך אמר לפניו ארוננו קצף על עבדיו.
 וכן לפנינו אני פרעה. אני אהיה המלך לכדי דרכותי
 רק הבטא מגדל ספר. לכן נקרא יוסף אבדך אבי
 המלך. ובספר לקח טוב מירש אבדך בחתי:

שפתי חכמים

אוחו וזיס מדבר ע"י סבוף: ׀. אכל כשאלר לו יוסף סיסי רשב
 בלרן סיה לו קורת רוח לפי שאלר סבךן סרלס לו סקל"ה כדי
 לעשות תקנה למדינת סלל יומלו כרשב סרס"ל. (מקידס) שחלמו'
 סמלכיס לונס דכריו סרסיס רק דבריס סלל"ס כל סלמחוס סל
 כל סעלס סלמחוס סל סכוכולנר לכך לא סיה לו קורת רוח:

חלום פרעה

לפי סקקסו כענין זה חכמס סמוקס כדי לכלר ספרון סלסוס.
 כססנס סיות כו סוד סחוס סוחוס. ולין. ולפי סלחמ סין סלן
 סכמס. לא סיה זונ סוס רמו עלס סילנרן סלסחנס ט. ודסמ
 לנכון נקלו יוסף סריוס ססיה לוסף סינוכ כוס סלסוס סיה
 סיוחו נקל וסוסו וסח"ל. כלל סעל וזכר סלסכמות. וכן
 קלס אל סער סלחמ כסרזנו:

לפרעה לא הוה אבדו שהבין מתוך הפישתו שה' יו הוציא
 יוטר מסר האופים כי סעלס לא סקל כספישו יוטר סספישו שר האופיס כל הימים היינו אני ושר האופיס ביחד :

פירוש לתורת אלהים

האם ניי דער צייקלם זיין הלום זיין פיר אונ קיינער
 האם ניס גיקאנג בעשיירין ניי צו פרעה. ורשי
 שרייבם וייא האבין יא בעשיירם נאר צו פרעה
 זענען זיינער רייר גיט אריין גינגאנען אין זיינע
 אויערין ער האם פון זייא גיט גיהאם קיין גת
 רוח וייא האבין גיקאנג דער הלום בעשייס דו
 וועקם גיקארן זינען טעקסער אונ זינען

ספר הילשר

האם בעשייקם וויין זינע אלע שרים אונ האם גיקאנג
 צו זיי איצט וויס איה אז אלץ וואס זיסף זאנגס איז אקטו.
 אונ אס וועט בענויס זיין זינען יאדו הונגער. אונ פון
 ברוך אונגרייטן פבוואח פון דיא זאמטע יאדוין אויף דיא
 דונקעריגע יאדוין. וועלכע סענששין יאדוין זיין דערקאפע
 אויף דעם פארזאמלינג פון די תבואה. האבן דיא שרים
 גיקאנג צו פרעה דיא סאבן איז זינען וועמען דו ווילסט
 סכאבן פאר א שר עקנשפן סכאבן. האם פרעה גיקאנג סין
 סיינגט איז דער שר זאל זיין דער עכרי וואס האם בעשייס
 דעם קלום. ער איז אקלינגער אונ אקאליכער סענשש. האבן די שרים גיקאנג אין אונקענע האבן גיקאנגן סייסיס
 אז דער קעניג אדער דער צווישער פון קעניג וואס אין סכאבן סח קענען אלע שפראכן וואס קענששין שריין
 וקס

רחמי לרעה את החולם: ואין פותר אותם. דברים
 המחוייבים לפרעה: (ו) פרעה קצף על עבדיו. כל
 פרעה בלשון מצרים מלך. וכן כל מלכו מצרים
 נקראים. ושל פלסחים אביסלך אפי' ויביו רוד בשנותו
 את מעביו לפני אביסלך. ושל ירושלים מלכי דוק
 ביושע ארוננו דוק כלך שלם. ובימי רוד על דברתו
 אני כמסיה שחיה מלכי דוק מלך ירושלים. ושל

רשי'
 מלא עממות: ואין פותר אותם לפרעה. סותרים
 היו אותם אבל לא פותרם שלא היה קולן כנגם כחזוני
 ולא היה לו קורת רוח ב כפתורם סהו אונגרים
 שבע כמת אחת מוליד שבע כמת אחת קינר (כ"ר):

דעה וקניס מעבלי התופת
 די סכסא שאלי יקרא הוי כלי' צריכה גבואה כרתיב ודבר
 ה' הוי יקר בימים היום וחרון לא איתיה. קרי ביה וחרון
 כלי' אחרן אינו הנשוא אורים ותומים לתנוד תעלמים אסר
 להם גבולנרז הכרתי אורים ותומים ובעצבתם הכתובם
 שנסאיים אותם אחרתם מן השולם הייבם שראבדו מן השולם
 וכן צוה לאובדא יתחן

(ו) ויתן אותי במשמר ו'ו' איתי ואת שר האופים. איתי
 איתי ו'ו'. שמעתי ספי הרב יחודה הכחן שכך אמר

יוטר מסר האופים כי סעלס לא סקל כספישו יוטר סספישו שר האופיס כל הימים היינו אני ושר האופיס ביחד :

להמשיך מנה' ד'א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנחא אדני נשמה דהוד יהוה חיה יחידה נצח יהוה חיה יחידה דהוד אל שם ב'ן שבעשית:

א ואקם בפקר להניק את־בני והנהמת ואתפונן אלו בפקר והנה לא־היה בני אשר ילדתי: בותאמר ה'אשה האחרת לא כי בני החי ובנד המת וזאת אמרת לא כי בנד המת ובני החי ותדברנה לפני המלך: ג ויאמר המלך זאת אמרת זה־בני החי ובנד המת וזאת אמרת לא כי בנד המת ובני החי: ד ויאמר המלך קחו לי חרב ויביאו החרב לפני המלך: לא כן ברך מיתא וברי מיא: ד ואמר מלכא אתיו די חרבא וצ'יתיו חרבא ג'מס מלכא:

מצורת הוד רש"י

(ג) ותדברנה. היו מתוכחות על הדבר: (ג) זאת אמרת. כאומר וזה לי הכויזות עיקר המשפט הוא בדבר ההכחש של מי הילך החי:

דעם פירוש עברי פייטש געפינט מען ביא דער הפטורה פון דער וואך

תרגום

כתובים משלי ט

להמשיך טיסור ומלכות ד'א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה דיסור א אד ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסור יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב'ן שבעשית:

א שלחה גערותיה תקרא על־נפי מרמי הרת: ב מי־פתי יסרהנה חסר־לב אמרה לו: ג לכו לחמו בלחמי ושתו מינין מסכתי: ד עזבו פתאים וחי ואשרו בדרך בינה: ה אתו אכולו לחמי ואישתו חסרא דמזגית: ד שבוכו מנכון חסרות רעיונכון וחי ונהליכו באורחא דביוגא:

מצורת הוד רש"י

(ה) תקרא. כל אמת תקרא ע"י גערותי על גבי מרום העיר להשמיע הקול לנרחוק: (ג) מי פתי. וחסר לב מי פתי שאין בו חכמה לטכין ואלל יסור ממקומו ויבוא הכה וכן תקרא לחסר לב מכל וכל וחסר לב: (ג) לכו לחמי. אם אין לכם משל עומדים בואו ואלכו בלחמי ושתי היין אשר מונחי אתי והוא ענין מליצה לומר הלא חכמת התורה היא נחונדת מאירת עינים לואח אדם פתאים עזבו דרכים וחי ונעזו מעתה בדרך בינה: יבוא ויולדו ואם נמון לבו מושל אתי אשטילו דעם: (ד) עזבו. לואח אדם פתאים עזבו דרכים וחי ונעזו מעתה בדרך בינה:

פירוש ע"ט

(א) שלחה גערותיה תקרא על נפי מרמי הרת: די חכמה געהאלט גיט איר חכמה. נאר זיא שיקט אירע יונגע פרויען ודי גביאים אונ צדיקים וייא זאלין רופין צו איר מענטשין וייא זאלין לערנען פון איר חכמה. אונ זיא זאלין שמיים אויך אויף אלע הויכע גרמער פון שטאט אונ רופט מענטשין זאלין קומען צו איר לערנען חכמה: (ב) מי פתי יסרהנה חיה יחידה וחי ונעזו מעתה וחי גיט קלוג זאל קומען אהער צו מיר חסר לב אונ דער מענטש וואס אים פעלט דיא שטארקייט איז הארץ אגרה י: נאגט דיא חכמה צו אים:

המניע

פרק י א המצניע קודם הכנת: לזרע ולדונמא. להראות שיש לו סממנים ויקנו ממנו: ולרפואה. ושבת בשבת למה הלעו: והוציאו. מס: חייב. עליו בכל שנה של דעת הראשונה הוליו והא חשניה (ב): אלא בשיעורו. כל אחד שיעור המפורס: בו חזר והכניסו. זה שהלנינו פחות מכשיעור והוליו אם נמלך בו שלל לזרעו חזר והכניסו (ב): אינו חייב. בהכנסה זו אלא אם כן יש בו שיעור שלם דכיון דנמלך

שלא לזרעו כעלה מחסכו והרי הוא ככל ארס: ב על האסקופה. שהיא כרמלית כגון שגכה קנ' ועד תשעה ירחיה ד': שלא עשה מלאכתו בבת אחת. לא עשה עקירה מרשות היחיד והנה כ"ה סהה ממקום חיצו דכבטי הוי מלאכה מורה אלא עקר ממקום חיצו והנה כרמלית שהיא פסור כזוהה הנהה והער עקר לה מכרמלי' שהיו מקום חיצו והנה כרשות

כל חלמי דנכרה: נמלטה לזרעה אלהים פרק י א המצניע לזרע ולדונמא ולרפואה והוציאו בשבת חייב [א] בכ"כ שהוא. וכל אדם אינו חייב עליו אלא כשיעורו חזר והכניסו אינו חייב אלא בשיעורו: ב המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה בין שחזר והוציאו בין שהוציאו אחר פסור. מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת קופה שהיא מליאה פירות ונתנה על אסקופה החיצונה אף על פי שרוב הפירות מבוזין פסור עד שיוציא את כל הקופה: ג המוציא בין בימינו בין במשאלו בתוך חיקו או על כתיפו חייב שכן בני קהת

(א) וכו' המצניע קודם הכנת לזרע וכו' נמי: (א) בכ"כ שהוא. חמשה חמי' געתי ח' אלא חימה דל"ט דתנן היינו פחות חכנרובות אבל כוזה לנטי נמי. וסעיף (א) ה"מ דלשיל (פ"ט ד"ה החמס'): (ב) גמ' עריך פשיטא ומשני כגון שורקו לזרע ולא יזעטו בפי'. וקמ"ל דלע"פ שניכר מתקופה שלא יתערב ויהי ויהי דכמילת' קמייחה קמי' קמ"ל וכו' ה"מ דוהכניסו ר"ל וסעיף: (ג) ופחות מל' דלוי ר"ל גמורה: (ד) והא דלשיל קופת הרובליו אינו חייב אלא ח' לא שאל לא הוציא כוזה שלא תחייב כל אופן מינין סהולא טולן מנחון. אלא שאל לא ה"ל ידעם בנתיים אינו חייב על חובו כפסגה אחת: אסקופה החיצונה. אלקסכא שלפני פתח הבית ללד ר"ה (ג): עד שיוציא. כלומר אלא אם כן הוליו בראשונה כל הקופה ולא שטו אלא בקופה מלאה קשהין ודלועטין שהן ארוכין ועדוין יש מהן לפנים אבל מלאה חרדל שהרי יש הרבה ממנו כולו מנחון נעשה כמי שהוליו את כל הקופה וחיוב (ד): ג שכן משא בני קהת.

והוציאו: סמי ער אליון האם וי דער נאך גינוקען פון דיא שוועל אונ האם ויין ארויס גיטראגן אין גאס בין שהוציאו אחד סמי איין אנדער קענטש אין גיקוקען אונ האם גינוקען דיא עסיניוארג פון דיא שוועל אונ האם ויין ארויס גיטראגן אין גאס פסור דארף קען גיט בריינגען אחסאת פני שלא עשה מלאכתו בבת אחת ווייל ער האם גיט גיטאהן די מלאכה מיט איין קאהל, ער האם גיט ארויס גיטראגן מיט איין קאהל פון שמוב אין גאס ודאס הייסט פון רשות היחיד אין רשות הרבים נאר פון רשות היחיד אין פרמליות אונ פון פרמליות אין רשות הרבים קופה שהיא מלאה פירות איינער האם ארויס גיטראגן פון שמוב אקארב פיל מיט פירות ולאנגען ונתנה על אסקופה החיצונה אונ ער האם גישעקעל די קארב אויף די אויפנוויינגקטע שוועל ונאם דאס איז אויף אפרמליות אף על פי שרוב הפירות מבוזין פסור אפילו דאס מערקשע ליינג פון דיא פירות איז אויף דיא גאס פון דעסקסווענין איז ער פסור עד שיוציא את כל הקופה כידיון ער זאל כאלר פון אנהייב ארויס טראגן דיא קארב מיט איין קאהל פון שמוב אין גאס אונ זאל ויא גיט שפעלן אויף די שוועל: ג המוציא אז ער טראגט ארויס אום שבת פון שמוב אין גאס אזאך בן ביטי סמי ער טראגט ארויס מיט דיא רעקטע האנט בן בשמאלו סמי ער טראגט ארויס מיט די רינגע האנט בתוך חיקו אדער ער טראגט ארויס אין שוים אז על כתפו אדער ער טראגט ארויס אויף דעם אקסעל חייב דארף ער בריינגען אחסאת שבו משא בני קהת ווארוס אזוי ואויף דעם אקסעל האבין ייטראגן

פרק י א המצניע לזרע ולדונמא. להראות שיש לו סממנים ויקנו ממנו: ולרפואה. ושבת בשבת למה הלעו: והוציאו. מס: חייב. עליו בכל שנה של דעת הראשונה הוליו והא חשניה (ב): אלא בשיעורו. כל אחד שיעור המפורס: בו חזר והכניסו. זה שהלנינו פחות מכשיעור והוליו אם נמלך בו שלל לזרעו חזר והכניסו (ב): אינו חייב. בהכנסה זו אלא אם כן יש בו שיעור שלם דכיון דנמלך שלא לזרעו כעלה מחסכו והרי הוא ככל ארס: ב על האסקופה. שהיא כרמלית כגון שגכה קנ' ועד תשעה ירחיה ד': שלא עשה מלאכתו בבת אחת. לא עשה עקירה מרשות היחיד והנה כ"ה סהה ממקום חיצו דכבטי הוי מלאכה מורה אלא עקר ממקום חיצו והנה כרמלית שהיא פסור כזוהה הנהה והער עקר לה מכרמלי' שהיו מקום חיצו והנה כרשות

פרק י א המצניע לזרע ולדונמא. להראות שיש לו סממנים ויקנו ממנו: ולרפואה. ושבת בשבת למה הלעו: והוציאו. מס: חייב. עליו בכל שנה של דעת הראשונה הוליו והא חשניה (ב): אלא בשיעורו. כל אחד שיעור המפורס: בו חזר והכניסו. זה שהלנינו פחות מכשיעור והוליו אם נמלך בו שלל לזרעו חזר והכניסו (ב): אינו חייב. בהכנסה זו אלא אם כן יש בו שיעור שלם דכיון דנמלך שלא לזרעו כעלה מחסכו והרי הוא ככל ארס: ב על האסקופה. שהיא כרמלית כגון שגכה קנ' ועד תשעה ירחיה ד': שלא עשה מלאכתו בבת אחת. לא עשה עקירה מרשות היחיד והנה כ"ה סהה ממקום חיצו דכבטי הוי מלאכה מורה אלא עקר ממקום חיצו והנה כרמלית שהיא פסור כזוהה הנהה והער עקר לה מכרמלי' שהיו מקום חיצו והנה כרשות

ככתב יסאו וימין ושחאל ומוק ארחא דארעא : ברפוק .
הסרק החמשי שכרוע בערבי כך שמו מרס"ק (ה) :
באפונרתו . אזור תול : ופיה למפה . אין דרך
הואלה בכך חבל פיה למעלה דרך הוואלה בכך פ"ח
אפונרתו כגד שויבס סמוך
לכשרו לקבל היעה ורגילין
לשעות זו כעין כסין
וכשהמסכים אותן מלמטה
למעלה נמאל פי הכיס למטה :
בשפת ה'וקין . השטה
התחולל על קלוק (ו) :
ד' לפניו ובא לו לאחוריו
פמור . דלחוריו ובא לו לפניו חייב . באמת
כפי יהודה ואמר אף מקבלי פתקין : ה המוציא
רבי לרשות הרבים חייב . הוציאו שנים
לפניו חייב . דמתכוין לשמירה פותה ועלתה בידו שמירה משולה : סינר . כעין מכנסים קניס אגרות אינן
לנשיעות ואם תתה כהן טוס דבר להוליא ובה לה ללד אחר חייבת : שכן ראוי להיות חוזר . דרכו להיות
חוזר וסובב סביבותיה ומתחלה ידעה שסוף להתסך : ר' יהודה אומר אף מקבלי פתקין . על מלך
דגלים הנשאים אגרות נותנים אותה בעלים תוליים כלמות קניס ותוליס כלומר ודך דמות קנה להיות חוזר (ז)
זסובב מלפניו ומאחוריו סביב לזוורו וודע היה שסוף להתסך ואין הלכה כר"י : ה הוציאו שנים

כגון אלף א' וי"ח דמנין מחלקין תוי"ם : [כ] כלאחר . לני א'
י"ל דברגלו סוף פ' כלאחר ידיו וי"ג לחצר ינאל . עקבי דכי
איחא כנמרה : (ה) היינו שטשא שמשא עמנו כורוע ולא פ"י כלי
שחילין כורוע כמרפס כי זה דרך המולאין ויחייב ולא גרע
מתלה כסינר לקמן תוי"ם : (ו) לא חתי לאסוקי דמטה
סלמינא אלא אורחא דמחל
קטע עכן דרך החילוק לנשות פי
התחתון כענין שבו : לקבל לו
[ג] במבטלו כבדלו . מפרס
כר"י י"ב בכתוב : [ד] לפני .
ול"מ לאחוריו ובא לו לאחוריו
לחטבד' מחשבה דחייב אלא
אפי' לאחוריו ובא לו לפניו כדל"ה
הואיל ולא תחטבד' מחשבו
לא לחייב קמ"ל . גמ' : (ז) וחק
דל"י לא חייב ליה מחבורה
ול"ל דכאמת איש חוזר כולי אפי'
כמו סינר וכסא קמ"י או חסיד
חורס אי לא חבל או לפרע

גיטראנין דיא קינדער פון קהת ודיא לויס דיא
זאכין פון קשאן אין דער כדךר גלאחר יד או ער
האט גיטראנין אינקשער דיא האנט, וער האט
אריוף גישטעלט אַזאך הויבין אויף דיא פינגערן
אונ האט ארויס גיטראנין אין גאס גנגי אַדער
ער האט ארויף גישטעלט אַזאך אויף דיא פיס
אונ האט ארויס גיטראנין אין גאס גביי אַדער
ער האט גיהאלטן אין מויל אונ האט ארויס
גיטראנין אין גאס יאפסקו אַדער ער האט
גיהאלטן דיא זאך אויף מיטען האנט ווא דער
העליקפוינין גיינט ויה איין אונ האט אזוי ארויס
גיטראנין אין גאס גביי ער האט גיהאלטן אַזאך
אויף דעם אויגער וישער ער האט גיהאלטן אַזאך
אויף דיא האר יאפנקרן ער האט גיהאלטן אַזאך
אין דעם ביינארטיל ויפה גספה אונ דיא מויל פון
גארטיל איז אונקען צו דיא ערד דער גארטיל
איז גיווען עקמאכט ווי אלאקנע בייטיל) בין פינתו
התיקו ער האט אריין גילייגט אַזאך צווישען
גארטיל אונ דאס ערקוד וישפת התיקו אַדער ער
האט אריין גילייגט אַזאך אין וייס פון די העקוד
גפנגי ויפנגי אַדער ער האט אריין גילייגט אַזאך
אין ויין לעדערקעס אַדער הילצערקעס שוה .
אויב ער האט אזוי ארויס גיטראנין פון שטוב אין
גאס וויא דא איז אויס גירעכונט פסיי דארף ער
גיט בייניקען אַחטאט שלא תוציא כהנה המוציאין וייל
ער האט ארויס ארויס גיטראנין ווי דער שטיינער
איז אַחטאט צו קראנין : ד' מתכוין הוציא גפני
איינער האט אן גיהאנקען אויף ויה אַזאך אונ ער
האט גימיינט דאס זאל איינקען פון פארונט יבא
יו גאחתי אונ דיא זאך איז ניקוקען וויא האט ויה
אונקערדייטן אויף אונקען . אונ ער האט אזוי

ארויס גיטראנין אום שבת פסיי איז ער פמור פון
אַחטאט ווייז עס איז גיט גיטראנין גיווארין וויא
ער האט גיטראקט צו קראנין גאחתי יבא ער האט
אויף גיהאנקען דיא זאך אויף אונקען יבא יו גפני
אונ עס האט זיך אונקערדייט אויף פארונט אונ
ער האט אזוי ארויס גיטראנין הייב דארף ער
קריינקען אַחטאט . ווארום עס איז דאך גיטראנין
גיווארין בעקער ווי ער האט געוואלט באַטת אפיו
מיט אַקט האט מען גיאנקט האשה החוגרת כסינר
אַאשה וואס גייט אן גיטאקן אַפארטוה אונ זי
האט בעקעס אויף גיהאנקען אויף דעם פארטוה
בין פלפתי סאיי דער פארטוה איינגט איר פון
פארונט ביזן מלאחריה אונ סאיי דער פארטוה האט
זיך פארדרייט אויף אונקען . אונ זיא האט אזוי
ארויס גיטראנין פון רשות הניחד אין רשות הרבים
הייבט איז זיא חייב אַחטאט שכן ראוי להיות חוזר
ווייל דער שטיינער און דער פארטוה זאל זיך
דרייען אַמאהל פארונט אונ אַמאהל אונקען האט
זיא פריער גירעכונט וויא עס וועט זיין זאל זיין
נאר עס זאל ארויס גיטראנין וערין בני היידיה אפיר
אף גפני פתקין לפי יהודה זאנט דיא רייטער וואס
קראנין קריף פון איין אַרמ צום אַנדערין אונ זיי
לייגן אריין דיא קריף אין אהילצערקען שייד אונ
איינקען אן אויף דעם האלדן . אונ דיא שייד
דרייט זיך . אַמאהל איינגט זיא פארונט אונ
אַמאהל אונקען . דר' רבדער וויא ער האט ארויס
גיטראנין פון פארונט אַדער פון אונקען איז ער
אַלץ חייב : ה המוציא כפר לרשות הרבים איינער האט
ארויס גיטראנין אום שבת אַפירוט אין גאס חייב
דארף ער קריינקען אַחטאט הוציאיהו שנים אויב
צוויי בעקטשין האכין ארויס גיטראנין דעם קרויט

הקדקט על ידי הנקב אמריה ושאינו נקוב פסור. ורבי שמעון פוסר בזה ובוה :
לחלוות הקדקט וחסי' הנקב
בזו ושפור הנקב כזו
שש קטן : ר"ש פוסר בזה ובוה . ללא חסי' ליה כמחוכר לחייבו סקילה ואין הלכה כר"ש :

אנדער פלין וואס אין דער פלי אדער אין דיא פלי אין נים גילעקערט אין קען פסור
מוקדער אין דא לעקער, אונ דיא מולקער ונדי שמעון פוסר בזה ובוה אונ רבי שמעון זאגט
אדער דיא פלי שטייט אויף דיא ערד, אין סאיי דיא פלי אין גילעקערט אונ סאיי דיא
קען חייב אפיקאט ושאינו נקוב פסור אדער אז פלי אין נים גילעקערט אין קען אלץ פסור :

תוספות

גמרא שבת דף צה ע"א

ר"ש

הורדה הלוח דכס . הימא לריי אמלי לוקט כ"ט זרכי אליעזר ורכנו נמי לא פליגי אלף משום דלא חסי' לה מלכאה וזה חנו
כ"ט המגילת (דף 1) אין כין י"ט שפוח אלף אורב נפש כלכל דבי יסודת חומר חף מכשירי אובל נפש וקאמר כמי' מיט
דח' חמר קרה חוץ לזר וישב לבס הוא ולא מכשירי רבי יהוד' כחיו הוא ובחיו לבס כלן מכשירין שפסור לשפוח מטיט
ובלן מכשירין שאלי' כו' מכלל . לזכור נפש שרי ר' יהוד' אפי' כלפסור ורכנו נמי משום דלא פליגי אלף מכשירין וזה כולכל
נפש ועוד דקר כייחא כר'
יסודת כדפי' וסוד דכס' חילין
(דף קל) אמרי' דר' אליעזר
סכר כר' יסודת ופדסי' מרבי
יסוד' ופרי אפי' אפסור נפשוח
מטיט' וילכל למימר דמיירי
בדורה לזכור חוץ דמלן מקוס
חפשי למלן דלוח ליה חסודל וזי
מקלטי ליה חורטין כסודל חלו
פוכרין (דף מו) וסוד דרכי
אליעזר גופיה חיי ליה סתם
סודל וזור' . דלויכ' לחוקי
בדורה סמוך לחסי' דלא חוי
טו לחורטין ח' נמי כדכס
סודרביס ח' אורב כהנא' דלא חוי
לכסוד ומוהו חופה לריי' כיון דחותר לבנון חותר
אפי' כלפסור חייב' לא יסא חומר מדרכין אלף כדלא אפסור ח'כ
נפל כיתו כ"ט חומר לבנותו כ"ט דחותר סחור סחור כנין לזכור
שיהא זכור היום לחלכל כחוכו שלח יכנו שרז ושמש וי"ל לחסור מדרכין דהוי שובל דחול' כי יכיל' לחסירין סחורה וסודרביס כ"ט :

הלכה ה' כלה כלי הסודין דגמרה דמלכות דכריאה אכדשם
רב נחמן בר גוריא אקלע לנהרדעא בעו מיניה
חולב משום מאי מחייב אמר להו משום
חולב . מחבץ משום מאי מחייב אמר להו משום
מחבץ . מנבץ משום מאי מחייב אמר להו משום
מנבץ . אמר להו רבך קמיל קני באגמא הוה
אתא שאיל כי מדרשא אמרו ליה חולב חייב
משום מפרק . מחבץ חייב משום בורר מנבץ
חייב משום בונה . המבכר והמברק והרודה
חלות רבש שוגג בשבת חייב סמאת . הויר
נמי לא שייך למימר חללן לשון תולג' . אובל מתוך

קמיל קני באגמא . חותך
קניס מן האלס הוה
לא ידע לפרש המשה :
מפרק . כמו מפרק משאו
שפורק אובל מ מקוס
שנתכסה בו והוי תולדת
דש ואית דלחמ תולדת
דקולר ולא הוא ולא
מחוכר הוא אלף סקיד
ועקור וקאלי כעטיני מדד
כתבואה כשרה ול' מפרק
בבשר . אובל מתוך
ר' נחמן בר גוריא אקלע לנהרדעא הוה געמאר אפיין
אין נהרדעא בני גמיה האם קען גיקרענט
בייא אים חולב משום פאי פתיבי אז איינער קעלעקט
אקוה אום שבת פאר וואס אין ער חייב אפי' דזי
גאט רב נחמן צו נייא געזאגט משום חייב ווייל
ער האט געקעלעקט דריבער אין ער חייב פהצ
משום פאי פתיבי אז איינער סאכט פוטער אום שבת
פאר וואס אין ער חייב אפי' דזי האט רב נחמן צו
נייא געזאגט משום פהצ ווייל ער האט געסאכט
פוטער דריבער אין ער חייב מננו משום פאי פתיבי
אז איינער סאכט קען אום שבת פאר וואס אין
ער חייב אפי' דזי האט רב נחמן צו נייא געזאגט
משום מננו ווייל ער האט געסאכט קען דריבער
אין ער חייב אפרי זיה האבין דיא קענקשון פון
גהרדעא געזאגט צו רב נחמן רבד גמיר גני באקאי
היה דיין רבי האט געוויס געהאקט שטעקלאך
אין וואלד . אדער ער האט גיט געלערונגט אין
בית הקדרש ווייל ער ווייס גיט צו זאגן אפישט
אין אפישט אה שאיל בי' פדרשא אין ער געקוקען
אין בית הקדרש פרענין דעם דין אפרי זי האבין
דיא רבדן פון בית הקדרש געזאגט צו אים חייב
חייב משום פהצ אז קען מעלעקט אום שבת אין

שאלה: ויחא. לרנן הנית וזכר הכניס היתה בכל העיר: מהבלא. ספי' אכר עולה ומרבה הכל: לאו אדעתאי. לא היתה זכר וזכותי פי' לא סבירא לי: אשה חכמה. אשת ת"ח או בת ת"ח שמטה מניה: לוקה מ' דברי רבי אליעזר. אמר ר"א מאי מעמא דרבי אליעזר דכתיב ויטבול אותו בערת הרבש וכו' מה ענין יער אצל רבש אלא לומר לך מה יער התולש ממנו בשבת חייב חטאת אף חלות דבש הירודה ממנו בשבת חייב חטאת. אמימר שרא וירחא במחווה אמר מעמא מאי אמור רבנן דילמא אתי לאשוויי גומות הכא ליבא גומות. רבא תוספאה אשכחיה לרבינא דקא מצטער מהבבל והאמרי לה רב קשישא בריה דרבא אשכחיה לרב אשי דקא מצטער מהבבל אי' לא סבר לה מר ר'א דתניא הרוצה לרבוץ את ביתו בשבת מבין עריבה מליאה מים ורוחץ פניו בוזית זו ויריו בוזית זו ורגליו בוזית זו ונמצא הבית מטרבץ סאליו אמר לו לאו אדעתאי תנא אשעון חזקמה מרצת ביתה בשבת והאידינא דסבירא לן כרבי שמעון

שרי כיבוד מהלוי עננה אפי' כדסוגין ואין נראה לרי' דבס' כל הכלים (דף קכד) א"ר אליעזר אף מנכדות של תמר' חומר למלגלן ומרדן אי' חמשה כלל כהן לומר ר' אליעזר אפי' בשל חמשה שמטה דפשיטא ליה ליהבא מלן דשרי אפי' לירש' תמוס דסרי מלכחו לחיסור ולי שרי לככד ולי מלכחו לחיסור אלא ודמי כיבוד אסור לכו' מפני שמיזו עפר מתקומו ולא שרינן הכל

למחיצה מדלוריותה אפי' כעו"ר ליהבא אסור גומות וי"א דכרס' ליהבא אסור גומות וי"א דכרס' ליהבא אסור גומות ספי' ספי' מתמללות הנותות סכין וכו' לרובי' אי' נמי כשרה נמי לא אסור לר' אליעזר אלא תמים שבות אסור היבאל ליהבא רבס' ליהבא חייב חטאת לר' אליעזר וממר' הלי' שבות אסור אפי' במקדש ומה שבות אסורן במקדש כ"ל כהר"ל לעיוני' (דף קכ) אבל לרנן לא חסור הלי' שבות כיון דלפי' כלה הוי לדיקו' אלא ליסורא לרנן הלך אינו נוהג במקדש: והאידינא דסבירא לן כר"ס שרי אפי' לכתח' ל' נה"ל

נעמין דיא חלות האניק אום שבתו מוז ער גריינגען אקרבן חטאת הניד גיזם טוב אויב ער האם דאם גיטאקאן אום יום טוב בכויד. ער האם געוואקס אז היינט אום יום טוב. אונ ער האם געוואקס אז קען קאר דאם גיט טאהן אום יום טוב. אונ ער האם יא געמאהן יקנה ארבעים שלאנט קען אים פערציג מלקות דבר רבי אליעזר דאם איז רייר פון רבי אליעזר אמר רבי איער פא סקסא דרבי איער האם רבי אלעזר גיזאנט וואס איז דער טעם פון רבי אליעזר, פאר וואס זאגט רבי אליעזר אז קאר זאל אים שלאנגן פערציג מלקות דכתיב ואתרום גם לשמיים אין פסוק ויבגוד איהו גזרות הרבש והזנן האם איינגעטונקט דעם שמעקין אין דעם וואלד האניק וכו' פה ענין יער אפי' דבש וויא קומט דער וואלד צום האניק אלא וימר יך נאר ער קומט דיר זאנן מה יער התולש מנט בשבת חייב חטאת אזוי וויא אנואלד אז קען רייטם אויס פון אים אום שבת אונקערין יער האם גיט געוואקס אז עם איז שבת אדער ער האם גיט געוואקס אז קאר גיט דארף קען גריינגען אקרבן חטאת אף היות דבש הרודה מנט בשבת חייב חטאת אזוי אז קען געקם ארויס דיא חלות האניק פון ביינשטאק אום שבת אום בערין וויא פריער. דארף קען אויף גריינגען אקרבן חטאת אמימר שרי ירחא במחווה אמימר האם סמיר גייען צו גשפרימטען דיא שטובין אין דיא שטאם מחוץ אום שבת אמר פסקא מאי אמר רבנן ער האם גיזאנט פאר וואס האניק דיא רבנן גיזאנט קען קאר גיט געשפרימטען אשטוב אום שבת דילמא אתי לאשוויי גומות אקמער וועט ער קומען פארנלייבן דיא גריבלאך וואס איז

דיא אויף דיא ערך הקא קיבא גומות דא איז ניקא קיין גריבלאך. ווייל אין מחוץ אענין גייען אלע פארלאנגעס אום געפלאקטערט מים שמייענער רבא תוספאה אשכחיה לרבינא דקא מצטער מהבבל רבא תוספאה האם גימראפין רבינא האם מצער פון דעם שמויב ואמר לה מר קשישא בריה דרבא אשכחיה לרב אשי דקא מצטער מהבבל אנדערע זאגן מר קשישא דער והן פון רבא האם גימראפין רב אשי האם מצער פון דעם שמויב אום שבת אמר ביה האם מר קשישא גיזאנט צו רב אשי לא סבר לה מר ר'א דתניא האלקס דען גיט דער רבי וואס מיר האניק געלערנאם הרוצה לרבוץ את ביתו בשבת אז אמימר ווייל געשפרימטען דיא שטוב אום שבת אייני עריבה מליאה מים ורוחץ פניו בוזית זו ויריו בוזית זו ורגליו בוזית זו גריינגען ער אומבולקער פול מים וואקער. דעם פנים וואקשם ער אין דעם ווינקול, די הענט אין איין אנדער ווינקול, דיא פיס אין איין אנדער ווינקול, דער ווייל ווערם פארשפרימטען אין שטוב ונקמא הבית מהרנץ מצאיו ועקש' דיא שטוב אויסקעשפרימטען פון ווי אלזין אמר לו לאו אדעתאי האם רב אשי גיזאנט צו מר קשישא עם איז מיר גיט גייען אויף מיין זיענען. איה האב פארנעסין דיא גריינא קמא מיר האניק געלערנאם אשה הכמה פרצת ביתה בשבת אקרבנע אשה וואס ווייס דיא ריגים פון שבת קען ויא אויסקשפרימטען איר שטוב אום שבת וויא וואקשם דיא סעלער אויף איין ארם, די לעזערען אויף אנדער ארם, טעם אויף אנדער ארם. ביז עם ווערט געשפרימט די גאנצע שטוב והאידינא דסבירא לן כרבי שמעון אונ איצט אז מיר האלקטין וויא רבי שמעון, אז ער מיינט גיט דיא מלאכה זאל גיטאהן ווערין אום שבת

כדס וסינו דלמרו חיל לדיקוס חסילי תרס ומלות ומעסיס
 טוסיס זקן כלוסבי חמנוסי יתלסו לנס לנקס לנס חסס
 דכתיב ומחוקיס מדכס וני לסיכ חס כולסי חססו כסס
 סה' מתכוד סס זילרו זילן לו ככרס סס כני חלס יז נמי מרז
 דכנילו כסתודות חף ססיס כחוק כני חלס לא סיי מסרדין
 דערו כי היו ללס כיו כנינו וסינו דלמח סססור ככמלי חל
 סלך לר לרזס לך חכרס וסכופ חלס וקוסס כולמח זילן מכרסס
 חסרדס חילי לחסרד מחסכחי מחך כי כל ספוס דלרי ללן
 חן לו לסגיס חלס על חרססי כי סלל סוין לפני זילן יחרון
 סכר כי כללו סוין וסנו כן סוס חרסס חילי כפרסות כחו לסר כרזוסי

הדואל ונלה כל המאות ברא באיש המגלה אבל איש
 המתגלה אינו לוקח תלם אלא א"כ סייע למגלה המגלה
 את השפן לוקח: (ב) האשה שנלחה פאת ראש האיש
 או שנחללה פמורה שוא' לא תקיפו פאת ראשכם
 ולא תשוחו את פאת זקנך כל שישנו בכל
 השוחה ישנו בכל הקוף ואשה אינה בכל השוחה

היה דריבקר זאלין זייא זיה פסאראין און איילין
 און צו גרייסין נאלד און זילבקר וואס דארשין
 ואויף עולם הבא איז גילטיג זייא זאלין דאס
 דארשין בריינגען צו פראגין מיט זייערע הענט
 וזיינו דאסער חפסיט זכרונס גרייכע דאס אז וואס דיא
 חקסיס האגין זינגאס זידיקס פארזאמלען תורה און
 יפסעיס טובים דיא צעניו וסינו דלמח סססור ככמלי חל
 מצות און מעשים טובים וכן האתני מעשים יתלב
 דס לבש דקס מענטש און אזוי דיא מענטשין וואס
 האבין ליב פערנענגען. דארף אויף דער הינט
 ווערין און דערנעקסט וערין זייער הארץ זייא
 זאלין זיכען פערנענגען צו האבין פון תורה און
 מצות דכתיב ויחריס מרדש ויפסע צוסיס ווארס עם
 שמיים אין פסוק דיא רייר פון דיא תורה זאלן עס
 זיכער פון האנוק און פון אלע זיקקייטס גיבט זיי
 האליתס התבנה יח עם שמיים אין פסוק נח איז
 געזאגטען מיט גאט זיינו שחיה סתבדו עס זיירו זיי
 יו תבדה עם בני אדם דאס מיינט מען צו איז
 אייביג ניווען דהעפט גאר מיט גאט אלזין און
 ער האט גיט געהאט זיין דהעפטונג מיט
 מענטשין א נסי אדער מען מיינט סוב דהיני
 בהתבדלות זייער ער איז גיווען פסארא אייני-
 געוואונגט צו זיין אלזין אף שיהי בחד בני אדם
 אפילו ער איז אמאהל גיווען צווישען מענטשין
 יא היי ספדייט וסווי האבין זייא אויף גיט פארמישט
 זייער פראקטונג וואס ער האט גאר געטראכט
 אין גאטליכקייטס כי היי בלא היי צעניו ווארס זייא
 זענען גיווען אין זייער אריגן גלייך וויא זייא
 וואלטיג גיט גיווען זיינו דאסר חסודי דאס איז וואס ער
 פרייס יד אכרס וסכופ ראש וקוסס ווען אויף שמיים איז
 דין פארזאמלונג. דער הייבענער כשענער.
 קניה אויף צו דיר. און בייג איין מין גאט און מין דייק
 גילוס ויגין תבדה ספדה חילי תחפיד
 סחשקטי סק ער מיינט צו זאגן פאר גאט אז דאס
 דהעפטונג מיינע וואס אויף גין דהעפט
 מיט מענטשין פארמישט גיט מיינע געזאגטען אז מין
 פראקטונג זאל אפגעשליידס ווערין פון
 דיר כי כל העולם עדי גאן ווארס די גאנצע וועלט
 זענען וויא כוונדער וכל הדס אין יו תשנית
 אלא על הרועה און יעדער כוונדער האט גיט אויף
 מיינעס צו קעגנען גאר אויף דעס פאקטור די
 חלל סוין לפני זענען גלייך פאר אים אויף
 יחרון ויה סה איינער גאר גיט מער פון דעס
 אנדערן וזיינו דאסר ויה תפלד עניי תשנית
 דאס איז וואס דוד הלך הו זאגט און גאט
 איז מיינ פאקטור. וואס גאט פיסערט מיה.
 וועט מיר גאר גיט פעלדין כי איני חפר
 פעלמ מיר גאר גישמ כי סילט סוין ווארס
 סיר זענען אלע גלייך ויבטו בן הא וסוסי חילי
 כפרסות און אזוי פיסערט גאט מיה
 כוונדער כמי לישר בראוי אזוי

זוהו יתנך הרוסס לכדו ומסגיס על כל פסיו ופסיו וכל פסעו
 לזו חזו וסינו דלמח דוד סמך ע"ה ה' רועי לא חסר כי חילי

קאפ מיט איין מאהל זיך שלאנגט מען אים
 בלקות הואי ויגח כל הפאות זייער ער האט אפ-
 געזאלט אלע פאות כסה דברים אמריס ווען זענען
 דיא רייר גיזאנגט ניווארן באיש סמלח בייא דעס
 מענטש וואס גאלט דיא פאות זיגן איש סמלח
 אכער דער מענטש וואס ווערט געזאלט איני
 זיך ער ווערט גיט געשלאגן בלקות אלא אס בן
 סייע סמלח גאר סירין ער האט געזאגט דעס
 וואס גאלט ער זאל קענען זאלן ויפסעה את חסו
 זיך און דער וואס גאלט אפ דיא פאות פון
 אקניד קוסט אים אויף בלקות: (ג) האשה שנגתה
 פאת ראש האיש אויב אאשה האט אפגעזאלט דיא
 פאות פון אמאנס פערזאונס קאפ או שנגתה
 אדער אאשה איז אפגעזאלט ניווארן דיא האר
 פון איר קאפ וזאפילו אמאנס פערזאונס האט איר
 אפגעזאלט דיא האר פון קאפ ספדה האר איז
 פמור ואון ער איז פמור שגאמי ווארס עם שמיים
 אין פסוק לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשוחו את פאת
 זקנך איר זאלט גיט אפזאלן די פאות פון אייער
 קאפ צו מאכין דיא האר ארום דעס קאפ
 קייעקריג און די זאקסט גיט פארדארבן
 וזאפזאלן דיא זקין פון זיין בארד כי שישנו בכל
 השוחה ישנו בכל הקוף דער מענטש וואס איז
 פארקאטן ער זאל גיט אפזאלן דיא בארד.
 דער איז פארקאטן ער זאל גיט אפזאלן דיא
 פאות ואשה אינה בכל השוחה איז דאך
 גיט פארקאטן זיא זאל גיט אפזאלן דיא בארד

לפי שאין לה זקן אינה בכל תקיף לסיכך העברים הואיל ויש להם זקן אסורים בהקפה: (ג) כל מצות לא תעשה שבתורה אחר אנשים ואחר נשים חייבין חוץ מכל השחית וכל תקיף וכל ישמא כחו למחוס. וכל מצות עשה שהיא בזמן לזמן ואינה תמידית חוץ מקידוש היום ואכילה מצה בלילי הפסח ואכילה הפסח ושחיטתו והקחל ושחיה שהנשים חייבות:

גם כי אילך כניא' אלוהו לא אירע רע כי אלה עמדי ואין מי שיכול להיסקני כלל רשותי ומי שמכה היא רלוטה ושכט סברותי מכס אחי כה על דרך הוי אשור פכט אפי וכתבי ה' אמר לו קל לא דוד ואפי' עטק ומעטתך המה יתמוני:

ויהי ער פיסעקם וינע אנדעך בשעפעניש גם פי אנה בניא זינקת יא אירא רע כי אמה עמרי אפילו ווען איה וועל גיין אין דעם טאהל וואס דארט איו דער שאפטען פון מוים וועל איה גיט מורא האבין פאר שלעקבס ווארום דו ביימט מיט מיד ויין מי שייבד זיינען גיט רשינה אונ עם איו גיטא ווער עם זאל מיד קענען שארין טאהן אן בייין גרלויבנים ופי שפכה אונ ווער עם שלאנט מיד היא רצונה ושכט שהרעה מכה אחי בה איו דאס דער קאמפלשוק אונ די רום וואס דער פאקטור שלאנט מיד מיט איר על תדך הוי אשר שבס אפי אזוי וויא עם שטייט אין פסוק אשור איו דער רום פון מין פעם ויבתיב נאה שטייט אין פסוק דוד המלך האם גינאנט צו אבישי ה' אפי יו קלז את דוד נאם האם גינאנט צו שמעי ער זאל פלובין דוד וואס פו אויב עם איו אזוי שבכה ומשענהה הפה יתמוני בייין רוט אונ בייין שטייצונג ויאי טרייקסטין מיד:

לפי שאין לה זקן וייל זיא האם קיין בארד אינה בכל תקיף איו זיא גיט פארבאמין זיא זאל גיט אפגאלין דיא פאות זיפקד העברים הואיל ויש להם זקן אסורים בהקפה דריבער אז אאיד המ געקויפט אפגענישען קעקט וואס ער איו מחויב צו טאהן אלע מצות וואס אפאשה דארף טאהן. וייל זיא האבין אבארה דריבער קארין ויאי גיט נאלין די בארד אונ ויאי קארין גיט נאלין דיא פאות: (ג) פי מצות יא תעשה שבתורה אלע מצות וואס דיא תורה האם געבאמין מען זאל ויאי גיט טאהן אחר אנשים ואחר נשים חייבין סיי מאנסקלייט אונ סיי ווייבער קארין דאס גישט טאהן חוץ מכל השחית וכל תקיף וכל ישמא כחו למחוס נאר אפגאלין דיא בארד אונ אפגאלין דיא פאות אונ אכנה זאל ויה גיט קטמא ויין צו אמת וכל מצות עשה שהיא מוסר מוסר אונ יעדער מצוה וואס דיא תורה האם גיבאמין מען זאל ויא טאהן. נאר דיא מצוה האם אבער אאויקגעזעצט צייט ווען מען זאל ויא טאהן

זינה תורה זיא איו גיט שטענדיג נשים פסודות ווענען ווייבער פטור פון דיא מצוה חוץ מקידוש היום נאר הערין קידוש שבת אונ יום טוב מוזין ויאי ואכילה מצה בלילי הפסח אונ עסין מצה בידע גרשטע נעקט פסח ואכילה הפסח אונ עסין דעם קרבן פסח ושתיה אונ פארזאמלען ויה דעם יאהר שמחה איה סוכות אין רדשלים צו הערין דיא תורה וואס דער מלך וועט לייגען ושמחה אונ יום טוב שחששים חייבות דיא מצות מוזין ווייבער אויף טאהן:

זינה תורה זיא איו גיט שטענדיג נשים פסודות ווענען ווייבער פטור פון דיא מצוה חוץ מקידוש היום נאר הערין קידוש שבת אונ יום טוב מוזין ויאי ואכילה מצה בלילי הפסח אונ עסין מצה בידע גרשטע נעקט פסח ואכילה הפסח אונ עסין דעם קרבן פסח ושתיה אונ פארזאמלען ויה דעם יאהר שמחה איה סוכות אין רדשלים צו הערין דיא תורה וואס דער מלך וועט לייגען ושמחה אונ יום טוב שחששים חייבות דיא מצות מוזין ווייבער אויף טאהן:

מקץ יום ג תורה

אונקלוס

לחשף מלת' ד'א יהנה נפש י' יה יהו יהוה. ויה יוד הא ואו הא. נשמת יהוה היה יחידה ה' רמלי ה'ה א' שם בין שבעשה בניקוד חולם:

יה ונהלמה חלום בלילה אחד אני והוא איש בפתרון חלמו חלמנו: יי וחלמנא חלמא בליליא חד אנא והוא נבד פפושון חלמיה חלמנא:

רש"י

(יא) איש בפתרון חלמו. חלים הראוי לפתרון שפתר לנו וזומה לו:

פירוש לתורה אלהים

(יא) ונהלמה אונ עם האם אונ געחלמק איה מיט אים אין איין נאכט אחרום איש פשהין איטליבער איו ראוי צו געשיידין אונ איו גלייך צו דעם

ספר הישר

אונ ער קען דאך קיין אנדעך שפראכע נאר עברית, אפילו מצריה קען ער אויך גיט נוס ביידין, מען דארף שרען אשליט מען זאל אים רופט אונ פרוכין אים זעהן וואס ער קען, האם דער מלך גינאנט סיינען וועט מען אים רופטן, ביי נאכט האם נאם געשליקט אמפאה צו יוסף אונ

יב וְשֵׁם אֶתְנֹו נֶעַר עֲבָרִי עֶבֶד לְשֹׁר
הַמִּבְּחִים וְנִסְפָּרְלֹו וַיִּפְתָּרְלֹנוּ
אֶת־חַלְמֵתֵינוּ אִישׁ כְּחַלְמוֹ פֶּתַר :
י וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פִּתְרֵלְנוּ כִּן הָיָה אֶתִּי

יב ותמן עמנא עליהם
עברא עבדא קרב
קפוליא ואשתעניא ליה
יפשר לנאנת קלמא נבר
כחלמיה פשר : י ויהיה
כמא די פשר לנא כן
יהיה יתי אהיב עלי שמושי

תויא וסס אהנו עבר . מנילה יג : איה חלמו . כרטס : ויהי כאשר פתר לו . פס :

רשבים

בעל המורים

(יג) כאשר פתר . בנימסרי שהלמוות סולניס אחר הפה : (יב) איש בחלמו פתר . כמשמעו חלומי פתר וגם כמז שפטר לנו כן הויה : (יג) ויהי כאשר פתר וגו' אותו השיב על כני :

שפתי חכמים

רש"י

ס ר"ל עבר נתי' טושה : ע (נח"י) וכ"ס שחר לשונות וכתיב
בטומוס המרס שגריק שמושל יבא חמיר ע' לטמן ע"י טושה דק
ל"ז : פ דרעס ומי מוזרר שחמר גס וסר עברי
וטולוי שלא סיה כנית הסוקר שום גער עברי כי אס יוסף וא"כ

(יב) נער עברי עבדו שלחן
סוכתם שלמה מכירו כלמן כזיון : נער . טושה ס
ואז ראו לגדולה : עברי . אפילו לשוננו ע אמו
מכיר : עבר . וכתיב בנימוסי מלריס פ שלחן עבד
מוזק ולא לובס בגדי שריס . (ס"ה) שריס וכן גרס

ספור שר המשקים חכמת יוסף

האופיס הניחו כחמסר ככד ולסר המשקים כחמסר קל . מוס כיון
יוסף דער האופיס חקא חקא ככד ויהנה . וסר המשקים חקא
חקא קל ואל חכסי . לוס חמר שר המשקים . פרסה קלף על
עברוי ויתן חותי כחמסר . חותי וחס שר האופיס . סיניו כחמסר
אחד וכחלר אחד לכן כפל חמסר חותי . גם חמר ויתן חותי חקוס
ואח"כ וחס שר האופיס . להרוח כי עיקר הכעס ס' עלי . כי
חקא עלי ס' גדול יותר חמסרו . כי מתיכן ס' לו לידע מה סכנל
לרוך כחוק פתיחות המיסה . אכל אפי כשנתחב כוס ס' יג
לכוח סויה' הין נקי מוכוזיס . ואלת לפי שסר האופיס חמס
כלינה שמושל מזל מלריס ואלו חלמתי כלינה שמושל מזל דק .
ל"ה ונתחמס חלום כלינה אחד . ואלת כי חסי כלינה אחד יג
אשר יתלום חלום והסכ רעב כיוון הלינה אחר שכבר נתחמסלו
מתכליו ויש חולס כחחלת הלינה . ל"ה אפי וחס . כשעת אחת
חלמתי ויש שמיס סככו יחד וסקווי משעת יחד .
ואחמו עתה חלמתי שמיט . ואלת לפי שחלמו סיה מטולגל וחלמו

(יג) רשם אהנו גער עברי עבד וגי' . לכני רש"י ז"ל קסס
לסולתס . ספי' יעבר טושה . מה יענה שר המשקים אח"כ
כשפרסס אחר עליו שהו חסב (כחלר חמר כחמסר קל) . עברי
שחילו לשוננו גס מכיר . מה יענה אח"כ כשחלס פרסה סיוסף
מחבר מלריס כשפס כחלר כל זכ . ואין יחמר שקר כוס פרסה
שחוק יחודע לפרסה כחלר כל זכ . טכל יחמר ע"ד הפסוק דכל
עברוי שר המשקים ס' לשכח יוסף להגדיל ידעמו והכחיס סיוסף
סוה שומר חלמוות לא ע"ס השחרת הסכל לכר רק ע"ס ריה"ק
ונכולה . והסס שר המשקים אחר לפרסס כי סיוס הוא רוחה כי
חטוה סכח לו שגמלל וצב כטוסו חמס' ה' היתה וחס לטוכת יוסף
ולטוכת הלך . סיה' סחלך נוסע על ידו . וא"כ אפי חלון מדרך
סעבר להחיר חטויו . אפי"ה חת חטויו אפי מוכיר סיוס . ולככוד
קוה לו להחירס כי ע"ו יוסע סחלך מלחרו . והסס לטעמיס יכינו
האופיס מניתי הסוקר אחר הסוקר יושב שם אחס דין יחך עלי .
ע"כ אפסר לומר כי יוסף הכין מן כית הסוקר אשר ראה כי לטר

פירוש לתורת אלהים

אִים גִּירוּפֶען עֲבָרִי אִיו סִיּוּשׁ אֶהֱדִי גַר קֶאן
אִפִּילוּ אֶנְוֶען לְשׁוֹן גִּימ עֶבֶד גַּר אִיו אֶקְעֶכְס
אֶנּוּ גַם אֶיּוּסִי גַעֲשִׁרִיבֶען אִין דִּיא בִּיקַעַר פּוּן
מִצְרַיִם אֶאֶקְעֶכְס פֶּאָר גִּימ וַיִּין אֶמְלֶה אֶנּוּ פֶּאָר
גִּימ אָן קֶלִידִין קֶלִידֶער פּוּן אֶהֱאָר וַיִּסְפֵּר לוֹ אֶנּוּ
מִיר הֶאָבִין דַּרְצִיצִילֶס צו אִים וַיִּפְתֵּי אֶנּוּ גַר הֶאָמ
אֶנּוּ גַעֲשִׁידֶמ אֶנְוֶעֲרַע חֲלוּמֹת אִישׁ כְּחִיוֹס פֶּתַר
אִיטֶלִּיבֶען קֶמְנֶשׁ הֶאָמ גַּר גַּעֲשִׁידֶמ אֶזוּי וַיּוּא
וַיִּין חֲלוּם נֶאֱהָבֶמ צו דַּעַס וַעֲנִן פּוּן דַּעַס חֲלוּם :
(יג) וְיָהִי כַּאֲשֶׁר פִּתְרֵלְנוּ כִּן הָיָה אֶתִּי גַר הֶאָמ צו

קעשיידעניש ונאם קען האמ בעשייד : (יב) וְיָהִי
אָהִיו אֶנּוּ דֶאָרְטִין אִין דַּעַס הַפִּיכָה אִיו גִּיוֶען מִימ
אֶנּוּ גַר אֶיּוּבֶג אֶהֱדִי אֶקְעֶכְס גַּר הַסְּבִיחִים צו
דַּעַס שַׁעֲכֶמ מִיּוּסְטַעַר רִשִׁי שְׁרִיבֶען פֶּאָר-
פֶּלֶזְכֶמ וַעֲנֶען דִּיא רֶשָׁעִים , נֶוארוּם אָז זִי טוּהֶעֶן
אֶטוּבָה טוּהֶעֶן זִי אִים גִּימ אִין נֶאָנְעִין , דַּער שַׁר
הַמִּשְׁקִים הֶאָמ צו יוֹסֵף גִּיוֶעֲלֶמ אֶטוּבָה טוּהֶעֶן
הֶאָמ גַּר אִים גִּירוּפֶען מִימ אֶרְשִׁם בּוּיִן גַּר הֶאָמ
גִּיוֶעֲלֶמ גַּר דֶאָס אִיו סִיּוּשׁ גַּר אִיו יוּבֶג גַּר הֶאָמ
קִיין שַׁרְגֶּר אַר גִּימ דֶאָרִי צו גִּרוּלֶה גַּר הֶאָמ

משלי חכמים

ספר הלשור
אנן ער האמ אויפגעוועקטס חיספן פון שלאף אנן האמ אים
גירעוונט אלע שפראכן ונאם קענשין ביידין . אנן איו
אנעקע בענאקענען פון אים , אנן יוסף איו ווייטער גישלאפן ,
איו דער פיריה האבין זיך פארזאמלט אלע שריים צו פרעה
אנן קען האמ געשיקט שרייחיס קען זאל בריינגען חיספן .
יוסף איו געקועבן פאר פרעה אנן פאר דיא שריים אנן
יערענער האמ צו אים גירעט מיט איון אננער שפראכע
אנן ער האמ צו יערערין וגעקערט , זיי פרעה מיט דיא שריים
האבין אלע איינגעשטומט אז דער שר אויף דיא תבואת פארזאמלען זאל
קיין אנדערער זיין גאר יוסף . אנן פארד
קאם שרעה געמאכט חיספן פאר אנניועלעליכער אויף דעם נאכען לאנד
מקרים ותי גס שפייט און די פוסקים . אנן

מירדער קענשן זיין ווייב אנן גירדער , דער דריקטער האמ גינאם
דאס סייקריסקע איו ביא דער קענשעניש זיין גיבד אנן זיין
גיריקים , דער קליינסטער דאס סייקריסקע דארף
זיין ביי יעדער בענשע רער סוף . תארום זען גיט דער סוף ,
זיאלס קען ביי יעדער קענשע צו געטקען זיין קעלס אנן זיין
זיבא אנן גירדער אנן קען זיאלס אים אויך געזינגען . די העקס

אונקלוס

וַיָּחִיהָ עֲצָב : יי וַיִּשְׁלַח
 פְּרָעָה וַיִּקְרָא ית יוֹסֵף
 וַאֲרֻמְסוּדָּה מִן בֵּית אִסְיָרִי
 וְסֹפֵר וְשֵׁנִי בְּסוּתֵיהָ וְעֹאֵל
 לְוֹת פְּרָעָה : מו וַאֲמַר
 פְּרָעָה לְיוֹסֵף חֲלֻמָּא
 חֲלִימָת וּפְשָׁר לִית לִיהּ
 וְאָנָּא שְׁמַעִית עֲלֵיהּ

תולדות אהרן
 ויגלה ויחף: עס עס ט

הַשִּׁיב עַל-פְּנֵי וְאַתָּה תִּלְהָ: יי וַיִּשְׁלַח
 פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת-יוֹסֵף וַיְרִיעֶהוּ
 מִן-הַבּוֹר וַיַּגְלֶה וַיַּחֲלֶף שְׂמֹלֹתָיו
 וַיָּבֵא אֶל-פְּרָעָה : שְׁנֵי מו וַיֹּאמֶר
 פְּרָעָה אֶל-יוֹסֵף חֲלֹם חֲלֹמָתִי
 וַפְתַּר אֵין אֵין אֶתוֹ וְאֲנִי שְׁמַעְתִּי עֲלֵיךְ

שפתי חכמים

למתי קאמר שהוא עבד לשר סוככים אלא ודאי לרעה: צ נכי
 כי שמו אחי כבוד היה כאשר נומר שהוא בור ממש אלא שח"כ
 נחטוהו כבית הסופר אבל הכל נרדף לפרש כן דלא חימה אחר
 שלא שר המשקים מבית הסוכה שמו אחות עבית כבוד יוסף שבור
 הוא היה סהור מדמכתי ויריאהו מן כבוד וכבוד אין עיין ל' ריגה
 כל משיכה כדמכתי ומשכו את יוסף מן הכור: ק מ' למעלה
 הוא שמו מבית הסופר ולא כמכתי ויריאהו מן כבוד ל"ס
 שהוא שמו: מ' מהפ"ל: ו' (מ"ג) דל"ג: פ"ו כבוד לחים
 ופשיטא שהיה נרדף להחליטם גם כלא כבוד המלכות ולמה הולך
 נומר ויחף ששמלוהו ל' פיר הוא בית הסופר ח"כ לא היה כו

רש"י
 (יג) השיב על בני. פרעה הנזכר למעשה כמד
 שאמר פרעה קח על עבדו הרי מקרא קצר אשר
 ולא פירש מי השיב לפי שאין נרדף לפרש מי השיב מי
 שכדורו ללשיב והוא פרעה וכן דרך כל מקראות קריס
 על מי שעלו לעשות הם סותמים את הדבר: (יד) גומל
 הבור. שן בית וסוכה צ' שהוא עשוי גומל
 ק וכן כל בור שבמקרא ל' גומל וחק אם אין
 בו מים ר קתי בור סו"י בלעז (איינע גרונט) :

דעת וקנים מבעלי התוספות

(יד) החלף שמחליו. כמאן רבו רחב שאמרו ר"ל ב"ה
 יצא יוסף מבית האסירים שחרי החלף שמחליו
 בנימסריא בהר בשרש. וקשיא ל' כי מצאתי שמחליו חסר
 ו' אם לא נאמר יש אם למקרא :

ספור שר המשקים חכמת יוסף

היה מסודר. לכן ספר חלומי נקוב. ל"ה איה כפתרון חלומי
 חלומי. ר"ל חלום החלוי לחפון. וחלום מובנה א"ל לפתרו
 ואלה שיוסף ה' הולך בנשקים והחובות סוכי את המלך לכן
 שמו חלף בערי הפלך ו' מהמכתי סוכי סוכי חזר מלך
 החופים פ"כ שער כנפשו שאחיו יחיה ואלו ימות ע"כ פתר ל'
 לחיים ולו למוח. ל"ה וסם אחי. שיוסף חטוה כשחמר מכבר זה
 אדם ואינו יודע שום רמו רמזו מחלף המלך. והם תאמר כי
 אשר יכל עלינו [כמ"ש המפרשים דחקה שר השופים היה כפשיטא
 הוא אחת שבערות לשרתו. וזוין דהוא עבד שלנו לא נדבר עמו
 דכרי חטאנו. והם תאמר שיוסף הוא איה וכן ושמע כבר
 חלום ופתרונו כזה. כי רוב עבד יודע תכמה. ל"ה נער שהוא
 ע"כ חכמה הכינף. ל"ה עברי. והעבריים אינם עוסקים בכינף.
 אולם עבד ולכו עבוד כעבודה. ואיך יזכור מה שלמד. והם
 תאמר חלוי חלומי כן חכמים ופשיטא ל' חכמה מחלומי חזק
 סוככים. ול"ה כלה עיוריים כמלאכה ואינם חכמים כעניני
 ושמע יוסף ושיין כסם וכו'. ל"ה ונספר לו. רק לו כלד וחומי
 ויפתרו. והם תאמר חלוי חלומי כן חכמים ופשיטא ל' חכמה
 דכבר. איה חלומי פתר. ל"ה חלום סכין. ויהי כאשר פתר לנו
 כן ה' תומי' כלי הפסק. א"ל בדרך הכינפים סוכי חלומי
 אלו ראוהו את רואיה חלומי חכמי עליו. אחר הפסק סגדו
 פירש לפתרון כיוסף ומד עשאו שלים על כל חרף מרשים ולא
 איה עבד רוח אלהים כו שפותר חלד רוי"ק. ואמר ליוסף אחרי
 בתי וגו' וחק שחוקי המדינה שאין עבד מלך. אבל אין לחננו
 מפרשים החוק. רק ה' הוא המפיר חק זה ורובנו שום
 ויחנן ויו ישר עתה :

בדרי פרעה אל יוסף

דבר יוסף ע"י שראה נפשו יולאה וחס כן נראה כמה
 פרעה וכהם ע"י רובק לפתוע הפתרון חזר חיש ואמרו
 כדעתו שרואי יוסף. לא יקבל לפרש החלום מהר. וחמלה
 ויחננו :

ר"ל ולכאורה חיבת ואני
 מיתורה וכו' די נומר ומפתח ענין לחמר. ויבין זה על
 פי מה שאמרו רבותינו ו' שר המשקים לא הגיד לפרעה על

פירוש לתורת אלהים

אנו קעשיירך אזוי איז גינען אויף ביה האם
 פרעה קעמאמט אום קערין אויף מיין קעמק ויאווי
 תלה אונ אים האם ער גיהאנגען: (יד) וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה
 וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף אֹנ פְּרָעָה האם קעשיקט רופין יוסף
 פון דעם גרוב ער האם אים ארויס גינעקען
 פון דער תפיסה ויגלה אונ קען האם אים

אם קעשיירין זיינע האר פון דעם מלכות
 קבור ורענין ויגלה אונ ער האם ויה קעקליירך
 מיט אנדערע קליידער ויבא אונ ער איז גיקומען
 צו פרעה: (טו) וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל יוֹסֵף אֹנ פְּרָעָה
 האם גינאגט צו יוסף עם האם מיר געחלמף
 אהלוס אונ ביינער קען מיר אים גיט קעשיירין

משלי חכמים

ויאלישין גינען נגבים נגלים רוצחים, קאבין אלע גינאגט
 עם איר ריכטיג אזוי, אפאחל האם גינאגטן דער קליידער שר
 איז גיקאבין אין ונע, אונ איז גינען קעקליירך מיט פראפעס
 האם דער שר גינען עם איר דא אין רינף
 אשיינלד

ספר הישר

פרעה האם קעשייקט צו יוסף אטייגערין אונ יוסף
 האם קעשייקען אין רי גאסין פון מלכות מיט מדיק, מטייגער
 קליידער, אונ זיין פיר האם זיך גישפעלט אין ארמך רי פערד זאלין זיך אפריוען, האם דער שר גינען עם איר דא אין רינף
 אשיינלד

מקץ יום ג כתובים משלי ט תרגום

להמשיך מידה ופלטות היא שנין רלת יוד נגש שנין רלת שנין רלת יוד רוח יאהרונה נשמה ריסור א אר ארנ ארני נש ארני רח אלף רלת ננ יוד נשמה המלות יו הו וו הו חיה יחירת ריסור יהנה חיה יחירת המלות אל שם בין שבעשה :

א ימר ו לין לקח לו קלון ומוכיה לרשע מוכו : = אלתתוכח
בין פרישנאך הוכח לחכם ויאהבה : ג תן לחכם ויחכם
עוד הודע צדיק ויוסף לקח : ד תחלת חכמה יראת יהוה
ודעת קדושים בינה : ה בייבי ירבו ימיה ויוסיפו לה
שנות חיים :

ד שירוי דחכמא דחסימה דאלקא וירעתא דקרישי בינא : ה מטור דבה נקנאין וימקה ויוספון לה שניא רחי :

מצורת רוד

(א) יוסר דין רל אכל את הלך ואת הרשע לא מוכיח כי המוכיח את הלך לוקח נעלמו קלון כי יחלוצו בו ויבוסו וסמויח נרשע מביא מוס על עצמו כי יסיב לו חף אתה כמוני ופוגע בכבודו ולזה אין לי פסק עמהם : (ב) פן ישנאך . כי הוא חכם כשעיו ודרכו יסרה לפניו ויאהבה . כי הוא חסן כחפן מדומיו ולמד מכל אדם : (ג) תן לחכם . רל אמור לו דברי חכמה ויחכם מדעתו עוד יותר : הודע צדיק . משמרת הלקח : (ד) תחלת חכמה יראת יהוה . יראת ה' היא תחלת החכמה כי הולאם מביאה לירי חכמה : ודעת קדושים . לקחש עצמו כחומר לו מביא לירי בינה : כי בייבי כעבור פסק החורס ירכו ומיד והמים סאלס ויסיפו לך שנות חיים כי כרבות הימים תרסס כמעט ויוספון לך כוס שנות חיים כעולם הכל :

פירוש עיט

(א) יוסר דין יוקח לו קלון דער קלניקע ווערין הודע צדיק ויוסף לקח מוכיח ויוסען דעם צדיק נאך צדקות וועט ער לערנען אונג מכות ונעקם ער אויף ויה אשנאנדיג , דער לין וועט אים פארשעקען ומוכיה לרשע מוכו אונג דער קענקיש וואס שפראכט ארשע , דעם פעלער וואס דער רשע האט וועט ער זאגן אויף דעם קענקיש וואס שפראכט אים : (ב) אל מוכיח לין זאלקס גיט שפראכט דעם קענקיש וואס לאכט פון תורה אונג כמות פן ישנאך פאקער וועט ער דיה פיינט האבן הוכח ויאהבה ואלקס שפראכט צו אהקם וועט ער דיה לייב האבן : (ג) פן חכם ויחכם עוד גיב חכמה צו אהקם וועט

עיקר תוימ

משנה יבמות פרק י

ברטנורא

(א) חסדי דקתי ואמרו לה ל' רבים מניו דנשנה חסדי כשכיל חד כריש פ"ג דכריות נ"י . ואספר דלשחתי דלפי היתה האמירה ע"י רבים כגון עד מתי עד חסדי תנאש כדתין כסוף מכלותי : (ב) ואין זה עוקר דבר מן הסורה כי וסמאל דמלת דעביד לגנויי וספחמרת עליה כחוסם כל כך דולי קושטא קא מסידר וכי לייקא ומנסכא ספרי מנסכא זאגן ספרי כדתי כמלתא ופרסוס כוס נחשכ כדתי כפדות גמרה חסדי מלואייתא וספחוס מסרו למכוסים לדעת חז"ה דכר מפורסם ונכריס דכרי חמת סיה' חסוב כעדות . וסא דקלמטר משוס ענוגה ס"ק חמניס ססס מחמירין כ"מ קילו כוס וחשבו כמסוס ולדנו כעדות כדור . ל"י כלי חמשי דת"ת המלות דליציה צבאות

פרק י א האשה , ואמרו לה מת בעליך . סאמר לה עד אחך (א) מת בעליך וסאחת ע"ס עד אחד ולסיכך : תצא מזה וכו' . כדון אשת איש סוינתה סאסורה לבטל ואסורה לבטול לאלו אנוסה היא ווע"ג דהימנוהו רבנן לעד אחד כדשה משוס ענוגה עטמל מלי משוס דהיא גוסף דייקא ומנסכא (ב) ויך ללה לייקא קסנין לה אכל נסאח ע"ס שני עדים סאמרו לה מת בעליך ה' אמרינן כוסיה נסאח סלל ע"ס כ"ד כלומר פרק י א האשה שחנה בגלה למרינה חיס אאשה וואס איר מואן איז אנועק אין די מדינות פון ים ואין אנוייטע מדינה ויבא ויאמר לה אונג איין עדרות איז גיקומען אונג האט איר גיזאנגט פת בעליך

אלא היתה לריכה להיטר כ"ד כיון שהיו שני עדים מעידין בכרך. מותרת לחזור לבעל הראשון ולחטא היא דמאי הוא לה למעבד ובגמ' מוכח דלית הלכות הכי חלל לא שנה נשאלת ע"פ ב"ד בעל חזק ו"ש משאלת על פי שני עדים

אם נה בעלה הראשון חלה מזה ומזה וכל הדרכים האלו כה: ורצויבה נה מזה ומזה. טעמא דכעיה גט משני מפני שכשרוים את הראשון חי סבורים שגרשה וע"י כן נשאלה שני ואשתו גמורה היא ואם מניחה בלא גט נשאלת אשת חיה יולדת בלא גט: ולא בלאות. שגאכדו חבל בלאותיה הקיימים לא הפסידה: והולד ממזר מזה ומזה. אם ילדה מן השני ממזר

וצריכה נה מזה ומזה. [א] ואין לה כתובה ולא [ג] פירות ולא [ג] מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה אם נשלה מזה ומזה [ד] תחזיר. והולד ממזר מזה ומזה ולא [ה] זה וזה במקמאין לה. ולא זה וזה זכאין לא במציאתה ולא במקשה ידיה ולא בהפרת נדריה. היתה בת ישראל נשלה מן הכהונה. ובת לוי מן המעשר ובה כהן מן התרומה ואין יורשים של זה ויורשים של זה ויורשים את כתובתה. ואם [ו] ריי אומר כתובתה על נכסי בעלה הראשון

אשכ הרא"ה. אבל סמו' כתבו דתקנת חכמים היא ולא הוה עוקר דבר מן התורה כיון שיש כדברי קאז טעם וסמך: [א] ואין כ"י. כתיבת מנה ומתחיל' ותוספת ודוניה דיה עובדת על דה הוה זכובדית על דה חכבות' אמר' ככתוב' שאין לה תוספת וזו ודאי אף דנויה אין לה כ"י כגם הריב"ף ועתו"ט: [ג] פירות. מפני מה שאלו קודם טעם הראשון. ל"י:

[ג] סוגיות. ואפי' מה שנתם ואלנה הסתה. שה"י [ד] החזיר. גמ' ספוקא מהו דתיילא כיון דהפי' לא מקמיין מניה קמ' ל' ואפי' תפסה שלא בערי' דלא מהני לה טום מגו ופירשו בירוש' דיוקא מה שנטלה לאחר טעם הראשון אבל מה שנטפה קודם לכן לא תחזיר ואפי' תפסה כפדים. ומסיים בירוש' כמו דלא מקא קמייהו כד לא מקא מניה ע"כ כלי' הטוב שמדוח לפי הכהונה היתה מחויבת לחזור ככתפסה קודם טעם הראשון ללא דיעה פסידה ט"ו: (א) קודם

עבדית הכשי ועטמא רחמ' עבדית הכשי אפי' היה כנחזיר גרוסו אחר שנשאלה הא ק"ל שאין ממזר מחייב לחלוץ ולא קסובו בו חכמים. הר"מ: (ד) גלי' אסור בתמורת: [ה] זה וזה כ"י. דתיילא לא טעמא נה בעמיה ולא נשאלו למה שאינו טעמא אל אשתו פסולה גמ' וזו פסולה לו דאשכ כהן אפי' שאלתה אסורה לנשלה: (ה) והיינו הראשון אבל השני מניחה לית לה: (ו) דאשפי' שיהא אשת ישראל ומותרת לבעלה שכתפסה קודם: (ז) וכתפסה קודם אי מחזיר ריי' דכעילוי חבל לנכסן לא נכשה מורה אחרת א"כ אפי' כרכן וקסובו שלא יתן לה מעשר אפי' שנתמרת לחלוץ. והכ"מ מפשט שפיעט א"כ דקסובו: (ח) דאלו שנתמרת לאורייתא לא אלקנדעו כיון דקסובו אמשער כ"ש אחרונה: (ט) וריכא לאשפתין דאפי' ליהשע קמי' רבנן. גמרא: [י] רבי יוסי כ"י. ר"ש. נגמרת פליגי איכא מ"ל דנחתי' ממזר

התרוסוה. אפי' תמורתו דרבנן (ח): וירשים כתובתה. של ראשון חולק מלחוייתו ורבנן גזרו דלא ליכס ואחיו

אין גישמארבין און דיא מאנען זענען פהינים קארין ויאי ויה גיש מטמא ויין צו איר ויא זה וזאי דער מאן אונ דער מאן זענען גיש זוכה יא במציאתה גיש אין איר מציאה. אז ויא געפינט אאיה גיהער צו איר. גיש צו דעם מאן אונ גיש צו דעם מאן ויא נפשיה ידיה און דיא מאנען זענען גיש זוכה און איר פארדינקט פון איר ארבעט ויא בהפרת הדין און ויאי קענען גיש שפערין אירע נדרים היתה בה ישיא' אז ויא אין גיוען אטאמקשער פון אישיראל נשלה פון הנהנה אין ויא פסול גיוען אירע פון דער קהילה ויא קאר גיש הנהנה האבין מיש אבהן ויה יי אויב ויא אין אטאמקשער פון אלזי אין ויא פסול פון השפיע פון מעשער פון קאר גיש עסין משער יתם פון פתיקה און אויב אין ויא אטאמקשער פון אבהן אין ויא פסול פון הרקבה ויא קאר גיש עסין הרקבה און וירשים של זה וירשים של זה וירשים את כתובתה און גיש דיא וירשים פון דעם מאן אונ גיש די וירשים פון דעם מאן יושען איר כתובה אויב ויא שטארקט ויא סמו אונ אויב דיא ביידע מאנען זענען גישמארבין אן קינדער אחיו של זה דער ברודער פון דעם מאן ויחיו של זה און דער ברודער פון דעם מאן ויחיו גיבין אין חליצה ויא קמיין און פארין ויא גיש קיבם אין רבי יוסי אומר כתובתה על נכסי בעלה הראשון רבי יוסי

מאן זענען גיש סמו וימה אונ ויא דארף אנט פון דעם מאן אונ פון דעם מאן ויין לה כתובה אונ ויא געקמט גיש איר כתובה ויא פייות אונ ויא געקמט גיש אפ דיא פירות דעם פארדינקטו וואס דער מאן האט גינעקען פון איר פארמענין ופון נכסי קולגו. ואבער דעם נדון וואס ויא האט גינעקען די מאנען מוז מען איר צוריק געבין ויא מיונות אונ דיא מאנען דארפן איר גיש געבן מזונות ועמיהן ועיין תוי"ט ויא גיאות אונ אויב דיא מאנען האבין געניצט אירע קליידונג ונדער אנדערע זאכין ביו ויאי זענען אקט גיוען אירן. געקמט ויא צו דיא קליידונג אזוי וויאי ויאי זענען אלס. אונ ויא קען גיש מאנען מען זאל איר געצאהלען וואס דיא קליידונג זענען איצם ווייניגער ווערט ווי פריער. דיא אלע זאכין קען ויא גיש קאנען יא על זה ויא על זה גיש פון דעם געראשטן מאן אונ גיש פון דעם אנדערין מאן אס נשלה פיה וימה תחזיר אויב ויא האט גינעקען וכתובה. פירות. מזונות. בלאותו פון דעם געראשטן מאן אדער פון דעם אנדערין מאן אונ ויא צוריק געבין ויחיו סמו פיה וימה אויב ויא האט געהאט אקינד פון דעם אנדערין מאן. אדער דער געראשטער מאן האט איר צוריק גינעקען באיסור און ויא האט פון אים אקינד זענען ויאי מקורים ויא זה ויה שפאין לה אויב ויא

מקץ יום ג

עיקר תויט

ביאתה או חליצתה . ארישא פליג דקתי ולא מייבמין (י) : ואין הולך ממנו ממור . אם החזירה רחוק וליה הלכתה לא כר"י ולא כר"א ולא כר"ס : נשאת שלא ברשות . כ"ד כגון שחמרו לה שני עדים מת בעלך : שאינה לריכה להיתר כ"ד :

רבי אליעזר אומר הראשון ובאי במציאתה ובמעשה ירידה ובהפרת נדריה . ר"ש אומר ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוסרת צרתה ואין הולך ממנו ממור . ואם נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו : כ נשאת ע"פ בית דין תצא ופטורה מן הקרבן שלא ע"פ בית דין תצא וחייבת בקרבן . יפה כח בית דין שפוטרת מן הקרבן . הירוה בית דין ליגשא וליהבה (ז) וקלקלה חייבת בקרבן שלא התיירוה אלא ליגשא : ג האשה שהלך בעלה (ח) ובנה למדינת הים . ובאו ואמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ונשאתו ואח"כ [ט] אמרו לה חלוק היו הרברים תצא והולך [י] ראשון ואחרון [יא] ממור . א אמרו מת בנך ואח"כ מת בעליך

ב ופטורה מן הקרבן . דיחיד שטפה בהורף כ"ד פטור מן הקרבן : שלא על פי ב"ד . אלא בשני עדים : חייבת בקרבן . לשוגגת היא ולית הלכתה כיהא מתני' אלא כין נשאת ע"פ כ"ד כעל ח' כין ע"פ שני עדים מייבין בקרבן היא ובעלה השני (יח) : ג ואחר כך מת בנך . ולא הווקקה ליבוס : ונשאת . לקוח : ראשון ואחרון . ראשון

[ט] אמרו לה . שנים אחרים הוימו לראשונים והחזרו האמינה למיזמין יותר מן הראשונים . כ"ד : פסח והולך ממור אלא משום סיפא דמחוק כין ראשון נלחמין חני נמי הכי כר"טא . גמ' : [יא] ממור . אליגא דל"ע ספרי

[ט] אמרו לה . שנים אחרים הוימו לראשונים והחזרו האמינה למיזמין יותר מן הראשונים . כ"ד : פסח והולך ממור אלא משום סיפא דמחוק כין ראשון נלחמין חני נמי הכי כר"טא . גמ' : [יא] ממור . אליגא דל"ע ספרי

זאנמט זיא געקמט דיא פתובה פון ערשמיין מאנמט פאן קענין רבי אליעזר אומר הראשון ובאי במציאתה רבי אליעזר זאנמט דער ערשטער מאן איז וזכה זיא זאל אים אנועק געבין וואס זיא געפינט יבמשה ידיה אונ וואס זיא פארדינט ובהפרת נדריה אונ גען קען שטערן אירע נדרים ורבי שמעון אומר אונ רבי שמעון זאנמט ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון אויב דער ברודער פון ערשטן מאן האט איר קיבם גיטען אדער חליצה גיגעבין אונ דער ערשטער מאן האט געהאט נאך אנווייב פוסרת צרתה פוסרת זיא ד' צרה . איז איר צרה . נרד אנדערע ווייב פון ערשטן מאן פרייא פון יבוס אונ פון חליצה וזין תנדי ממנו פטור אונ אויב דער ערשטער מאן זעקט אונ געקמט איר צוריק אים דאס קינד וואס זיא וועט האבן פון אים אונ אסקטור ואם נשאת שלא ברשות אונ אויב צווייא עדות זענען גיקומען זאנמט איר מאן איז גישטארבן אונ זיא האט גינעמען דעם אנדערן מאן דורך דיא עדות אן רשות פון בית דין וואררם זיא דארף גיט פן קענין פרייא בית דין מותרת ממור לו דער נאך אז עס איז גינען ליגען וואס דיא עדות האבין גיזאנמט אונ דער מאן איז גיקומען קעג איר דער מאן צוריק געקען פאר אנווייב : ב נשאת על פי בית דין אז זיא האט חתונה געהאט מיט דעם אנדערן מאן דורך איר עדות . דורך דעם היתר פון בית דין . דער נאך קומט דער ערשטער מאן תצא זאל זיא ארויס גיין פון אנדערן מאן ופוסרת מן הקרבן זיא זיא דארף גיט גריינגען אקרבן אויף דער עבירה זא נשאת על פי בית דין אז זיא איז גיט גינעמען גיטארן דורך בית דין נאר דורך צווייא עדות

תצא זאל זיא ארויס גיין פון אנדערן מאן ופוסרת מן הקרבן אונ זיא דארף גריינגען אקרבן אויף דיא עבירה יפה כח בית דין איז דער פסח פון בית דין געקער וויא פון עדות שפוטרת מן הקרבן עם פוסרת איר פון אקרבן ועיין בהרע"ב הור"ח בית דין ליגשא דאס בית דין האבין איר געפסקת זיא קעג חתונה האבין וזקנה תקבלה אונ זיא איז גיזאנען אונ האט כוננה גינען חתונה בקרבן דארף זיא גריינגען אקרבן שלא התיירוה אלא ליגשא קען האט זיא נאר מתיר גינען חתונה צו האבין אקדער גיט צו כוננה זיין : ג האשח שהלך בעלה ובנה פסדת הים אאשה וואס איר מאן מיט איר זעהן זענען אנועק אין אנווייב מדינה אויף דעם ים ובאו ופטרו לה אונ קען איז גיקומען איר זאנמט פס געציד ויתר פס פס געציד פריער איז גישטארבן דיין מאן דער נאך איז דיין זעהן גישטארבן נשאת אונ זיא האט חתונה געהאט ויתר פס אירי ק"ה דער נאך קען איר גיזאנמט היתר היו הדברים פארקערט איז גינען דיא זאך . פריער איז גישטארבן דיין זעהן דער נאך איז גישטארבן דיין מאן . איז דאך דער מאן גישטארבן אן קינדער . האט זיא דאך גיט גישטארט חתונה האבין אן חליצה . איז דער דין תצא זיא זאל ארויס גיין פון דעם אנדערן מאן ופוסרת מן הקרבן זיא זיא דארף גיט גריינגען אקרבן אויף דער עבירה זא נשאת על פי בית דין אז זיא האט חתונה געהאט מיט דעם אנדערן מאן דורך איר עדות . דורך דעם היתר פון בית דין . דער נאך קומט דער ערשטער מאן תצא זאל זיא ארויס גיין פון אנדערן מאן ופוסרת מן הקרבן זיא זיא דארף גיט גריינגען אקרבן אויף דער עבירה זא נשאת על פי בית דין אז זיא איז גיט גינעמען גיטארן דורך בית דין נאר דורך צווייא עדות

ונתיבמת

סלפי המועה ואתרן שלחר המועה וכר"ע מחוקקה
לחמר ים ממזר מחוקי לאון ואין הלכה: ד מותרת
לחזור לו. קדושי שניה אינן כלום וכמות כל פלין
ואמרינן בגמ' ושכח איש אתה שכירת' אסרת' ואין
שכירת אמותה אסרתה (יב):

ונתיבמה ואחר כך אמרו לה חילוף היו הרברים
[יב] תצא והולד [יג] ראשון [יד] ואחרון
ממזר. אמרו לה מת בעליך ונשאת. ואחר
כך אמרו לה קיים היה ומת. תצא והולד ראשון
ממזר. והאחרון אינו ממזר. אמרו לה מת
בעליך ונתקדשה ואח"כ בא בעלה מותרת לחזור לו [טו] אע"פ שנהג
לה אחרון גם לא פסלה מן הכהונה. את זו דרש רבי אלעזר בן מתאי
ואשה הרושה מאישה ולא מאיש שאינו אישה: ד מי שהלכה אחר
לדמינת היום וכאן [טו] ואמרו לו מתה אשתך ונשאת את אמותה ואח"כ
באת אשתה [יז] מותרת לחזור לו הוא [יח] מותר בקרובות שניה ושניה
מותרת בקרוביו ואם מתה ראשונה מותר בשניה אמרו לו מתה
אשתך ונשאת את אמותה ואחר כך אמרו לו קיימת היתה ומתה
הולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר. ר' יוסי אומר כל שפוסל

פוגע הוא כאלה אהיו כיון שהיה לו בן כמות ואשת אהיו
כבדת י"י: [יג] תצא. דקמיינן לה אע"פ שכבר מת המזר
לדבש ולא לחמיו והחוקר האמת וית' לה כחובה ולא
הנלה כחוב': [יג] ראשון ולפני המועה שגול כחוד שבעה
די מזור: [יד] והאחרון. ולאחר המועה כחוד שנה ר"ה היבם
לגמט: אינו ממזר מן החודש
אלה מדרבנן דקנסות. י"י.
אע"פ שאם ר"ה שנה שלש בקדוק
כחן ק"ל דלש כרששי מירי:
[טו] אע"פ כ"י. לפי ש"ל נע
ואין מוסקין שמה ואמרו א"ל
יזאלת בלא נע כדאמרינן: כשאל'
היהו לומר דנעשות סו' קדושין
ואין מוסקין שמה שחם בעלה ולא
סתייה סבורה שחם בעלה ולא
היה חתם והואיל ולא עבר
אסורה על קניסין לה אכל כשאלה
לעברא אסורה קניסין לה נמי.
ואין מוסקין שמה ואמרו אע"פ שאל
שפסלה עברה אסורה קניסין לה
דעא לא שטינן אלה כנתקדשה
לכך. י"י ומתו"ס: [טו] ואמרו
לו כ"י. היינו דוק בש"ל כל
עדים שמת' אשתו אכל כשאל'
מ"ל על מיתה אהיו ח"ן יבול גישה לחותה. ח"ן: (יג) דל"ל דל"י הוא ומה כקמ"ס שאל על א"ל דים פיתר כחיי' פ"י נע נאמר
בעלה סבורה מקום שאל על איסור ממזר כגון אמות אשתו שלשהו אסרת לחותה כל ימים אינו דין שאלמר אשתו סבורה לחותה
קמ"ל ושכח דמיר' לא אסרה הלכך כשג"ג כי מתחיתו לא גזרו כס רבנן. גמ': (יג) וס"ה לכל הקרובות: [יח] מותרת כ"י.
לשאלה אדם אונס אהיו כ"י ומתני' אהיו כ"י דר"ש דלקמן: [יח] מותר. דלקט לה. איסור אמות אשת וכל' דלמ' מהה פנינים

אין דער תורה שפיימ וואסו גרושה פאישע און
אאשה איז גינם פון איר מאן פאר זיא גימ
גינעמן נוערין צו אפנה ויא אקער גימ און זיא
איז גינם פאיש שאינו אישה פון אקענעמש וואס ער
איז גימ איר מאן דאס איז קוין גמ: ד מי שהלכה
אשתו לדינת מים אאשה איז אונעק אין אנוישע
קרינה אויף דעם ים ויא ויאפי זיא אונ קען איז
גינקעט אונ קען האמ גינאמס צו אים פמה אשקה
דיין נוייב איז גישטארבין ונשא את אחותה האם ער
ברנה געהאט מיט איר שוועסטער ואחר דג פאה
אשתו דער נאך איז זיין נוייב גיקועמן סתירה דחוד
זו קענ זיא צוריק גיין צו איר מאן הא סתיר בקרובות
שניה ער קענ געקען דיא קרובות פון די אנדערע
ופון דיא שוועסטער דהיינו אירע אנטאקטער
ישנה סתירה בקרובי אונ די אנדערע ודי שוועסטער
קענ געקען זיינע קרובים ווא סתה ראשונה אויב די
ערשטע זיין נוייב איז נאכדעם גישטארבין
סתיר בשניה קענ ער צוריק געקען דיא אנדערע
ודי שוועסטער. ויא איז אקער אזוי אפיר זי פמה
אשקה קען האמ גינאמס צו אים דיין נוייב איז
גישטארבין ונשא את אחותה האם ער חתונה געהאט
מיט איר שוועסטער ואחר דג אפיר זי דער נאך
האמ קען גינאמס צו אים ווען די האמס גינעמן.
די שוועסטער קניסת היתה האמ דיין נוייב גילעבט.
נאר ומתה איצט איז זיא שוין גישטארבין תולד ראשה
דאס ערשטע קינד וואס דיא שוועסטער האמ
געהאט איינער דאס נוייב איז גישטארבין מסור
איז אסקור והאחרון אונ דיא לעצטע קינדער וואס
זיא האמ דער נאך וויא דיא נוייב איז גישטארבין
אינו מסור איז גימ קיין ממזר רבי יוסי אומר כל שפוסל

גינעמס אונ איר מאנס פארדער האמ איר מינס
גינען ואחר דג אפיר זיא דער נאך האמ קען איר
גינאמס חירף היה גישטארבין איז גינען דיא
נאך. פריער איז גישטארבין דיין מאן דער נאך
דיין זון פאז זאל זיא ארויס גיין פון מאנס
ברדער תולד ראשון ואחרון מסור אונ דאס קינד
וואס איז גינארין גינארין איידער קען האמ דאס
גיהערש אונ דאס קינד וואס איז גינארין גינארין
דער נאך וויא קען האמ דאס גיהערש זענען
מסורים אפיר זיא פה גילדי קען האמ גינאמס צו
אאשה דיין מאן איז גישטארבין ונשא אונ זיא
האמ חתונה געהאט מיט אסאן ואחר דג אפיר זיא
דער נאך האמ קען גינאמס צו איר גימ היה ער
האמ גילעבט ווען די האמס חתונה געהאט יפה
אונ איצט איז ער גישטארבין פאז זאל זיא ארויס
גיין פון מאן תולד ראשון מסור אונ דאס ערשטע
קינד וואס זיא האמ געהאט ווען דער ערשטער
מאן האמ גילעבט איז אסקור והאחרון אינו מסור
אונ דאס אנדערע קינד וואס זיא האמ געהאט
נאך דעם ערשטין מאנס שטארבין איז גימ
אסקור אפיר זיא פה גילדי קען האמ גינאמס צו
אאשה דיין מאן איז גישטארבין ונתקדשה אונ
קען האמ איר מקדש גינען ואחר דג בא גילדי דער
נאך איז דער מאן גיקועמן סתירה דחוד זי קענ זיא
צוריק גיין צום ערשטין מאן זיא ע"י פ"י שגבן זיא אחרון
גם אפילו דעם אנדערער וואס האמ איר מקדש
גינען גימ איר אנט אונ דער ערשטער מאן איז
אפנה זיא פמה מן הכהונה האמ איר דער גמ גימ
פסול געמאכט צו דעם פלה און זיא ודרש רבי אליעזר בן
סמיא דאס האמ געדרשט רבי אליעזר בן סתנא

אין דער תורה שפיימ וואסו גרושה פאישע און
אאשה איז גינם פון איר מאן פאר זיא גימ
גינעמן נוערין צו אפנה ויא אקער גימ און זיא
איז גינם פאיש שאינו אישה פון אקענעמש וואס ער
איז גימ איר מאן דאס איז קוין גמ: ד מי שהלכה
אשתו לדינת מים אאשה איז אונעק אין אנוישע
קרינה אויף דעם ים ויא ויאפי זיא אונ קען איז
גינקעט אונ קען האמ גינאמס צו אים פמה אשקה
דיין נוייב איז גישטארבין ונשא את אחותה האם ער
ברנה געהאט מיט איר שוועסטער ואחר דג פאה
אשתו דער נאך איז זיין נוייב גיקועמן סתירה דחוד
זו קענ זיא צוריק גיין צו איר מאן הא סתיר בקרובות
שניה ער קענ געקען דיא קרובות פון די אנדערע
ופון דיא שוועסטער דהיינו אירע אנטאקטער
ישנה סתירה בקרובי אונ די אנדערע ודי שוועסטער
קענ געקען זיינע קרובים ווא סתה ראשונה אויב די
ערשטע זיין נוייב איז נאכדעם גישטארבין
סתיר בשניה קענ ער צוריק געקען דיא אנדערע
ודי שוועסטער. ויא איז אקער אזוי אפיר זי פמה
אשקה קען האמ גינאמס צו אים דיין נוייב איז
גישטארבין ונשא את אחותה האם ער חתונה געהאט
מיט איר שוועסטער ואחר דג אפיר זיא דער נאך
האמ קען גינאמס צו אים ווען די האמס גינעמן.
די שוועסטער קניסת היתה האמ דיין נוייב גילעבט.
נאר ומתה איצט איז זיא שוין גישטארבין תולד ראשה
דאס ערשטע קינד וואס דיא שוועסטער האמ
געהאט איינער דאס נוייב איז גישטארבין מסור
איז אסקור והאחרון אונ דיא לעצטע קינדער וואס
זיא האמ דער נאך וויא דיא נוייב איז גישטארבין
אינו מסור איז גימ קיין ממזר רבי יוסי אומר כל שפוסל

מפני הרכיביות: ו בן תשע שנים ויום אחד פוסל. את היבמה לחמין. אם כה עליה לביאתו ביאה (טו) או אם נתן גט או עשה כה מחמיר שיש לו גט ויש לו מחמיר (טז) אבל אינו גט, גמור ולא מחמיר גמור: אלא שהוא פוסל

ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה: ו בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל [וי] ע"י אחיו והאחין פוסלין על ידו אלא שהוא פוסל תחלה והאחים פוסלין תחלה וסוף כיצד בן מ' שנים ויום אחד שבא על יבמתו פסל ע"י אחיו באו עליה אחיו ועשו בה מאמר נתנו גמ או חלצו פסלו על ידו: ז בן מ' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא עליה אחיו שהוא בן תשעה שנים ויום אחד פסל על ידו ור"ש אומר [כ] לא פסל: ח בן מ' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואחר כך בא על צרתה פסל ע"י עצמו. רבי שמעון אומר לא פסל. בן מ' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת. חולצת ולא מתיבמת.

אכל ביאה אפי' בסוף נמי פוסל כיצד בן ט' שנים ויום א' שבה על יבמתו וכי': ז פסל על ידו. דה"ל כחמיר אחר מחמיר דמטעה חופסין כה: ר"ש אומר לא פסל. לביאה בן ט' לר"ש ספק קניא ספק לא קניא חי קניא קני לגמרי ולא מהני ביאה אחיו ואי לא קניא חי ליה כמי שלא חתיו הלכך לא פסל ואין הלכה כר"ש: ח בן מ' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת. שיש עליה זיקת שני יבמין שביבמתו של זה הקטן שהוא כחמיר כנדול לא יבאה ממנו זיקת נפילת ראשונה והלה עליה זיקת נפילה

דיקא שפיר הלך מן דסבכה פסלה אקמחי: ט"ו. ע"סין. ל"ה (טז) דוקא לענין יבוס: (טז) כ"כ בר"מ. והלכה לא כדליתא לקמן מ"ד ט"ז ע"כ ע"כ דלכרובין אין כהנייה קטן כלום וקפ"ה דלס חליה ביבמה לית ליה כ"ש גט לית ליה דהא כנדול לא אחי גט אלא מנח חליה. וכן מוזר הר"מ כמדוברו דל"ן לו גט. ומתו"ע: [טז] ע"י אחיו. מטעם כה מחמיר

תחלה דהא נדול אכסוף קאי רמ"י: [טז] לא פסל. דלר"ש ספק קניא ב' ונותר לקיים הראשונה אבל שניה לא מקיים דליתא כדליתו קנייה כראשונה וקנייתא שניה עליה כדליתו שני

אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה אינו דיוא ביאה פון איינע פון וויא פפדע' גימ דיוא צונויטע אונ גימ דיוא פענדע. נוייל דיוא דריטע אונ דיוא פינגקטע הייסן גימ טייבער פון נישטאראבעגעס נוייל וויא זענען גינען אסור צו אים: ו בן תשע שנים ויום אחד דער וואס איז אלט גיין יאהר מיט אטאג אויב ער האט בועל גינען דיוא יבמה אדער ער האט איר גיגעבן גט אדער ער האט איר מקדש גינען וואס פסל ע"י זי' אחיו סאכט ער פסול דיוא יבמה אויף דיוא ברודער טארין שוין גימ דיוא ברודער איר מיכס זיין וואהין פופלין ע"י זי' אונ אויב איינער פון דיוא ברודער האט בועל גינען דיוא יבמה אדער ער האט איר גיגעבן גט אדער ער האט איר מקדש גינען סאכט ער פסול דיוא יבמה אויף דעם קטן טאר שוין גימ דער קטן איר מיכס זיין אלא שהוא פופל נאר דער קטן סאכט אנדערש גימ פסול סידין תהלה או זיינע קידושין ואדער דער גטו זענען גינען ע"י ערשטע אבער או פריער האט איין אנדער ברודער איר מקדש גינען ואדער גיגעבן גטו דער נאה האט דער קטן מקדש גינען ואדער גיגעבן גטו זענען דעם קטנס קידושין אדער גמין נאר גימ ואחיו פופלין אדער דיוא ברודער מאכין פסול דיוא יבמה אויף דעם קטן תהלה וסוף סאי וייערע קידושין ואדער גמין זענען גינען דיוא ערשטע פאר דעם קטן אונ סאי וייערע קידושין אדער גמין איז גינען נאר דעם קטנס קידושין ואדער גמין אסרין וויא אויף דיוא יבמה אויף דעם קטן. דאס איז נאר בייא קידושין ואדער גמין פון קטן. אדער בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו או דער קטן

פון גיין יאהר מיט אטאג האט בועל גינען דיוא יבמה. אפילו ער האט איר בועל גינען נאך וייערע קידושין פסלה ע"י זי' אחיו האט ער איר אויף פסול געמאכט אויף דיוא ברודער באו זי' אחיו אז איינער פון דיוא ברודער האט איר בועל גינען נישט בה מאמר אדער ער האט איר מקדש גינען נישט אדער ער האט איר גיגעבן גט או חלצי אדער ער האט איר גיגעבן גט פסלה ע"י זי' אחיו דיוא ברודער געמאכט פסול דיוא יבמה אויף דעם קטן: ו בן תשע שנים ויום אחד אקטן וואס איז אלט גיין יאהר מיט אטאג שבא ע"י יבמתו וואס ער האט בועל גינען דיוא יבמה ואחר כך בא ע"י צרתה דער נאה האט איר בועל גינען דער ברודער שהוא בן תשע שנים ויום אחד וואס ער איז אויף אלט גיין יאהר מיט אטאג פפ ברודער איר מיכס ער פסול געמאכט דיוא יבמה אויף דעם ערשטין ברודער רבי שמעון אומר לא פסל רבי שמעון זאגט ער האט איר גימ פסול געמאכט אויף דעם ערשטין ברודער: ח בן תשע שנים ויום אחד אקטן וואס איז אלט גיין יאהר מיט אטאג שבא ע"י יבמתו וואס ער האט בועל גינען דיוא יבמה ואחר כך בא ע"י צרתה דער נאה האט ער בועל גינען דיוא יבמה פון זיין ברודער דער ברודער האט געהאט צווייא טייבערן פסל ע"י זי' עצמו האט ער אללין פסול געמאכט דיוא יבמות אויף זיך רבי שמעון אומר לא פסל רבי שמעון זאגט ער האט גימ פסול געמאכט בן תשע שנים ויום אחד אקטן וואס איז אלט גיין יאהר מיט אטאג שבא ע"י יבמתו ער האט בועל גינען דיוא יבמה ויפ אונ דער קטן איז נישטאראבין חליצת ולא מתיבמת געקט ויא חליצת

מקץ יום ג

עיקר תרי"ט

כחיס רש"י: (ו) כלומר חפי' מדרכין ללא קטנו לו נשאלו כדליתא בגמ' רפ"ד כיון דלחיי כלל נשאלין ואפי' דבקטנה קטני משום שלא ינהו כה מנהג הספר: [כא] או מתיבמת. ופליגא ח"ס דר"פ דתנן חולצת ולא כו' משום דמאחר דוחה חפי' לנרתי כשתל וקת' כ' יבמין. וה"פ סרי עמי כילת קטן כמאחר כדבול. אלא הפול תנא גזר משום כ' כמות וה"פ לקטן. ותנא דהכל לא גזר ואיני כקטן. וה"פ לנבול וה"פ דתנא דהכל פליג אמתני' ח': (יח) וכל' רש"י ור"ל דלא משכחת אלוית דרש"י: וקת' כ' יבמין משום דמסקת ליה חפי' קני נבמרי ח' לא קני כלל: (ט) כלומר כמאחר כדבול דפליג ר"ס החס. ולפי' דלא חפי' כ' דלמשמעין נמי כמסקת דמ"ח פי סבי' דלכילי לתמעיין דרש"י לא פסל: (ג) וכן ל' רש"י. וה"פ אינו מדוקדק וכפי' ד"ל כתבו יבומי מתווייה לא דלמלא מאחר קני וכו' כ' ימות הכחות מכות ח': [ככ] ואחר כו'. ולא נראה כו סימני סריס: (גא) כפי' מ"ד:

שניה. ותנן במק' ל' אחיס מי שעליה ויקת יבס אחד ולא שעליה ויקת שני יבמין: נשא אשה. שאינו יבמתו: ומת. ולו אחיס: הרי זו פטורה. דלף ע"ג דביאתו ביאה אין קנינו קנין כלום (יו) עד שיביא שתי שערות הכל ביבמה הוולד וזקוקה לו עשו אות' רבנן כמאמר: ה' אם לא ידע הראשונה ש שהגדיל הראשונה חולצת ולא מתיבמת. לויקה שני יבמין עליה הוולד לא ידעה משהגדיל לא ילדת ודי פסילה ראשונה: ר"ש אומר מיבם לאיוו שירצה. גלות לו לרש"י וקת' כ' יבמין (יח) וה"פ אחריתן במק' ל' אחיס (ט): וחולץ לשניה. דהא לאו נרתי ניכיהו ל' אפסורי חלץ כיבוס הכרתה. ויבומי מתווייה לא הוולד והויא נרתי במקלח מאחר דרבנן מחוי כשתי יבמות הכחות מכות אחד (כ): אחד בין תשע ואחד בין ב'. שניהם שוים לכל האמור למעלה דכל כמה דלא אייתי כ' שערות קטן הוא עד שניה כו' ל"ה שניה ויום ח' ואם הגיע לחמשה ושלמים שנה ילד הכיא ב' שערות ח' ע"פ שלא נראה כו סימני סריס המפורשים למעלה (כא) הרי זו סריס חמה:

ב' שניהם שוים לכל האמור למעלה דכל כמה דלא אייתי כ' שערות קטן הוא עד שניה כו' ל"ה שניה ויום ח' ואם הגיע לחמשה ושלמים שנה ילד הכיא ב' שערות ח' ע"פ שלא נראה כו סימני סריס המפורשים למעלה (כא) הרי זו סריס חמה:

שירצה. גלות לו לרש"י וקת' כ' יבמין (יח) וה"פ אחריתן במק' ל' אחיס (ט): וחולץ לשניה. דהא לאו נרתי ניכיהו ל' אפסורי חלץ כיבוס הכרתה. ויבומי מתווייה לא הוולד והויא נרתי במקלח מאחר דרבנן מחוי כשתי יבמות הכחות מכות אחד (כ): אחד בין תשע ואחד בין ב'. שניהם שוים לכל האמור למעלה דכל כמה דלא אייתי כ' שערות קטן הוא עד שניה כו' ל"ה שניה ויום ח' ואם הגיע לחמשה ושלמים שנה ילד הכיא ב' שערות ח' ע"פ שלא נראה כו סימני סריס המפורשים למעלה (כא) הרי זו סריס חמה:

ב' שניהם שוים לכל האמור למעלה דכל כמה דלא אייתי כ' שערות קטן הוא עד שניה כו' ל"ה שניה ויום ח' ואם הגיע לחמשה ושלמים שנה ילד הכיא ב' שערות ח' ע"פ שלא נראה כו סימני סריס המפורשים למעלה (כא) הרי זו סריס חמה:

ב' שניהם שוים לכל האמור למעלה דכל כמה דלא אייתי כ' שערות קטן הוא עד שניה כו' ל"ה שניה ויום ח' ואם הגיע לחמשה ושלמים שנה ילד הכיא ב' שערות ח' ע"פ שלא נראה כו סימני סריס המפורשים למעלה (כא) הרי זו סריס חמה:

רש"י

גמרא יבמת דף מ"ז ע"א

סחופים. שטלים ומסוין כמו מסוין כמא' כפיית הכלי: ואינו כדאי. ולחיי רחוי להתחק בלרתי מצות חמורות ומודיעין אותה עון לקט שחבה ופאה ומעשר עני ומודיעים אותה. לקטן

טלס כ' מל כל הילתן דמ"ח דמכות דכריס חשחא ת"ד נר שבא להתגביר בזמן הזה האמרים לו מה ראתה שובאת להתגביר אי אתה יודע שישאל בזמן הזה רחוקים סחופים ומסורפים ויסורין באין עליהם אם אמר יודע אני ואינו כדאי מקבלין אותו מיד ומודיעין אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ומודיעין אותה עון לקט שחבה ופאה ומעשר עני ומודיעים אותה. לקטן

אונ וענן פארשטומין אונ וענן רעדנדערקט אונ פארקווארפין אונ יסורים קוקט: ויז' זייא אם אפר יודע אני ואני גראי אויב ער זאגט איה ווייס דאס אלץ אונ איה בין גיט ווערמט צו זיין אייד מקבלין אותו מיד נעקט קען אים בארד פאר אייד ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות אונ קען זאגט אים אביסול גרינגע מצות אונ אביסול שווערע מצות ומודיעין אותו עון לקט שחבה ופאה ומעשר עני אונ קען זאגט אים דעם שטרף

קני ג' ר' רבן האבין געלערונג ב' שבי' התגביר ג'פן הנה אז אנוי קוקט אונ וויל ז'ה קנינר זיין בייא איצטיגע צייט אפרים לו פה דאית שבאת דהתגביר זאגט קען צו אים וואס האקסט דען ג'ועהן בייא ריא יודין פאר אונגוטס וואס דר ב'יזם געקוקטען ז'ה קנינר זיין אי אהי יודע שישאל ג'פן חת' דוים דהיפ'ס חפויס ומסורפין יסורין באין עליהם ווייקסט דען גיט אז בייא איצטיגע צייט גייט די יודין שלעקט, ריא יודין וענן מיט שטרעצין

מסבילין אותו מיד. משמע
 שמתלה קודם שיהיה
 וכלומר אין גר עד שיהיה וטוב
 ותוספת דלמך כספול (דף סח)
 מוטבט שמתביר כנס אין לך
 ענינה וקרי' דלמך כנס דלמך
 נל חיי למלס :

ומודיעין אותו עונשן של מצוה אומרים
 לו הוי יודע שעד שלא באה למדה זו אכלת
 חלב אי אהה עונשו כרת חללה שבת אי אהה
 עונשו סקילה ועבשוי אכלת חלב עונשו כרת
 חללה. שבת עונשו סקילה ובשם שמודיעין
 אותו עונשן של מצוה כך מודיעין אותו מתן
 שכרן אומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו
 עשוי אלא לצדיקים וישראל בזמן הזה אינם
 מובה ולא רוב פורענות. ואין מרבין עליו ואין מדקדקין
 עליו. קבל מלין אותו מיד נשתירו בו ציצון המעכבין את
 המילה הזורין ומלין אותו שנית. נתרפא מסבילין אותו מיד
 ושני תלמידי חכמים עומדין על גבוי ומודיעין אותו מקצת מצוה
 קלה ומקצת מצוה חמורה. מבל ועלה הרי הוא כישראל
 לכל דבריו. אשה נשים מושבות אותה במים עד צוארה
 ושני תלמידי חכמים עומדים לה מבחוץ ומודיען אותה מקצת
 מצוה קלה ומקצת מצוה חמורה אחד נר ואחד עבר משוחרר

קמס עממא דכולה מהתיחין
 לא רוב. טובה. לפי שטר
 כרת מחור חמירין כדלמדין
 במסכת סוכה וסמא תוח
 דענן עלייה ויחמא: ואין
 כר בן עליו. דברים
 נאיים עליו שפרס: ציצין.
 תחיתו כר של גל נפרס'
 מלס כאלכסה: ומודיעין
 אותו מקצת מצוה.
 דהכח על ידי סכילה היא
 נכנס לכלל גירות הלך
 כשמת סכילת מלכ הוא
 לקבל עליו טול מלס: אחד
 נר ואחד עבר משוחרר.
 לקמן משם נלמא הלכח

שכר או ער ועם לא מקיים ויין די מצוה אומרים
 לו מען זאגט צו אים הוי יודע שהעולם הבא אינו עשוי
 אלא לצדיקים דו זאלקס וויסען אז עולם הבא איז
 גאר געמאכט גינארין פאר צדיקים וישרים וזמן
 זיה אונ די יודין וואס זענען אין דיא צייט זאזיף
 די וועלטן ויאי קענען נים פארנעמען נים פיל נוסם
 פירענות ויאי קענען נים פארנעמען נים פיל נוסם
 אונ נים פיל שלעקסס ויין פריזן עליו מען זאל נים
 מאכין אויף אים פיל סורא ויין מדקדקין עליו אונ
 מען קלערט נים ארום אים צו פיל קבל מלין אותו
 כד אויב ער האט אויף זיך גענומען צו ויין איד.
 איז מען אים באלד סל נשתירו בו ציצון המעכבין את
 המילה אויב גם איז געבליבען שטיקלאך היים
 וואס זענען נים אפגעשניטען גינארין איז ער
 דאך נים געמלך גינארין ויאי דער דין הדין
 יפדין אותו שנית זאל מען אים נאך אסאך סל ויין
 נתרפא מסבילין אותו כד אויב ער איז געמילקט
 גינארין איז מען אים באלד מובל ושני תלמידי
 חכמים עומדין על גבוי אונ צווייא תלמידי חכמים
 שטייען געבין אים ווען ער איז זיך מובל ומודיעין
 אותו מקצת מצוה קלה ומקצת מצוה חמורה אונ מען
 זאגט אים אביסול גרינגע מצוה אונ אביסול
 שווערע מצוה מבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו
 אויב ער האט זיך מובל גינען אונ איז ארויף
 געזאנגען פון דער סבילה איז ער אזוי ויאי
 איד צו אלע זאכן אשה נשים מושבות אותה במים
 עד צוארה אויב אשה איז זיך מבייר זאלין ווייפער
 איר אריין זעצין אין וואסער בוי צום האלדן
 ושני תלמידי חכמים עומדים לה מבחוץ אונ צווייא
 ומודיעין אותה מקצת מצוה קלה ומקצת מצוה חמורה
 אונ מען זאגט איר אביסול גרינגע מצוה אונ
 אביסול שווערע מצוה אחר נר ואחד עבר משוחרר
 סיי אנזי איז זיך מבייר אונ סיי אעבר פגעני
 ווערט

פון דיא עבירה או מען נים נים לקם שבחה
 פאה מעשר עני ולקם איז ווען מען שניידט
 הבואה אונ עם פאלין אראפ זאנגען אויף דיא
 ערד. פאר מען דאס נים קלויבין. גאר מען מוז
 דאס לאזן פאר ארעמע ליים. אונ אז מען
 פארנעקט אביסול הבואה אפ צו שניידן. אדער
 מען פארנעקט אביסול הבואה. מוז מען דאס
 לאזן פאר ארעמע ליים. דאס איז שפחה. אונ
 ווען מען שניידט דיא הבואה פון ערד. מוז
 מען לאזן אביסול הבואה אין זק פעלד פאר
 ארעמע ליים. דאס איז פאה. אונ איין סאה
 איז דרייא אהר מוז מען געבין אדענמיס פון
 דיא הבואה צו ארעמע ליים. דאס הייסט מעשר
 עני. אויב דער בעל הבית האט דיא פיר זאכן
 גענומען פאר זיך. אונ האט נים גינעבין
 צום ארעם פאר זיך ער גישטרעפט ומודיעין
 אותו עונשן של מצוה אונ מען זאגט אים דעם
 שטרף אז מען איז נים מקיים דיא מצוה אומרים
 לו הוי יודע שעד שלא באה למדה זו זאלקס
 וויסען אידער דו ביזס געקומען צו דער
 זאך דו זאלקס ווערין אייג זאלת חלב אי אהה ענשו
 כרת אז דו האסט אייגעסין חלב ביומו נים
 גישטרעפט גינארין מיט פרת הלל שבת אי אהה
 ענשו סקילה אויב דו האסט סחלל שבת גינען
 ביומו נים געשטרעפט גענארין בייא בית דין
 סקילה וצום געווארפן מיט שטיינער וינשוי אנה
 חלב ענשו בית אבער איצם אז דו וועקסט ווערין
 איד. אויב דו וועקסט עסין חלב וועקסט
 געשטרעפט ווערין מיט פרת הלל שבת ענשו
 סקילה אויב דו וועקסט סחלל שבת ויין וועקסט
 געשטרעפט ווערין מיט סקילה וכשב שמודיעין אותו
 עונשן של מצוה אונ אזוי ויאי מען זאגט אים דעם
 שטרף אז מען איז נים מקיים דיא מצוה כד
 מודיעין אותו פון שבה אזוי זאגט מען אים דעם

במקום שהנה עובלה . עבילת גדה לא כ' קרא כדרי' ופי' רב יהודה גאון דנפקא לן בקי' ממנע' דטעון עבילה ופי' היא עמיה ור"ח מפי' דנפקא לן מהא דדרשתי בע"א (דף טו) אך כמי גדה יחטפה מים שהורה טובלת כהם ומהם הם כ' פאה ורבי יתק' פי' דנפקא מהא דדרשי' בע' כמה אשה (דף סד) שהיה כנדרתה הוא כנדרתה עד שחבא כמים :

שם גר ועבד עובלים . כבול' שמעתי' משמע דעבד כפי עבילה כשמשתחרר ולא פני ליה כעבילת קמיה' וקיל' דכפסולה (דף טו) אמרין לטובב עטר אירובין לשפתיה ואמר לה לאי ווסקדתי' כי משמע דמקודשת אף על פי דלא עבדה ויר' לדידי' כגון עטלה מקודש לשם פטור' שהעביל' על פטור' קודמה לגע כדמשמע לקמן (דף טו) דקתי' ומעבילה לשם פטור' ומשתררה וזמור כה מיד :

ובע' דבר שהוצרכו עבד' ליה' חומה לפטין הכשר מקו' פסיפי' ליה' שאין לחלק בין גדה לכבול' וכין פטור' דקאמר במקום שהנה טובל' ולענין חלופה קיל' כדה כעבילת טומא' לטור' ויר' דכחילתה דליחא מילי טובא דלא הוי אלא מדרבנן כגון רובו ואינו מקפיד או מיושטן ומקפיד אגטרין לשפתיה' דכחילתה דרבנן כמי' אין לחלק בין כבול' לטור' ומילי דחילת' דלמח' כפי' כחול' דגדה (דף קו וסג) ה"מ לטור' אבל כעבילת לא הויטין ספק חילתה אבל ודאי מליא אפי' דרבנן לא הקלו לכעבילת ויזמ' מלטהרות וכפי' לא גרם ליה' כהם' נדה משום סא דהבא' :

ווערמ פרייא פון זיין יודישען בער הכות **רארפין זיין זיך טובל זיין יבקעם שגרה טובלת שם**
גר ועבד משוחרר שובלין אין אוזי אמקונה וקאם אנדה **קעג זיך טובל זיין . רארפין זיך טובל זיין אמר**
אז אפגענישער קעקעם וקאם ווערמ פרייא פון **זיין יודישען בער הכות וגי' דגר' שייצט דבבייה אונ**
יעדערע זאך וקאם בייא בבייה איז דאס
אפגענישען . אז אינגער איז שקא אונ ער גייט
קיינן טובל זיין . אונ עם איז עפעס **אָנגעקלעבט אויף זיין זייב . איז דאס קיין סבייה**
הייצ גר ובעבד משוחרר ונגדה אויב אזוי זאך **איז אָנגעקלעבט אויף דאס זייב פון אמר**
אָדער פון אָנקעקט אפגענישען ווען זיין יעען
זיך טובל זיך פון אנדה וקאם זיא איז זיך
טובל צו איר פאן . איז דיא סבייה זייערע
קיין סבייה :

נדר מקץ דף קצ"ה ע"א ת"ח דלילת יוד הא ואו הא

ויבר קת' את אחיו והם לא הכירוהו ר' אלעזר פתח ואמר (תהלים מט) למה אירע בימי רע שון עקבי יסוכני - יו"ח תלת אינון דלחלו ולא ידעין ממה דלחלו ואוקומה אבל אית מאן דלחלו ולא ידע ממה איהו דחיל בגין אינון חטאין דלא ידע דאינון חטאין ולא אשנה כהו ואיהו דחיל מימי רע מאן אינון ימי רע אלין אינון יומין דאינון דאזמנ כההו רע ומאן אינון (ד"א איהו) דא יזר הרע דאיהו חקרי רע וזית ליה יומין ידעין דלחיהוב ליה רעו בעלמא דאס' לכל אינון דמסאכי ארחיהו דמאן דלחילי לאסתחבא ומסאכין ליה זולין אינון חקרון ימי רע זולין ממנו . על אינון חובין דלשין כהו כהו כל אינון דמסאכין ארחיהו כמה חבילי סחירין דאזמנן לגבייהו ומסאכין לכו באורחא דכעי כר נש למיהך כההו אורחא ממרין ליה ממש אחי כר נש דלחיהוב כמה אינון דמסייעין לן הא תנין דכר כר נש קס כפטרס כפי לשאח' ידיו מגו נטלא דמיח דאיהו מאלנא לניסול מניה מיח מגו מאן דקדמיהך ידו כדמיהך כמה דאוקמו' . ות"ח בגין נטלא דא חוקיתנא מנה ותו דכעיה ליה לכר נש לנטלא ידא ימינא כשמאלא בגין לשטא' ימינא על שמאלא וימינא על שמאלא ובגין כך איהו עבילת ועל דא מאן דנטיל ידיו יסול ימינא כשמאלא לשלטא' ימינא על שמאלא בגין דלא יהיב דוכתא ליגר דהך לשלטא' כלל והא חוקיתנא . ת"ח כשתא דדינא כשיא לשטא' לא אחיב ידיה מלחבאשא וכשתא דימינא שטא' על עמין עשכ"ס לתכרא לון חיים קב"ה עלייהו ולא יטיא לון ובגין כך כל מאן דאיהו חטי כאינון חטאין דדש כהו כרגיון לא ידע דחיל ודחיל דחירא דוד מלכא הוה אסתמר תדיר מחובין חלין וכד היה נקיח לקרבא הוה מפשט לון ועל דא לא דחיל לאגחא עמיהו קרבא . ות"ח ארבע מחבין או מאן דשאל ליה לא שאל דא דוד אמר (תהלים יח) ארדוף אחיבי ואשיגם על לא אשוב כל בלתי' ממי' עמיה' כלן דהוה אסתמר חלין חובין ולא ידעין דוכתא דשאלו לשלטא' ועל דא כעי למרדף אכתיריהו תדיר ולא ירדפין אינון אכתיריה למתבע חוביו ויפול כדרייהו . אסא הוה דחיל תיור אע"ב דהוה מפשט כחטאיו ולא כדוד מלכא איהו כעי למרדף אכתיריהו ולא גיח לון ויקסול לון קב"ה וכך הוה דכתיב (יבן) דוד מה כתיב אה' (שמואל א') ויבן דוד מהנפס ועד הערב כדמיהך אכל אסא איהו דריק וקב"ה מתי - יהושפט מלך יהודה אף הכי נמי הוה שאלו ואמר לא יכילנא למרדף אנה לא לנקטא אלא אנה אומר ותא קטיל לני' בגין דלא הוה מפשט כל כך כחפא וקב"ה עבד ליה הכי דכתיב (ד"ה ב) וכעת החלו כרנה ותהלה נהן ה' מחריבים על בני עמון מואב ורע עקרי הבאים ליהודה וינגפו . חזקיה מלך יהודה אף הכי נמי אומר ותא קטיל לני' האו יזא מלאך ה' ויך במחנה אשור ממה שמונים וחמשים אלף ושיכמו בכרך והנה כלם פגרים ממים חזקיהו הוה תיב כבתייהו ושיכב כרסיה' וקב"ה קטיל לון ומה זדקיות חלין הוו דחלין מלאך חובין שאר בני עלמא על אחא כמה וכמה בגין כך אית ליה לבר נש לאסתמרה מחלין חובין דקאמרן מה כתיב (מלכים ב) ויהי כלילת יהוה יזא מלאך ה' ויך במחנה אשור ממה שמונים וחמשים אלף ושיכמו בכרך והנה כלם פגרים ממים חזקיהו הוה תיב כבתייהו ושיכב כרסיה' וקב"ה קטיל לון ומה זדקיות חלין הוו דחלין מלאך חובין שאר בני עלמא על אחא כמה וכמה בגין כך אית ליה לבר נש לאסתמרה מחלין חובין ונפשטא כהון . כדקאמרן בגין דלא לשלטון עולו אינון ימי רע דלא מרחמי עליה . ת"ח יכר יוסף את אחיו כשתא דנטלו בידיה איהו רחים עלייהו בגין דאיהו גליס . והס לא הכירוהו דאינון משעון ולוי אחו מסטרל דדינא קטיו ועל דא לא רחמו עליה דהא כל אינון מחריהו דדינא קטיו לא מרחמי עלייהו דכי נשא כשתא דנטלו בידיהו ובג"כ אמר דוד (תהלים מט) למה אירע יראתי לא כתיב אלא אירע (אלא) דאית (ג"א) דלית (ג"א) לני למדחל מחינין ימי רע כדקאמרן שון עקבי יסוכני מאן עקבי חלין חטי

איתן כראו דמיתמותא דכתיב (בראשית כה) וירד אוחזת בעקב עשו לה' הוא עקובה ואיתן עקיבין דמסתכלין כהו
 חזיר כהוא חזבא דקט דכ"ג חזיר בעקבוי . ת"ח מה כתיב (ישעיה ה) הוי משכי השון כחבלי השוא עכבות
 העגלה וטאה . כחבלי השוא דקט כיה בעקבא ולא חייש עליה ולכתר אחתקף וחתעביד (כחבלי השוא) עכבו'
 העגלה וחתקף הוא חסאה ואסעי ליה כהלא עמחא ועמחא דלחי זכאין איטן דקדיח' דרשין לכתמרה' מחוביהון
 ואיתן מפספסין חזירי בעובדיהון בנין ללא יסוכה עלייהו מקערנא כהאו עמחא ולא יססון עלייהו לעמחא דלחי דלא
 אוריחא מתקנא להו ארעון ושכילין למיך כהו דכתיב (משל ג) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום :

מוסר

מספר חרדים דף ס"ח ע"א

יוסף לחק

הלכה פסוקה

חרמב"מ הל' ע"ז פ"ב

צריך אדם כשמת קול הקורא להסכים לעבודת מלכו של שולט
 ויפה ק"ו מענין חלק מולך כשחמר לו אסור דבר אלמס
 לו חליץ מיד ויפסקו מעל הכסא ככה יעמוד אדם חלטים ולא
 יתעלל . כתיב על כל קיצנך תקריב מלך רחוק דמלח כרי סוף
 כדמות כיינו סיוורין והולגה והסכנע' דכתיב וזחי אלמס רוח
 כשכרה וכסס שמחלה חקיים הכסר כך סיוורין כדכתיב
 ואלה לבגדו והלכנו והסכרנו
 כתיב ואלס אז חטי איה ככודי ואלס חלוטס חטי איה מורא

(א) שוממו ואנדרונינוס הרי הן ספק גותנין עליהן
 חומרי האיש וחומרי האשה בכל מקום וחייבין
 בכל ואם עברו אינן לוקין : (ב) אף על ש' שהאשה
 פוורת לגלח פאת ראשה הרי היא אומרה לגלח פאת
 ראש האיש ואספי קמן אסור לה לגלח לו פאת :
 אחר קבלתו אדם נזכר כחומר כ"י חלו סיוורין אדם
 כלנו על אדם מניע לנו יותר מקבלתו כדליתא במסכת כריתו

צריך אדם כשמת קול הקורא ויען דער מענטש הערמ
 אין דער פריה ווען קען רופם אין שוהל

(א) שוממו ואנדרונינוס הרי הן ספק אמוקסמוס און
 אמנדרונינוס וענען אספקי מען

נזיים גיט נואם וי"א וענען . זקרים אדער נקבות
 גותנין עליהן חומר האיש וחומר האשה בכל מקום כ"י
 אלע ארסער . כ"י אלע דינים גיט מען אויף זי"א
 די שווערקייע פון אונר אונ די שווערקייע פון
 אנקבה ותיבין כ"י ז"י וענען סחויב אלץ צו סאהן .
 די סעות נואם אונר אין גיבאסין אונ די סעות
 נואם אנקבה אין גיבאסין וואס קבר און זי"א אויב
 זי"א תבאין גיט גיטאון וי"א זי"א וענען גיבאסין
 גינוארין . האם מען זי"א גיט גישלאגין סלקות :
 (ב) אף על פי שהאשה סוהרה לגלח פאת ראשה אפילו
 אאשה מען אפגאלין דיא פאות פון איר קאפ
 פון דעקסווענין אסורה לגלח פאת ראש האיש סאר
 זיא גיט אפגאלין דיא פאות פון דעם קאפ פון
 אמאנסקערואדן ואפילו קמן אסור לה לגלח לו פאת
 אפילו דער זקר אין אונר סאר אויף גיט אאשה

דאן פייגט מען ואלסט מקריב זיין דיין דעהיצונג פון יסורים און פון זארג אויף דייע
 עבירות און דייע גידערינקייט דכתיב ווארום עם שמיים אין פסוק ויחי איתו רוח נשמה די קרבנות
 פון גאם אין אצורבאקענער מודה יכסם שהפלה פגים הפך און אזוי וי"א אלץ האלם אויף דאם
 פלייש עם זאל גיט מאלע ווערין פד הסיון אזוי דיא יסורים האלמן אויף דעם מענטש ער זאל
 בלייבן לעבין בקרוב אחר הקלות אסם נזכיר אזוי ווי גאף די קלות דאם משה גיזאגט צו די יודין
 איר שמיים אלע פאר גאם כליסר ער די איו יסורים אסם קיימס ער האם לעמינגט דורך דיא יסורים
 בלייבט איר לעבין בקרוב ואני פריה חקתי ודועתם וי"א עם שמיים אין פסוק איה האב אויף זי"א
 געבריינגט יסורים . אונ דורך דיא יסורים האב איה געשטאנקט זייערע הענט . וי"א דורך די
 יסורים האבין זיי גיטאון השובה והתאנה והסירות כלנו של אדם אונ דיא זארג און דאם דערנידערינג
 נואם עם ווערט אין די הארץ פון מענטש פניע לבו יותר סלקות מאכט אונסקערמעניג דיא הארץ
 פון מענטש . מער וויא קלות . מער ווי יסורים דאיתא במסכת ברכות ווי עם שמיים אין די מסכת
 ברכות ומוקה סדרות אחת כלנו של אדם סמאה סלקות . איין אראפנידערינג נואם דער מענטש
 הערט אראפגעווערנט כ"י זי"א אין הארצין איו בעסער וויא מען וואלט אים שלאגין הונדערט
 סלקות . ער נועט דורך הונדערט סלקות גיט סאהן אזוי אהשובה . ווי ער נועט סאהן השובה
 אז דיין הארץ נועט פון זי"א אלצין ביי זי"א נידעריג ווערין . אונ ער נועט זי"א אלצין זאגין מוכר כתיב
 ואם אב אני איה ככודי וואס אדונים אני איה מוראי עם שמיים אין פסוק גאם זאגט צו די יודין אויב איה

(ג) ופאה שמתחין בצדאות לא נתנו בו חכמים שיעור ושמענו מוקינינו שאינו מניח פחות מארבעים שערות ומותר ללקט הפאות במספרים לא נאמר אלא השתחה בתער :

יחבך וקראנו יתבך כניס כדכתיב כניס אדם לה' אלהים וקראנו עבדים לו כדכתיב כי לי בני ישראל עבדים והטבר ירח מהלכו וכן יבכר אב וכן אוהב לכן לרבים נכבד אצלו שבשמים. אלוהו כבוד ע"ד שאלמו כחבו דבשר ודם מחילו ומסקה ומלכס ואמרו ו'ל שאלו כחילו מפרנס' ל'לכיהם שבשמים והיינו דכתיב אה קרבי לחמי וזה הכבוד מתיים בקריאת הקרבנות ע"ד ושלמה בעל אמרתו כל: יחא כמדקם ילקוט כשירת כסלח ובחלתיו אלו מלכוס מהלך כדכתיב ויחמרו לאמרו והטבר על פסוק כרבות לראש לזיק והטעמה בכלל המלכוס למחך גם הוא יח' מתקן לנו עושים טערה לו כדפירש בוהר ככמה על פסוק כרבות לראש לזיק ומעטרתו :

א"ס אפגאלין ויינע פאות : (ג) ופאה שפנייהם בדראות די פאות וואס מען לאנט אויף דיא שפייפין דיא נתנו בו תבנים שיעור האבין די תבנים גיט גיגעבין אקאם ווי לאנג אונ ווי בריים ווי זאלין ויין ושמענו פאנגי מיר האבין גיערשט פון אונזערע אלטערין שאינו מניח פחות מארבעים שערות מען זאל גיט לאוין ווייניגער ווי פערציג האר אין דיא בריים ויחמו ??תם הפאות במקפריס מען קעג אפשינידין די פאות מיט אשעריל לא נאמר אלא השתחה בתער עם איז גיט קער אסור גאר אפגאלין מיט אגאל מעסער :

גיט קבור צו זיין פאטער לכו זיכים לכבוד אביי שבשמים ריבער דארפין מיר געבין קבור צו אונזער פאטער וואס אין היקעל איהו קבור וואס הייקט קבור. על דרך שאמרו פאביו בשר דם אזוי וויא מען האט גיזאגט בריא אומגעשלידען פאטער מאכט ופסקה ופכיש דער וזהו דארף געבין דעם פאטער עסין אונ מרינגען אונ קליידונג זאכוי תבניו זקנים זכרתי דיא תבנים האבין גיזאגט ישרא' ככ גוי מפרנסים אלהים שבשמים עם זעהט אויס ווי די יודין וואלטיין געשפייזט ויינער פאטער וואס אין היקעל היינו דכתיב את קרבני חמיי דאס איז וואס שטייט אין פסוק גאט האט גיזאגט צו דיא יודין איר זאלט מקריב זיין מיין קרבן דאס איז מיין ברויט וזה הכבוד מקיים קריאת התרבות אונ דעם קבור איז מען מקיים מיט דעם וואס מען וועט לייגען די פרשה פון קרבנות. על דרך וישלמה פריס שפתינו ווי דער פסוק זאגט אונזערע קרבנות וועלין מיר בצאהליון מיט אונזערע לעפצין. מיט אונזער לייגען די פרשה קרבנות ועל בני השירה ששהנו על תם אונ דרך די שירה וואס מיר האבין געוונגען בריא דעם יום עשיתי לו יתבך מבלש גאח האבין מיר געמאכט צו גאט אשויגעם מלבוש דכתיב ויחמרו ויחמו ווי עם שטייט אין פסוק ויאמרו לאמר. יודין האבין אים אונגעקליידן מיט אקלייד וישתבך הפקדן קרעו אונ ווען דער מקדש איז חרוב גיזאריין האבין ויאי צוריקען דאס קלייד דכתיב ווי עם שטייט אין פסוק בצע אמרתו ער האט צוריקען זיין קלייד דאזיאט בפרדש יקום גשירת בשלה ווי עם שטייט אין מדרש ילקוט אין דיא שירה פון בשלח ובהפלתנו אנו עושים לו עטרת אונ מיט אונזער דאוונען מאכין מיר אקרוין צו גאט בפרדש בוהר כפסוק דכתיב על פסוק ברכות הראש צדיק אזוי ווי עם שטייט אין וזהר אין פיל ארטער אויף דעם פסוק ברכות זאל זיין אויף דעם קאפ פון צדיק ותקדש ברוך הוואו והטערה בקני המבולש למד אונ אקרוין ווערט אויף גערעכונגט פאר אטלבוש צום קלך גם היא תבדה חתנו לנו מבושים לנו עין אונ תקדוש ברוך הוואו מאכט אונז אויף מלבושים מיר זאלין מיט ויאי אריין גיין אין גן עדן חגיגת רבנו דאס העמד ודער מלבושו ווי די רבנן אריין צו גיין אין גן עדן ויפטרנו אונ ער מאכט אונז אויף קרויגען :

בין אפאטער ווא איז מיין קבור אונ אויב איך בין איין העקר ווא איז די מורא וואס איר דארפט האבין פאר מיר שיקרנו יתבך גיט ווארום גאט האט אונז גערופין מיר וועגען קינדער בקרתיב גיט אפס לה' יחייכם וויא עם שטייט אין פסוק משה רבינו האט גיזאגט צו די יודין איר זענט קינדער צו איינער גאט וקראנו עבדים וי אונ ער האט אונז גערופין מיר וועגען קעקעט צו אים בקרתיב ווי עם שטייט אין פסוק כי לי בני ישראל עבדים דיא יודין זענען קעקעט צו מיר והטבר ירא מרינוי אונ אקעקעט האט מורא פאר זיין העקר יבו וכבוד אב אונז אוועקן גיט קבור צו זיין פאטער לכו זיכים לכבוד אביי שבשמים ריבער דארפין מיר געבין קבור צו אונזער פאטער וואס אין היקעל איהו קבור וואס הייקט קבור. על דרך שאמרו פאביו בשר דם אזוי וויא מען האט גיזאגט בריא אומגעשלידען פאטער מאכט ופסקה ופכיש דער וזהו דארף געבין דעם פאטער עסין אונ מרינגען אונ קליידונג זאכוי תבניו זקנים זכרתי דיא תבנים האבין גיזאגט ישרא' ככ גוי מפרנסים אלהים שבשמים עם זעהט אויס ווי די יודין וואלטיין געשפייזט ויינער פאטער וואס אין היקעל היינו דכתיב את קרבני חמיי דאס איז וואס שטייט אין פסוק גאט האט גיזאגט צו דיא יודין איר זאלט מקריב זיין מיין קרבן דאס איז מיין ברויט וזה הכבוד מקיים קריאת התרבות אונ דעם קבור איז מען מקיים מיט דעם וואס מען וועט לייגען די פרשה פון קרבנות. על דרך וישלמה פריס שפתינו ווי דער פסוק זאגט אונזערע קרבנות וועלין מיר בצאהליון מיט אונזערע לעפצין. מיט אונזער לייגען די פרשה קרבנות ועל בני השירה ששהנו על תם אונ דרך די שירה וואס מיר האבין געוונגען בריא דעם יום עשיתי לו יתבך מבלש גאח האבין מיר געמאכט צו גאט אשויגעם מלבוש דכתיב ויחמרו ויחמו ווי עם שטייט אין פסוק ויאמרו לאמר. יודין האבין אים אונגעקליידן מיט אקלייד וישתבך הפקדן קרעו אונ ווען דער מקדש איז חרוב גיזאריין האבין ויאי צוריקען דאס קלייד דכתיב ווי עם שטייט אין פסוק בצע אמרתו ער האט צוריקען זיין קלייד דאזיאט בפרדש יקום גשירת בשלה ווי עם שטייט אין מדרש ילקוט אין דיא שירה פון בשלח ובהפלתנו אנו עושים לו עטרת אונ מיט אונזער דאוונען מאכין מיר אקרוין צו גאט בפרדש בוהר כפסוק דכתיב על פסוק ברכות הראש צדיק אזוי ווי עם שטייט אין וזהר אין פיל ארטער אויף דעם פסוק ברכות זאל זיין אויף דעם קאפ פון צדיק ותקדש ברוך הוואו והטערה בקני המבולש למד אונ אקרוין ווערט אויף גערעכונגט פאר אטלבוש צום קלך גם היא תבדה חתנו לנו מבושים לנו עין אונ תקדוש ברוך הוואו מאכט אונז אויף מלבושים מיר זאלין מיט ויאי אריין גיין אין גן עדן חגיגת רבנו דאס העמד ודער מלבושו ווי די רבנן אריין צו גיין אין גן עדן ויפטרנו אונ ער מאכט אונז אויף קרויגען :

אונקלוס מקץ יום ד תורה

לחשדק מתח דוא יהוה נש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה היה יחידת ר' דמילוי ר'ו אפ שם בין שבעשיה בניקוד חלים :

מה ויען יוסף את פרעה לאמר מו ואמתי יוסף ית פרעה

פירוש לתורת אלהים (מ) ויען יוסף אונ גענטפערט צו פרעה אזוי צו זאגען געזיי חוץ מיר דיא חכמים איז גיט

בלעדי אלהים יענה את שלום
 פרעה: " וידבר פרעה אל יוסף
 בחלמי הנני עמד על שפת היאר:
 והנה מן היאר עלת שבע פרות
 בריאות בשר ויפת תאר והרעינה
 באחו: " והנה שבע פרות אחרות
 עלות אחרתן דלות ורעות תאר
 מאד ורקות בשר לא ראתי
 כהנה בכל ארץ מצרים לרע:
 והאלה הפרות תרקות והרעות
 את שבע הפרות הראשנות

למיסר לא מן חובבתי
 אלהיו מן קדם יי יתחב
 ית שקמא דפרעה:
 " ומילי פרעה עם יוסף
 בחלמי דא אנא קאים על
 פיה נהא: " והא מן
 נהא סלקן שבע תרין
 פסיקן בשר ושריבן
 למחוי ורעין באחוא:
 " והא שבע תרין ואחרתן
 סייקן בתרין חסיקן
 ובישן למחוי נהא
 חסיקן בשר לא חייתי
 דכתיחון בקר ארעא
 דמצרים לבישו: " ואכלו
 תרתיא חסיקתא ובשמתא
 ית שבע תרתיא קדמתא

רשבים

(טז) בלעדי. אינו חלוי ב' אלא הקב"ה יוריעני
 לפתור חלונך:

שפתי חכמים

ת לרא לסי כחן כמו בלעדי אשר אכלו הנמרים דפלוטו סון
 מה שאלו דסיחן סייך לומר חוץ מאלוים יענה לו וגם אלו
 שפירשו אלה חלוקים סערי דקחו של יוסף לפתור לו חלונו אלה
 ח"ס בלעדי הם ב' חיות כלי עדי פ"י משני כחן ספ"י
 ואיל: א ואל תלשון סני: ב ס"י חסוס דלמתיין כל אכין
 ורקין מישוין סן ורקות דסלק נתי חישוס סוא ומסו. ממעס

פתרון החלום

(טז) בלעדי אלהים יענה את שלום פרעה. זה מחמתי פתרוני
 את חלוס ער סמסקים רק סאלסיס כחן סדכרס כפי.
 וסאלסיס יענס את שלום פרעס. בלעדי. ודף בלעדי וכל סאלסיס
 לענות את שלום פרעס. ואם סאלסיס. ישיס פתרוך כפי ח"ר
 וכחן כן וכל הקב"ה לעשות שליט גם איס אחר בלעדי:

גיפישערט אין דעם גימיוויקין: (יט) והנה שבע
 פרות אונ אנדערע ויפקן קוה זענען אויף
 גינאנגען נאך זיין ליידג אן פלייש ס'אין
 האב גים גיזעהן אין גאנגען לאנד ס'אין
 אונלעכע שלעכטע קוה: (כ) ומאכנה היסות אונ
 דיא ויפקן פליידע אונ שלעכטע קוה האבין
 אויף גינעסין זי דיא ויפקן ערשטע קוה
 ספר הישר

ב"י די לעכטע זייט פון יוסף אונ אונלעכע אונאנגען מויענד
 קענעןשיון זענען געמאנגען ב"י די גינע זייט פון יוסף.
 אונ אלע ווייבער אונ פיינדליך פון ספירם זענען אריין
 געמאנגען אויף לעכער אונ האבין זיך געקרייט צו זענען
 ב"י זיאנס דאס היין בריף זיין דאס סיייערסטע ב"י דעם סעקסעל
 ווייל

בעל המורים

(יט) כנס. ב' כנסורה סגול וליך וחס מעט ומוסיס יך
 כנס סעומר סכחור ומואל ח"י מר ממות את סלעס חסו
 הש"י

(טז) בלעדי. חין סחכמה מעלי ת אלה אלהים יענה יתן
 ענה כפי שלום פרעה: (יט) דלות. א כחוסות כמו ס"ב
 (יג) מדוס אלה ככה לל דלמנון: ורקות בשר. כל לשון רקות
 סכמקול סמדי ב כסר וכלנו כללוא"ס (גלעס סוואל):

ממעט כסר אל חין פירשו כסו

דעת וקנים מבעלי הערסות

(יט) ורקות בשר. ס"י דדקוח ורקות אורו סכחוב ורעות
 הוא רקות והאחרת רקות וספינד רק ער כדכתיב
 בספרות בראשית:

אמר גם סוא ויכל לטעור פתרון חלונך. ס"י אכתי רק שליט מלח ס"י

סיון אלוים קאם וועם ענפסערין דורך סיון מויל
 דעם שלום צו פרעה: (יז) ויבד פריה אונ פרעה
 האם גירעט צו יוסף בפישי אין סיון חלוס האם
 סיר גידאכס הניי איה גין גישטאנגען אויף דעם
 בארשען פון דעם טייך: (יח) והנה מן פון דעם
 טייך זענען אויף גינאנגען ויפקן פעטע קוה אונ
 שיון גישטאמלם ויגעינה בנאו אונ זיין האבין זיך
 משרי חכמים

אישיוס אונ סרינגען, האם ער זיך אויך גיעטס געבין זיין,
 האבין אלע גינאנס צו דעם שר עם וקתם אויס דו ביזום אקלער
 מענשט זאג אונז וועלכע זאך דארף זיין דאס סיייערסטע ב"י
 דעם סעקסעל. האם דער שר גינאנס דער סלך דארף זיין דאס
 סיייערסטע. האבין אלע געלאכט סון אים. האם דער שר גינאנס
 צו זיין זאנס איר ועלכע זאך דארף זיין דאס סיייערסטע, האבין זיך גינאנס דאס היין בריף זיין דאס סיייערסטע ב"י דעם סעקסעל

**הַבְּרִיאוֹת׃ כִּי וַתְּבֹאֲנָה אֶל־קַרְבָּנָה
וְלֹא נֹדַע כִּי־בָאוּ אֶל־קַרְבָּנָה
וּמְרִאֵיהֶן לָרַע כַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וְאִיקָן׃**

רשבים
(כא) ולא נודע כי באו אל קרבנה. כך אמר פרעה עכשיו ליוסף. עתה אני זוכר כי בשעת החלום נדמה לי כאלו לא באו אל קרבנה. אבל למעלה לא היה זו אבל מה שחשב פרעה כלבו על מה שהיה חסיה שמראיהו רע כבתחלה לא היה ראוי לכתוב:

פירוש לתורת אלהים

דיא פֿעטע : (כא) וּבְבֹאֲנָה אֵל קַרְבָּנָה אֹנֵן דִּיא פֿעטע קוה זענען גִּיקֹמַעֵן אִין זײער בויה פֿרײער זײַקֵן אֹנֵן אֵיך בײן גִּינוֹארִין אויף גִּינוֹאקט :

משלי חכמים

ווייל דער נײן פאקט פֿרײליך און לעבעדיג רעם פֿענקש ; באַמך זענען בײדע נײעקט , בײא קלוגע פֿענקשײן וואס פֿארן שפּײן רעם חכליה פֿון יעדער זאך דארף זײן דער קלוג דאס טײערקע ווייל ער איז דער פֿונדאָקט פֿון דיא פֿרײע , בײא פֿראַקטע דארף פֿענקשײן , אײן דאס טײערקע זאך נײן פֿראַקט , אַלעקע זאכײן וואס סאָבן אײס פֿרײליך , דאס נעלביגע אײן גײרען בײ דיא פֿענקשײן פֿון פֿרײען זײא האַבן גִדענקט דער הלום פֿון פֿרעה זײנס אויף פֿרעה זײן , אײן וויא דיא חלומה פֿון אַנְדערע פֿענקשײן , וואס זײערע חלומות אײן אויף זײא זײן , און אויף פֿרעה זײן קען פֿען דאך גײס זאָנען וואס און דענקער , בײא אַפֿלך אײן גִיטא קײן דענקער , דריבער

נביאים מלכים א ד

להמשיך מנה ר"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רח יהודה נשמה הנצח ארני נשמת העד יהנה חת : יחידה הנצח יהנה היה יחידה העד אל שם בן שבעשתי :

תרגום

**א ואלה השמים אשר לו עזרתו בן צדוק הבן :
ב אליהורף ואחיה בני שישא ספרים יהושפט
בן אחיהוד המזכיר : ג ובניהו בן יהוידע על הצבא
וצדוק ואביתר פתנים : ד ועזריהו בן נתן על
הנצבים וזבד בן נתן פהו רעה המלך : ה ואחישר
על הבית ואדנירם בן עבדא על המס : ו ולשלמה
שנים עשר נצבים על פלי ישראל וכלכלו את
המלך ואת ביתו חדש בשנה יהיה על
* אחד כלכלר :**

האחר קרי

קרי גשר איסטרטגיא קמנן על פז ישראל ומסוברין ית סלקא וית אגש ביםיה ירחא בשמא קסי לקר לסוברא :

רשי

סודות דוד

(א) חבון . אולי סממיו לתשובה מלחמה תחת לרוב שטומה לט"ס ואף סוד סממיו את עורף לטווח במקום לרוב כמ"ס כש"כ אולי מת פירא ער לא סומה : (ב) המזכיר . פונטע פל ספר סוכרונט : (ג) כהנים . לרוב סכ"ג ואביתר סגן כמ"ס כש"כ : (ד) על הנצבים . היה ממונה על שנים עשר נציבים סומרים כענין אשר סוממרו ללכלל את סממיו כ"א כחדשו רעה חבון . יב שנה כמערות לסממטעט עטו : (ה) על הבית . נקט וסי סמם סממיו סוף א"ש : (ו) על ד שרואל . סמה סין ממונים על כל שישאל לקחת ימים די זורק פרנסת בית המלך וכ"ל לכלל חדש כסנה ובנה חכמי אגשי סמחו אשר סומה עליו :

למשך מסור ומלכות דא' שין דלת יוד נשא שין שין דלת יוד ויה יאהרונהי נשמה דיסוד א אר
ארנ ארני נשא ארני ריה ארף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו דלת יחיה דיסוד ירהה היה יחיה דמלכות
אל שם ב'ן שבועיה :

א אין חבימת לגפשהך חבימת
אם התני מימיך ג'חודיה
הששן : ב אמתא שקלמא
זפריתא שברתא ולא ידעה
מקבא : ג ויהבא על פרע
ביתה על פורסימא קמא
ועשינא : ד וקריא לעברי
אוקרא דתריצי אוקרתרון : ה מסול סאן דשקר נאמה לוחה וחסיר רצינא ואמרה ליה :
ו מיא גנבנא חלון ולחמא דמיסורא בקימא :

מצודת רוד

רשי
(1) מים נגובים ימתקו. אין טעם בימת פניה כעטס ביאת אמת איש :

(א) חבמת קר. החכמה חכיס לך (למעלה : רצח. אם חתלונך כחכמים אמת לדרך תשא טועם : (ג) אשת כסירות. הכנס אשה סכלה חסמה בקולס וסיה פתיות וחי' יודעת מלחמה וחסמה בגלי דעת : (ג) לפתח ביתה. לראות הענינים דרך פניה : (ד) לעוברי דרך. להטובים עם דרך מסל' סכונים חלומם פרוטי קרת. על כסא עומד במרום העיר להשמיע קולה למרחוק : (ד) לעוברי דרך. להטובים עם דרך מסל' סכונים חלומם מסור דבריה ה' וסוף ענין חלילה נזרם שהנשם המתחוש חסיה לעבירה ומראה ערכות ותמנו העניניה : (ה) מי פתי. מי סוף פסחי הסחרא נכשו מטובס יסור מתקומו ויכוח הכס וחסיליו חכמה כי מליפת ערכות מעבירה חסמס כעניניה כמלומם : (ו) חסר לב. מי סוף חסר לב הטובע עמו מטובס וסוף ככל ענין כמ"ס : ואמרה לו. וכן חסמ' לו : (1) מים נגובים. סוף חסר געוים יותר ויתקו מחאינס נגובים : ודחם. גנוב הנאלץ במסור סלל למחור יונמס ר"ל אין טעם סטימר דומס לטעם הלאסור ומזוע ח"כ מעטע עמך מסס :

פירוש ע"מ

(א) אם חבמת חכמתך אריב דו ביזמ קלוג ביזמו קלוג פאר יוד, וועסטו האבין דעם פער-געניגען פון דיין חכמה וינתן לך השא און אויב דו וועסט לאבין פון דיא חכמה, און וועסט ויא גיט לערנען, וועסטו אליון ליידין דעם שפראך פון דיא חכמה : (ב) אשת כסילות חזמה פתייה דיא פארעשע פרויה ברובסט אונ שרייט, און איר שרייטן און נארעשקניש ויג' דלת פה אונ ויא ווייס גיט וואס ויא שרייט : (ג) וישבה פתח ביתה ויא ויצמ בייה דיא טיר פון איר שטוב על כסא טרוי, קרת ויא ויצמ אויף אשמוהל, אויף דיא העקבטע ארמער פון שטאט : (ד) קרא לעברי ויד ויא זאר קענען רופען דיא מענשטין וואס גייען

מלשנה בנא קמא פרק י

ברמורא
פרק י א הגזול ומאכיל
הגניח לפניהם.
או סאיה לפניהם הגניחה
קיימת : פטורים מלשולם.
אם אכלוה אחר ימיתת אביהם כענינה פטורים
מלשולם דלא חיבו לא גזול מלוד ומטלטלי לא
משעבדי לבעל חוב אם לא אכלוה והיא כענינה חיבינם להחזיר (א) : אם היה דבר

עיקר תוי"מ
(א) דכשות זיכס לאו ככשות נוקח דמי ויחוס כדי לא קיי.
ר"י. וסא דייקס בר"כ לחובס וסא כענינה. משום וחיבינם לחזיר דנקט כלומר החיבינם להחזיר הגניחה אמת סכל כסאיהם כענינה אלא כענינו דלחזרן כריפ לבעול אין חיבינם אלא דמי חיבינה. והכי דין הכניס לדון משעבדי לבעל חוב אם לא אכלוה והיא כענינה חיבינם להחזיר (א) : אם היה דבר
פרק י א הגזול ופאצי את בני איינער האמס גינזיקה
אונ האמס נאקבעין עסין דיא גזלה
צו וייגע קינדער אונ נאקבעם אין דער גזלן
גיטשארבין אדער התיב קענינה ער אין וישטארבין
אונ דיא גיטשארבין דיא גזלה פאר דיא קינדער

לא ורישא דעגלו לטקיס חה כסותו למחשע למסתחא
מתייהא טקיס מיייר בלסטקיס ישראל דכין דלייני ישראל
חמרי הכא עדים הכא רחיה מכי גמלו לו לטקיס מייחא
וטקיס בלסטקיס עכו"ם טקיינו עכו"ם דנים כחומדן דענת
בלא עדים ולה רחיה והגמול

הכעלים ככר. חו' : [ג] נחיל ט' . ה' קמ"ל דלמ"ג דדבורים
[ש] חו' כחאוט כל אדם כמו חרנוגים וכו' (מ"מ) קנין דידכו
אית חלה חרובין ט"ס א"ס נחילטו אין א"ל לא . גמ' :
[ג] מכאן ט' . כנין טקיינו כעלים חרובים חרובים וטקיס
מסל"ה וזמורים כחן יאל חיל' א"ס טקיינו דבורים מדכרבים
מחליטנו ט' . גמ' : [ד] א"ה כ"ו
חוט ר"י ט' תלמי כ"ד כ"ה
שוא יודר כ"ו וקנין טקיס כן
הכא יחאט נישכחל פת סלח' :
(ה) דלי לחור יחאט כ"ו קנינו
כילוח וטקיינו רשות כ"ה ט"כ
למל' וטקיינו דלמני יחאט כ"ה
(זכר"ס מ"ו ט"כ דלמני יחאט
חייבים לשלם) נועל חרובים חמני
הקנה כסוק טקיינו על טקיינו
לוקח כסוק כמכרהויל ואל קנין
כסוק . טקיינו על טקיינו טקיינו
כמכ"ס מתיחא וטקיינו למל' כמס
נכנס יחאט טקיינו . חיייר
כעלים מרדוס כלל כענינה
וכספריים יחאט ח"ה טקיינו
טקיינו לוד ישראל . חו' . וכל דלכתי חן ספריים נלויי דלכתי
למני יחאט חיייר וכו' דומיא דספריי ותי לא חני כלים ט"ה

וכן [כ] נחיל של דבורים. אם נתייאשו הבעלים
הרי אלו שלו, אמר רבי יוחנן בן ברוקה גאמנת
אשה אוקמן לומ' [ג] מבאני יצא נחיל זה ומהלך
בתוך שדה חבירו להציל את נחילו. ואם
הזיק משלם מה שהזיק אבל לא יקוף את
שוכבועים יוחנן את הרמים. רבי ישמעאל בנו
של רבי יוחנן בן ברוקה אומר [ד] אף קוצץ
ובותן את הרמים: ג המכיר כליו ומפרייו ביד
אחר ויצא לו שם גניבה בעיר. וישבע לו לוקח
כמה נתן. וימול. ואם לאו, לא כל הימנו.
שמו אומר מברן לאחר ולקחן זה הימנו:

ואין הלכה כרבי ישמעאל: ג המכיר כליו ומפרייו
כו' . מתני' כאלס שאינו עשוי למכור כליו דליון דיאלו לו
סס גניבה כעיר ואיכל סהדי סהלו הכלים והספריים שלו
כמה נתן וימול. ויחזיר לו כליו ולמני יחאט קמיידי (ח) :

היו לא חיישי' דלמא חיהו זכניטו: וישבע לוקח כמה נתן וימול.

היו לא חיישי' דלמא חיהו זכניטו: וישבע לוקח כמה נתן וימול.

ביום מיט דיא בינען צו זך. אפילו עד נוויל
באצאהלין פאר דעם בוים. אויב זיין חבר נוויל
אים גיט עקבין דעם בוים אפילו פאר געלם קען
ער אים גיט זייטין רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן
ברוקה אומר רבי ישמעאל רבי יוחנן בן ברוקהים ויהן
אנאם אף קוצץ ונתנו את הרמים ער מען אפ האקין
דעם בוים נאר ער נאר באצאהלין פאר אים :
ג המכיר כליו ויפרייו ביד אחר או איינער וראובן
האם דער קענט זיינע פלים אדער זיינע ספריים
בייא איין אנדער מענטש זבייא שמעון און
ראובן האן ערות וואס זייא זייטין ווא דיא פלים
און דיא ספריים זענען זיינע ויאלו יאן יאן גניבה קען
און עס איז ארויס גינאנגען אקול אין שקטאם
אז מען האט גינאנקט בייא ראובן. און שמעון
זאגט ער האט זייא גיקויפט. ישבע לו יחאט כסה
נמו נאר שקען זשוערין ויאלו פיר ער האט
גינעבין פאר דיא פלים אדער פאר דיא ספריים .
און דיא דעלם נאר ראובן אים זוריק געבין
ויאלו און ער נאר אפ געמען זיינע ספריים
אדער אפ געמען זיינע פלים וואס יאן און
אויב עס איז גיט ארויס גינאנגען איין קול אין
שקטאם אז מען האט בייא ראובן גענאנקט יא גי
היפט איז ראובן גיט בגלויבט צו זאגן אז דיא
פלים אדער די ספריים זענען בייא און גענאנקט
גינארטן שטן אפט ווארום איה זאן כסה זשוער
ראובן האט דיא פלים אדער דיא ספריים פאר-
קויפט צו איינעם ויאלו יאן היפט און שמעון האט
זייא אפגיקויפט פון יענעם מענטש עס קען זיין
ראובן האט גענאנקט האבין געלם דריבער
האט ער פארקויפט זיינע פלים אדער זיינע
ספריים. און איצט האט ער שוין געלם נוויל ער
מען

מען נווים גיט אויב דער בעל הבית האט גינאנט
דיא זאך אזי פאר פארלין. גיהער אויף דיא זאך
צו אים. אויף שמענטש דער רין פון גללו לטקיס'
געלונגים וואס זענען יודין האבין אנועק גענומען.
און אז דיא נולקנים זענען געלסקים. אויב מען
האט גייהערט ויאלו דער בעל הבית האט גינאנט
דיא זאך איז שוין פאר פארלין. איז דאס זיינע.
און אויב מען האט גיט גייהערט פון בעל הבית
ער נאר זאגן דיא זאך איז פאר פארלין. איז דיא
זאך גיט זיינע. אויף שמענטש דער רין פון הנגים
אז כן הלסקיסים יאן גייל ש' דבורים און אזוי איז
דער רין אז איינער האט פארנומען אקטאדע
בינען וואס זענען אנועק גילאפען ווא אבינישטאק
אם נחילטו הבעלים אויב ער האט גייהערט ויאלו דער
בעל הבית האט גינאנט וויאלו צו מיין שארדין דיא
בינען זענען שוין פון כיר פארקארין גיט אפי שיי
מען ער נעמען דיא בינען פאר זך חסר רבי יוחנן
בן ברוקה רבי יוחנן בן ברוקה האט גינאנט נאכני
אשה או קפו חסר פכאן יאן גייל יא אשה אדער
אקידע זענען בגלויבט צו זאגן פון דעם גינשטאק
זענען ארויס גיפרינען דיא בינען יפהל' יהוד שרה
בתי דמצי את נהיו אפענטש מען גיין אין זיין
חכרם פעלד ארויס צו געמען פון דארטין זיינע
בינען. וואס זענען אריין גיפרינען אין די פעלד
וואס חזיק אויב ער האט גיטאקן אשאדין זיין דיא
פעלד. משנה פה שהזיק דאך ער באצאהלין פאר
דעם שאדין אפי יא קוז את שוכו על מנה ייחא אפי
הדינים אויב דיא בינען האבין זיך גינעצט אויף
זיין חכרם בוים. און ער האט מורא זייא אנועק
צו קרייבין טאקטע וועלן זייא צו דויפן. נאר
ער נוויל אפ האקין דעם בוים און געמען דעם

דספרין היינו ס"ח דלפטר למכר' פתויט: (ט) וטעמא דהא
מאכר לח עלו להלוי לח חכיו. וכדי הא סח לא מחייב להכיב
הלכה. ולאדחו ואכדת מכרו עלו קודמת דהתן כפיכ כ"מ.
ועתוימ: [ח] שברו. גמ' כשעקל בית הכר כדון עניה. פרשי'
חכיה על דכס קשורס כעקל ולא יספר הכל אלף מנתק מעט

ד אין לו אלא שברו. שבר כלי ושבר פעולה (ט) : שטף
נהר חמורו. לריכא למחיה תריי ככא דמתילי דלוי תנא רישא
הוא חמינא התם הוא דכי פריש יתיב ליה דמי כולה משום

דכידים קא פסיד שטף לח ייט כידים כשכילו הכל סיפא
דממילא אימא חין לו אלף
שברו ודו אשמועי' סיפא הכא
הוא דכמתח' חין לו אלף שברו
משום דממילא אלף התם
דכידים אימא אפי' כסתמא
היבז ליה דמי כולה לריכא:
דה ונפלוה מסיקין.
ארכיסו גזויה מן הגזול תרגסו
לללל סקא שהארבה גזול
הוא שאלכל שדות אחרים:
אם מכת מדינה היא.
לחעמיד לו שרה אחר. [ו] שטפה נהר. אומר לו [ח] הרי שלך לפניך:

ד זה בא בחביתו של יין וזה בא בכרו של רבש.
נדר' חבית של רבש ושפר' זה אינו והעציל
את הרבש לתוב' אין לו אלא [ה] שברו. ואם אמ'
אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי. [ו] חייב
ליתן לו. שטף נהר חמורו וחמור חבירו. שלו
יפה מנה. ושל חבירו [ו] מאתים. הניח זה את
שלו והעציל את של חבירו. אין לו אלא שברו.
ואם אמר לו אני אציל את שלך ואתה נותן לי
דמי שלי חייב ליתן לו: דה הגזול שרה מחבירו
ונמלוהו מסיקין. אם מכת מדינה היא. [ח] אומר
לו הרי שלך לפניך. אם [ט] מחמת הגזול. חייב
לחעמיד לו שרה אחר. [ו] שטפה נהר. אומר לו [ח] הרי שלך לפניך:

[ט] מחמת בו'. וייקין בגמ' מרלה קתיי ואם לאו מ' משום דהא מרישא שטמי' לה. והאי אם מחמת הגזול מלחא חריחא. שטמי' סיכא
דאכסוסי לפרהי. כל מה שיש לו והואם שיהו לו שגול בכלל שדוחי. כיון דלא נאכסוסי לפרוחא אלף על שלו לא הויל לפרוחא אחיה שיהו שגול
שמינו שלו: [ו] שטפה בו'. שיהי' על שפת הנהר והגביס שסחו. והמים שומקין וזכורין חמת השפת ומתפסס כחך השל'. שפי': [ח] הרי

קען זאל איים זינע פליים אונ זינע ספרים צוריק
געבוי. אונ ווייז ער קיינט אז קען וועט גיט
וועלן איים צוריק געבוי. דריבער זאגט ער מען
האט זיי ביי אים געגנבט: ד זה בא בחביתו של יין
ראובן איז גינאנגען מיט אפאם וויין זה בא בפרי
של רבש אונ שקען איז גינאנגען מיט אקרוג
האניג נדקת חבית של רבש אונ די פאם מיט האניג
איז צו שפאלטין גינארין ושפר' זה איז ייט האט
ראובן אוים גינאקסין ויין וויין העציל את הרבש למיכו
אונ ער האט מציר גינערי האניג איז ויין פאם.
איצט מאנט ראובן בייני ששקען ער זאל אים
בצאהלין פאר ויין וויין. אונ פאר ויין ארבעט
אונ גיט געלט פאר ויין פאם איז יו אלא שברו געקט
ראובן נאר פאר ויין ארבעט אונ גיט געלט פאר
ויין פלי. אונ פאר די וויין געקט ער נאר גיט.
נאררם שקען האט נאך אים גיט געהייקען ער
זאל אוים גיטען די וויין. אונ די תורה האט אויך
גיט געהייקען אקענקש זאל פארלירען ויינע
אונ מציר צו ויין דעם חכרים. נאר אף ער האט
שוין אוים גינאקסין איז ער שוין מחויב צו העלפין
שקען. נאר שקען דארף אים בצאהלין ואם אמר
אצי את שלך ואתה נותן לי דמי שלי אונ אויב ראובן
האט גינאנט צו שקען איך וועל אוים גיטען
מיין וויין אונ וועל מציר ויין פלי דייין האניג אונ די
זאלקט מיר בצאהלין ווי פלי מיין וויין קאסט.
אונ שקען האט געשוניגען אונ ראובן האט אזוי
גיטאקן מיט גימ' יו מוז שקען בצאהלין צו ראובן
פאר דעם וויין אויך נואררם אז שקען האט
געשוניגען איז אצייבין אז שקען האט אייג-
געווייגט אויך די רייד פון ראובן שטף נהר חמורו
נחמור חברו אז דער טייה האט פארפלייצט ויין
אייזיל אונ דעם אייזיל פון ויין חקר שיי' יפה מנה

קען זאל איים זינע פליים אונ זינע ספרים צוריק
געבוי. אונ ווייז ער קיינט אז קען וועט גיט
וועלן איים צוריק געבוי. דריבער זאגט ער מען
האט זיי ביי אים געגנבט: ד זה בא בחביתו של יין
ראובן איז גינאנגען מיט אפאם וויין זה בא בפרי
של רבש אונ שקען איז גינאנגען מיט אקרוג
האניג נדקת חבית של רבש אונ די פאם מיט האניג
איז צו שפאלטין גינארין ושפר' זה איז ייט האט
ראובן אוים גינאקסין ויין וויין העציל את הרבש למיכו
אונ ער האט מציר גינערי האניג איז ויין פאם.
איצט מאנט ראובן בייני ששקען ער זאל אים
בצאהלין פאר ויין וויין. אונ פאר ויין ארבעט
אונ גיט געלט פאר ויין פאם איז יו אלא שברו געקט
ראובן נאר פאר ויין ארבעט אונ גיט געלט פאר
ויין פלי. אונ פאר די וויין געקט ער נאר גיט.
נאררם שקען האט נאך אים גיט געהייקען ער
זאל אוים גיטען די וויין. אונ די תורה האט אויך
גיט געהייקען אקענקש זאל פארלירען ויינע
אונ מציר צו ויין דעם חכרים. נאר אף ער האט
שוין אוים גינאקסין איז ער שוין מחויב צו העלפין
שקען. נאר שקען דארף אים בצאהלין ואם אמר
אצי את שלך ואתה נותן לי דמי שלי אונ אויב ראובן
האט גינאנט צו שקען איך וועל אוים גיטען
מיין וויין אונ וועל מציר ויין פלי דייין האניג אונ די
זאלקט מיר בצאהלין ווי פלי מיין וויין קאסט.
אונ שקען האט געשוניגען אונ ראובן האט אזוי
גיטאקן מיט גימ' יו מוז שקען בצאהלין צו ראובן
פאר דעם וויין אויך נואררם אז שקען האט
געשוניגען איז אצייבין אז שקען האט אייג-
געווייגט אויך די רייד פון ראובן שטף נהר חמורו
נחמור חברו אז דער טייה האט פארפלייצט ויין
אייזיל אונ דעם אייזיל פון ויין חקר שיי' יפה מנה

מאתים אונ ויין חכרים אייזיל איז ווערט הונדערט גילדין ויש חברו
מאתים אונ ויין חכרים אייזיל איז ווערט צוויי
הונדערט גילדין הניח זה את שלו האט ער גילאויין
זיין אייזיל דער טרונקען ווערין העציל את של חברו
אונ ער האט מציר גינען ויין חכרים אייזיל.
מאנט ער בייא ויין חקר ער זאל אים בצאהלין
פאר ויין אייזיל הונדערט גילדין. אונ פאר ויין
ארבעט איז יו אלא שברו געקט ער נאר פאר ויין
ארבעט. אונ פאר דעם אייזיל געקט ער גיט
ואזוי ווי ביי די וויין ואם אמר יו אני אציל את שלך אז
ער האט גינאנט צו ויין חקר אויך וועל גינען מיין
אייזיל דער טרונקען ווערין אונ וועל מציר ויין
דיין אייזיל ואתה נותן לי את שלי אונ די וועקט מיר
בצאהלין פאר מיין אייזיל. אונ ער האט אזוי
גיטאקן מיט גימ' יו מוז ויין חקר אים בצאהלין
פאר דעם אייזיל הונדערט גילדין ווי ביי די וויין:
ה מנחל שרה פתחוי ראובן האט געגנבט אפקער
ביי שקען ונסייה מסיקין אונ אנדערע נגלנים אפקער
אנעק גענוקען דיא פערד פון ראובן אים פתח
מדינה היא אויב דער שמוקראף איז גינען אויף
אנדערע מענטשין אויך. די גלגלים נואם האבין
צו גענוקען די פערד ביי ראובן האבין צו גענוקען
נאך אנדערע פערדער אויך אומר יו זאגט ראובן
צו שקען חברי שלך לפניך דייין פערד שטייט נאך
פאר דיר אזוי וויא פריער. אז דיא פערד וואלמ
גינען ביינע גיטאקסין איר אויך דיא גלגלים צו
גענוקען ואם פתח הגזול אויב דיא גלגלים האבין
קיין אנדער פערד גיט גענוקען נאר די. ווייז ווי
גענען אין פעם גינען אויף ראובן מיט געמדי יו
שרה אחר מוז ראובן געבוי צו שקען איין אנדער
פערד שטפה נהר אויב אטייה האט פארפלייצט
דיא פערד אומר יו חברי שלך לפניך זאגט ראובן צו

שמעון

שכנסו קרקע של אחריה עם זו: ו' ע"מ לצאת במדבר.
לא יחלמו לו כפי' ע"מ שחלה במדבר ושמעתי דהא
מלחא דשמיטא היא אלא כגון שחלמו לו חכרו לחיוב הא'
פקדון נכד' דלחא למדבר נפיקא ואמר ליה איך' ואלח'
נמי למדבר כפייה למיטק
והתחא חי כתי למדריכה
במדבר מהדר ליה: ז האומ'
לחבירו גולתוך וכו'.
כגון שמכרו מועטו כרי גולתו
והוא אומר גולתוך אכל
איני יודע אם החזרתי לך
חיוב שלם, אבל אם אמר לו איני יודע אם
גולתוך אם הלוייתי אם הפקדת אצלי [וג] פסור
מלשלים: ח הגונב מלה מן העדר והחזירו
ומת או [וד] גנגב חיוב באחריותו, לא
ידעו בעלים לא בכניבתו ולא בחזירתו

בר. כנראה יליף מכלל ופרט וכלל מה פסוק כי יאלו קרקעות
ועבדים ושמירתו: [יב] לא כי' כי' אין זה יכול לטעו לקבץ חיוב או
פקדון במדבר דלאו מקום שיעור סוף. רש"י. כלומר אכל אם
החזיר וקבלו פסור: (י) ל"ל דלאו למימרה ענין שיעורן חזרו
דמה לו ליה ולטענתו דכיון דכלה מסופק פטרטון איני יואל ירי
שמים דמי שאלו ירי ספקו והלך
אפי' אינו טועט כלום. וכן
כמה אמרו לא תבעי ליה ואל'
חזרו דטען שמה כי' אלא שמה
אומר כרי' ו' שלא הלוייתך היה
זה פסור אף ללאה י"ם מילי דטוב
טעטן תפין והודע לו כטעורין
דפטור אף מדיני טעורין. (ומינן)
מחולל לך כשהתבעי יודע
דכרי שחייב פסור כמו טעטן
חטין לו: [יג] פסור כרי'. כעט
פי' ב"ד אכל ללאה י"ם חייב כיון
דמתקן י"ם כלן טועט ככרי'
[יד] גנגב. מ"ל דמשום סיפא
דפטור תנה כנגב. דל"ת דוקא
מת טעמיה פטרטון ליה: (יא) והלך אפי' מת חייב כדמתן
במתני'. ומ"ם סרס נהלין שנגרמחו ואלכס ה"ם כמה ועמור"ט:

אם החזרתי לך פסור מדיני אלס ואס כאל ללאה ירי
שמים יסלס לו: איני יודע אם גולתוך וכו' פסור
מלשלים. מיהו ישבע שאינו יודע שחייב לו ללא עדיף
שמה מכרי דהא חי נמי היה טעון ליה אין לך-יודי כלום
דמי גנבה קס ליה כרשותיה והשכח לעבד לוא השכח היא (יא): אם לא ידעו בו וכו'. מתני' הכי מתרצה

שקעון דיין פעלד שמיים דאך פאר דיר. או די
פעלד וואלף גיטען דייען וואלף איר אויך דאס
זואסער פארקלייזט: ון הנהי את חברו או שפתי היסט
או שהפקיד אצלו גיטשוב אויב ראובן האם גענעקת ביי
שקעון געלט. אדער ראובן האם גיבארנט געלט
ביי שקעון. אדער שקעון האם געהאלטן געלט
כיי ראובן. אונ דאס אלץ איז גיטען אים אשטאט,
דער נאך האם זיך גיבארטין ראובן ביי שקעון
אין דער סדרה ואין אויטקטין ארטם. אונ ראובן
זייל דארטין אטעק געבין צו שקעון זיין געלט
זא תהיו לו בסדר פאר גיט ראובן אטעק געבין דאס
געלט צו שקעון אין דער סדרה. נאר ראובן מוז
היטען דאס געלט ביי זיין וועלן קומען אין
שטאט על סוף לצאת בסדר אויב ווען שקעון האם
גיגעבין דאס געלט געהאלטן צו ראובן. האם
שקעון גיזאנט צו ראובן איך גיב דיר דאס געלט
צו געהאלטן אונ איך גיי אין דער סדרה. האם
ראובן גיזאנט צו שקעון איך גייא אויך אין דער
סדרה. אונ אין דער סדרה האבין זיי זיך ביידע
גיבארטין תהיו לו בסדר אויב ראובן זייל מעג ער
אפגעבין דאס געלט אין דער סדרה:
ז האמר לחבירו גולתוך הלויתני הפקדת אצלי ראובן זאנט
צו שקעון דו האסט ביי מיר גענעקת. אדער ער
זאנט צו אים דו האסט ביי מיר גיבארנט. אדער
ער זאנט צו אים איך האב בייא דיר געהאלטן
געלט. אונ שקעון ענפערט ונלתיך איך-האב
טאקי בייא דיר גענעקת והלויתניו דו האסט מיר
טאקי גיבארנט והפקדת אצלי דו האסט טאקי
ביי מיר געהאלטן געלט ואני יודע אם הלוייתי לך
אם לא תהיה לך נאך אין גידיינט גיט צו איך האב
דיר אטעק גיגעבין דאס געלט צו איך האב דיר

גיט אטעק גיגעבין תהי לישם מוז שקעון בצאהלין
אזי אם אפי' לו אבער אז שקעון זאנט צו ראובן
איני יודע אם גולתוך איך וויים נאר גיט אויב איך
האב גענעקת בייא דיר אם הלוייתי איך וויים גיט
אויב דו האסט מיר גיבארנט געלט אם הפקדת
אצלי איך וויים גיט אויברו האסט בייא מיר
געהאלטן געלט פסור מלשלים דארף גיט שקעון
בצאהלין. נאר שקעון דארף שטערען אז עס
איז אמת אז ער וויים גיט: ז ת מתנגב סתם מן העדר
איינער האם גענעקת אשעפס פון אסטאדע
והחיו אונ ער האם דעם שעפס צוריק גיגעבין
אין די סטאדע ופה אונ דער שעפס איז גיפייגערט
אי גנגב אדער ער איז גענעקת גיזוארין תהי גיבארטו
דארף דער גנב בצאהלין פאר דעם שעפס.
ווארום וויא ער האם גענעקת דעם שעפס, איז
דער שעפס גיזוארין זיינער צו בצאהלין פאר אים.
אונ דאס וואס ער האם דעם שעפס צוריק
גישטעלט אין דיא סטאדע, איז נאר גישטקין
בצאהלינג, ווייל קער בעל הבית וויים גיט פון
דעם בצאהלינג, סייא דער בעל הבית האם
גיציילט די שעפסין נאך דעם ווי דער גנב האם
אטעק גישטעלט דעם שעפס, אונ האם גיזעקן
אז אלע שעפסין זעקען דא, אונ סייא דער בעל
הבית האם נאר גיט גיציילט אונ גאנצעס איז
דער שעפס גענעקת גיזוארין. דארף אלץ דער
גנב בצאהלין פאר דעם שעפס, דאס איז נאר
זא דער בעלים לא גנבתו יא בחייהו אז דער בעל
הבית האם גיט געוואקס גיט פון גנבין אונ גיט
פון צוריק אפגעבין. אונ אונ מיר אז אויז אצוריק
אפגעבין איז נאר גיט ועתידים. אבער אז דער
בעל הבית האם געוואקס אז מען האם גענעקת
דעם

שקעון דיין פעלד שמיים דאך פאר דיר. או די
פעלד וואלף גיטען דייען וואלף איר אויך דאס
זואסער פארקלייזט: ון הנהי את חברו או שפתי היסט
או שהפקיד אצלו גיטשוב אויב ראובן האם גענעקת ביי
שקעון געלט. אדער ראובן האם גיבארנט געלט
ביי שקעון. אדער שקעון האם געהאלטן געלט
כיי ראובן. אונ דאס אלץ איז גיטען אים אשטאט,
דער נאך האם זיך גיבארטין ראובן ביי שקעון
אין דער סדרה ואין אויטקטין ארטם. אונ ראובן
זייל דארטין אטעק געבין צו שקעון זיין געלט
זא תהיו לו בסדר פאר גיט ראובן אטעק געבין דאס
געלט צו שקעון אין דער סדרה. נאר ראובן מוז
היטען דאס געלט ביי זיין וועלן קומען אין
שטאט על סוף לצאת בסדר אויב ווען שקעון האם
גיגעבין דאס געלט געהאלטן צו ראובן. האם
שקעון גיזאנט צו ראובן איך גיב דיר דאס געלט
צו געהאלטן אונ איך גיי אין דער סדרה. האם
ראובן גיזאנט צו שקעון איך גייא אויך אין דער
סדרה. אונ אין דער סדרה האבין זיי זיך ביידע
גיבארטין תהיו לו בסדר אויב ראובן זייל מעג ער
אפגעבין דאס געלט אין דער סדרה:
ז האמר לחבירו גולתוך הלויתני הפקדת אצלי ראובן זאנט
צו שקעון דו האסט ביי מיר גענעקת. אדער ער
זאנט צו אים דו האסט ביי מיר גיבארנט. אדער
ער זאנט צו אים איך האב בייא דיר געהאלטן
געלט. אונ שקעון ענפערט ונלתיך איך-האב
טאקי בייא דיר גענעקת והלויתניו דו האסט מיר
טאקי גיבארנט והפקדת אצלי דו האסט טאקי
ביי מיר געהאלטן געלט ואני יודע אם הלוייתי לך
אם לא תהיה לך נאך אין גידיינט גיט צו איך האב
דיר אטעק גיגעבין דאס געלט צו איך האב דיר

מקץ יום ד

עיקר תוי"ט

חיוב בחירותו בין מנו בין לא מנו אחימי בזמן שלא ידעו
בו הכעלים בניכיתו ובחירתו אבל ידעו הכעלים בניכיתו
ומנו את האלן נלחם פטור מלשלם והכי פירושה
מת או נעבד העלה לח' שהחזירו הנכח חי' בחחירותו

[טו] עצי. מיירי בשומרי פירות מחכורים כאלנות : (יב) וקאי
על נשים. ח"ל ה"מ העגלים שם גזול. והלשם מנלדו ומוכרין :
[טז] אסור. המזן שכן בחוקת בניכס. ה"מ : [יז] מ"ח מכל
אדם ואם אמר לעמו אסור. ה"מ : (יג) שהסורק מולא פי'
הקולי ר"ע. וע"י י"ט : [יח] יתר בר'. כולן נכעסי' ונשמעו בנקיפתא

בין שמו הכעלים האלן והיא
שלימה בין שלא מנו האלן
א"מ תי בזמן שלא ידעו
הכעלים בניכית העלה שכל
אלן שהיה רנייה ללאת חזן
לרדך לזוהר כה ביותר וזו
הואיל ולא ידעו הכעלים
בניכית' ושהי' למויה ללאת
ולא נזהרו כה חיוב הנכח
לשם שגברתו ונכדה האלן

ובנו את הצאן והיא שלימה פטור מלשלם :
מ אין לוקחין מן הרועים צמר. וכלכ ובריים.
ולא משומרי פירות [טו] עציים ופירות. אבל
לוקחים מן הנשים כלי צמר ביהודה ובלי
פשתן בגליל. ועגלים בשרון. וכולן שאמרו
הדמטין [טו] אסור ולוקחין ביצים ותרגנלים [יז] מכל מקום : *
שהכובס מוציא הרי אלו שלו ושהסורק מוציא הרי אלו של בעל הבית.
הכובס נומל ג' חומין והן שלו [יח] יתר מכן הרי אלו של בעל הבית
אם היה השחור על גבי הלבן נומל את הכל והן שלו. החיים

אבל אם ידעו הכעלים בניכית העלה ואח"כ מנו האלן וממא' שלימ' שהחזרו העלה הנכח אל"כ כבר ידעו שיש
לאן חתם שלמוד' ללאת חזן והיה להם לזוהר כה ואם לא נזהרו איניהו דלפסיד ופטור הנכח מלשלם : מ אין לוקחין
מן הרועים. לריכא למויה שמה נכחו מאלחו של בעל הבית המסור להם : צמר ביהודה ופשתן בגליל.
מלאת הנשים הוא וכן עמין עושות ומכרות ולדעת כעליהם הוא : ועגלים. הרועים : בשרון. שם מקום
שמגדלים שם עגלים ושלם הן (יב) : * מוכין שהכובס מוציא. מכלן המזן מולא מן המזן דכר מועט ע"י
שטיפה : הרי אלו שלו. שחין בעל הבית מקפיד ואם הקפיד לא היו קפידא : ושהסורק מוציא. הסורק את המזן
והמטפו (יג) מה שמוילא היו דכר חשוב ורניין להקפיד : הכובס נומל ג' חומין. דרך כנדי' כמל' להניח כסוף אינינת
עלמה חוטין ממין אחר והכובס נוטלן ומשהו הכנד ומיפהו ואם חוטין שמורים הם ארונים כנדל לכן רשאי הכובס ליעול
הכל לפי שהמזן כלכן מנגה אותו ביותר : החיים ששיר מן החומ כדי לחפור בו. שחא כמלא אורך המטו (יד) :

וחזן לחתם כמלא' מחט והיטו
[יח] נומל את הכל והן שלו. החיים
וממא' שלימ' שהחזרו העלה הנכח אל"כ כבר ידעו שיש
לאן חתם שלמוד' ללאת חזן והיה להם לזוהר כה ואם לא נזהרו איניהו דלפסיד ופטור הנכח מלשלם : מ אין לוקחין
מן הרועים. לריכא למויה שמה נכחו מאלחו של בעל הבית המסור להם : צמר ביהודה ופשתן בגליל.
מלאת הנשים הוא וכן עמין עושות ומכרות ולדעת כעליהם הוא : ועגלים. הרועים : בשרון. שם מקום
שמגדלים שם עגלים ושלם הן (יב) : * מוכין שהכובס מוציא. מכלן המזן מולא מן המזן דכר מועט ע"י
שטיפה : הרי אלו שלו. שחין בעל הבית מקפיד ואם הקפיד לא היו קפידא : ושהסורק מוציא. הסורק את המזן
והמטפו (יג) מה שמוילא היו דכר חשוב ורניין להקפיד : הכובס נומל ג' חומין. דרך כנדי' כמל' להניח כסוף אינינת
עלמה חוטין ממין אחר והכובס נוטלן ומשהו הכנד ומיפהו ואם חוטין שמורים הם ארונים כנדל לכן רשאי הכובס ליעול
הכל לפי שהמזן כלכן מנגה אותו ביותר : החיים ששיר מן החומ כדי לחפור בו. שחא כמלא אורך המטו (יד) :

דעם שעפס ופטו את הצאן ושיקפה היא דער נאך ויאי
דער נגב האם אנועק גיששעלמ דעם שעפס
צוריק. האם דער בעל הבית גיציילט די שעפסין
און זיאי וענען דא אלע אין נאנצין. האם דאך
דער בעל הבית געוואקס און דער שעפס איז נים
גינען און קען האם אים צוריק גיבראכט. דאם
איז גלייך ויאי ער וואלט גיגעבן דעם שעפס
צום בעל הבית אין האנט. דריבער אויב דער
שעפס איז גיפיגעט אדער געננבט גיווארין.
דאך נים דער נגב בצאלהין : מ אין יוקחין מן
הרועים צמר והלב קען קאר נים קויפין פון אפאטמוה
וואל און מילך. קאמער האבין זיי דאם געננבט
פון דעם בעל הבית שעפסין זיא משמרי פירות עצי
יפיהו און קען קאר נים קויפין ארבעט און פירות
פון דיא קענענשין וואם הימען פרעקמד פירות
קאמער איז דם געננבט אבי יוקחין מן הנשים כ"י צמר
גייהיה אבער אין דיא מדינה יהודה וואם דארטין
ארבעטין ווייער וואלענע קליידער. קענע קען
קויפין פון דיא ווייער דיא וואלענע קליידער
וואם זיאי ארבעטין זיגן ששון גלייך און אין דיא
מדינה גליל וואם דארטין ארבעטין ווייער
פאדיקנע קליידער. קענע קען קויפין פון דיא
ווייער די פאדיקנע קליידער וואם זיי ארבעטין
ווארונם זיאי כאר קויפין דאם מיט ווייערע מאנעגס
וויסען ועינים גשרון און אין דעם ארמ שרון קענ
קען קויפין קעלבער פון די ווייער וואם אדעווען
זיאי ועתוימ' ויגן שאמרי תפסין און די אלע וואם
קען קענען זיאי קויפין און זיי האבין גיוואנט צו
דעם וואם קויפט ער נאך דאם געהאלטין אסור

קאר קען נים קויפין. ווארונם אז זיאי הייסן
געהאלטין איז דאך דאם געננבטע יוקחין ביצים
ותרגנלים מכל מקום און קען קענען קויפין איינער און
הייער פון אלע קענענשין. נאר אז זיאי הייסן
געהאלטין קאר קען נים קויפין : * סוכין שחובס
מוציא דיא וואל וואם דער וועשער נעמט ארום
פון וואקער. ווען קען וואשט דיא וואל פון דיא
שעפסין שויקט אורף דעם וואקער שטיקלאך
וואל. און דער וועשער נעמט זיאי פאר זיך מרי
איז שיי וענען זיאי זייער ושהמיק מוציא דיא וואל
וואם דער קעמער וואם קעמט דיא וואל נעמט
ארום פון די קאם מרי איז שיי בעל הבית דאם גיהער
צום בעל הבית הכובס נופי שלישה חוטין ותן שיי דער
וועשער נעמט אראפ דעם זיים פון אקלייד אויב
דער זיים איז נאר דריי פערדים און דאם גיהער
צו אים. אנואלענע קלייד או דאם וועבונג איז
אויסגילאנט. מאכט קען דארט אוינים דרייא
פערדים די כריים פון איין אנדער מין. קענע דאם
דער וועשער אראפ נעמען יומר פון און אויב
דער זיים איז כרייטער ויאי דריי פערדים היי איז
שי בעל הבית גיהערין אלע פערדים צום בעל הבית
און דער וועשער קאר נים נעמען דער פון
אפילו איין פארדים וועתוימ' אם חזן השחור על גבי
הלבן און אויב דער זיים איז שווארצע פערדים.
און דאם קלייד איז זיים נופי את הכל קענען דער
וועשער אראפ נעמען דעם נאנצין זיים ותן שיי
און די פערדים וענען זייער אפילו דער זיים איז
כרייטער ווי דריי פערדים היים אשניידער וואם
דער בעל הבית האם אים גיגעבן פארדים צו

ומפליג שהיא שלש על שלש. גרסין חייט טהשוה את חסידותו וקילע ממנו חטלות קשה שלם אלכטות על שלם אלכטות חייט לחסוד לכעש הכנד : מעצד . כלי שמחוק בו הנגר את פני הגוה ושטאן טהיה מוליה דקין הן : בשול . קרדוס ומטיל שטאן גסין : אצל דק היזאל מתחת המקדה טהס דקיס מאור של כעס"ב :

ששייר מן התוש כרי להפור בו . ומטלית שהיא שלש על שלש . הרז אלו של בעל הבית . ובהחרש מוציא במעצר הרי אלו שלו ובכשול של כעס"ב . ואם היה עושה אצל בעה"ב . אף הנסורת של בעל הבית :

אורך מלא כ' חטקה (ט) אורחא דמלחה נקט כו' וכו' נתי א' חיספה טקנן טסה 156 כעס"ב ומכיר יום כבתו דהוי דונה חיספה . דכונה מלחה תלח חקוסט סמלחה חס הוא 156 כעס"ב פקוד כעס"ב על הכל לפי סקין סקילוחות חס 156 קפוד פליהס . מחס"ב טכאייס 156 לא קפודי סקילוחות חס טרה כפו לאיחויים גביה . וזה טקוק פרי"ב נכחו ככטיר יום ככ"ף כדמיון :

קטאלאר נעמט אראפ פון דיא ברעמט מיט דעם הובער הרי אלו שלו דאס גיהער צו אים ויבשיל און וואס דער קטאלאר פשעשעט אפ פון דעם האלץ מיט דיא האק שי בעל הבית דאס גיהער צום בעל הבית . דאס איז נאר אז די האלץ איז בייא דעם בעל קלאכה אין דער היים ואם היה עושה אצל בעל הבית אויב דער בעל קלאכה ארבעט ביי דעם בעל הבית אף תסוקה של בעל הבית אפילו די דינע וואס גייט ארויס פון העקבער גיהער אויך צום בעל הבית :

גיינען מיט וויא ששייר מן החום ברי לחפור בו אונ עם איז געבליבען פון פארים אזוי אשטיקול אין מאהל דורך צו גיינען . דאס איז צווייא מאהל אזוי לאנג וויא דיא גאריר וערוויטן . גיהער דיא שטיקול פארים צום בעל הבית ופסלית שהיא שלש עי שלש און אז עם איז געבליבן אשטיקול צייג גרויס דריי פינגער דיא ליינג אויך דריי פינגער דיא בריוט גבי אלו של בעל הבית גיהער דאס צום בעל הבית פה שחרש מוציא במעצר וואס דער

במרא בבא קמא דף י"ט ע"א

רש"י

בלט טי כלל כלי החינוך דנצח דמלטה דכרילס בם ולא משומרי פירות וכו' רב חסדא הוה ליה הווא אריסא דהוה תקיל ויהיב תקיל ושקיל קרא אנפשיה צפון לצדיק חיל חומא . כי בצעע כי יישל אלוה נפשו רב הוא ורב חסדא חד אמר נפשו דגדול וחד אמר נפשו של גולן חזאמר נפשו של גולן דרתיב כן אדחות כל בוצע בצע אה נפש בעליו קרא אנפשיה . רב חסדא זליק והארס טוטע אלס וטעל חסדא דמלקי וטעל חסדא :

תקיל ויהיב . לרב חסדא : תקיל ושקיל . לנפשה דמלקה בתנוק וחינו מוחר מתקו כלום . לכן אחר מחלה היי נוטל ודך סאר הארסין ליטול טעם : קרא אנפשיה . רב חסדא זליק והארס טוטע אלס וטעל חסדא דמלקי וטעל חסדא :

געטיילט מיט רב חסדא גלייה אויף גלייה . פקדי האט רב חסדא אים אפגעשטאפט גרי אנפשיה צו צדיק חיל חומא און האט געלייגענט אויף זיך עב איז געהאלטן פאר דעם צדיק דאס פארקעני פון דעם זינדענען . דאס פארקעני פון דעם אריי איז געהאלטן גיווארין פאר כיר . עם שטייט אין פסקי כי פה תהי תנה כי יבצע כי ישל אלוה נפש וואס איז דיא אפגענונג פון דעם פאלשן קענטש וואס ער זאל גולן . גאט וועט אונזע ווארפן פון אים זיין נשקה . רב הונא אונ רב חסדא קריגען נד אפר נפשו דגנן איינער זאגט גאט וועט אונזע ווארפן דיא נשקה פון דעם גולן טייר ע האט אונזע גינזקען דיא נשקה פון דעם גולן נגן ופון דעם קענטש וואס מען האט בייא אי געגולקט נד אפר נפשו דגנן און איינער זאגט גאט וועט אונזע ווארפן דיא נשקה פון דעם גולן טייר וועט אונזע ווארפן דיא נשקה פון גולן טייר עם א גלייה וויא ער וואלט געהרגט דעם גולן זיך ווארום עם שטייט אין פסקי כי יבצע כי כעס"ב אזוי איז דערפירונג פון יעדער גולן אה נפש גע

גלא משומרי פירות צדיק ופירות מען טאר ניש קויפן האלץ און פירות פון דיא קענטשין וואס הייסען פערקער געריקער מען זאל ניש נגנבן די פירות . ווארום געוויס האט דער היפער אליין גענוגקט רב חסדא הוה ליה הווא אריסא דהוה תקיל ויהיב תקיל ושקיל רב חסדא האט געהאט אאריס ווען ער האט זיך געטיילט מיט רב חסדא האט ער געווארן וואס ער האט גינזקען פאר זיך . איינער זאל גים האבן דער פון דעם אריינער האט געהאט פערקער . און ער אליין האט ניש געוואלט ואדער ער האט ניש געקענט ארבעטן אין פעלד האט ער גינזקען אמענטש וואס פארקשטייט פעלד ארבעט וער הייסט אריס און דער אריס האט גיטאקן אלע ארבעט אין פעלד . און אז רב חסדא איז פערטיג גיווארין האט ער גינזקען פון די הבוזה . אפערטיג אדער ארישול אדער האעלפט . און דער אריס פון רב חסדא האט געדארפט נעמען אדרישול . און ער האט גינזקען העלפט . ער האט זיך

יקח. מאן דאמר נפשו של גזלן דכתיב אל תגזול דל כי דל הוא אל תרבה עני בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש ואידך נמי הא כתיב נפש בעליו יקח מאי בעליו קובעיהם נפש ואידך נמי הא כתיב וקבע את קובעיהם נפש מה טעם קאמר מאי הגזול וקבע את קובעיהם משום דקבעו נפש. אמר רבי יוחנן כל שמואל את חברו שוה פרוטה באלו נוסף נשמתו ממנו שנאמר כן ארחות כל בצוע פועל את נפש בעליו יקח ואומר ואכל קצינד ולחמך יאכלו בניך ובנוהדיך ואמר מחמם בני יהודה אשר שפכו דם נקי בצרעם ואומר אל שאול ואל בית הרמים על אשר המית את הגבעונים מאי ואומר ובי תימא נפש דידיה אין אבל נפש בניו ובנותיו לא ת"ש כשר בניו ובנותיו ובי תימא הני מילי היבא דלא יהיב דמי

ולחמך. ודומה לך כאלו בניך ובנותיך לפי שאין לך סוב כמה פורנס: מחמם בני יהודה. מגול עשו מעלה לני עליהם כאלו שפכו דם נקי: המית הגבעונים. כדמפרש לקמיה סהמיה כהני נוב שזרי מספיקין מיס וימון לנדבעים שהבעונים היו ממשיך למנוח טוביני עמיס וכו' מיס ומעלה עליו כאלו המית הגבעונים: אבל נפש בניו ובנותיו לא. הא מלא נפש בעליו יקח לא נפקא לן אלא נפש הגזול אבל בניו ובנותיו לא נעש גזלן אכנס בני הגזול. דלא יהיב דמי. חמסן יהיב דמי אלא שזה לא היה רוצה למכור.

בייא וייה בעגלתא אמר רבי יוחנן כי הגזול את חברו שוה פרוטה כאלו נוסף נשמתו ממנו רבי יוחנן זאנמ דער וואס געמט אנוועק פון זיין חבר זאנמ וואס איז ווערט אפרוטה איז גלייך וויא ער וואלט ביי אים גינומען זיין נשמה שטייט ווארום עס שטייט אין פסוק בן ארחות כי בצוע צצע את נפש בעליו יקח אזוי איז דער פירונג פון אלע גזלנים. ער געמט אנוועק די נשמה פון דעם מענטש וואס ער גזל'ט פון אים וואס גאך זאנמ דער פסוק ויבדד ויחפר יאכלו בניו ויטריף ער וועט עסין דיא תבואה וואס דו וועמט שניידן פון פלד'ר אונ דיון ברויט וועלן זייא עסין. דאס וועט בייא דיי זיין גלייך וויא מען וואלט עסין דייע זעהן אונ דייע טעכטער וואס גאך זאנמ דער פסוק סהמם בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם דיא רויב וואס דיא קינדער יהודה האבן גערויבט. איז גלייך וויא זיי וואלמן פארנאסין אויבוסטע בלוט אין זייער לאנד וואס גאך זאנמ דער פסוק אז שאול ואל בית הרמים על אשר הסית את הגבעונים עס איז גינען אהונגער וועגן שאול אונ וועגן דאס בלוטיגע הויז. וועגן שאול וואס ער האט געהרג'ט דיא גבעונים. פ'רעגט דיא גמרא פאי וואס צו וואס דארף מען גריינגען דיא אלע פסוקים זיי מייא נפש דידיה אין וואסער וואסער וואסער זאנמ עס איז נאר גלייך וויא ער וואלט אים אליין געהרג'ט וויא דער גזלן וואלט געהרג'ט נאר דעם גזל'ר אליין אבי נפש בניו ובנותיו יא אבער אויף דיא זעהן אונ דיא טעכטער פון גזל'ר ווערט דער גזלן גיט גישטראפט פא שפע בשר בניו ובנותיו קום ווער דעם פסוק דאס איז גלייך וויא ער וואלט גינעסין דאס פלייש פון זייע זעהן אונ פון זייע טעכטער זכי מייא עני מילי תיבא דלא יהיב דמי מאסער וועמט נאר ווען וואס זיין גלייך וויא ער וואלט אים געהרג'ט. נאר אז ער האט ביי אים די זאך אנוועק גינומען

יקח. מאן דאמר נפשו של גזלן דכתיב אל תגזול דל כי דל הוא אל תרבה עני בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש ואידך נמי הא כתיב נפש בעליו יקח מאי בעליו קובעיהם נפש ואידך נמי הא כתיב וקבע את קובעיהם נפש מה טעם קאמר מאי הגזול וקבע את קובעיהם משום דקבעו נפש. אמר רבי יוחנן כל שמואל את חברו שוה פרוטה באלו נוסף נשמתו ממנו שנאמר כן ארחות כל בצוע פועל את נפש בעליו יקח ואומר ואכל קצינד ולחמך יאכלו בניך ובנוהדיך ואמר מחמם בני יהודה אשר שפכו דם נקי בצרעם ואומר אל שאול ואל בית הרמים על אשר המית את הגבעונים מאי ואומר ובי תימא נפש דידיה אין אבל נפש בניו ובנותיו לא ת"ש כשר בניו ובנותיו ובי תימא הני מילי היבא דלא יהיב דמי

יקח ער געמט אנוועק דיא נשמה פון דעם בעל הבית. פון דעם מענטש וואס ער גזל'ט פון אים פון דאס נפש של גזלן אונ דער וואס זאנמ גאט וועט אנוועק ווארפן דיא נשמה פון גזלן דכתיב ווארום עס שטייט אין פסוק אז תגזול דל כי דל הוא זאלסט גיט גזל'ען פון דעם ארעם מאן. ווארום ער איז ארעם אז תרבה עני בשער זאלסט גיט צו שטייטן דעם ארעם מאן אין טויער ווען ער קומט צום טויער פון שיער מעשורות זאלסטו אים געבן כי ה' יריב ריבם ווארום גאט וועט זיך מיט דיר קריגען פון זייערמועניג קבע את קובעיהם נפש אונ גאט וועט אנוועק געמען דיא נשמות פון דיא מענטשן וואס גזל'ען בייא זייא. פ'רעגט דיא גמרא ווייך נמי איז דאך אקשיא אויף דעם אנדערן. אויף דעם וואס זאנמ אז גאט וועט אנוועק געמען דיא נשמה פון דעם גזלן הא כתיב את נפש בעליו יקח עס שטייט דאך אין פסוק ער וועט אנוועק געמען דיא נשמה פון בעל הבית. דער בעל הבית איז דאך דער גזל'ר. ענפערט די גמרא פאי בעליו בעליו דהשתא דעם בעל הבית קיינט מען ווער עס איז אויב אבעל הבית. אונ אויב איז דער גזלן אבעל הבית אויף דער גזל'ה. פ'רעגט דיא גמרא ווייך נמי איז דאך אקשיא אויף דעם אנדערן. אויף דעם וואס זאנמ אז גאט וועט אנוועק געמען דיא נשמה פון דעם גזלן ווייל עס איז גלייך וויא ער וואלט געהרג'ט דעם גזל'ר הא כתיב וקבע את קובעיהם נפש עס שטייט דאך אין פסוק גאט וועט אנוועק געמען דיא נשמה פון די מענטשן וואס האבן זייא געגזל'ט. ענפערט דיא גמרא פאי פסם קאסר דער פסוק זאנמ אטעם מאי פסם וקבע את קובעיהם פאר וואס וועט גאט ביי דעם גזל'נים אנוועק געמען זייערע נשמות. ווייל עס איז גלייך וויא זייא וואלמן אנוועק גינומען דיא נשמות פון דיא מענטשן וואס זייא האבן

אבל הוכח דהייב דמי לא תיש מחמס בני יהודה אשר שכבו דם נקי בארצם וכי תימא הימ היבא דקא עביר בידים אבל גרמא לא תיש אל שאול ואל בית הרמים אשר המית את הנבעונים יכי היכן מצינו שהרג שאול את הנבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להם טום ומוזמעה עליו כתוב באלו הרגן :

שארין איז נים גלייה ווי ער נואלמ אים געהרגת קא שמע אל שאול ואל בית הרמים אשר המית הנבעונים קום הער רעם פסוק וועגין שאול אונ וועגין דאם גלוטיגע הויז וועגין שאול וואס ער האט געהרגת דיא גבעונים וזי היכן פניו שהרג שאול את הנבעונים ווא גיפונען מיר אז שאול האט געהרגת דיא גבעונים אלא מתוך שהרג טב עיר הנבענים גאר ווייל שאול האט געהרגת דיא פהנים פון דיא שטאם נוב שהיי פספיקו דהם מיס ופיז וואס דיא פהנים פלעגן צו געבין נואסער אונ גרויס צו דיא גבעונים אונ אז דיא פהנים וענען געהרגת גיווארין האבין דיא גבעונים שוין נים געהאט צו עסן פלטה עליו ההיבב באיי הרגן רעכונט דער פסוק אויף שאול גלייה וויא ער נואלמ דיא גבעונים אויף געהרגת :

און געלט ער האט אים גיין געלט גיגעבין זיי היבא דהייב דמי לא אקער אז ער האט בייא אים אונעק גינוסען אזאך אונ האט אים גיגעבין געלט אזי נים גלייה ווי ער נואלמ אים געהרגת קא שמע פחמס בני יהודה אשר שכבו דם נקי בארצם קום הער רעם פסוק פחמס בני יהודה רעם פחמס וואס דיא קינדער יהודה האבין גימאקן וחסמס איז אז קען נעמט אונעק פון איינעם אזאך אונ קען געצוהאלט אים פאר דיא וואך איז גלייה וויא זיי נואלמין פארנאסין אומקוסקע גלוט אין זייער לאנד וזי היבא דמי מינ היבא דקא עביר בידים פאקער נועמטו זאנין ווען איז גלייה וויא ער נואלמ אים געהרגת ווא ער האט בייא אים אונעק גינוסען מיט דיא הענט אבי גרמא לא אקער אז ער אליין האט בייא אים נים אונעק גינוסען ער האט גאר געבריינגט אסקה אז יענער זאל האבין דעם

זודר קן דף קצ"ט ע"א ת"ח דלילת יוד הא ואו הא

ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם וגו' רכי הייא פתח וזמר (משלי כד) כנטול חוידך אל תשמח וכנטלו אל יגל לכך. ת"ח קכ"ה עבר ליה לב"כ דחי ליקרא דליה ולשמחא קמיה תדירא ולאשתדלח כזוריתא ימחא ולתי' בנין דקכ"ה אחרתי כה כזוריתא תדיר וכוין דכר' קכ"ה לאלים יבך קמיה אוריתא וזולף ליה כה למנדע ארעהא. מנלן דכתיב (איוב כח) אז רעה יוספרה הכינה וגם מקרה ולבשר יזמר לאלים הן ידעת ה' היא חכמה וסור מרע כינה כיון דאשתכל כה ולא נסיר לה עבר על פקודא דמחריה ואחספס כזוכיה וכל אינון דעבדו על מילח חדה מלכותיה מניה ולאחפלא מלכותא מן כזוי מחן דעכר על אזורייתא עאלכו"ו יוסף דקוח ידע אזורייתא וזרזי נפלו כידים אחזי בגלג עלייהו כל גלגולא דא וזה אחיה ידע אזורייתא דלולף ליה אחזי חלח ח"ו דיוסף גלגל עלייהו נגלגולא נקמח מנייהו חלח כל לא עבר חלח לאייתאה לאחיה בנימן לנביה דתואוכניה הוה לנביה אחיה לא עסק לאחזי למשל דהא כתיב וזי יוסף וימלאו את כליות כר וגו' וכל דא בנין ללא יעלון. ותי פתח וזמר קרא אכתיב (משלי כח) איש חמוות רב כרכות דא הוא כר כה דמחמינתא דקכ"ה ביה טון רכי יוסף כבא דלע"ג דקוח ליה מיכלא דהסווא יומא למיכל לא הוה מתקין ליה עד דאחיל מזוניה קמי מלכא קדישא לכתר דלני גלותיה וזאחיל מזוניה קמי מלכא כדון הוה מתקין וזוהו אמר תדיר לא נתקן עד דלימנן לן מני מלכא :

יוסף לחק

מספר חודים דף ט"א ע"ב כתיב שויה ט' לנגדי חמד יען חיות לפונס חיות וקום משפחת כסס יתכר אליהם שאלם רגע אחד ופיסקו וזכרו וסיו כלל ושכולת הזקן ולוקח על כל פניאה ופניאה ואם נשמן בולן קתיב שויה ה' גנני חסיד עם שטייט אין פסוק דוד הקלף האט גינאגט איך האב גימאקן גאט שטייט גיג גענין מיר זען הויה נשעם חיות וקום פהשקפת השם הגדול עליהם ווייל אייביג איז דאם לעבין אונ דאם אויפהאלטונג פון דער נועלמ גאר ווייל גאט קוקט אויף זייא שאם רגע אחד יוסק יאכוד וזי כלי היי ווארום אז גאט נועמ אויפהערין

הלכה פסוקה הרמב"ם הל' ע"ו פ"ב (א) דרך כהני עובדי כוכבים היה להשחית וקנס לפיכך אמרה תורה להשחית הזקן. וחבש פמאות יש בו לחי העליון ולחי התחתון מימין וכן משמאל ושכולת הזקן ולוקח על כל פניאה ופניאה ואם נשמן בולן (א) דרך פתג עכ"ה היה להשחית וקנס דיא פוסקרים פון רי עבודת זרה פלעגין גאלין זייערע בערר פסיק גמרה תורה השחית הזקן רדיבער האט דיא הורג גימאקן די יודין זייא זאלין נים גאלין זייערע בערר ווייא עם שטייט אין פסוק ופאת זקנם לא יגלחו. דיא פאות פון זייער בארד זאלין זייא נים אפגאלין וחספ פאות יש בו אונ סינף פאות איז קא אין דיא בארד לחי העליון וזחי

הפתיחה מיסין נגן פשמאי דיא אויבערשטעע באק אונ דיא אונטערשטעע באק פון דער רעכטער נים אונ פון דער לינקער נים ושכולת הזקן אונ ריא בארד וואס איינגט אונטען אונטער דיא ציין וזיקה על פי פאה ופאה אונ עם קוקט אים מלקות אויף יעדער פאה וואס ער גאלט אפ ויא נסון יגלג כאחר

שי היחן לתקבל כחיות שיחמלם מלמסקף ומלדוים את ה' וכו' פ' משמים בטקף על בני אדם לרשות כיום משביל וסלנסם כסיהל נגד השמש חקבל האור כן ראוי ללמד וכו' נאמר גבור פני מלך חיים ולכן נרדף שרע לא יסיר עיני שכלו מלפניו או יאר לו מינס למכיל יאר ה' מני אלקי מורו יתברך מלא שולם הוא כמחיים את כולם כל רגע ורגע ולא אלו נאלם בוש מפניו ושחוק בשמות עמים וכוכל ראש . ודע כי באכסרן ה' הכנכד ומנו כלמר יאכב פ'ס את ננו הסיס מרכי' למסד סקקראת אסכס חסד נגד ה' יוד'.

כאחד לוקח המש . ואינו חייב עד שילחטו בתקר שנאמר ולא השחית את פאת זקנך גילוה שיש בו השתתה לסיכך אם גלה זקנו כמספרי' פסוק . ואין המבטלה לוקח עד שישועה וואשה מותרת להשחית זקנה אם יש לה שער בזקן ואם השחיתה זקן האיש פטורה : (ב) השפה מותר לגלותו והוא השער שעל גב השפה העליונה וכן השער המדולדל מן השפה התחתונה ואף ע"פ שהוא מותר לא נהנו ישראל להשחיתו אלא יגלה קצתו עד שלא יעכב אכילה ושחיה : (ג) העברת השער משאר הגוף כגון בית השחי ובית הערוה אינו אסור מן התורה אלא מדברי סופרים

באחת יוקח הפש אויב ער האם אפגנאלטם דיא גאנצע פארך מיט איין מאהל . שלאגט קען אים פינף מאהל מלקות וגיט חייב עד שגיחטו בתי אונ ער איז אנדערש גיט חייב סיידן ער זאל אפגאלדין מיט אנאר קעסער שאנטיג ווארום עם שטייט אין פסוק יא השחית פאת זקנך ואלקטם גיט פארבראדין דיא פאות פון דיך פארך גילית שיש בו השחיה אזוי אפגאלונג וואס דיא האר ווערן אין נאנצין פארבראדין ואין נאנצין אראפגענוקען דאס מאר קען גיט פ'סוק אם גיחט זקנך כמספרי' פסוד דריבער אויב ער האט אפגנאלטם זיין פארך מיט אשערש קוקט אים קיין מלקות וזין הפיגיה יוקח עד שפ'סין אונ אויב איין אנדערער זאלטם אים ודהיינו ראובן זאלטם דיא פארך פון שמעון . איז שמעון אנדערש גיט חייב סיידן ער העלפט אויך צו דעם אפגאלדין ואשה מימרת להשחית זקנה אם יש לה שער זקנה אאשה אויב עם וואקסט איר האר אויף דיא פארך . קען זיא אפגאלדין דיא האר זאם השחיה זקן האיש פטורה אויב אאשה האט אפגנאלטם דיא פארך פון אמאנקעפערואהן קוקט איר קיין מלקות : (ב) השפה מותר לגלות די וואנקעס מען קען אפגאלדין והוא השער שעל גב השפה העליונה דיא וואנקעס מיינט קען דיא האר וואס אויף דיא אויבערשטע ליפ וכן השער המדולדל מן השפה התחתונה אונ אזוי דיא האר וואס שלעקט זיך פון דיא אויבערשטע ליפ מען קען אויך אפגאלדין זאף על פי שהוא מותר גאר אפילו קען מען אפגאלדין דיא האר פון דיא אויבערשטע ליפ אונ פון דיא אויבערשטע ליפ . פון דעםטוועגנין ליפ אונ דיא אפגאלדין השחיה איז דער מנהג ביא דיא וידן זיין אפגאלדין דאס גיט אפגאלדין אפי' גיחט קצתו עד שיש זקנה אכיה ושתיה גאר ער זאל אפגאלדין אכיסול די האר זאל גיט פארבראדין דאס עסין אונ קריגקען : (ג) העברת השער משאר הגוף אראפ צו נעמען דיא האר פון אנדערע ארבער פון גוף גיט בית השחי דיא האר פון אונקערין ארעם בית השחי אונ דיא האר פון די ערוה אינו אסור מן התורה פון די תורה

איין רגע אקטונג צו געבין אויף דער וועלט . וועלן אלע פארקלארן ווערן אונ זיין וועלן זיין גלייך וויא זיין וואקטין גיט גיוען היגו פ'סוק היות שיהמש סלמסקף ומלדוים את ה' קען דען זיין אז דער קענטש וואס דערהאלט זיין לעבין פון נאם זאל ער זיך האכין פארנעסין פון צו קנקען אונ פון צו פארשטיין נאם והיו ה' משמים השקף על בני אדם לראות ה'ש משכ'י דאס איז וואס דער פסוק זאגט נאם קוקט פון היקעל אויף דיא קענטשין צו זעהן אויב עם איז דיא אקלונער וואס זאל פארשטיין נאם והלכנה כשהיא נגד השמש תקפי היא אונ אז דיא רבנה איז גענין דיא וזקן נעמט זיא אלקימאגקייט פון דיא וזקן צו ראי זאגט אזוי דארף זיין ביא רעם קענטש . ער זאל אויביג פארשמעלן נאם גענין זיך אונ ער זאל נעקען אלקימאגקייט פון נאם ועל זה נאמר באור פני סדר חיים אויף אים זאגט דר פסוק מיט די ליקימאגקייט פון דעם פנים פון קלך איז דאס לעבן וזכו צדיק שרע לא יסיד עיני שכיני מלפני דריבער דארף דער קענטש ער זאל גיט אפמאהן איין רגע פון צו קוקען מיט זיין שלר אויף הקדוש ברוך הוא אז איר יו פנים דאמאלט נעמט נאם מאכין לייקטין זיין פנים צו דעם קענטש דכתיב יאר ה' פני אלקי ווארום עם שטייט אין פסוק נאם נעמט מאכין לייקטין זיין פנים צו דיר אורי ותברך פני עולם דיא לייקטין פון נאם איז פול דיא נאנצע וועלט דיא חסיה את כולם על רגע ורגע ער סאכט לעבן אלע זאכין ועדער רגע זאם איז גיחט אפילו נאם נוערט גיט גיוען בוש מפניו ושהוק בשמות עינים וכוכל ראש שער די פאר אים אונ שטייג . זאלקטם זיין מיט אראפגעבוניגע אויגן אונ מיט אפגעזארקטין קאפ ודע פי באהבד ה' תכבד ועמו באשר יאהוב איש את בני אונ ווייס אז דו וועסט ליב האבין נאם אונ זיין פאלק אזוי וויא אקענטש האט ליב זיין וזהו השחי מרובה חסד תגבית אהבת חסד נגד הייד וועסט זיין אפגאלדין צום חסד ודיא מדה פון חסד נעמט

איז גיט אסור זאל מדברי סופרים גאר דיא רבין האבין געעקרט והעבירו מנין אוחו מכת מדינות אונ דער וואס נעמט יא אראפ די האר פון אונקערין ארעם אדער פון דיא ערוה . שלאגט קען אים מלקות ביז ער זאל זאגן אז ער וועט שוין דאס נאך אקאהל גיט סאהן גיט דריט אפריס טען ועני

וכתובו חתול דן לכך זכות חסיה מרכב נה"ח נגד סכמול
 שנתקם טלה טיה היכל הובות. זכמתכר לטון סוב היקר לטון
 הרע וחסידי עיני הכלל חסיה מרכב למחל הח"ח למקרי
 לטון הטוב ובחיי והאיש טסה עיניו מחל נגד סו"ו. וכמסרי
 כטוכד רלש ירח וחת חתול מלוד טון מלח טולס והדכר חתול
 ה"ח חסיה טסה ונקלח טח רלח דענין טון נחלתן וסרי
 וקרא קרוז לקיים הכחז קדושים חסיה :

במקום שאין מעבירין אותו אלא נשים כרי שלא יתקן
 עצמו תיקון נשים. אבל במקום שמעבירין השער הנשים
 אצנשים אם העביר אין מבין אותו. וסודר להעביר
 שער שאר איברים במספרים בכל מקום :
 לנרות נחתה ופיוס חסיה מרכב' למה המלות הנקראת ה'
 זכה לידק ביוצר בעשר פניומו

דוקען אויף דירו וואס איז ווערס גערופין אהבת
 חסד. וואס דאס איז גענין דעם יוד פון שם אוידיה
 וישתתה חסיד דן לבן וזאת אונג אז דו וועסט אויביג
 משקטין דעם מענטש אז ער איז גערעכט ווי
 וועסט אויביג זוכען אצרות אויף מענטשין התייה
 מרבה מיה נגד הנתייה וועסטו זין אמרקה צום
 ה' פון שם הויה. וואס דער ה' איז גענין דיא
 מדה פון נבונה ושמארכיטם שגפס שיה היא חסדי
 תכתי דיא שייד אייע אז דער היכל פון זכרה
 וואס איז אין היקול וישתדד לשון טוב הישר לשון
 הרע אונג אז דו וועסט ריידן מיט דיין זונג נוסם
 פארקערט פון דיא מענטשין וואס ריידן מיט
 זייער זונג שלעכטס דראס וויסטם לשון טוב
 גענין לשון רעו ויתיה ענו גדול תתבו אונג דו וועסט
 זיין בייא זיך גידעריג אזוי וויא חלל תתבו אז
 גינען התייה מרבה למדת החיות וועסטו זיין אמרקה
 צו מדה הנפארת רמבר לשון הטוב וואס דאס ווערס
 גערופין לשון הטוב ודער נוסער זונג וקתיי התייה
 משה ענו סאר נגד התייה אונג עם שמיים אין פסוק
 דער מענטש משה איז גינען בייא זיך באצק
 גידעריג. וואס דאס איז גענין דעם ו' פון שם
 הויה וישתתה בעובד ראש אונג אז דו וועסט זיין
 מיט אשווערין בעוארנטן קאפ יא חתי חסיד דו וועסט
 ששענדיג מורא האבין אונג ציפערין סאיר
 נוצק מלא עולם פאר דיא ליכטיגקייט וואס דיא שפראלן
 זענען פול אויף דיא באצע וועלס ויהודי חסיד עם
 הנדיות נחתה ופיוס אונג דו וועסט ששענדיג ריידן
 מיט מענטשין פאכעליך אונג מיט איבערפענונג
 התייה מרבה למדת המלכות הנקראת ה' היא
 אחרונה שבשם וועסטו זיין אמרקה צו מדה
 מלכות. וואס זיא ווערס גערופין היא וואס דאס
 איז דער לעצטער ה' פון שם הויה ונקראת טח
 רצון דאס ווערס גערופין אכעוויליגטע ציים דענין
 טופן נחלתן וואס עם איז בהעפס דער סוף מיט
 דעם אנהייב ותיי זיה' ידבק בידוד געש פדיותי
 וועסטו האבין זוכה גינען צו זיך בהעפס אן דיין
 בשעפער מיט דיא צעלן ספרות ותקבי קדוש לבנים
 נחלת קדושים התייה וועסטו גערופין ווערן
 אטייליגער צו מקנים זיין דעם פסוק וואס נאם
 האם גינאנט צו דיא יודין איר נאלם זיין הייליג :

זענען דיא רייד גינאנט גינארין אז מען קאר
 גיט אראפנעמען דיא האר פון דיא צורה אונג
 גיט דיא האר פון אונשערין ארעם בקסם שאין
 גינארין אהת אלא נשים ווא דער מנהג איז אז נאר
 ווייבער זענען אראפ זייערע האר פון די ארשער
 אפער מאנסקליים מוהען דאס גיט. וריבער אז
 איינער מוהט יא אזוי שלאגנט מען אים מלקות
 כדי שלא יתבו עצמו תיקון נשים ער זאל גיט פומצען
 זיין נוף וויא דיא ווייבער פומצען זייער נוף אבלי
 בקסם שפגנדין השער הנשים ונשים אפער ווא דער
 מנהג איז ווייבער אונג מאנסקליים זעמען אראפ
 דיא האר פון אונשערין ארעם אונג פון דיא ערנה
 אם העביר אין מבין אותו איוב אמאנספער זאון האם
 אראפגענומען דיא האר פון אונשערין ארעם
 אדער פון די צורה שלאגנט מען אים גיט מלקות
 ונאר פון דעםטוענין זאל דאס אמאנספער זאון
 גיט סאוןן וסתיי להעבד שער שאר אברים במספרים בכל
 מקום אונג אראפ זעמען מיט אשעריל דיא האר
 וואס וואקסט אויף אנדערע ארשער פון נוף
 מענין מאנסקליים אין אלע ארשער ואין אלע
 שפעט. אונג דאס גיהער גיט צום מנהג :

מקץ יום ה תורה

אונקלוס

למשך מלת דרא ירוח גשי י יה ירוח וחי יוד הא ואו הא נשמה יהוה וחי ירוח ה' דמלי דיה אל שם
 בן שבעשה בניקר חולס :

כח וכוות בהלמי והא כב ווארא בהלמי ודעהו שבע שבליים

פירוש לתורת אלהים
 (כח) וואר בחילוי אונג איך האב גינען אין מיין חלום ונתה שבע זיבען זאנען גינען אויף אין מיין
 שמו

עֲלֵת בְּקִנְהָ אֶחָד מִלֵּאֵת וּמְבוֹת :
 כַּ וְהִנֵּה שִׁבְעַ שְׂבָלִים צְנֻמוֹת דִּקְוֹת
 שְׂדֵפוֹת קָדִים צְמַחוֹת אַחֲרֵיהֶם :
 כד וַתִּבְלַעַן הַשְּׂבָלִים הַדִּקְוֹת אֶת
 שִׁבְעַ הַשְּׂבָלִים הַטְּבוֹת וְאָמַר אֶל־
 הַחַרְטֻמִּים וְאִין מְנִיד לִי : כה וַיֹּאמֶר
 יוֹסֵף אֶל־פַּרְעֹה חֲלוֹם פַּרְעֹה אֶחָד
 הוּא אֵת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֲשָׂה הַגִּיד

שְׁבַע שְׂבָלִין סִלְקוֹן בְּקִנְיָא
 כד בְּקִין וּמְבוֹת : כה וְהִנֵּה
 שִׁבְעַ שְׂבָלִין וְצִין צְנֻמוֹת
 שְׂדֵפוֹן קָדִים צְמַחוֹת
 כד וַתִּבְלַעַן הַשְּׂבָלִים
 הַדִּקְוֹת אֶת שִׁבְעַ
 הַטְּבוֹת וְאָמַר אֶת־
 הַחַרְטֻמִּים וְאִין מְנִיד
 לִי : כה וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
 אֶל־פַּרְעֹה חֲלוֹם פַּרְעֹה
 הוּא אֵת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים
 עֲשָׂה לְפָנָיו

רשבים

(כג) צנומות . פחר לפי עניינו ואין לו חבר במקרא . בלא להלוח : (כה) אשר האלהים עושה . מה שעתיד לעשו' הגיד לפרעה . כי על המלך תלוים תקנות המלכות :

רש"י

שפתי חכמים

(כג) צנומות . גומא כל' ארמי סלע הרי הן כעין כל' להלוח וקצות כסלע ותרגומו נלן לקין ג נלן אין כהן אלא יסחור זה לא יאיל דבר של ראה משולם ואמר אם יבין את זה לך אהה לפרעט פטונו של קרא . וקשה לרש"י ע"ז מסיק ידע יוסף את זה וכו' נביא היה לכך מביא התרגום הרשון של צנומות שהוא יבט כסלע אלא יבט כסלע אלא לו להנחות מטע ועדיין קשה מללן רברי פרעה אל יוסף

3 וקשה למה מביא התרגום והלא הביא התרגום על יבט כסלע וכל קל' שפרעה אמר יוסף שהסלעים צנומות ויוסף לא פירש ע"ז מלך אלא של רעות ודקות וגם כהלוחו לפעל לא אמר צנומות אפי' ציל שפרעה היה רונה בדקות את יוסף אם אמת יבין החלום לפיכך הכין את הדבר ולא פחר לו לטעם ע"ז כך אמר זה וכו' נביא היה לכך מביא התרגום הרשון של צנומות שהוא יבט כסלע אלא יבט כסלע אלא לו להנחות מטע ועדיין קשה מללן רברי פרעה אל יוסף

הי ענין נכונה . שכן השמים הנידו לו שכן יהי כחלסו שבע שנות טובה ואחריהם שבע שנות רע . ונודע דמה שהסבירי' אומר ע"ז נביא לטובה לינו חוזר ולרעה חוזר . והלח"מ כפי' פס' פירוש לתורת אלהים

(כס) את אשר האלהים עושה הגיד לפרעה . ואלל שנות הרעב אמר אשר הפלוהים עושה להלאה את פרעה . מדוע סינה יוסף מהגיד להלאה . וישן רש"י . ונראה דמתוך יוסף לפרעה

לקומים על התורה

(כח) את אשר האלהים עושה הגיד לפרעה . יוסף האם גי'אמא ש פרעה וואם די האמט גי'ענהו גי'א גאמט איז דאס גיט אהלים , גאר דאס איז אבגואה פון גאט , אזוי ווי גאט האט גי'עט מיט אבי'עלה ביי גאט אין חלום און אזוי ווי ער האט גי'עט מיט ד'קוֹן ביי גאט אין חלום אזוי האט גאט דרי איה גי'אמא און עס וועט זיין אין מקרים נעט און הונקער . די וואל'ט וויסען וואס די בראקסטן פאקן , ווארום הונקער און נעט דאס קוקט גיט קוקענדיג גאר דאס איז אגונה פון גאט :

(כח) את אשר האלהים עושה הגיד לפרעה . יוסף האם גי'אמא ש פרעה וואם די האמט גי'ענהו גי'א גאמט איז דאס גיט אהלים , גאר דאס איז אבגואה פון גאט , אזוי ווי גאט האט גי'עט מיט אבי'עלה ביי גאט אין חלום און אזוי ווי ער האט גי'עט מיט ד'קוֹן ביי גאט אין חלום אזוי האט גאט דרי איה גי'אמא און עס וועט זיין אין מקרים נעט און הונקער . די וואל'ט וויסען וואס די בראקסטן פאקן , ווארום הונקער און נעט דאס קוקט גיט קוקענדיג גאר דאס איז אגונה פון גאט :

און יוסף האט גי'אמא צו פרעה היום דער חלום פון פרעה איז איינער את און נואם גאט וייל

און יוסף האט גי'אמא צו פרעה היום דער חלום פון פרעה איז איינער את און נואם גאט וייל

משלי חכמים

דריבער האבין זיי גי'אמא ג' דאס זיינס איה פקעכער און פרינות , פרעה האט אבער גיט גי'ואלס גלי'דיג און קיח מיט זאנקען זאל פון פיינען פקעכער און פרינות , דריבער איז אים זיינער בעשי'ורוג וי'ס נישלין , וי'א יוסף איז נעקוקען און ער האט פאר'שטאפטען און דער פלך איז דער שוואכענסט פון דיא קדינה , און זיין חלום איז גיט פאר אים אליין , את דער חלום זיינען איה וואס מיט הונקער גאר גיט איה דעם פלך , גאר איה די לאנד גי'עט , דאס פרעה גי'עט און יוסף איז איהם ,

דריבער האבין זיי גי'אמא ג' דאס זיינס איה פקעכער און פרינות , פרעה האט אבער גיט גי'ואלס גלי'דיג און קיח מיט זאנקען זאל פון פיינען פקעכער און פרינות , דריבער איז אים זיינער בעשי'ורוג וי'ס נישלין , וי'א יוסף איז נעקוקען און ער האט פאר'שטאפטען און דער פלך איז דער שוואכענסט פון דיא קדינה , און זיין חלום איז גיט פאר אים אליין , את דער חלום זיינען איה וואס מיט הונקער גאר גיט איה דעם פלך , גאר איה די לאנד גי'עט , דאס פרעה גי'עט און יוסף איז איהם ,

דעקסווענין שפעלט אים הקב"ה איה און מאכט אים גרויס , גאט וואהר' דעם מענטש וואס איז פארניקערט איה . די גענעקט פון האבין עסירט יוס'ן אין רעם גאנצין לאנד מקרים און האבין אים געווען די גאנצע לאנד

לפרעה: כי שבע פרת הפכת שבע שנים הנה ושבע השבלים הפכת שבע שנים הנה חלום אחד הוא:

כי שבע שנים הנה הפכת שבע שנים הנה חלום אחד הוא:

שפתי חכמים

מלכות הוא נשון טעם דלמח הוא לי נשן לקין כיס סכום התרגום כיכ משמע שאין בו לחלוות כי נשן הוא נשון סוף כי אלא כי תהרה"ל: ד דק"ל למה פתר יוסף מלטים אחד הוא כיון שמהל אותו כיס כפרות וכשכלים ודאי כי מלמות סס ופי' פ"י ופל כ"י:

הנ לפי שנתוקט מן הזרע: (כו) שבע שנים ושבע שנים. כולן חינו אלא שבע ואשר נטנה המלוס פעמים לפי שדבר מוזמן כמו שפירס לו בסוף ועל השאות ד החלום וכו'. בשבע שנים הסוכות נאמר הגיד לפרעה לפי שהיה סמוך. וכשבע שני רשע נאמר הראה את פרעה

רש"י

דברי פרעה אל יוסף

יהיה שני הסוכה. דהיינו טעם ושתה כשום אופן. אבל שני רשע דחטק יוסף אולי ישתנה לא אמר אמר הגיד כי אם אמר הראה ויכל יהיה שישתנה:

יבנה שני הסוכה וי' אפי' לתור. ופ"י בשני הסוכה דפי' טעמה לאי אפשר לתור נכח אמר אמר הגיד וזה שאלו יסיו שני שוכע בנשון ודאי וכע"ל. כי כדאי

פירוש לתורת אלהים

שבעה און דיא יזבען נגשע ואנגען בעמייסין אויף אויף יזבען יאקד היום אחד הוא עם איז איין חלום:

טוהען האם ער גיאונט צו פרעה: (כו) שבע פרות דיא זזבען נגשע קיה בעמייס אויף יזבען יאקד

משלי חכמים

אמר, און האבין אים געוויזען אלע אפזרות פון רי"ד. נאכדעם איז יוסף צוויק געקופען צו פרעה און פרעה האט אים געשלינגט פערדער און וויינגערשענער און האט אים גיעבן דרייא מויענד צענטשער זילדער און מויענד צענטשער גאלד און פרילאנטן, אויף מאריגן האט פרעה גיבאטן אלע צענטשען פון סוכהס זאלין גריינגען סוכות צו יוסף, און מען האט געמאכט אין נאם אנדרישע

אז ער ווייס דאס שייקעסע פון דער פרייה איז דער בלך, און דעם בלך ווייזט מען פון היפעל ווי אזוי ער זאל פארקויפן דאס בליק פון די פרייה, דריבער האט פרעה גיאונט אז יוסף איז גלונער ווי ווייגע חכמים, און ווייל פרעה האט גיעהן אז יוסף פארשטייט האט אנטוהן איז דריבער האט ער גיאונט יוסף זאל גיעהענדיגען אויף סוכהס:

ביקה און אויף דיא ביקה האט מען פארשפרייט קליידער און ווער עם האט געבריינגט אפסנד האט ער די סוכה געלייגט אויף די ביקה, און בעשעשין האבין געבריינגט גאלד און זילדער און פרילאנטן, און דאס זילין האט מען געבריינגט צו יוסף און ער האט געלייגט אין וייע זענטשען אפזרות, אויסער די סוכות האט די שרים פון בלך האבין

נביאים מלכים א ד

תרגום

להמשך מנה היא צבאות נמש צ צב צבא צבאו צבאות רח יהודה נשמה דנבח אדני נשמה דהוד יהודה חיה יהודה דנבח יהודה חיה יהודה דהוד אל שם בן שבששה:

א ואלה שמותם בן-הוד בחר אפרים: ב בן-דקר במקץ ובשעלבים ובית שמש ואילון בית-הנן: ג בן-חסד בארבות לו שכה וכל-ארץ חפר: ד בן-אבינדב בל-נפת דאר מפת בת-שלמה היתה לו לאשה: ה בענא בן-אחילוד הענה ומגדו וכל-בית שאן אשר אצל צרתנה מתחת לחרעאל מבית שאן עד אבל מזולה עד מעבר ליקמעם:

מישר מחוקה עד הגבר ליקמעם:

מצודת דוד

רש"י

(א) ואהי שמותם. על הנביאים: בן חור. כל אלו הנזכרים בשם נביאים לא היו ידועים משמם כי אם בשם אביהם: בחר אפרים. היש משנה בחר אפרים לקחת משה? (ג) לו שובה. ר"ל גם על שוכה היש ממונה לקחת משה? (ד) ער אבל וכו'. ר"ל מהעבר מזה עד אבל ממולה ומה עד מעבר ליקמעם: (ז) ער אבל וכו'.

להמשך מיסוד ומלכות ד'א שין דלת, יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהי נשמה ריפור א אר
ארנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה ומלכות יו הו וי רה חיה יחידה ריפור יתנה חיה יחידה
דמלכות אל שם ב'ן שבועיה:

א ולא ידע ג'ירפאים שם בעמקי שאול קראיה: ב משלי
שלמה בן חכם ישמחאב וכן פסיל תובת אמו: ג לא
יועילו אוצרות השע וצדקה תציל ממות: ד לא יועיב
יהיה נפש צדיק ותנת לשעים יהיה: ה ראש עשה כה
למנה נד חרצים תעשיר:

מן מוהא בישא: ד לא סכפין אלהא נפשיה צדיקא וקנאא רביעיה נסחוף: ה סקננהא
מסקנא לנבא רמא ונדא דכשרא סעקרא להון:

מצודת דוד

(א) ולא ידע. הנמשך אחריה לין נתן לכ לדעת כי שם הוא
מקום הרפאים הם המיתים שגרשו ונחלשו על ידי המיתה
ר"ל הנמשך אחר התחלה הוא משותף למות ע"י בעמקי.
בעומק הניבס ירדו הקרואים ממנה וזכום לה: (ב) משלי
שלמה. לפי שער כה דבר כשנת התורה וכללו היה תחלה
אמריה ועתה חזר לדבר דכיון כלשר יסיר חיש את כנו
לכן נלמד שוב משלי שלמה כללו הוא ספר אחר: שבוט אב.
כלאוהו וישכ כמותב חכמים: חרבת אבו. כי הכסיל יתמוד
לשנת בית עם אמו וכלל עת רואה עשוהו ועלכונה מרובה:

פירוש ע"מ

א) ולא ידע פי רפאים שם אונ ער וייום נאר גיט אז
אויף דעם ארמט נואם ויא רופמ אים דארמ
איו דער טויט, דארמט נועמ שמארקין דיא נשמה
בעמקי שאול קראיה אלע מענטשין נואם ויא רופמ
נועלין ויין אין טיפוע גיהנם: (ב) משלי שלמה דאם
וענען דיא משלים נואם שלמה האמ גינאנט
בן חכם ישמח אב דער קלונער וזהו מאכמ פרייליך
זיין פאטער יבן פסיל תובת אמו אונ דער נארעשער
זהו מאכמ פרויעריג ויין מוסער: (ג) דא יועילו
אוצרות השע ויצרות נואם אמענקש פאר-
זאמלקט מיט שלעקמקרים נועלין אים נאר גיט

משנה זכחים פרק י

ברטנורא

פרק י א כל התדיר
מחברו קודם
את חברו. דכתיב מלכד
עולת הכקר אשר לעולת
התולת מלכי כתיב מלכד
עולת הכקר העשויה ככר
משמע מינה שמי' לתמידן קודמין למוספין אשר לעולת
התמיד למה לי פשיטא לעולת הכקר עולת התמיד הוא

פרק י א כל התדיר פתביו קודם את חברו ויא זאך
נואם איו ששקנדיקער ויזא ויא
אנדערע זאך, איו ויא פריער ויזא דיא זאך וואם
איו גיט ששקנדיג התמידן קודמין למוספין דעם גרדן
מסיר איו מען מקריב פריער ויזא דעם גרדן
מוספין ויזא דער גרדן המיר, איו אלע מאנ אונ
דער גרדן מוספין איו גיט אלע מאנ מוספין שבת
קודמין למוספין ראש חדש אויב עם איו שבת ראש
חדש, זאל מען מקריב ויין פריער דעם גרדן

אלה חלה לך טעם הקדמתה כחלדיות כדי שתלמד לטאר
 תלדיון שקדמו לטעם היא גופה לא הזה נרין לפרטי.
 ב דם חמאת קודם לדם עולה. אם שניהם חסוקין
 ועומדין לזיקק (ה) : שהיא מרצה. מכפר על חיובי
 כריתות שלרביע רשוי גדול:
 אברו עולה קודמין
 כהמרתן : פ' א' ס' ו'
 חמאת. אם נזרקו (ב) דמי
 שניהם : מפני שהן בליף.
 ולך רצוי הוא זה לנוכח:
 על ד' קרנות. ואם כ'
 מחנות שכן ל' ולא על
 הקרנות : ועל היסוד.
 שכיבת טורי' וזכאס לא מלמי
 טע' (ב) (ג) : מתן ארבע.
 שתי מחנות שכן ארבע וזכור
 וזה העשר . והמעשר

[א] המקדש מחבור. טעם כי רצו קדושת ממש. רש"י :
 (ב) (ג) כי כתיב רש"י וכל חסום לקטיף זהו סף דתתן
 נגד' המטות קדמת ולא תתן דם חמאת והסם אמר' זה כנס
 אף לכל חמאת. ולכתיב סיכור דכא דוקא כסתיים סתוים
 נזרקו והסם כסומדן לסיכור. ומתו"ט : [ג] שדמה כו'. ולא
 סגי ליה חמתי כסומתה מרסם
 על חיוב כריתות דלויכ' אלא שם
 נמי דמי על פלגה לדמי' נלקתן
 מ"ס. אכל חמאת כל דבוא
 ורכיז דמחה עדיף. ועתי"ס :
 (א) כתיב ככתוב אלא נלמד כלמוד.
 דרש"י : לסיכור ככולו הוי
 כמ"ס רש"י בעלמו (דנ"ב) וכ"כ
 פר"מ : ק"ק. אלא מני ליה כמעתה
 דמרגל טעום קדושה ואילן נזיר
 מקודשים דטעונו לחם כדמחריצן
 טעונום מתן ארבע וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק :
 ג הבכור קודם למעשר מפני שקדושתו מרסם ונאכל לכהנים
 אינו טעון אלא מחנה אחת ואינו טעון סמיכה ונסכים ולא תנופת חזה ושוק : ג ונאכל לכהנים . והמעשר

פון אנזיר ספני שהיא קרש קרשים וייל אאשם איז
 הייליגער נויא אהוד'ה אונ הייליגער נויא דער
 איל פון אנזיר הנהוד'ה וזיל נזיר קודמין לקרשים אהוד'ה
 אונ דעם איל פון אנזיר איז און קען מקריב פריער
 פאר שלמים ספני שכן נאכזין יום אחד וסעינין קס
 וייל אהוד'ה אונ דער איל פון אנזיר ווערין נאר
 גיגעסין איין טאג. אונ קען דארף מקריב זיין
 פערציג חלות צו אהוד'ה אונ צוואנציג חלות צו
 דעם איל פון אנזיר. אונ שלמים ווערם גיגעסין
 צוויי טעג. אונ חלות איז קען נאר גיט מקריב
 צו דיא שלמים שלמים קודמין קמדר אויב עם איז נא
 מקריב צו זיין שלמים פאר אבכור איז קען מקריב
 דיא שלמים ספני פריער פאר דעם בכור ספני שם
 סעינין פשו אדע וייל דיא בלוט פון שלמים דארף
 קען שפריצען אויף צוויי ווינקלען פון מזבח.
 אויף דעם ווינקל דרום אונ מערב אונ אויף דעם
 ווינקל צפון אונ מזרח. דיא צוויי ווינקלען
 פארנעמען אלע פיר וועגס פון מזבח. אונ דיא
 בלוט פון אבכור שפריצט קען נאר איין אמהל
 אויף דעם מזבח וקטיף אונ דער בעל הבית פון
 דיא שלמים דארף זיין ליגין דיא העגם אויף
 דעם קאפ פון דיא שלמים איידער קען שעקט
 אים וקטיף אונ צו שלמים דארף קען בריינגען
 ויין אונ קעהל מיט בוימאליף וטעוה חזה ושוק
 אונ דיא ברקס מיט דיא פאלקע פון שלמים
 דארף קען אויף הייבין. דער בעל הבית מיט
 דעם כהן. אונ אבכור דארף גיט קיין סמיכה אונ
 גיט נקבים אונ גיט תנופת חזה ושוק : ג הבכור
 קודם פריער אבכור איז קען מקריב פריער וויא
 קען איז מקריב מעשר בהקה ספני שפרישתו פתם
 ונאכזי פתגים וייל דער בכור איז הייליג פון דער
 רגע וואס ער איז גיבארין גיבארין. אונ ער
 ווערם גיגעסין נאר צו פתגים. אבכור מעשר
 בהקה ווערם הייליג פון זיך אליין ווער עם גיט

מזבח. פאר וואס זאל זיין דיא עולה פון דער
 פריה פריער. וייל זיא איז. קמדי' שפענדיג :
 ב זכ המקדש מחבור קודם אח חברו דיא זאך וואס
 איז הייליגער נויא די אבדערע זאך איז זיא פריער
 וויא דיא זאך וואס איז גיט אויף הייליג דם חמאת
 קודם זיט עולה דיא בלוט פון אהמאת איז פריער
 ווי די בלוט פון אעולה. אויב קען האם גישאקסין
 אהמאת מיט אעולה. אונ די ביינדע ערליי בלוט
 שפטינין קען דארף זי שפריצען אויף דעם מזבח
 זאל קען פריער שפריצען אויף דעם מזבח דיא
 בלוט פון חמאת. דער נאך זאל קען שפריצען
 אויף דעם מזבח דיא בלוט פון דיא עולה ספני
 שהיא מרצה וייל דיא בלוט פון חמאת איז מכפר
 אפילו אויף אוי אעבירה וואס קמדר קודם כרה.
 דריבער דארף קען דיא בלוט פון חמאת פריער
 שפריצען אבר עולה קודמין זאמרי חמאת דער נאך
 וויא קען האם שוין נעשפריצט ביינדע ערלייא
 בלוט. זאל קען פריער מקריב זיין אויף דעם
 מזבח דיא גלידע פון דיא עולה. דער נאך זאל
 קען מקריב זיין דיא חלב פון דעם חמאת אויף
 דעם מזבח ספני שתי פתגים זאשם וייל דיא עולה
 ווערם זיין נאכזין פארברענט אויף דעם פריער
 חמאת קודמין זאשם פריער איז קען מקריב אהמאת
 דער נאך איז קען מקריב אאשם ספני שדסה ינו
 צו ארבע קרנות יעל היסוד וייל די בלוט פון אהמאת
 שפריצט קען אויף אלע פיר ווינקלען פון מזבח.
 אונ דיא איבעריגע בלוט גיט קען אויס אויף
 דעם פודאמענט פון מזבח. אויף שפייט אין דיא
 הנהוד'ה אונ דיא בלוט פון אאשם שפריצט קען
 נאר אויף צוויי ווינקלען פון מזבח. אונ עם
 שפייט גיט אין דיא הנהוד'ה קען זאל די איבעריגע
 בלוט אויס גיטען אויף דעם פודאמענט פון מזבח
 אשם קודם הנהוד'ה זאלי נזיר אאשם איז קען מקריב
 פריער פאר אהוד'ה אונ פריער פאר דעם איל

מקץ יום ה

עיקר תוי"ט

כגמרא תוס' (ד) מפני שמתוך מרובה. של הקרנות כאן
מח. ט"ז: (ג) דמי ב'י' כשלח אימורי' ליהנהו בעשות
אלה דם זריקה אחת אלל לאשמועינן אמורי כי דמו מה
דמו לפני זריקה חף אימוריו קודם זריקה דמה קרי לכו ק"ק
ומה דמו מיספק כיוצא. חף אימוריו ממס' כיוצא גמ'. וז"ל

המעשר קודם לעופות מפני שהוא זבת ויש בו
קרשי קרשים (ג) דמו ואמוריו: דמי העופות
קודמין למנחות מפני שהן מיני דמים מנחת
חומא קודמת למנחת נדבה מפני שהוא באה
על (ד) חמא חמאת העוף קודמת לעולת העוף
ובן בהקדשה: ה' כל החמאות שבתורה קודמות
לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא
להבשר (ג"א ע"י הכשר) וכל האשמות
שבתורה כאין בני שתים ובאין בכסף שקלים
חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע שהן באין בני
שנתן ואינן באין בכסף שקלים: ו' כשם שהן
קודמין בהקרבנות כך הן קודמין באבילתן.

אין לכהני חלק בו אלא כולו נאכל לבעלים :
מפני שהוא מין זבח. זביחת סכין ועוף כמלקה
וזכיהו חסידי (ז): ויש בו קרשי קרשים .
ואף על נב לקרבן עוף כולו קדשי קדשים או חטאת
או עולה. זכחסי יש להן
חלק נדבה שני דברים דמו
ואמוריו מש"כ לחטאת
העוף שאין לזמנח אלא דמה
וכיון דקדמה לחטאת העוף
כ"ש לעולת העוף דלא
חטאת העוף קודמת לעולת
העוף כדמפרש ואולי: ד' שהן
מיני דמים. ומיני דמים
כפרתן מרובה: חמאת
העוף קודמת לעולת
העוף. דלתיב והקריב את
זבח לחטאת ראוונה (ח)

אזר כנה כנין אז (ו) לכל החטאות קודמת לעולה
כין כדמה כין בעוף (ז) ובן להקדשה: כשהוא
מפרש קנים להיוו שתי תורים או שני בני יונה קורא
שם לחטאת חמלה (ח) : ה' קודמות לאשמות . אם היה מחויב חטאת ואשם והביאן. חטאת קודמת כדתנן
שדמה יתן על ד' קרות ועל הסוד: ט' ובאים בכסף שקלים . דלתיב בערכך כסף שקלים חוץ
מעולות ואחר אשם תלוי ואשם נזילות כג"ש בערכך בערכך ואשם שפחה חרופה גמ' כחול ליל: ח"א
מאשם נזיר ואשם מצורע . דלתיב כהן ככש כן שנתן ומדליל כן שתי שנים כב' סלעים ככש כן שנה
לא כשתי סלעים הוא: ו' כך הן קודמין לאבידה. אכלהו דבני חכילה קאי כנון חטאת לאשם ואשם לחודה

המני' אליבא דר"א מ"ג פ"ק
דמעילה דמ"ל ואמוריו נספין
כיוצא וכו' כסגול. גמרא:
(ג) חמא. כלומר למכר:
(ד) וכיון לית בה הקטרה לא
ההניא שפחה דמרבה כדלעיל
מ"ב. ח' (ו) דמפרש כדבריו
שאין ח"ל ללמד שתקרב ראשונה
שהי כבר נאמר' ואת השני
ישנה עולה: (ז) ה"ק אפי' חטאת
העוף. לעולת כהני' דכתיובין
במהם לא לזיבם לבנין אב .
גמרא: (ח) וז"ל כלל הוא דלא
בולדת כתיב אחד לעולה ואחד
לחטאת. הרי שדקדקו עולה
לחטאת. ועממא כגמרא לפי
שכ"ן כזה במקום כהמה דעשרו'

סחי' כהמה לעולה ומ"מ חסוק רבא דחף כילדה לא קדימת
הכל אלא למקרה' שתקרי' בקריאת שם ולא לעבודה. אכל ג' זרשי
למקרי' שפחה נקראת כענין חמלה אכל כעבודתן חטאת קודם לפני

אם היה מחויב חטאת ואשם והביאן. חטאת קודמת כדתנן
שדמה יתן על ד' קרות ועל הסוד: ט' ובאים בכסף שקלים . דלתיב בערכך כסף שקלים חוץ
מעולות ואחר אשם תלוי ואשם נזילות כג"ש בערכך בערכך ואשם שפחה חרופה גמ' כחול ליל: ח"א
מאשם נזיר ואשם מצורע . דלתיב כהן ככש כן שנתן ומדליל כן שתי שנים כב' סלעים ככש כן שנה
לא כשתי סלעים הוא: ו' כך הן קודמין לאבידה. אכלהו דבני חכילה קאי כנון חטאת לאשם ואשם לחודה

ארוים צום צעהקמין דער איז הייליג. אונ ער
נוערט גיגעקין צום בעל הבית אונ צו בהנים אונ
לויים אונ ישראלים הפגער קודם לעופה מעשר
בהמה איז מען מקריב פריער וויא מען איז מקריב
עופות מפני שהוא גיב ונייר מעשר בהמה נוערט
גישאקמין אונ עופות איז מליקה דער בהן קרעקט
מיט דעם אנגיר דעם גאקן פון די טאהב ויש בו
קרשי קרשים דמי ואיסקריי אונ אין מעשר בהמה איז
דא גאנץ הייליגע זאכין וואס וויא קומען וי"ף
דעם מנבח. די ברזא אונ די חלב. אונ ביי אטאהב
אחטאת קומט נאר דיא ברזא אויף דעם מנבח.
איז דאך מעשר בהמה פריער מקריב צו ויין וויא
אטאהב אטאהב. אונ אטאהב אחטאת איז פריער
מקריב צו ויין וויא אטאהב אעולה. איז דאך
מעשר בהמה נעוויס פריער מקריב צו ויין וויא
אטאהב אעולה: ד' העולות קודמין לעולות עופות
איז מען מקריב פריער וויא מנחות מפני שהן מיני
דמים ונייר פון עופות שפרצט מען די ברזא אויף
דעם מנבח מנחת חומא קודמה לעולת נדבה די מנחה
וואס איז גיבראקט גינוארין פאר אעבירה איז
מען מקריב פריער וויא דיא מנחה וואס איז
גיבראקט גינוארין אנדכה מפני שהיא באה על חמא
ווייר זיא קומט מכפר צו ויין אעבירה חטאת העוף
קודמת לעולת העוף אטאהב אחטאת איז מען מקריב
פריער וויא אטאהב אעולה וכן בהקדשה אונ אזוי
אז ער קויפט צווייא טאהבין אין גאס אונ ער

דארף וויא הייליגען זאל ער זאגן דיא טאהב
זאל ויין אחטאת אונ דיא טאהב זאל ויין אעולה .
זאל ער זאגן חטאת פריער פאר עולה: ה' ג'י
החטאות שבתורה קודמין לאשמות אלע חטאות וואס
שמייען אין די תורה איז מען וויא מקריב פריער
וויא דיא אשמות. דער מענקשט וואס בריינגט
אחטאת אונ אשם אין די צעה. זאל מען מקריב
ויין פריער דעם חטאת דער נאר דעם אשם חוץ
מאשם מצורע נאר דעם אשם וואס אמצורע בריינגט
זאל מען מקריב ויין פריער פאר דעם חטאת
מפני שהוא בא ער וי' הכשר ונייר דער אשם קומט
קודם צו מאכין דעם מצורע ער זאל מענין אריין
גיין אין דיא צעה אונ זאל מענין עשין קרשים.
דריבער איז דער אשם מער חשוב ווי דער חטאת
ג'י האשמות שבתורה באים בני שמים אלע אשמות וואס
שמייען אין די תורה דארפן די בהמות אלט ויין
אין צווייטן יאהר ויבאין בכסף שקלים אונ דארפן
קאסטין צווייא טאלער חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע
נאר דעם אשם וואס אנזיר בריינגט אונ דער
אשם וואס אמצורע בריינגט שהן באין בני שנתן וי'
דארפן אלט ויין אין ערשטן יאהר זאגן באין בכסף
שקלים אונ וויא דארפן גיט קאסטין צווייא טאלער
נאר ווי פיר וויא קאסטין איז ענגונ: ו' קשם שהן
קדישין בהקרבנות אוי וי מען איז מקריב די קרבנות
איבער פריער פאר די אנדערע פד פון קדישין באקרבנות
אזוי עקט מען וי איבער פריער פאר די אנדערע.

דעם

נחל לכהנים: ומתר ריקין מנחת כהנים. למנחת כהנים כולה כליל השמן שפך על גבה ויתר שאינו נכלל בה שורפים אותו כפי עמנו: ומותר מנחת כהן המשיח. לפי ששמה מרובה מלשה לניין לעשרו ומחוד שיהא ארובה תחלה אין שמה נכלל בפתיחה ולרד להקטיר המתור כפי עמנו: שאין מתגדבים שומן. למיך לא יעלה על דעתך שיהא השמן המתחלק או הקטער גדנה: רבי שרפון אומר מתגדבים שומן כפני עצמו.

ואין מתגדבים פחות מלוג וכסף כפי עמנו (יב) והלכה כרבי עטרון וכן הלכה שמתגדבים יין כפי עמנו ואין מתגדבים פחות מנ' לגוין וזוקין אותו ע"ג הארשים וכסף סס ואט"ג דהוא

מכבה את המערכ' ורמנחל אמר לא תכבה הואיל ואינו מתכוון לכבות שרי דכר' משעון קי"ע דכר שאינו מתכוין ומותר ולא היו פסוקי רישיה דלמסר שתייה האם גדולה וחוקה וחלחל את היין ולא יכבה :

בויקא"ל עקין די פהנים אם ראי' שפן שהוא נתון על גבי האישים אין אתה צריך לשאול מה הוא אלא מותר ריקין מנחות להנים ומנחת כהן המשיח שאין מתגדבים שומן רבי שרפון אומר מתגדבים שומן

תוספות גמרא זכחים דף פה ע"ב

הלכה ה' כלה כלל התילין רהור למלסת דנריסא כמון אמר רבי ענני בר ששון למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בניי כהונה לומר לך מה קרבנות מכפרים אף כגרי כהונה מכפרים כתונת מכפרת על שפירות דמיים שנאמר וישחפו שעיר עזים ויטבילו את הכתונת כדם מכנסים מכפרים על גלוי עריות שנאמר ועשה להם מכנסים בד לבמות בשר ערוה מצנפת מכפרה על גסי הרוח מניין אמר רבי

למה נסמכה. כלו את חתונת חתונת העולה זאת חתונת החטאת כו' והדר קח את אהרן ואת הכהנים: רמז הוא לעמוד מעשרת שפירות דמים ככתונת עכילה היינו כסרה: לכמות בשר ערוה. לחפ' על גלוי

כפרים על שפירות דמים. מה שמכפרים אהא מיום שחר כיה המקדש א"ש עטלו ד' מיתוח דין (ארבע) מיתוח לא בעלו להכי לא נקט מ' שיה קודם שחרי כיה המקדש עמלת סנהדרין ככה"ש שמה את' דין ארבע מיתוח לא היה דגנדי כסות מכפרין ולא נכירא דגני משעון כן עטת פירי ליה כחמד דני ממונות (דף לז) אט"ג דהוי כגרי כהונה ומחו היינו יבול נקיים פירוש זה ולומר להכי לא נקט מ' שיה משום דליכא דין מיתוח דכטלו כנון עריות וע"ג שמכפרין עושים מנסים ואסור לכל דין שפירות דמים לא בעל דכחונה שמכפרת על שפירות דמים אין מכפרין על ההורג אלא על ישראל שערבין זה כזה דומיא דעגלה ערופה דכתב (דברים כל) כסר לעמך ישראל ואצור מכפרת ולא על ההורג וכן משמע סבא דכתנת על מוכרת אהורא דלי מכפר' מאי פירי

שרות : היבא דאיתיה . סאו חורגין כנגד אלולי דיוקן
 דרעו כנגד הלכ כדילפינן כפ"כ מולא יצורו ברוח : אין
 אפוד . ככל עון תרפים הו' יס' אפוד לזן תרפים
 כך שמתו במסכת סריכן : דבר שבקול . עמומים
 שבו מכפר : ויכפר על
 העם . כמתלווקת קרח סה"ט
 לה"ר שגומר אהם המיתם
 יגו' : דבר שבחשאי .
 סהיה לנדו סס כדחתן סרטינ'
 מכן האולם ולמזנה כסע'
 הקרב' והקמרה וכ"ס מן
 ההיכל שגומר וכל אדם לא
 יהיה וגו' כפרסת יומא :

ככל מעגלה מרופס וסא מעגלה מרופס איתרולא ספרת וכן
 משנת פרק ים ערכין (דף ע"ז) דלחמך ס' ו' לרביס נביס
 כלום וקסין ספיקת דמיס ולסון ברס וסרין סתם מתסיל
 סחבר ס' ו' לסין סרס ומתנת סמכס על ספיקות דמיס לא
 סרין מדי מסוס דלא סכר סרורו סלא איתרולא כדסרי סכל
 מלחן סרס דלא פליט נסטי
 סבי דמתסחל און סכור נסכסין
 סל נספ"ר סל ז' סין דסמח
 סל יכא לדי חקלס וכן סירס
 כקנורס סתם וסור ים סרססיס
 סספס דסריכן (ג"ס) דלסכי לא

חנינא יבא דבר שבגוב' ויכפר על דבר שבגובה
 אבנמ מכפר על היהור הלב היבא דאיתיה
 חושן מכפר על הדינים שנאמר ועשית חושן
 משפט . אפוד מכפר על עין שנאמר אין אפוד
 ותרפים . מעיל מכפר על לשון הרע מנין
 אמר ר' חנינא יבא דבר שבקול ויכפר על לשון הרע מנין
 עוות פנים . בציץ כתיב והיה על מצח אהרן ובעוות פנים כתיב ומצח
 אשה וזנה היה לך איני והא אמר רבן לוי שני דברים לא
 מצינו להם כפרה בקרבנות ומצינו להם כפרה במקום אחד ואלו
 הם שפיכות דמים ולשון הרע . שפיכות דמים מעגלה ערופה ולשון הרע מקמורת .
 דתני רב חנניה מנין לקמורת שמכפרת על לשון הרע ויכפר על לשון הרע
 ותני רבי ר"י על מה קמורת מכפרת על לשון הרע יבא דבר שבחשאי ויכפר על
 מעשה השאי . קשיא לשון הרע אלשון הרע קשיא שפיכות דמים אשפיכות דמים .

קחי וסכח אשה וזנה קחי קח אונ כייא דעם עוות
 פנים שמיים רד האסט אשטערין פון אאשה
 נואם איז אונזר . קרענמ דיא נקרא איז עס איז
 דאך נימ אזוי ויא אפר רבי דייטש פו רבי יהושע
 פן לוי האם דאך גזאנמ שני דברים לא מצינו להם
 כפרה בקרבנות צנייא ואין נעפונען סיר נימ נייא
 זאלן האבין אכפרה דורך קרבנות ופיט דם כפרה
 סמקום אחר נאר סיר נעפונען פון יינערטוענין
 אכפרה פון איין אנדער אשט פון ויא מן דאם ווען
 דיא צניינא זאכין שפיכות דמים ולשון הרע אז קען
 האם נעטרנא אפענקשט אונ אז קען האם נירעם
 לשון הרע . אויף די צניינא זאכין וענען קרבנות
 נימ מכפר שפיכות דמים מעגלה ערופה דיא עגלה
 ערופה איז מכפר אויף שפיכות דמים ולשון הרע
 קמורת אונ קמורת איז מכפר אויף לשון הרע
 דתני רב חנניה מנין קמורת שמכפרת ונארום רב חנניה
 האם געלערענמ פון נאנען נייסימ סיר רב חנניה
 איז מכפר שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק
 נחמו את הקמורת ויכפר על הגם אהרן האם גינעבין
 דיא קמורת אויף דעם פיינער אונ האם מכפר
 גינען אויף דעם פאלק ופיט רבי רבי יששכר על מה
 קמורת מכפרת רבי רבי יששכר האבין געלערענמ
 אויף נואם איז קמורת מכפר על לשון הרע אויף
 לשון הרע יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה השאי
 זאל קיסען זאנאך דיא קמורת נואם ווערט
 גיטאהן אין דער שטיי . אין היכל . אונ זאל
 מכפר ויין אויף לשון הרע וואם ווערט נירעם
 אין דער שטיי קשיא לשון הרע על לשון הרע עם איז
 אקשניא פון לשון הרע אויף לשון הרע פריער
 שמיים אז דער מעיל איז מכפר אויף לשון הרע
 אונ ארצמ זאנן מיר אז קמורת איז מכפר אויף
 לשון הרע קשיא שפיכות דמים אשפיכות דמים אונ עם
 איז אקשיא פון שפיכות דמים אויף שפיכות דמים

חנינא יבא דבר שבגוב' ויכפר על דבר שבגובה
 חנינא גיזאנמ זאל קיסען דיא זאך נואם איז אין
 דערדייה ודיא היסורו אונ זאל מכפר ויין אויף
 די זאך נואם איז אין דערדייה . אויף די גרויסקייט
 פון דעם מענקש אבנמ מכפר על היהור הלב דער
 גארטיל איז מכפר אויף די שלעכטער סראכמונג
 נואם דאם הארץ פון מענקש סראכמ היבא דאיתיה
 דא דער גארטיל איז . דער גארטיל איז אויף
 נואם הארץ . איז ער מכפר אויף דיא שלעכטע
 סראכמונג פון הארץ חושן מכפר די הדינים דער
 חושן איז מכפר אויף פאלשע דינים נואם דיא
 דינינים האבין געפסקה שנאמר ונארום עם שמיים
 אין פסוק נאם האם גיזאנמ צו משה ונשית חושן
 פקסם זאלקסם מאכין אחולשן נואם זאל מכפר ויין
 אויף משפט אפוד מכפר על עבודה זרה דער אפוד
 איז מכפר אויף די מענטשין נואם האבין געדינמ
 עבודה זרה שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק
 אי אפוד תרפים ווען עם איז גיטא דער אפוד . איז
 דא דיא זינד פון דיא תרפים . אבער ווען דער
 אפוד איז דא איז גיטא בין זינד פון תרפים .
 נארום דער אפוד איז מכפר אויף דיא זינד פון
 דיא תרפים מצי מכפר על לשון הרע מעיל פון
 פלן גיור איז מכפר דיא עבירה פון לשון הרע
 מנן פון נאנען נייסימ סיר דא אפר רבי חנינא יבא
 דבר שבקול ויכפר על דבר שבקול האם רבי חנינא
 גיזאנמ זאל קיסען די זאך נואם האם אשטוקסע
 דער קעיל האם געהאם אונטען געלעקלאך נואם
 האבין געקלונגען אונ זאל מכפר ויין אויף לשון
 הרע נואם דאם איז אויף אשטוקסע היצן מכפר
 על עוות פנים דער ציץ איז מכפר אויף די עבירות
 נואם דער מענקש סהיה מיט עוות פנים ציץ
 ויבא דתני על מנח אהרן דעם ציץ שמיים ער
 זאל ויין אויף דעם שטערין פון אהרן ובעוות פנים

פריך מחמת דכ"י דלמלת מעונש מיחה מנעיס ויסורין לא מלמח וא"כ כאלו שמתעב דכחנה מכפרה על ידיע מאן קטליה וכשכונתו (דף ת) מליך קרא למימר שאין שער המשתנה מכפר על ידיע מאן קטליה ואמאי מליך קרא פטיע' דכ"י כחנה מכפרה ומיכו י' לפי ש' שיש חילוק בין גבור לגל ישראל דכחנה מכפרה אגביר ושער המשתנה על כל ישראל :

קטליה. אי ירדוע מאן קטליה בר קמלא הוא כמזיד ולא אתרו ביה ולשון הרע אלשון הרע נמי לא קשיא הא בצנעה הא בפרהסיא :

יריע מאן קטליה. כחונת מכפר' על הגבור שלא יענוס : בר קמלא הוא. וכל כמה דלא קטליה מייענס דכתיב ולא רץ לא יכוסר וגו' ומצי כמזיד ולא אתרו ביה דלאו בר קטלא הוא הלכך מבר מתכרי ככחונת. והוא נעיס בתיס עליו דכחנה כפרה ביה :

קטליה. אי ירדוע מאן קטליה בר קמלא הוא כמזיד ולא אתרו ביה ולשון הרע אלשון הרע נמי לא קשיא הא בצנעה הא בפרהסיא :

דמים פריער שטייט אז דער פתונת איז קכפר אויף שפיכות דמים. אונ איצט זאגן מיר אז ענדה ערפסה איז קכפר אויף שפיכות דמים. זענערט דיא נקרא שפיכות דמים על שפיכות דמים יא קשיא שפיכות דמים אויף שפיכות דמים איז קיין קשיא הא דריע פאר קטליה אויב קען נוייס ווער עס האט דעם קענענש געהרגט. איז דער פתונת קכפר הא ראי דיע פאר קטליה אונ אויב קען נוייס גיט ווער עס האט דעם קענענש געהרגט. איז דיא ענדה ערפסה קכפר. פערענט דיא נקרא א דריע פאר קטליה אויב קען נוייס ווער עס האט דעם קענענש געהרגט די קשיא היא דארף קען :

דמים פריער שטייט אז דער פתונת איז קכפר אויף שפיכות דמים. אונ איצט זאגן מיר אז ענדה ערפסה איז קכפר אויף שפיכות דמים. זענערט דיא נקרא שפיכות דמים על שפיכות דמים יא קשיא שפיכות דמים אויף שפיכות דמים איז קיין קשיא הא דריע פאר קטליה אויב קען נוייס ווער עס האט דעם קענענש געהרגט. איז דער פתונת קכפר הא ראי דיע פאר קטליה אונ אויב קען נוייס גיט ווער עס האט דעם קענענש געהרגט. איז דיא ענדה ערפסה קכפר. פערענט דיא נקרא א דריע פאר קטליה אויב קען נוייס ווער עס האט דעם קענענש געהרגט די קשיא היא דארף קען :

וזהו מקץ יום קצ"ז ע"ב ח"ה לחילול יוד הא וואו הא

רבי אבהו הוה יתיב חתרעא דלכבא ללוד חמא חד בר גס דהוה אחי ויחיב כמד קולטא דחלח' דלרעא והוה לאי מחרחא ויחיב ונאים חמן אדככי חמא חד חויה דהוה אחי לגבי נסק קוסספא דגורדנא וקטיל ליה לחויה כל חתער ההוה בר גס חמא ההוה חויה לקבליה דהוה מית אודקא ההוה בר גס ונפל ההוה קולקא לעומקא דחתותי ואשתויב אחא ר' אבה לגביה ח"ל חמא לי מאי עובדך דהא קב"ה רחיש לך ח"לן חרין נסין לאו אינון למגנא ח"ל ההוה בר גס כל יומאי לא אשני לי בר גס כישא בעלמא דלא אחסישא בדהי ומחללא ליה ותו אי לא יכללא לחתפישא כדהי לא סליקא לערסי עד דמחללא ליה ולכל חינון דמנערו לי ולא חוישא כל יומא להוה כישא דלשילי לי ולאו די לי דא חלא דמהוה יומא ולהלאה אשתללא למעבר עמהון עבא. ככה ר' אבה ואמר יתיר עובדיו דרין מיוסף דרין הוה אחי ודאי והוה ליה לרחמא עלוי דה יתיר דה מיוסף דה יתיר חוה מיוסף וחות חוה דקב"ה ירחיש ליה ניסא על ניסא. פתח ואמר (משלי י) הולך בתוס ילך כסה ומעקש דרכיו יודע הולך בתוס ילך כסה דה הוא בר גס דלזיל בחרחן דאורייתא ילך כסה דלא יכילי נוקי דעלמא לאכאשא ליה ומעקש דרכיו יודע מאן יודע דה הוא מאן דלסטי מארחא דקשוס וכטי גבי דחכריה יודע מהו יודע ישתמודע חיהו כשתייהן דכל מחרי דליה לא יחאבד מנייהו דיוקא דהוה בר גס בגין לחיתתה ליה לאחרא דיעקמן מניה ובנין כך יודע חת חוה ההוה דלזיל בחרח קשוס קב"ה חסי עליה בנין דלא חיתתה ולא אשתמודע לגבי מחריהו דדינה אבל מעקש דרכיו יודע ישתמודע לגבייהו. זכאן חינון בני גסא דלזיל בחרח קשוס וחילי לרוחא על עלמא דלא דחלי חינון בעלמא דין ולא בעלמא דחתי :

רבי אבהו הוה יתיב חתרעא דלכבא ללוד חמא חד בר גס דהוה אחי ויחיב כמד קולטא דחלח' דלרעא והוה לאי מחרחא ויחיב ונאים חמן אדככי חמא חד חויה דהוה אחי לגבי נסק קוסספא דגורדנא וקטיל ליה לחויה כל חתער ההוה בר גס חמא ההוה חויה לקבליה דהוה מית אודקא ההוה בר גס ונפל ההוה קולקא לעומקא דחתותי ואשתויב אחא ר' אבה לגביה ח"ל חמא לי מאי עובדך דהא קב"ה רחיש לך ח"לן חרין נסין לאו אינון למגנא ח"ל ההוה בר גס כל יומאי לא אשני לי בר גס כישא בעלמא דלא אחסישא בדהי ומחללא ליה ותו אי לא יכללא לחתפישא כדהי לא סליקא לערסי עד דמחללא ליה ולכל חינון דמנערו לי ולא חוישא כל יומא להוה כישא דלשילי לי ולאו די לי דא חלא דמהוה יומא ולהלאה אשתללא למעבר עמהון עבא. ככה ר' אבה ואמר יתיר עובדיו דרין מיוסף דרין הוה אחי ודאי והוה ליה לרחמא עלוי דה יתיר דה מיוסף דה יתיר חוה מיוסף וחות חוה דקב"ה ירחיש ליה ניסא על ניסא. פתח ואמר (משלי י) הולך בתוס ילך כסה ומעקש דרכיו יודע הולך בתוס ילך כסה דה הוא בר גס דלזיל בחרחן דאורייתא ילך כסה דלא יכילי נוקי דעלמא לאכאשא ליה ומעקש דרכיו יודע מאן יודע דה הוא מאן דלסטי מארחא דקשוס וכטי גבי דחכריה יודע מהו יודע ישתמודע חיהו כשתייהן דכל מחרי דליה לא יחאבד מנייהו דיוקא דהוה בר גס בגין לחיתתה ליה לאחרא דיעקמן מניה ובנין כך יודע חת חוה ההוה דלזיל בחרח קשוס קב"ה חסי עליה בנין דלא חיתתה ולא אשתמודע לגבי מחריהו דדינה אבל מעקש דרכיו יודע ישתמודע לגבייהו. זכאן חינון בני גסא דלזיל בחרח קשוס וחילי לרוחא על עלמא דלא דחלי חינון בעלמא דין ולא בעלמא דחתי :

הלכה פסוקה

הר"ם הלכות עכו"ם פ"ב
(א) לא תערה אשה עדי האיש כגון שתישי בראשי מצנפת או כובע או תלבש שריון וביצועא בו או שהג' לח ראשה
(א) לא תערה אשה עדי האיש אאשה זאל גיט
אנצירען דיא צירונג פון אמאנקספען זאן
כגון שתישי בראשה בנצפת או כובע זאל גיט טאהן
אויף איר קאפ אזוי אנהוטל וריא אמאנקספען זאן
גייט או תלבש שריון זאל גיט אמאנקספען זאן
וביצוא בי אונ נאה אזעלבע זאכן או שתנח ראשה
בעשולדיגען זיאל תתיה פרקיה קליפיה סמיה תנקא תבא וועקמו ויין אקספון תבא דיא קליפה פון מוקאיה נואם זיא ווערט גערופן חובה. בעשולדיגען זאן גיט זאל או דו וועקט רעציעלען

מוסר

מספר חרדים דף ס"ח ע"א
דע כי אם ח"ו חתה שונא איש ישראל חסיה מרכי' לטומאה דעשר קליטין מסאכין סנקראים חובה וכוותוחך דן לנפ חובה
דע כי אם חס ושלוס אחת שליט איש ישראל אנצקט
וויקען אויב דו וועקט חס ושלוס פיינגט
האכין אינדן תתיה דנגה' לטומאה דעשר קליטין מסאכין
תנקאיים איכה וועקטו ויין אקספון צו די מוקאיה
פון דיא צעקן קליפות פון מוקאיה נואם זיאל
ווערין גערופן זאכה, פיינדשאפט וכוותוחך דו דף
חובה אונ אז דו וועקט משפטין קענטשין צום
בעשולדיגען זיאל תתיה פרקיה קליפיה סמיה תנקא תבא וועקמו ויין אקספון תבא דיא קליפה פון מוקאיה נואם זיא ווערט גערופן חובה. בעשולדיגען זאן גיט זאל או דו וועקט רעציעלען

הסיה מרכבה לקליפה הטומאה הנקרא חובה ונמשך לה'ר' תהיה
 מרכבה לקליפה טמאה הנקרא לה'ר' , ובהיותך נבכהות דלם אין
 פחד אלהים לנגד עיניך והולך לכריות כבעם ודום פנים וזקק
 הסיה מרכבה לקליפה הטומאה הנקרא חרון אפו עברה וזקק
 וזרה אין פחד דלתיך חלם פטע לרבע כקרב לבי אין פחד אלהים
 לנגד עיני ומתא' תילול רבב נמשך קליפין מסכנין מתוך למתנה
 הקדושה מושכו ועטמא תקרה להכי כתיב בתלמוד דהוה מורא אים
 יסרלא נלמר סיו דמי לבק חובה ומדבר עליו לה'ר' בלי פחד ונכנסם

בתורה הוא שישרם על בשרו וימלא מקום חשישה
 כחול או דרו או שאר צבעונין הרושמיין וזה היה - מנהג הגוים שרושמיין עצמם לע"ג כלומר שהוא עבד
 מכור לה וכורשה לעבודה ומעת שירשום באחד מדברים הרושמים אחר שישרשם באיזה מקום מן הגוף

באיש ויא זאל גיט אפגאלין דיא האר פון קאפ
 וויא אמאנספערזאחן איז געגאלט ויא יערה איש
 ער אשה אונ אמאנספערזאחן זאל זיך גיט
 אנצירען מיט דיא צירונג פון אאשה בלוי שילבש
 בנדי צבענין דהיינו ער וועט נעלן אנקליידין
 קאלערשע קליידער פאר מען גיט זיך זיך אונ
 גאלערנע צירונג גקום שאין יונשים איתן מבלים
 זאין פשיטין אונז חתוי און נשים אויף דעם ארמ
 זואם סאנסליים גייען גיט אין אועלעכע צירונג
 אונ זיין טוהען גיט דיא צירונג אויף זיך דיא
 צירונג איז גאר פאר נוייער . פאר גיט אמאנס-
 פערזאחן אנקליידין אויף זיך דיא צירונג מבל
 בננהן הדינה אלע קליידער אונ צירונג גיהער
 גאר צום מנהג פון דיא מדינה , וועלעכע עס איז
 פאר מאנסליים אונ וועלעכע פאר נוייער איש
 שעה ער אשה אז אמאנספערזאחן האט אויף
 זיך אנגעצירט דיא צירונג פון אאשה ואשה
 שעה ער איש זאקן אונ אז אאשה האט אויף זיך
 אנגעצירט די צירונג פון אמאנספערזאחן קומט
 זיין סלקות בלעס שעות נבנות מתוך שחרות מראשו
 או סקנא אז ער קלויבט נוייעם האר פון דיא
 שווארצע , פון קאפ ארער פון די פארך פשיטת
 שעה אחת יוקה אז ער קלויבט ארויס איין האר
 קומט אים סלקות יבן צבע שער שחר אונ אזוי איז
 אז ער פארקט אנווייבן האר ער זאל ווערין
 שווארץ פשיטת שער נבנה אחת יוקה ווי ער פארקט
 גאר איין נוייבן האר קומט אים שוין סלקות
 סופסום ואנדרוינט אונ עוף קאשה אומבומם אונ
 אאנדרוינטם פארנויקולט זיך גיט וויא אאשה
 זאינו מנהג ראשו באיש אונ ער גאלט גיט אפ דעם
 קאפ וויא אמאנספערזאחן זאם עשה בן אינו יוקה אונ אויב ער האט אזוי גיטאחן קומט אים גיט
 סלקות : (ב) פתחת עקע האסרה בתורה פתחת קעקע וואם שטייט אין דיא תורה האט ששורם על
 גשו וימלא מקום השיפה בחול או דרו או שאר צבעונין הרושמיין ער קריצט אותיות אויף זיין לייב אונ אין
 די נעקריצטע אותיות טאכט ער פיל מיט בחול , אזוי אפארשט וואם הייבט בחול , אדער טיגט ,
 אדער אקערעט פארבין וואם צייבקען זיך היה מנהג הגוים שרושמיין עצמן לעבמוי דאס איז ווערן ביי
 די פעלעכע אמהג און זאלן זיך בעצייבקען צו וועלעכע עבומים זיי גיהערין בליטערן בליטערן שווארץ פאר
 מה ער טיגט צו ווייזן אז ער איז אנגעקט פארקויפט צו די עבומים ויורשם לעבדיתה אונ ער איז
 בעצייבונט צו אור דינגן ופעת שרשום באחד מדברים הרושמים אונ פון רער צייט וואם ער וועט צייבקען
 דיא נעקריצטע אותיות מיט איינע פון די זאכין וואם צייבקען אחר ששורם באיזה מקום מן הגוף
 נאקדעם ווי ער האט אויסקעקריצט אותיות אויף וועלכין ארמ פון זיין קערפער האט ער זיין

בשרו וימלא מקום חשישה
 כחול או דרו או שאר צבעונין הרושמיין וזה היה - מנהג הגוים שרושמיין עצמם לע"ג כלומר שהוא עבד
 מכור לה וכורשה לעבודה ומעת שירשום באחד מדברים הרושמים אחר שישרשם באיזה מקום מן הגוף
 באיש ויא זאל גיט אפגאלין דיא האר פון קאפ
 וויא אמאנספערזאחן איז געגאלט ויא יערה איש
 ער אשה אונ אמאנספערזאחן זאל זיך גיט
 אנצירען מיט דיא צירונג פון אאשה בלוי שילבש
 בנדי צבענין דהיינו ער וועט נעלן אנקליידין
 קאלערשע קליידער פאר מען גיט זיך זיך אונ
 גאלערנע צירונג גקום שאין יונשים איתן מבלים
 זאין פשיטין אונז חתוי און נשים אויף דעם ארמ
 זואם סאנסליים גייען גיט אין אועלעכע צירונג
 אונ זיין טוהען גיט דיא צירונג אויף זיך דיא
 צירונג איז גאר פאר נוייער . פאר גיט אמאנס-
 פערזאחן אנקליידין אויף זיך דיא צירונג מבל
 בננהן הדינה אלע קליידער אונ צירונג גיהער
 גאר צום מנהג פון דיא מדינה , וועלעכע עס איז
 פאר מאנסליים אונ וועלעכע פאר נוייער איש
 שעה ער אשה אז אמאנספערזאחן האט אויף
 זיך אנגעצירט דיא צירונג פון אאשה ואשה
 שעה ער איש זאקן אונ אז אאשה האט אויף זיך
 אנגעצירט די צירונג פון אמאנספערזאחן קומט
 זיין סלקות בלעס שעות נבנות מתוך שחרות מראשו
 או סקנא אז ער קלויבט נוייעם האר פון דיא
 שווארצע , פון קאפ ארער פון די פארך פשיטת
 שעה אחת יוקה אז ער קלויבט ארויס איין האר
 קומט אים סלקות יבן צבע שער שחר אונ אזוי איז
 אז ער פארקט אנווייבן האר ער זאל ווערין
 שווארץ פשיטת שער נבנה אחת יוקה ווי ער פארקט
 גאר איין נוייבן האר קומט אים שוין סלקות
 סופסום ואנדרוינט אונ עוף קאשה אומבומם אונ
 אאנדרוינטם פארנויקולט זיך גיט וויא אאשה
 זאינו מנהג ראשו באיש אונ ער גאלט גיט אפ דעם

קאפ וויא אמאנספערזאחן זאם עשה בן אינו יוקה אונ אויב ער האט אזוי גיטאחן קומט אים גיט
 סלקות : (ב) פתחת עקע האסרה בתורה פתחת קעקע וואם שטייט אין דיא תורה האט ששורם על
 גשו וימלא מקום השיפה בחול או דרו או שאר צבעונין הרושמיין ער קריצט אותיות אויף זיין לייב אונ אין
 די נעקריצטע אותיות טאכט ער פיל מיט בחול , אזוי אפארשט וואם הייבט בחול , אדער טיגט ,
 אדער אקערעט פארבין וואם צייבקען זיך היה מנהג הגוים שרושמיין עצמן לעבמוי דאס איז ווערן ביי
 די פעלעכע אמהג און זאלן זיך בעצייבקען צו וועלעכע עבומים זיי גיהערין בליטערן בליטערן שווארץ פאר
 מה ער טיגט צו ווייזן אז ער איז אנגעקט פארקויפט צו די עבומים ויורשם לעבדיתה אונ ער איז
 בעצייבונט צו אור דינגן ופעת שרשום באחד מדברים הרושמים אונ פון רער צייט וואם ער וועט צייבקען
 דיא נעקריצטע אותיות מיט איינע פון די זאכין וואם צייבקען אחר ששורם באיזה מקום מן הגוף
 נאקדעם ווי ער האט אויסקעקריצט אותיות אויף וועלכין ארמ פון זיין קערפער האט ער זיין

והנודע אשר בו נכנס נגדו יסו פרוטים ורלוו יסו פרוט ועל ספק יעטק וטמא טמא יקרא כדו יסב מחזן למהנה מושבו לכן הוכר מלך וחסוב לם' וירחמך והכל לעסר חסייעין מוחו :

בבשרו וקעקע בו אינו חיוב אלא א"ב סייע כרו (ג) השרט שריטה אחת על חמת לוקה שנאמר ושרט שריטה אחת על ה' מתיים או חמש שריטות על מח' לוקה הכס והוא שהתרו בו על כל אחת ואחת :

גירעמ אויף אים לשון הרע אן מורא פאר גאט און מיט בעס והצדו אשר בו הנגד און דער קרעציער וואס אין אים איז דיא נגע בגדיו יהי פרוטים וייגע קליידער וועלען זיין צוריקען וראשו יהיה פריג און זיין קאפ ואל זיין בעוואקסן מיט האר ועל שפם יעטק און אויף וייגע לעפעזין ואל ער זיין פארנוויקלט ופסא פסא יקרא און ער ואל אויסקרפין אויף זיך אז ער איז קמא בדר יגב סחזן למתה מושבו ער ואל ויזען אלזין וויאקער דיא סתנה אר זיין זיין ויצונג לנו הנהר סאר וטשוב לה' ויהפך דער ואלקטם דיה הימען דו ואלקטם ניט ביידין לשון הרע ואנו ואלקטם דיה הימען פון דיא אלע זאכן וואס פרייער שטייטו און ואלקטם מאהן תשובה צו גאט וועט ער אויף דיר רחמנות האבין והבא לישר חסייעין אותי און דער וואס קומט בייך ווערין העלקטם קען אים פון היקעל :

בין איש בין אשה לוקה . כתב ולא רשם בצבע או שרשם בצבע ולא כתב בשריטה פסור עד שכתוב וקעקע שנאמר וכתובת קעקע כד"א בכותב אבל זה שכתבו שיעשה מעשה אבל אם לא עשה כלום אינו לוקה : (ג) השרט שריטה אחת על חמתו בכרכם אחד כהן ואחר ישראל שרט שריטה אחת על ה' מתיים או חמש שריטות על מח' לוקה הכס והוא שהתרו בו על כל אחת ואחת :

בשמיטת מיט אפארב בין איש בין אשה לוקה סאיי אוקר און סאיי אנקבה קוקטם סלקות כתב ולא רשם בצבע ער האט געקריצט די אותיות אויף זיין לייב און האט וויא ניט בעצייבונגם מיט פארב או שרשם בצבע ולא כתב בשריטה אדער ער האט בעצייבונגם מיט פארב און האט ניט געקריצט די אותיות פסור קוקטם אים קיין סלקות עד שכתוב וקעקע סיידין ער ואל שרייבן ופארבין און קריטצען שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק וכתובת קעקע געשריבען און געקריצט כסה דברים אמורים בכותב ווען ועגען דיא בייך גיזאנט גיווארין . קאר בייא דעם קענקש וואס שרייבט אפי זה שכתבו בבשרו וקעקע בו אקער דער קענקש וואס קען האט אויף זיין לייב געקריצט און געשריבען . דהיינו ראובן האט געקריצט און געשריבען אויף דיא לייב פון שמעון אינו חייב אלא אם כן סייע איז שמעון אנדערש ניט חייב סיידין ער האט מיט גיהאקפין

צום קריטצען און שרייבן כדי שיעשה מעשה ער אקער או שמעון האט גאר נישט גיטאהן אינו לוקה ווערט ער ניט גישלעאטן סלקות : (ג) השרט שריטה אחת על חמתו לוקה אז ער האט איין רים גיטאהן זיין לייב וועגן דעם צער פון אמת וואס ער האט געהאט . שפאנט קען אים סלקות שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק ושרשם נפש לא תהנו בבשרכם איר ואלקטם ניט געבין אויף אייער לייב ארייסינג וועגן זיין לייב וואס איז ביי איה גישטארבן אחר כהן ואחר ישראל סאיי אפנהן און סאיי אישכראל סארין ניט בייסין וייער לייב וועגן אמת שרט שריטה אחת על חמתו מתיים ער האט איין רים גיטאהן דאס לייב וועגן פינף מתיים וואס זענען בייא אים גישטארבן או חמש שריטות על מח' אדער עס איז ביי אים גישטארבן גאר איין קענקש . און וועגן דעם איין קענקש האט ער פינף מאהל געריסען זיין לייב יוקה חמש שפאנט קען אים סלקות פינף מאהל וואס שריטה בו על כל אחת ואחת דאס איז גאר אז ביי יעדער מאהל וואס ער האט גיטאלט בייסין דאס לייב האט קען אים גיזאנט ער ואל דאס ניט קאהן . האט קען אים פינף מאהל אונגזאנט . און ווען ער האט געריסען דאס איין מאהל אויף פינף מתיים האט קען אים אונגזאנט ואלקטם ניט בייסין דאס לייב ניט אויף דעם סת און ניט אויף דעם סת ביו קען האט אויפגירעבונגם אלע ביהן מתיים . און אז ער האט יא געריסען דאס לייב . קוקטם אים פינף מאהל סלקות :

אונקלוס

מקץ ירי ו תורה

כ"ז פסוקי שמות' נגד מילוי ב"ן וד' ה' ח' ותעשה סמנו ציהוף והיה בניקור ששי

כו ושבוע הפרות הרקות והרעות

ובישתא דסליקא

(כו) ושבוע הפרות און די ובען ליידיגע און שלעקשע קיה וואס זענען אויף גיזאנטען נאך ויזא שבע ספר הישר

האבין אים געגעבן און פריעה האט געשליקט צו פומיפרע אפנת צו יוקה ואל ווערין זיין נויב . און יוקה האט זיא דער בלון פון ר' שפאטס און ער ואל געבין זיין סאכטער גענוקען פאר אנויב . און פריעה האט געגעבן צו יוקה הונדערט

העלת אתריהן שבע שנים הנה
 ושבע השבילים הרקות שדפות
 הקדים יהיו שבע שני רעב: כה הוא
 הדבר אשר דברתי אל פרעה
 אשר האלהים עשה הראה את
 פרעה: כה הנה שבע שנים באות
 שבע גדול בכל ארץ מצרים:
 וקמו שבע שני רעב אתריהן
 ונשבה כל השבע בארץ מצרים
 וכלה הרעב את הארץ: לא ולא
 ידע השבע בארץ מפני הרעב

פתריהן שבע שני אינו
 ושבע שביליא לקתא
 דסקיפו קידם יתון
 שבע שני כפנא: כה הוא
 פתנא די מלילית עם
 פרעה די יי עתיד
 דמקעד אחיו דפרעה:
 כה הא שבע שניא אתון
 שובע רבא בכר ארעא
 דמצרים: לויקומון שבע
 שני כפנא פתריהן
 ויתנשי פל שובעא
 בארעא דמצרים וישעי
 כפנא ית עמא דארעא:
 לא ולא יתידע שובעא
 בארעא מן קדם כפנא

רשבים

בער המורים

(כט) טע. ב' כמסורה סבל ואיך יתעלו אחריך טענ נומר (כס) שבע גדול. כולו קסין כי מעמו למטה ושם דבר
 הוא כמו דבר בקר רעב ומחם יאמר דברך בקרד וכו': (ל) ונשכח כל השבע. דוגמה ולא נודע כי באו אל

שפתי חכמים

רש"י

ה ואלה ולמה לא פ"י על ונשכח כל טעמו הוא פתרון חכמה
 כפרות הסודות ולמה חס' כנליטה דהיוו כנליטה כנליטה ר"ל מטוס
 לגמון ולא נודע ולכן ולא יודע תרומיו הם על סודות מ"ס
 ונשכח סוף פירושו לגמון סודות מ"ס פ"י על פתרון כנליטה

(ל) ונשכח כל השבע. הוא פתרון הכניטה: (לא) ולא
 יודע השבע. הוא פתרון ולא טרפ ה' כי
 פ"י על מלח ולא יודע הוא פתרון ולא טרפ מה ט"ב מלח

דעת וקנים מבעלי החיטאות

ושבע דשבלים דחלום. וכן במפור. וכן דהנהגה כפי יוסף
 דפורה ושבוע דשבלים דרי מ"ב. תל ילי חפלה יוסף נחסר

פירוש לתורת אלהים

אין אלמאנע צייט שקיט זיה צו זאגן הראות:
 (כס) הנה שבע שנים באות עם נועם קוקען זיבען
 יאהר שבע נועם זיין גרויס נעם אין נאנצען לאנד
 מצרים: (ל) וקמו שבע שני רעב אתריהן אינו זייא
 נועליון אויף שטיין נאה זייא זיבען יאהר הונגער
 וישבה אונ עם נועם פאר געמיין ווערין דיא נעם
 אין לאנד מצרים. דאס איז דער פתרון פון דעם
 איין שלינגען נאה אונ דער הונגער נועם פאר
 לענדען דאס לאנד מצרים: (לא) ולא יודע אונ
 עם נועם גיט ווערין גיוניקט דיא נעם אין דעם

(מ) יהי שבע שני רעב. יהיו לשון חפלה הוא שמן הדין
 ה' לחיות כ"ב שנים רעב כמצרים כיצר שבע שררה

זייא במייסקען אויף זיבען יאהר ושבע אונ דיא
 זיבען לידיניע זאנגען נואם זענען אויס גיקלאפט
 פון דעם מנרה וויקם כשיום יהי זייא נועליון זיין
 זיבען יאהר הונגער: (כח) הוא הוה דקר דאס איז דיא
 נאה נואם איך האב גירעט צו פרעה אשר נואם
 נאם נויט מוהגן נויקט ער צו פרעה, ורשי
 שקייבט בייא די ווייל נוסע יאהר שטייט הגיד
 ער האם גיזאגט ווייל זייא יאהר ויה באלד אן
 גיחויבט אונ בייא די ויבען יאהר הונגער שטייט
 הראה ער האם געווינען ווייל זייא זענען גיונען

משלי חכמים

ספר הישר
 הונדערט קנעקט זיי זאלין אים געדיגען, אויסקער דיא
 קנעקט וואס יוסף האם זאלין געקויפט, נאכדעם האם
 יוסף געדיגען זעלי קלאבות זיי זאלין פארהעריוון זייער
 וועגן אקעניגליכען פאזיאן, דרייא יאהר האם קען

(כח) אשר האלוים עשה הנהגת את פרעה. יוסף האם
 גיזאגט צו פרעה וואס נאם ויל סאקן אין דיין
 מדינה האם ער דיר געווען, די וואקס גיט מיינען אז דאס
 איז מאלוס, דאס איז גאר אויף וואס מנבואה, קען דאך נאר
 פארשטיין וואס האם גיזאגט, וואס פרעה האם גיזאגט צו
 יוסף זיי רמשל אנביד וואס האם געזאגט גרויסקע זישקסין.

אונ פיל סענסשין פלעגן קוקען צו אים יעדער פאן, אונ ער
 אליון

ההוא אחר ייבן פי יכבד הוא מאד :
לב ועל השנות החלום אל פרעה
פעמים פיי נכון הדבר מעם
האלהים וממהר האלהים לעשותו :

תרא וכל השנים . שס סס :

בעל המורים

קרבנה : (לב) ועל השנות החלום וגו' . אבל חלומות של יוסף אע"פ שנשנו באלומות ובכוכבים אלו היה בלילה אחד כאלה היו נמחרים :

רשי

וקל' : ו ולא כמו אמת לכוון הדבר שפירושו מקוון : בלו אל קרנה : (לב) נכון . ו מוזמן :

דעת זקנים מבעלי התוספות

עד שבעה בא יעקב ונחסרו עד ב' הרי מ' נחסרו ונפרעו להם בימי יוסיה דכתיב והיה מצרים לשמה מ' שנה :

פירוש לתורה אלהים

לאנד פון וועגין דעם הונגער וואס דער נאך
וועט זיין פי ווארום ער וועט זיין זייער שטער
דאס איז דער פתרון פון ולא נורע : (לב) ועל השנות

ספר הישר

במאקערט די הויז און קען האט די הויז געקענט מיט גאלד פון איינזייג און די הויז איז גינען איינע פון די שעקסטע קעניגליכע פארלאזן, און ער האט געמאכט פאר זיך א שטיקע שטח פון גאלד און זילבער און געקענט מיט גרינגטן און אין די שטח איז גינען אויסקעמאלט די גאנצע לאנד מצרים און דער טיף לויט זיין ער פארשטייט די גאנצע לאנד מצרים, און יוסף איז גינען אויף זיין מלוכה גאנצליכער, און הקב"ה האט אים גיגעבן אלע טאג מער חכמה, און אלע מצרים האבן שפארק געליבט יוסף, דאס איז אלץ גינען פון הקב"ה, יוסף האט פארזאמלט זעלנער וואס זאלן קענען גיין אין אמריקה, פערציג טויזענד מיט זעקס הונדערט, און האט זיי גיגעבן אלע ערליי גינער (פלייס וואס קען דארף צו אמריקה), און ריא קענטשין איינזאמלנער פון מצרים זענען דאמאלס גינען זייער טיף, נישט לאנג פון די צייט וואס יוסף איז גינארין אמריקה זענען דיא קענטשין פון פרשיש געקומען צו אמריקה אויף ריא וישמעאלים ריא וישמעאלים זענען דאמאלס גינען ווייניג קענטשין, האבן די וישמעאלים געשיקט אפריש צו פרעה ער זאל זיי העלפן אין די מלחמה, האט פרעה געשיקט יוסף און מיט אלע מילישין צו די וישמעאלים זיי העלפן אין די מלחמה, און יוסף האט איינגענומען די מלחמה, און זענען צוריק געקומען אין מצרים, פון יוסף'ס קענטשין האט איינער גיט גינארין, אויף דעם אנדערן יאָר פון יוסף'ס מלוכה און יוסף און אלע מצרים האבן איינגעוויזן פיל מבוואהן אלע זייערע וועל און אויף יוסף האט פארזאמלט זייער פיל מבוואהן, און ניו די נישט יאָר האבן זיך גינגענדיג האט

אלין פלעגט זיין אין בית המדרש און לערנען ביו חאלדין טאן, צו זיא אלע פסלות זיינע אין ער גינען קיין און האט קיים אפאלע פלעס גיגעבן אצרכם טאן, אפאלע איז דער נביר גינען אין בית המדרש, און צו אים אהיים איז אפגעשט געקומען און האט גיטרענט אויף דעם נביר, האט דאס ווייב גינאנס ער איז נאך אין בית המדרש איז דער קענטש זענען געגאנגען, דער נביר איז געטרעט אהיים האט דאס ווייב אים דערציילט איינער אז דא איז גינען און האט גיטרענט אויף ריר, האב איך אים גינאנס דו גינס אין בית המדרש איך ער אהעק געגאנגען, האט דער נביר גינאנס זיין ווייב די האט געארבעט דעם קענטש אויפגאלטן און טיך רופן פון בית המדרש, נאכדעם האט געראפן נאך אפאלע איינער איז געקומען צום נביר אצרכם און האט גיטרענט אויף אים, האט דאס ווייב גינאנס צו דעם קענטש ער זאל אביסל וויאזוי און זיא האט אים גערופן פון בית המדרש, דער נביר פטרענט דעם קענטש וואס ער וויל פון אים, דער נביר פטרענט דעם קענטש נראשין און האט אים ארויס געשיקט פון טשטוב, נאכדעם האט דער נביר גינאנס צו זיין ווייב זענען ריא פאר גראשין דעם אצרכם טאן אפאלע טיך געראפן רופין פון בית המדרש, האט דאס ווייב גינאנס די האט טיר גינאנס אן פון וועט קומען פרעגן אויף ער זאל פון דין רופין פון בית המדרש, דער קענטש איז געקומען און האט גיטרענט אויף ריר, האב איך דין גערופן, האט דער נביר גינאנס צו זיין ווייב אויף זאלקס ווייסער טאן, אז איינער וועט קומען פרעגן אויף טיר זאלקס אים פרעגן וואס ער דארף טיך, אויב דאס איז וועגן זאלקס וואס טיך רופין פון בית המדרש, און אויב עס איז וועגן אנדערע זאלקס זאגן איך בין נישט אין דער אים, דאס זעלביגע איז גינען ביי פרעה מיט יוסף, די גמרא זאגט אלע חלומות ווערן מקיים אזוי וואו און פון בעשירין נוא, אויב קען גיט נישט צו נישט בלייבן נוא גוט, אויב קען זאגט וויא עס זעלעכטן בלייבן וויא זעלעכט, און דער חלום וואס איז נאך גיט בעשירין גינארין איז ער גיט גוט, גיט זעלעכט, און דער חלום וואס איז נאך גיט גוט, זאלקס זאגן דאס בעשירונג, און אויב דו ווייסט דעם חלום צו נישט, האט יוסף געזעט צו פרעה איך וועל דיר זאגן צוויי זאכן, ערשטנס ווייב דער חלום איז נישט, צווייטנס דאס איז נאך קיין חלום, וואס זאגט וויל טאן אין כיון פרינה האט ער דיר גינאנס אנבואה :

לג וּבָעַן יַחַד פְּרַעָה בְּבֵר
 סִבְלָתָן חֲסִים וּמְנִיָּה
 עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם :
 לִי יַעֲבִיד פְּרַעָה וּמִנִּי
 מִהִמְנִי עַל אֶרֶץ וַיִּזְרֹן
 יַת אֶרֶץ מִצְרַיִם
 בְּשִׁבְעַ שְׁנֵי שָׁבָעָא :
 לִי וּבְנִשְׁוֹן יַת כָּל עִיבֹר
 שְׁנָא סָבָא דְאִתִּין
 הָאֵלִין וַיִּצְבְּרוּן עֲבֹרָא
 תַּחַת יַד מִהִמְנֵי פְרַעָה
 עֲבֹרָא בְּקִרְוֵא וַיִּמְרוּן :
 לו וַיְהִי עֲבֹרָא בְּיַד
 לַעֲמָא דְאֶרֶץ לְשִׁבְעַ
 שְׁנֵי כְּפָא דִי יַחַד

לג ובען יחד פרעה בבר
 סבלתן חסים ומנייה
 על ארץ מצרים :
 לי יעבד פרעה ומני
 מהמני על ארץ ויזרון
 ית ארץ מצרים
 בשבע שני שבועא :
 לי ובישון ית כל עיבור
 שנה סבא דאיתין
 האלין ויצברון עבורא
 תחת יד מהמני פרעה
 עבורא בקרוא וימרון :
 לו ויהי עבורא ביד
 לעמא דארץ לשבע
 שני כפא די יחד

בעל הטורים

(לד) ויפקד ' כ' בתת' הכל ויזך ויפקד המלך פקידים אחרים
 ספק פקידים לקץ לו כספי פ"ב תרוסם כמו שרשו ח"ל ויסם
 המלך אחרים מס שונם רש ויסתי דכתיב אל תתן לגוים חילך
 אלל יוסף הסקר פקידים לקץ לו על כן בספר ויפקד כל
 בספק : (לג) ויבא ' כ' בתת' דין ויזך ויבא אח כל נערה
 ז"ל דין ויזונו ויזכ כחמות :

רש"י

(לד) ויפקד פקידים וגו' וחמש . שהממונים יבנו חומש
 כל התבואות לצורך המלך אשר כספיו בשאר שנים
 לעשר בדכתיב בשמואל את שדותיוכס ועשר עזת וכל פי
 שנים וכמו כן הנזיר יוסף כמקום על אדמת מצרים לפרעה
 לחומש : (לח) ויצברו בר תחת יד . מבתת של פרעה
 וכל זה היה בעל כרחם על מצרים ולכך כ' ויפקד
 פקידים ויצברו שכן מצינו באחשוורוש ויפקד המלך פקידים בכל
 מדינות מלכותו ויקצו כל נערה וגו'
 שפתי חכמים

ז לא שיקח החומש לפי שלא נזכר כעשיתו רק פקדון והוא מיוזמו :
 ח פחה קטן הוא סבול וקמן קטן הוא יערי : ש ר"ל מה שרולין
 לטניו כאלוהי הוא כשאר פקדון הבנו ור"ל לא שיהנו לטניו אחר אלא
 יטיס גזו כשאר פקדון כמו ספק וזכב : י ר"ל לא לחימה אלא
 הצבור כשאר פקדון הגזו ש לקוים י הארץ :

עצת יוסף

(לג) ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וגו' . המפרשים הקשו
 מי הכיר ליוסף ליתן עצה לפרעה מה יעשה . הלא לא
 יוסף קראוהו רק לפתור המלום . אחרי כבודו ה' לו ללך
 שחלם לפרעה הלום ויקראוהו לפתורו . כי כל גביריאל אלו
 ונס אחרו לו כנבואה . ונס אחרו לו כנבואה שפרעה יכחד איש חכם
 ויבית הכובש כנבואתו חייב מיתה . ע"כ ה' יוסף מוכרח לנבד לפני
 פרעה כל מה שהלכו לו מן השמים כנבואה :

פירוש לתורת אלהים

עסין ונארג פון דיא גושע יאהרען הפאות האמה די
 וואס וועלן קוסען ויצבדו בר פתח די פרעה אונ
 ויאי ארלן איין ואסלען קארען אין דיא אוצרות
 פון פרעה אויף גגרים דאס עסין ונארג זאל ליגען
 אין דיא שפעם ויצבדו אונ ויאי ואלען טערין
 געהישען : (טו) ויזך אונ דאס עסין ונארג זאל זיין
 צו אסלעקטיגעש צו דעם לאנגר קשע צו דיא
 זיגען יאהר הונגער וואס וועלן זיין אין לאנגר

ספר הישר

אנגעהויבן ווערן אהונגען . אונ דיא הפאות וואס דיא
 מצרים האבן פארזאמלט זענען פארזאמלט געווארן נאר
 אסלעקטיגע אסלעקטיגע געווארן זיין ווען . דאס רער כלל צו
 נאכען געווען דיא נאכעסע דאקטאריס פו זיין פרינה אונ ויאי
 האבין

(לד) וחמש . כתרגומו ויזרו ז וכן וחמושים :
 (לג) את . כל . אבל . שם דבר הוא לפיכך עמו
 כח"ל ונקוד פתחה קמן ח וכולל שהוא פועל כגון
 כי כל אוכל חלב עמו למקם כ"י ונקוד קמן קטן :
 תחת יד פרעה . בראשו אכאלותיו : (לו) והיה
 דעת וקנים כבעלי התוספות

(לז) חמש את ארץ מצרים . לשון חומש לתת החמישית
 שפירש ובטם התחיל במפרש בפרשת וינש :

לדרכו . ואפשר לומר להבין יוסף שדורו כיתה האסורים ידע
 ללשון ולמדו שבעים לשון ואמר לו פתרון הלום פרעה . וידע כל זה כנבואה . ונס אחרו לו כנבואה שפרעה יכחד איש חכם
 ויבית הכובש כנבואתו חייב מיתה . ע"כ ה' יוסף מוכרח לנבד לפני
 פרעה כל מה שהלכו לו מן השמים כנבואה :

מוהען אים : (טו) ועתה ירא פרעה אונ אצונד זאל
 פרעה אים קלויגען אפאר שפעטדיגען אונ
 אקליגען כאן ישיחתי אונ ער זאל אים מוהען
 איבער דעם לאנגר מצרים : (טז) ועשה פרעה
 זאל מוהען ונפסד אונ ער זאל באפעלען ערצטע
 איבער דעם לאנגר חמס אונ ער זאל וואספגען
 דאס לאנגר מצרים אין דיא זיגען וואסע יאהר :
 (טז) ויבצו אונ ויאי ואלען איין ואקלען נאר דאס
 משלי חכמים

(לג) ונקוד ירא פרעה וגו' . וואס יוסף האט געזאגט צו פרעה
 ער זאל נעמן איה צו זענען איה זיין פרינה
 אקליגען מנשט . דאס קלענע פיר פארשפייט מיט אמושל גיי
 אסלעקטיגע אסלעקטיגע געווארן זיין ווען . דאס רער כלל צו
 נאכען געווען דיא נאכעסע דאקטאריס פו זיין פרינה אונ ויאי
 האבין

אונקלוס

בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְלֹא
 יִשְׁתַּיְצִי עִמָּא דְאַרְעָא
 בְּכַפְנָא: לִי וְשֹׁפֵר פְּתִיחָא
 בְּעֵינֵי פְרַעָה וּבְעֵינֵי כָל
 עַבְדֵיהּ: לִי וְאִמְר פְּרַעָה
 לְעַבְדֵיהּ הַנְשַׁלְכֵנָה כְּדִין
 גְּבַר דִּי רוּחַ נְבוּאָה מִן
 קֳדָם יְיָ בֵּיהּ: לִי וְאִמְר
 פְּרַעָה דִּיִּסְפָּה כְּמַר דְּהִדְעָה
 יְיָ יִתְּדָה יָת כָּל דִּין יָת
 סִיכְלָתָן וְחַפְסֵיהּ כְּפִתְדָה:
 אֶת תְּהִי מִמְנָא עַל

אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא
 תִּפְרַת הָאֶרֶץ בְּרַעַב: לִי וְיִיטָב
 הַדָּבָר בְּעֵינֵי פְרַעָה וּבְעֵינֵי כָל
 עַבְדָיו: לִי וְאִמְר פְּרַעָה אֶל־עַבְדָיו
 הַנְּמַצָּא כֹּהֵא אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים
 בּוֹ: שְׁלִישֵׁי לַיִל וְאִמְר פְּרַעָה אֶל־יוֹסֵף
 אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָךְ אֶת־כָּל־
 זֹאת אִין־נְכוּן וְהָכֵם כְּמוֹד: אֶתְּהָ

רשבים

עיר ועיר יוכלו למכרו כשני הרעב (לח) אשר רוח אלהים
 בו . בפתרון חלומות . וכל שכן בהכמת דין ארץ .
 (לש) נכון . מבין עתירות ורואה הנולד . הכם קיבץ הכמת

אל יד הגי וגו' . ויקבצו היא הנבייה מבעלי השרות .
 ויצבור היא האסיפה אל ידי שומרי האוצרות וכן
 ביוסף המצא ויקבצו ויצבור אוכל בערים . כי כל

שפתי חכמים

(לח) הנמצא כזה . השפח כ כדון אם נלך ונקבט
 ל הנמצא כמוהו . הנמצא לשון תמיהה וכן כל ה"ל המשמשה
 כראש תיבה וקודד כהתקף פתח: (לס) אין נכון וחכם
 כמוך . לנפש חיש נכון וחכם פאלמתי מ לא נמצא כמוך:
 ואמר פרעה לעבדיו אם נלך ונקבטו כלום נוכל למצוא כמוהו
 לפרע הנמצא כזה ר"ל עתה אם נמצא כזה ולא שיהיה פ"י משלם
 ויחזיקו חכמי יוסף ויעבדו לך ר"ל לפרע עתה וזה מכוון כהניגוס ויחר מתקרב דבחרגוס אם לא נומר . אם נמצא כזה ר"ל
 אם תשחכ כדון אכל כמתקל חין חילוק בין לשון עבר בין לשון עתיד ששוא מלת הנמצא וכו' והחרגוס מדקדק ג"כ מן הקרא
 שזה חינו ל' עבר מדכתיב הנמצא כזה וגו' חילול הנמצא חיש אשר רוח אלהים בו כזה אלא מ"ה אמר כזה בחתלה כדי שיהא
 מושב איש אשר רוח אלהים על כזה כלומר שאין אדם כזה ברוח אלהים וכו' וכל זה כדי לטורח לנו שקאי על כל ונקבטו פתח .
 ודוק מהר"ל: מ דאי לפרע בשכחו של יוסף נא למת משכחו ועוד למת לא היס משכח אורחו ככר כשקפר לו חלמו ח"ו

לכרית: כ לא כמו הנסים דכבר נגדלו הם או נשמעו כמוהו
 שפירוש שאין דכבר נגדלו הם ככל השלם כולו . דל"כ ה"ל
 לתרגם השלחה כדון ומתרגם השגת משמע אם נלך כו' .
 ואיזה הטו"ן טו"ן שית"ן משלם עתיד ולא טו"ן נוספל מל' עבר
 וסוכמת החיגוס דלי סוס פירושו הנמצא ככל השלם כדבר הזה
 קשה למי"ת אמר פרעה זה בשלמה אי פירושו אי נלך וכו' חתי
 שפיר דיוסף אמר לפרעה עתה . ירא פרעה חיש נכון וחכם וגו'
 נלך חנו לריכין לפקוד את יוסף על זה: ל וחסכי חסכי התרגום
 שהרי היה אחרים יתקן ויעבד לך ר"ל לפרע עתה וזה מכוון כהניגוס ויחר מתקרב דבחרגוס אם לא נומר . אם נמצא כזה ר"ל
 אם תשחכ כדון אכל כמתקל חין חילוק בין לשון עבר בין לשון עתיד ששוא מלת הנמצא וכו' והחרגוס מדקדק ג"כ מן הקרא
 שזה חינו ל' עבר מדכתיב הנמצא כזה וגו' חילול הנמצא חיש אשר רוח אלהים בו כזה אלא מ"ה אמר כזה בחתלה כדי שיהא
 מושב איש אשר רוח אלהים על כזה כלומר שאין אדם כזה ברוח אלהים וכו' וכל זה כדי לטורח לנו שקאי על כל ונקבטו פתח .
 ודוק מהר"ל: מ דאי לפרע בשכחו של יוסף נא למת משכחו ועוד למת לא היס משכח אורחו ככר כשקפר לו חלמו ח"ו

הגדלת יוסף

אכל מדוע לא הודיע אלהים הפתרון הזה ע"י איש אחר . מדוע
 דוקא כך כחר אלהים להודיעך כל אלה . רחיש לדבר כי אין

(לס) ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע וגו' . פרעה אמר
 ליוסף לו יחא לדברך אסף פתרוניך הוא מלח מלח האלהים .

לקובנים על התורה

מִצְרַיִם וְיָא אֹנֵן דְאִם לְאָנְדֵר זְאֵל נִימ פֶּאֶר שְׁנִיטְעֵן
 וְעֵרִין אִין הוֹנְגְעֵר: (יט) וְיִיטָב אִין דִּיא זְאָךְ וְהִאֵל
 גִּישְׁפִּעְלֵעֵן אִין דִּיא אוֹינֵעֵן פִּין פְּרַעָה וּבְעֵינֵי אוֹנֵן אִין
 דִּיא אוֹינֵעֵן פִּין זְיִנְעֵ קִנְעֵקְט: (יח) וְיִאמְר הָאִם
 פְּרַעָה גִינְאָקְט צוֹ זְיִנְעֵ קִנְעֵקְט הַנְּפִיט וְעֵלְוֵן סִיר
 דְעֵן גְּעִפְנֵקְט אוֹינֵעֵן זְיִנְעֵ דְעֵן גְּעִפְנֵקְט אִין אוֹ סִיר
 וְעֵלְוֵן וְיִזְעֵן וְעֵלְוֵן סִיר דְעֵן גְּעִפְנֵקְט זְאָךְ אוֹינֵעֵן
 אֶסְעִנְקֵשׁ וְיִיא עֵר אִין אִישׁ אוֹינֵעֵן אֶסְעִנְקֵשׁ וְיִיא
 גִּנְאָקְט נְבוּאָה אִין אִין אִים: (יג) וְיִאמְר פְּרַעָה אוֹנֵן
 פְּרַעָה הָאִם גִּינְאָקְט צוֹ יוֹסֵף אַחֲרֵי גִינְעֵ גִינְעֵ הָאִם
 דִּיהֵ גְעִפְנֵקְט וְיִיסֵעֵן דְאִם אֶלְרִיגֵן אִין נְכוּן וְהָכֵם
 דִּיהֵ גְעִפְנֵקְט אוֹינֵעֵן אֶלְרִיגֵר אוֹינֵעֵן דִּיהֵ גְעִפְנֵקְט: (ס) אֶתְּהָ תְּהִיהַ

הַדְּבָרָה יוֹסֵף
 אכל מדוע לא הודיע אלהים הפתרון הזה ע"י איש אחר . מדוע
 דוקא כך כחר אלהים להודיעך כל אלה . רחיש לדבר כי אין
 פירוש לתורת אלהים
 מִצְרַיִם וְיָא אֹנֵן דְאִם לְאָנְדֵר זְאֵל נִימ פֶּאֶר שְׁנִיטְעֵן
 וְעֵרִין אִין הוֹנְגְעֵר: (יט) וְיִיטָב אִין דִּיא זְאָךְ וְהִאֵל
 גִּישְׁפִּעְלֵעֵן אִין דִּיא אוֹינֵעֵן פִּין פְּרַעָה וּבְעֵינֵי אוֹנֵן אִין
 דִּיא אוֹינֵעֵן פִּין זְיִנְעֵ קִנְעֵקְט: (יח) וְיִאמְר הָאִם
 פְּרַעָה גִינְאָקְט צוֹ זְיִנְעֵ קִנְעֵקְט הַנְּפִיט וְעֵלְוֵן סִיר
 דְעֵן גְּעִפְנֵקְט אוֹינֵעֵן זְיִנְעֵ דְעֵן גְּעִפְנֵקְט אִין אוֹ סִיר
 וְעֵלְוֵן וְיִזְעֵן וְעֵלְוֵן סִיר דְעֵן גְּעִפְנֵקְט זְאָךְ אוֹינֵעֵן
 אֶסְעִנְקֵשׁ וְיִיא עֵר אִין אִישׁ אוֹינֵעֵן אֶסְעִנְקֵשׁ וְיִיא
 גִּנְאָקְט נְבוּאָה אִין אִין אִים: (יג) וְיִאמְר פְּרַעָה אוֹנֵן
 פְּרַעָה הָאִם גִּינְאָקְט צוֹ יוֹסֵף אַחֲרֵי גִינְעֵ גִינְעֵ הָאִם
 דִּיהֵ גְעִפְנֵקְט וְיִיסֵעֵן דְאִם אֶלְרִיגֵן אִין נְכוּן וְהָכֵם
 דִּיהֵ גְעִפְנֵקְט אוֹינֵעֵן אֶלְרִיגֵר אוֹינֵעֵן דִּיהֵ גְעִפְנֵקְט: (ס) אֶתְּהָ תְּהִיהַ

ספר הישר

דִּי תְּבוּאָה וְיִיא יוֹסֵף הָאִם פְּתִיחָא וְעֵנֵן גִּינְעֵן פְּרִישׁ
 אוֹנֵן גִּינְעֵן . אוֹנֵן יוֹסֵף הָאִם גִּינְעֵן אוֹ מִלְּע קִנְעֵקְטִישׁ מִינֵן
 קִיטִין תְּבוּאָה נְאָר בְּיִ אִים . הָאִם עֵר גְּעִתִיטִין אוֹיִקְרִיטִין
 דִּיא קִנְעֵקְטִישׁ וְיִיא בְּרִיטִין תְּבוּאָה וְעֵלְוֵן מִלְּע קִיטֵעֵן קִיטֵעֵן פְּרִישׁ וְיִיא מִלְּע קִיטֵעֵן וְיִיא גִּינְעֵן וְיִיא

מְשַׁלְּחִים
 האבין גיש געפונען אפשויה צו זיין בקאנטייט . וייל דער פֿרֿד
 האם גינען א דיא דאקטאריס האבין גיין גשואה פאר זיין
 האבין גינען א דיא דאקטאריס האבין גיין גשואה פאר זיין
 האבין גינען א דיא דאקטאריס האבין גיין גשואה פאר זיין

תהיה על־ביתִי ועל־פִּיךָ יִשְׁקֶךָ כָּל־
 עַמִּי רַק הַכֶּסֶם אֲנִי אֶמְנָה׃
 וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל־יוֹסֵף רֵאֵה נָתַתִּי
 אֶתְךָ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם׃ מִבַּיִת
 פָּרְעָה אֶת־טַבְעֶתוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן

ביתי ועל פימך יתן
 כל עמי קחוד פורים
 סלכותא תדון אתי יקיד
 מנה: מא ואמר פרעה
 ליוסף הווי דמניתי יתן
 על כל ארעא דמצרים:
 מב ואעדי פרעה ית
 ענקתיה מעל ידה ויתב

בעל המורים

(מ) יק: ל' נחם' על פד' יק' וחיך שפתי' יק' מסיב דכתיב
 נכחיס כטביל ספסיב דכרס נכחיס וכס על פיך יק' כל עמי:
 נשקיי רומי קשת: (מא) נתיי אורח. גותן אני אורח. בשעה נתינת טבעת על ידי יוסף אמר לו כך:

רש"י

(מ) ישק. יתן ויחפרם. כל זרכי עמי ז יהיו נכחיס
 על ידך כמו (לשיל טו) וכן משק ביתי. וכמו (תהלים
 ב') נשקו בר גרנטי' בלעו (פטרורגנטן. פטרזעקן):
 רק הכסא. שהיו קורין לי מלך: בסא. לאון אל
 הולוכה כמו (מלכים א') ויגדל את כסאו מכתא חדוסי
 הולך: (מח) נתיי אורח. מנחוי יתך מ' ואשפי' לי
 טופל לי נתינה עליו כמו (מלכ' ב') נתיי אורחס נכחיס וטפליס:

הגדלת יוסף

רודף. כי המלך כהא חריוו דוהס ורודף אותו. כגלגל הסבל
 כשעה שסעלס סולכת מה שסוף דרגס ו' למקלס סוף כרגס
 סלחתי למקס. וס'תי סוף רק אלס סעבלס סולכת סמולס או
 סחתי'ט. כן סוף כגלגל סמולס. סוף סח רסו' וסח'ו. ס'ס
 יעלס וס'ס ירד. וכן סוף כעני' סחמס. ס' ס' אלס 'ס'ס'ס
 ס'ן ל' סחמס כמחס. כמו ס'ני'ט אלל סלמס. ס'נלמ' וס'
 ס'ן סחמס ללמס. ומס סחי' סד וס'טס ל' מכל סכרי' סחי'ט.
 וכל סלרן סחקיס סח סחי' סלמס. וסמס סחי'ס סוף סחמס
 וס'י. וס' אלס סגולד כמול סחמס. וכל סול יס ל' רודף כני'.
 ס'כ ל' יסכ'לו דכרי'. וס' סלמ' סרעס ליוספ. סלמ' סחי'ט
 סמח' סרעס לסלמס סח יוספ כרגס סמולס. וסמ' יס ל' סלכד
 נמכר יוספ וסחי' סלכרי'ס יס ל' סלרן. וסחי' רי'ס סח'ר
 סחמקיס. ליוספ וסלמ'ו סוס יסלך סחי'ט. ומח' סחי'ט סוס
 נס' כנכסי'ט לסחמס'ו. ויכול לסחי'ט מרי'ס דגוסס כמרי'ט:

פירוש הוורת אלהים

וועם סוף רופלן סלך: (מא) ויאמר אנן פרעה
 האם גינאנמ צו יוסף ראה זעה איך האב
 ריך גינעצט אויף דעם גאנצען לאנד מצרים:
 (מב) וימר אנן פרעה האם אפ גיקאמן זיין סיינעריי
 פון זיין האנמ וימן אנן ער האמ דאס גינעצין אויף
 דער האנמ פון יוסף. ורשי' שרייבט אז דער סלך

משלי חכמים

זיין. האם דער סלך גילאום אויסרופן אין אלע שפעס ועלכער
 סענקש'ט זס וייס צו זיילן אוי' ספראגקייטס ואל ס'סען צום סלך.
 איז גינעקען זיין ארעם פון אונ האם ג'נאנמ ער זייס ארטי'ט
 אז דיא קראגקייט פון דעם סלך'ס זיין. פון האם אים אריין
 גילאן אז דעם קראגקייט אונ ער האם גום ספראקייט זיין
 קראגקייט אונ ער האם געוואקס ס'ים דערלעך כרייטער אונ
 גילאן ער קען אים זיילן. וואס דאס דארף גאר גאנטיק
 ספראקייט גאנטיקס. ער האם אונ'ס בייא זיך ספראקייט. אז ער
 סיינן געקוקט אין סכרי'ס. אונ אלע סאג האם פון סכרי'ס. גי' אלע סענקש'ט
 פון סענקש'ט לענדער הייבן געוואקס די געה' וסארה' האט עקב ג'נאנמ צו זינען סיינער זיי ארץ אויף גיין אין
 סכרי'ס

אונקלוס

יתה על ידא דיוסף
ואלפיש יתיה לבושין
דבוין ושוי מניקא
דדחא על צנאריה:
מן וארביב יתיה ברתיקא
תנייתא די ליה ואכריו
קדמויה דין אבא

אתה על-ידי יוסף וילבש אתו בגדי-
ניש וישם רבד הזהב על-צוארו:
מן וירכב אתו במרכבת המושנה
אשר-לו ויקראו לפניו אברהם ונתון

ת"א ויקראו לפניו . כמ"ה ד :

רשבים

(מב) בגרי שש . של מצרים השוכים ברכיב שש ורקמה במצרים : רביר . לשון רבך הפרוש ופשוט על הארם . כמו
מבררים וברתי עושי : (מג) במרכבת המושנה . סוס או פרידה המיוחרת לרכיב עליה האיש מושנה למלך אשר לו :
אברך . הוא אב למלך . כראמו . כלומר אב בר רמא . כלומר אב למלך . וזהו וישמיני לאב לפרעה בי פרעה לשון

רש"י

המלך היא אות למי שנתנה לו להיות שני לו לגדולה :
בגדי שש . דבר השיבות הוא ע במלרים : רביר . ענק
ועל שהוא לרוף כעבדות קרוי רביד . וכן (משלי ו) רבדתי
ערטי לקפתי ערטי מרלפות . כלשון משנה מוקף רובדני
על אכן על הרכוב שבעוהו פ והוא רלסה : (מג) במרכבת
המושנה . הטעה למרכבו המלכות אלל של : אברך .
כתרגומו דין אבא למלכה צ רך כלשון ארמי מלך כדחוסין
לא ריכא ולא בר ריכא . וכדברי אגדה (מפרי פסחה
דברים) דרש ר' יהודה אברך זה יוסף שהוא אב כהמכה
עליו את הכתובים ק אין אברך אלל לשון כרכים שהכל

שפתי חכמים

כבר היה כאלו מלרים : ע למלרים היו עובדי לילום וילום
הוא פסון ולכן קראו פסון שהוא מנדל שבו כדמיר"י
כפ' בראשית הילכן כנדי פסון חשוני לכן וק"ל (דכ"ט) והנה
כל אלי חכם מלרן ישראל ואמר לו שאין פירושו פסון כי כנדי
שם הוא דבר חשוב נכסה מלכעוים הרבה ממנו והוא מלכות
שנכסין על כל הכנדים ואינו השם הנזכר במלכות המשכן .
והמשמעות דברי רש"י כדכתיב שפי דבר השיבות הוא במלרים
הוא הילוי היל שזה פסון לא היל לפסח רק כנדי שם השיבות
הוא במלרים וכן כפי תרגומו פי' שם פסון וכלן פי' שהוא
פסון רק שהוא דבר חשוב : פ היל דך נאמר שם על הרכוב .
והוא רלסה : צ זה חכר למלך : ק פי' לידוך יריך אהה לחלק
ודך כעוים אמר לו בן דרומסקית עד מתי אתה מעוות

דעת וקנים מבועלי החוספות

(מג) וירבש אוהו בגרי שש . פירש"י דבר השבות הוא
במצרים . ויש פסוקים על זה שם ספח שתי רש"י בפ'
בראשית על גמר פישן הוא נילום ונקרא פישון על שם שגבר
פישון בכלל דפשושן ה' מצוי במצרים ונ"ל דוראי מברל פישון

הגדלת יוסף

וכפרט כי פירושו כחוב כנמוסי מלרים שאין עכר מלך . וירע
סדכר לפרטה ליוסף . ויוסף בעלמו לא יתרה לכל הכבוד הזה
פן יבולע לו . ע"כ אמר לו פרעה . אלו רלוחי כודלי או שפתיי
מסופק עריך שחמתיך . הוא מלך כמול . לא הייתי מגדלך
ומנאכל ל"כ שפתיי ירע שמה קנאים יסגפו פן . אלל כעת
שלי וואה סודויה אוהך אח כל זלח אין נכון וחכם כמון . שכל
לסם מתקנאים . אלל עריך לא יהי' . שום מתקנא . ע"כ אחת תהי' על
מדינתו וכל מלרים יעלנו עול מלכותך עליהם ותמלך עליהם כלאח נספח כל ימי חיין :

פירוש לתורת אלהים

גים איינעם יוין פינגעריל אויך דאס אייזיכין אז
ער איז אשני לקלך ויגיש אונ ער האט אים אן
גיגלייד קליינער פון ליינען דאס איז גינען
אנרוים חשיבות אין מצרים וישם אונ האט גיטאהן
אניגלענעם האלדן באנדן אויף יוין האקדן :
(מג) וירכב אוהו אונ ער האט אים גיטאכט רייטען
אין דעם אנדערין רייט וואגען וואס איז צו אים
ויקרא אונ זיי האבין פאר אים אויפקערויפן אבד
דאס איז טייטש ער איז איין עלצקטער בייא רעם
קלך . ואונ דער סדרש אגדה זאגט (אברך) איז
צוויי נעץקטער (אב) עלצקטער (רף) יונג פלוקר
ער איז איין עלצקטער אין רער חקקה אונ ער איז יונג אין די יארין . נאך פירוש איז אברך איז
מייטש קניגן פלוקר אלע מוזין פאר אים קניגען ונחון אוהו אונ ער האט אים גינעצט אויף רענ

לקומים על התורה

(מב) וירכב אוהו אונ גגרי שש וגר' . אין פדר עבודת יום
כבוד פון כוה"ק איז געלערענעט צום איז
גים גינען אנגעקערט פקנה אין רער וועלט ווי רער פלון
גדלי' איז גינען יום כבוד ווען ער איז אריין געגאנגען אין
קלדי' קרשים . וואס אויף דעם ארט האט גים גישארט
אריין גיין גים אפליגה אונ גים איין אנדער שר פון היקעל .
אונ ווייל די קלאמסין האבן גים האבן קנאה אויף דעם
בלת גרול . וואס ער גיים אריין אין אויף אים וואס זייא
פארין גים אריין גיין . רייקער האט גאט גיאמט אין דיא
תורה דער פלון גרול זאל זיך געקלירטן מיט ליינענע
קליינער וועט אויף אים מיין שלעקסט קענען גינעלענען .
וואוים ער איז אן אנדריקער סוד גיי די ליינענע קליינער .
רער פון וואס ווערט געקלייט מיט ליינענע פיריכים .

משלי חכמים

ועם דאס זאגן פאר דיא גרויסע דאקטוירים וואס זיינען בייא
רעם פלך אין אשכנז אונ קלעין ארמיות צו דיא קבאנקיים
נעלן זיי פון אים לאבין . אונ ועלן זאגן מיר האבן שוין צו
זאמען געבריינגט ריא פינגערשע פירעניגען פון דיא טייטשקע
ועם דאס זאגן פאר דיא גרויסע דאקטוירים וואס זיינען בייא
רעם פלך אין אשכנז אונ קלעין ארמיות צו דיא קבאנקיים
נעלן זיי פון אים לאבין . אונ ועלן זאגן מיר האבן שוין צו
זאמען געבריינגט ריא פינגערשע פירעניגען פון דיא טייטשקע

ספר הישר

מלרים קויפין תבואה . ווי זיי נענען שוין גינען קייט צום
גיין האט געבן זיך צו זייא יעדער פון אייך זאל אריין
גיין אין מצרים דורך איין אנדער סווער . עס זאלן גים
גיין צוויי פון אייך ויהא איין סווער . די קינדער פון געלב
זענען געגאנגען אין וועג אונ בגימין איז געקליינען זעבין
געבן . זיינענדיג האבן ריא גרידער גיאמט איינער צום אנדערין מיר ווייסן אז וויסן האט קען געמיסטן אין מצרים .
מיר ועלן אים אייגט וזיבן אין מצרים אויב מיר נעלן אים געפינען אין מצרים וועלן מיר אים אויפלייזן פאר
פיל

אונקלוס

אתו על כל ארץ מצרים: מד ואמר
 פרעה אל יוסף אני פרעה וב לעדיך
 לא ירים איש את ידו ואת רגלו
 בכל ארץ מצרים: מה ויקרא פרעה
 שם יוסף צפנת פענח ויתן לו את
 אסנת בת פוטי פרע כהן אן לאשה

למלכא ומני יתיה על
 כל ארעא דמצרים:
 מד ואמר פרעה ליוסף
 אנא פרעה ובר ממלכותי
 לא ירים גבר ית ידו
 למיחד זון ונת רגלו
 למירבב על סוסיא ככל
 ארעא דמצרים: מה ויקרא
 פרעה שום יוסף גברא
 דמסמרו גלון ליה ויהב
 ליה ית אסנת בת
 פוטי פרע רבא דאון
 בעל המורים

ת"א וכלמדיק לא ירים אים ח"ט ט"ט ט

רשבים

מלך כמו שפירשתי למעלה אב שר לצורך המלך: (מד) אני
 פרעה. אני מלך יהוה רק הכסא אגדל ממך: לא
 ירים איש את ידו. לעשות שורה כמו שכתוב בירבעם
 שלמה במו שכתוב שם ויפקד אותו לכל בית יוסף:
 (מה) היה דרכם לקרוא לאדם בשעה שמבינים אותם על
 יחושע כשנעשה כשראו. וכן ויקרא לדניאל בלשצצר.

(מה) צפנת פענח. נטריקון ליק פעטט נכס תלבו טוטיפר
 ענט נסו חס. ד"א טפס סולד נכח חומק פוטר עניו נכח חוזה:
 אשר הרים יד במלך. רמה ידו ושררותו על ידי המלך
 (מה) צפנת פענח. בהרנומו ולשון מצרים הוא. וכן היה
 ביחם שם הראוי. וכן ויקרא משה להושע בן נון יהושע
 רשמי

שפתי חכמים

את התיכס לשתי תיבות וזו דוקא. וא"ח לה לא פריך נמי
 אלעל שתרנס לן אכא למלכא ליק נמי לפרס אכ דפינו אלא
 ודך היינו מלך כדפירש"י לעיל. וי"ל דלעיל לא ליק למכר אלא
 חכיה אחרת אכל לפי זה ליק למכר אל אכ תמכמה ואל רך
 ליק למכר אלו כענין וזו דוקא: ר וז"ע של אכר דסכל סיו
 כחין אלו וואמרינו לו את אסנת וגו' ר"ל פרעס נתן ליוסף את
 סס יוסף וגו' ויתן לו את אסנת וגו' ר"ל דיק מרתכיו ויקרא פרעס
 אסנת ומיכ' כוס וז"ע כן ע"כ ליק לומר דטוסיפרס סוה טוסיפר
 ויס נפוקיא גדולה כזה שפרעס. סיס וז"ע ליתן גדולה ליוסף
 לזכרו כגדי מלכה ופרעס ירח כיון דעכד סוה לא יתנו לו
 גדולה א ועוד כנימוסי מלרים כתיב אין עכד מלך ולא
 כגדי גרים לכך ר"ע ליתן ליוסף כח דלעיו סל יוסף דלא כחיון
 מסותר ח"כ סוה דטוסיפרס סוה טוסיפר וק"ל: ר המסירוס

היו נכסין לפניו ויואלין תחת ידו ר כענין סלמחר ונתן
 אוהו וגו': (מד) אני פרעה. סיס יכונת כילי לגזור
 בזירה על מלכותי ואני גוזר סלל יריס אים את ידו:
 ובלעדיך. סלל כדשוחן. ד"א חני פרעה חני אהיה
 מלך ובלעדיך וגו' וזהו דוגמת רק הכסא. אלא סוהויר
 למפרס כענת נתינת הטענת. את ידו ואת רגלו.
 כתרומו. (מה) צפנת פענח. מפרס הלטונות ולין
 לפענת דמיון כמקרא: פוטי פרע. סוה פוטיפר וקרא
 פוטי פרע ש על סכמתום מאליו ר לפי סחמד את יוסף
 נתן לעבדו אסח סוה מסותר וכ"ס אס טוחן לו כחו סוה
 דעת וקנים מבעלי התוספות

(מה) צפנת פענח. נטריקון "צדיק" פספס "נגד" האתרו
 "פוטיופר" ענה "נפשו" חנה. ויתן לו את אסנת. ואת
 יוסף שרית מלך ארץ מצרים. וז"ע לפי שמתחלה היה
 יוסף עבד פוטיופר אמר בלבו אם לא אעשה רצונו יריא
 בתו ויולגני רשמי ארתי שרתי עברו אשוננה ויכדני.

הי חשוב הוא יותר מכל הארצות ומחזק חשיבותו היה
 יקר וחו שאמר רש"י ל"ע חשיבות הוא במצרים. ועוד
 י"ל דמשתן רקאמר החם היינו קנבוס כמו והמטב בשפתי
 העץ דפירש"י קנבוס ויש דהכא היינו כיתנא ותוא לא הי'
 מצוי במצרים:

לקוטים על התורה

אוג אין די תפריכים אין נישא ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 אנדר סין. אפילו ער איז נישא ארץ אין חוץ לרצין.
 אלע סלאקבוס אונ שרית פון היקול ויקען אויס זכיות פון
 נישענעווענין אונ בעשין פיי הקדוש ברוך הוא פון נישענע
 נישענע פון זאל אים מחיל זין אלע עבירות. און דער
 סעקנש וואס פיי אים זענען קינדער נישא ארץ זאל ער
 קליידן די איבערנע קינדער מיט זיינענע קליידער. ועש
 ער זין זיכער אז זין ועש זין אונגליק פרעסין פון אען

פירוש לרורת אלהים
 נאנצין לאנד מצרים: (מה) ויבא אונ פרעה האמ'
 גיואנס צו יוסף אני פרעה איך בין פרעה בלובר
 איך בין אלקה מענ איך גוזר זין וואס איך וויל
 יקלידע יא דים אונ חוץ ליר בלובר אן דיין וויסען
 זאל זין מעקש אויף הייבין זין האגס מלקסיה
 צו האלקטין אונ זין פוס צו זיינען אין נאנצין
 לאנד מצרים: (מה) ויקרא אונ פרעה האמ גערופין
 דעם נאמען פון יוסף צפנת פענח דאס איז טיימש פארבארגענע זאכין. טוהמ ער אונקאלעקין
 וימן אונ ער האמ גינעקין צו אים אסנת דיא מאכטער פון פוטיפרע דער דאר פון און פאר

ספר הישר

פיל נעלם עס ועש אקסין. אונ אויב קען ועש אים גיט
 ועלן אונען נעדין פאר געלט ועלן מיר איינשטעלן
 אונער רעבין אונ מיר ועלן אים אונען געמען מיט
 שטארקייט. דערנויף זענען זייא געקופען גאנג פון מצרים.
 האבן זיה אפגעשיידט איינער פון אנדערין אונ
 זיי געגען ארצין געקאפען אין מצרים יעקער פון זיי
 דינה איין אנדער מיזער. אונ זיענען געקען זיגען פארשריען
 גיווארין

משלי חכמים
 מרינות אונ דאס העלפס גיט. ועש זין ביטל כתייער פאר
 עפליקע סאפעקטס העלפן. איז בייא אים נעקליצין מצעה ער
 שטארקייט. דערנויף זענען זייא געקופען גאנג פון מצרים.
 האבן זיה אפגעשיידט איינער פון אנדערין אונ
 זיי געגען ארצין געקאפען אין מצרים יעקער פון זיי
 דינה איין אנדער מיזער. אונ זיענען געקען זיגען פארשריען
 גיווארין

לאתו ונפק יוסף שליט
 על ארעא דמצרים:
 מ ויוסף בר תרתין שנין
 פד קם קדם פרעה
 מלכא דמצרים ונפק
 יוסף מן קדם פרעה
 ועבר פכל ארעא
 דמצרים: מ וקנשו דידי
 תרא ויוסף כן כדטס נס מנילס :

**וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: מו וַיֹּסֶף
 בְּ-יְשָׁרָיִם שְׁנָה בַעֲמֹדוֹ לִפְנֵי
 פְּרֹעֶה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף
 מִלִּפְנֵי פְּרֹעֶה וַיַּעֲבֹר בְּכָל-אֶרֶץ
 מִצְרַיִם: מו וַתַּעַשׂ הָאֶרֶץ בְּשָׁבַע**

רשבים

כדכתיב די שם שמייה בלששצר כשם אלהיה: מוטיפרע. מוין זה מוטיפר לפי המשט: כדן מון. של
 אותה העיר כדכתיב ובני דוד כהנים היו שלמונים: (מו) בן שלשים. וראוי לשררה: (מו) ותעש הארץ.

רש"י

שפתי חכמים

למד מלשון פרע ולא מוטיפר כ"ל: א ואל"ה הו' לעיל פרש"י
 שם כשעת השמיים חמרה לו כן. וי"ל דלא הו"ם משום אלא הו"ם
 מנסף ומנסק ומס"ה נקט נמי רש"י עיניו השמיים חמרה ולא
 רעת זקנים מבעלי התוספות

ועוד י"ל שנשאה מפני שהיתה מועד יעקב ויעקב כדפי' רש"י
 בפי' וישלח דבח דינה היתה משכס והלה לה יעקב אבינו
 קסיע בצוארתו וחשמיכה והובאה למצרים ע"י נס כדפרושיש
 גרלה מוטיפר בביתו ולכן נקראת על שמו כמו שפצינו

לקומים על התורה

קצע און גיש מון אנדערעש ש'עקטע פגעגענישין. דאס
 איז אנדער גאר אז די קליידער וועלן זיין גאר לייגען און
 גוט וועט גיש זיין אריין געמישט אפילו אין סאדים אין
 אנדערער, ווארום אז ג'ס איז אריין געמישט אין סאדים
 איז אנדערער אין די קליידער, קענען די קליידער שוין
 גיש טאקן די אלע קגלות, פרעה האט געוואקסט דעם
 סוד וואס די לייגענע קליידער טאקען אהיה אויף דעם
 קענטש, דריבער איז ער שטערקע געגאנגען געקליידערט
 מיט לייגענע קליידער. און ריך דעם האט פרעה זיך
 גרויס געהאלטן זעגן זיינע חכמים און כפשיס און ער
 האבן אים גיש געקנטש טאקען קשוף, יוסף האט אויך געוואקסט
 דעם סוד אז דער קענטש וואס גיט געקליידערט
 מיט וויסע לייגענע קליידער קען גיש גינעלטיגען אויף אים
 קיין עין דער און קיין שוואג און קיין רות רע, דריבער
 האט פרעה גיש גינאלט געקליידערן יוסף אין גאנצן מיט
 לייגענע קליידער, ווייל ער האט סודא געהאט טאקער
 וועט יוסף גרעסער ווערן מן אים, דריבער האט ער אויסגיאהן
 מן זיך דעם גאנלענעם האלדן פאנר אויף זיין
 האלדן, און ווען יוסף איז געקומען צו זיך אהיים האט ער
 אויסגיאהן מן זיך דעם גאנלענעם האלדן פאנר זיך
 פאנר ער זאל זיין ליידיג צו פרעה:

(סו) ויוסף בן יוסף ש'ש' שנה וכו'. די תורה דערציילט אונז
 אפילו יוסף איז גאר אלט גינען דרייסיג יאהר, און
 אים גינעסן אנדערע יאהר אין געשינגעניס, מן דעספונעגן
 האט ער פאנר גינעט זיין אפ'ר אויף דעם גאנצן
 מצרים, דאס האט מען גינען אז יוסף פירט דיא מלכה מיט
 אונגליקע חקקה, גיש מיט זיין חקקה, ווארום
 געוויילדיק ווערט אונגליקע חקקה צו פערציג יאהר
 ווי דער הנא זאגט אין די סכנת אבות: געבור ב'ר
 אונגליקע חקקה, דער אור החיים ש'ייגט יוסף איז ריך
 גינעט זיך גאנצן מצרים דיא מלכה זאגט קעגן ער זאל
 ווערן די פערדער, און זאל ווערן זי פיל ש'פירערעס
 מען דארף טאקען אין יעדער שטאט, דיא שטאט וואס
 איר איז דא סער פערדער, דארף מען אין איר מאכען
 מער ש'פירערעס ווייל דארט וועט זיין מער תבואה:

און האט אונגליקע חקקה גינעט זיך פאנר ער זאל זיין
 ליידיג צו פרעה:

משה רבינו ע"ה אלה בני בחיה וגו'. וכשברך יוסף
 בכל ארץ מצרים יצא כל הנשים לראות מו' של יוסף
 כדכתיב בנות צפנה עלי שור וכל אחת וזרקה לו חמץ או
 תכשים וזו לא פרה לה מה לזרקה וזרקה לו הקסיע שהיה
 פירוש לתורת אלהים

אנויב ויצא און יוסף איז ארויס גינאנגען אויף
 דעם לאנד מצרים: (מז) יוסף און יוסף איז אלט
 גינען דרייסיג יאהר בעשרו איז זיין טאהן שטיין
 פאר פרעה דער קלך פון מצרים ויצא און יוסף
 איז ארויס גינאנגען פון פרעה ויעבר און ער איז
 איבער גיפארן אין לאנד מצרים: (סו) ותעש און
 עס האט גינאקסין אין דיא ויגען יאהר פון דער
 מושל חכמים

זאל זאגן אזי אונג וואס זאל דיא דאקטוירים אויך גינען,
 און ער האט אזי גינאנט צו דיא דאקטוירים איך ווייס פון
 אנדערע קרייטער וואס וועלן געווען זייער דעם ווען מן סוף,
 דיא קרייטער קאסין גאר וואקליט גאר מען דארף צו דיא
 קרייטער האבן אונט גינענען דאקטאר וואס זאל ווערן זי
 אזי דיא קרייטער צו שטייטן און וויא אזי דאס צו קאכין,
 און זיצען געבן דעם קאנאקען וויא אזי דיא הישען דיא סטניס
 וואס מען זאל אים דעם פערציג געבן, דעם ער ווערט זיין פון
 סוף ארויס בענונגען, וויא דיא דאקטוירים האבן גינעט
 דיא ריר מן דעם קרעס פאן, האבן אלע גינאנט עס איז ריכטיג די
 קרייטער איז פארן יאסחה רופא, ווייל יעדער דאקטאר
 האט

שְׁנֵי הַשָּׁבָע לְקַמְצִים: מַח וַיִּקְבֹּץ אֶת־
 כָּל־אֶכְלָא שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּתֵּן־אֶכְלָא בְּעֵרִים
 אֶכְלָא שְׂדֵה־הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ
 נָתַן בְּתוֹכָהּ: מַט וַיַּעֲבֹר יוֹסֵף בָּר
 כַּחֲלוֹל הָיִם הָרַבָּה מֵאֵד עַד כִּי־חָדַל
 לְסַפֵּר כִּי־אֵין מִסְפָּר: וַיִּדְוֹסֵף יָדוֹ
 שְׁנֵי בָנָיִם בְּטָרִם תְּבוּאָה שְׁנַת הָרֵעֵב

אֲדַעָא בְּשָׁבַע שְׁנֵי
 שְׁוֹבְעָא עֲבֹרָא לְאֹרְצֵין:
 מַח וַיִּקְבֹּץ ית כָּל עֲבֹר
 שְׁבַע שָׁנֵי דִי הָיָה
 בְּאֶרֶצָא מִצְרַיִם וַיִּתֵּב
 עֲבֹרָא בְּקִרְוֵי עֲבֹר
 חֲקִי קִרְוֵי אֲדִי בְּסִחְרֵינָהּ
 יִתֵּב בְּנִיה: מַט וַיַּעֲבֹר יוֹסֵף
 עֲבֹרָא כַּחֲלוֹל דִּימָא סְבִי
 לְחַדָּא עַד דִּי פִסֵּק לְמַכְוֵי
 אֲרִי לִית מְנִיין: וַיִּדְוֹסֵף
 אֲתִיבִידוֹ תִּרְיָן בְּנִין עַד
 לָא עָאֻלַת שְׂמָא דְכִפְנָא
 הוֹרָא וַיִּסְפֵּף יָדוֹ. סְפִיטֵי 6:

רשבים

בעל הטורים

הוציאה הרבה תבואה. כמו ועשת את התבואה לשלש השנים: לקמצים. בקנה אחד כלא קומץ שבילים ולכן היה השבע גדול: (ג) בטרם תבוא שנת הרעב. שבע עשרה שנה בשבע שנות אחר ויוסף אמר ליוסף שני בניך שבע עשרה שנה בטרם תבוא שנת הרעב אשר הולדת אתה ואתי באי אלך לך יהיו לך פירשם

(ג) ויוסף. כי בתם ויוסף וילד שני טעם כעס וגו' ואילך ויוסף חתר מבורכת ה' אלנו כלחתיך כל מה שקמץ טעמו טעם הטעור כלחתי זוכס וזוכס כחמת נכור: ולמי שבא יעקב בחמהל ומו הרעב בשנה שנייה ולסוף הנולדים לך עדי באי אלך לי הם. אבל מולדתך אשר רשעי

שפתי חכמים

הוציאה הרבה תבואה. כמו ועשת את התבואה לשלש השנים: לקמצים. בקנה אחד כלא קומץ שבילים ולכן היה השבע גדול: (ג) בטרם תבוא שנת הרעב. שבע עשרה שנה בשבע שנות אחר ויוסף אמר ליוסף שני בניך שבע עשרה שנה בטרם תבוא שנת הרעב אשר הולדת אתה ואתי באי אלך לך יהיו לך פירשם

בחרנו. ואין להטין נעקר ב מלשון עשייה: לקמצים קומץ על קומץ יד על יד הו' אורגים: (מת) אכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה. שכל ארץ וארץ מעמדת ברחמיך ג ונתתן כחבואה מטעם המקום ד ומעמד את החבואה מליקב. (ג'ל) שהוא דעת רבי נחמיה וה"ל כלל להגיה כרש"י כאשר עלה לדעת קמחם: (מת) עד כי חרל לספור. עד כי חרל לו הספור ה' לספור וה"ל מקרא קמ: כי אין מספר. לפי שאין מספר והרי כי רעת וקיום סבעלי החומות

(ג) בטרם תבוא שנת הרעב. אמרין במס' תענית סכאן שאמר לשמש בסתו בשני רעבון. ותמה ה"ל לוי שמש מסתו שהרי גולה יוכבד בין החומות ואו היו שני

בזוארת תיין בו וראה שהיא מרע של יעקב ונשאה: (מו) לקמצים. פי' אפילו מלא קומץ הנשאר בגוין היו נוטלין ממנו חמישית: פירוש התורה אלהים

לקומים על התורה (כס) ויצבור יוסף ב' וגו'. דעו ספר אור פני משה פייטשמן דעם פסוק אזוי. די קארין וואס יוסף האט פארזאמלט נעמען גינען ווי דיא זאקס גיין ים. אזוי ווי זאקס לייגט אין וואסער און נעמט גיט פארמישט.

זעם לקמצים צו הקפצן פלומס בילסלאך ווייס האבין די איין גיזאמולט פיל הבואה. ודער סדרש זאגט אייטליקע זאגט איז גינען פיל ארופען: (סח) ויקבץ אונ ער האט איין גיזאמולט גאר דאס עסינווארג פון די ויפען יארה וואס נעמען גינען אין סצרים ויהו אונ ער האט גינעבין דאס עסינ- ווארג אין די שפעט אפי' דאס עסינווארג וואס איז גינען אין דיא פעלקדער ארום דער שקמאט האט ער גינעבין אין דער שקמאט. ווארום אין אייטליקען לאנד קען לאנג גינען אידע פירות און גינען הבואה האט ער אריין גיטאהן ער פון דעם ארם וויא דיא הבואה האט גינען אינעם פרי דיא זאל גיט פארפולט נעערין: (סס) ויצבור אונ יוסף האט איין גיזאמולט קארין בחיי זיער פיל אזוי וויא דאס זאקס פון דעם ים עד גיז ער האט פארמישען צו ציילין כי ווארום עס איז גיט גינען קיין צאהל: (ג) ויפסא אונ. צו יוסף איז ווארין גיבארין צוויי ווקן פטרס איידער די הונגער

משיח החכמים (כס) ויצבור יוסף ב' וגו'. דעו ספר אור פני משה פייטשמן דעם פסוק אזוי. די קארין וואס יוסף האט פארזאמלט נעמען גינען ווי דיא זאקס גיין ים. אזוי ווי זאקס לייגט אין וואסער און נעמט גיט פארמישט.

משיח החכמים (כס) ויצבור יוסף ב' וגו'. דעו ספר אור פני משה פייטשמן דעם פסוק אזוי. די קארין וואס יוסף האט פארזאמלט נעמען גינען ווי דיא זאקס גיין ים. אזוי ווי זאקס לייגט אין וואסער און נעמט גיט פארמישט.

משיח החכמים (כס) ויצבור יוסף ב' וגו'. דעו ספר אור פני משה פייטשמן דעם פסוק אזוי. די קארין וואס יוסף האט פארזאמלט נעמען גינען ווי דיא זאקס גיין ים. אזוי ווי זאקס לייגט אין וואסער און נעמט גיט פארמישט.

משיח החכמים (כס) ויצבור יוסף ב' וגו'. דעו ספר אור פני משה פייטשמן דעם פסוק אזוי. די קארין וואס יוסף האט פארזאמלט נעמען גינען ווי דיא זאקס גיין ים. אזוי ווי זאקס לייגט אין וואסער און נעמט גיט פארמישט.

אונקלוס

די יצירת ליה אָסַנְתַּ פַּת
 פּוֹמִיפֶּרַע רַבָּא דְאוּן:
 נַא וְקֵרָא יוֹסֵף ית שׁוּם
 בּוֹכֵרָא מִנְשֵׁה אָרִי
 אֲנִישְׁנִי יֵי ית פַּל עַמְלִי
 וַיֵּת פַּל בֵּית אָבִי:
 נַב וַיֵּת שׁוּם תַּנְיָנָא קֵרָא
 אֲפָרִים אָרִי אֲפִשְׁנִי
 יֵי פֶאֶרַע שְׁעָבוּדִי:

אֲשֶׁר יִלְדֶה לָּו אֲסַנְתַּ בַּת פּוֹמִיפֶּרַע
 בְּהֵן אוּן: נַא וְיֵקְרָא יוֹסֵף אֶת־שֵׁם
 הַבְּכוֹר מִנְשֵׁה כִּי־נִשְׁנִי אֱלֹהִים
 אֶת־כָּל־עַמְלִי וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִי:
 נַב וְאֵת שֵׁם הַשְּׁנִי קֵרָא אֲפָרִים
 כִּי־הִפְרִנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עֲנִי: רַבִּיעַ

רש"י

כאן אפרים ונמשה נולדו לפני שנות הרעב קודם שבא יעקב אבל אחרי כן הוליד בנים וכני כנים שנקראו על שם אחיהם בנהלתם כמו שאמר יעקב: (נא) נשני מן נשש. כמו הנני אלהים מן הנן הרגש תחת אות החסרות ואילו היה מבורר לא תנשני נשיתי טובה שהוא מחטופי למ"ד הפעל. מן הנן לו לומר נשני. כמו עברי רכני האישי אשר כלני רכני מן רימה את רעהו. כלנו. כלה ה' את חמתו: והיה לו

שפתי חכמים

שנדולף לא יסיה לו מספר של כך הרבה יהיה והלז מחלה הסופר לספר. מהר"ל: ז' וז' ע"ג דמתיב ויסי רעב ככל הארלות וכל חרץ מזרים היה להם לרץ לפסח ויפי רעב ככל הארלות חמי' כאלוהות חלל ככל חרץ מזרים היה להם כאלוהות. והא דליחא שיטת מטחו כשנת ערעור בפרשת תולדות פירשתי. כחך רל"ס וז' ח"ה וז' ח"ה לוי היה משמח מטחו כשנת רעיון דסא יכבד נולדו לו בין החמות כדפירשי' בפרשת וינס וכו' ומן רעב היה י"ל לחטוי' בנים חומר לשמש מטחו חמי' כשנת ערעור:

רש"י

(תענית יא) מכלן שאסור לאדם לשמש מטחו ז' כשני רעבון:

דעת וקנים מבעלי התוספות

ולפיכך שמש כי עדין לא נולדה לו נקבה אמרין בס' תענית חשוכי בנימ שמששין סמותיהו בשני רעבון כרי לקיים מצות פירות ורביה. ויוסף ס"ג כמ"ד ושוכרם ולפיכך לא רצה לשמש כי כבר קיים: (נב) קרא אפרים. על שם אבות אברהם ויצחק שנא' בהם אפר. אברהם שנאמר ואנכי עפר ואפר. יצחק כאשר על נבי המובה דאפרים שמשע שתי אפרות. ולכך נקראו ישראל על שם אפרים שנאמר הבה יקיר לי אפרים:

שפתי חכמים

רעבון כרתיב כי זה שנתיב הרעב. ואמר ר' יהודה חסיד דמה שאסור לשמש סמתו כגון נביא שמשע ספי הקב"ה שתייר להיות רעב כגון יוסף שירע הדבר בברור על ידי הלום פריעה אבל לוי שלא היה יודע הדבר בברור על היה נאמר לו. ויש מתרצין דלוי ויוסף פליגי בלשונתא רתנאי דפליגי במסכת יבמות דאיכא סאן דאמר ר' אבהו חתם מצות פרייה ורביה שני נרוים ואיכא סאן דאמר ר' יצחק חתם מצות שיליד וכו' ונקבא. ולי סבר כמ"ד עד שילוד נקבה ג"כ

קוטיים על התורה

אזוי איי די קארין גיט פארפולט גינווארין, און אנדערע מענטשן האבן פארוואלט קארין אזוי פיל עד זי תר"ל קאפול, זיי קען האטט שוין אויפגייערען צו ציילן. אז קען האטט אפער געשיקט די שפייקלעךס ארויס צו געקען די תבואה, האט קען גיזעהן די תבואה איז פאר- פולט גינארדן זי איז קאפול. עס איז גיט גינען וואס צו ציילען:

פירושי לתורת אלהים

יֵאָדָר זַענען גַעקוֹמֵען. (רש"י שרייבט פון דאנען איז געריונגען אז קען דארף זיך פורש זיין פון אטייב אז עס איז אהונגער אויף דער געלעט) אֲשֶׁר וואס אָסַנְתַּ די טאַקטער פון פּוֹמִיפֶּרַע דער האר פון אוּן האט צו אים גיבארין: (נא) וְיֵקְרָא אֵיב יוֹסֵף האט גערופין דעם גאקען פון דעם אונ גימאכט פארנעסין גאר מיין טיריקייט און גאקען פון דעם אַנְדֶּרְעִין וזהו האט ער גערופין אפרים זי נארום גאט האט מיה גימאכט פארנעסין אין דעם לאנד פון סין פוין:

ספר הישר

מיר, די ברדער פאלד ווי ווי זענען אריין געקוקען אין מעריס זענען זיי גיט געמאנגען קויפן תבואה גאר פריער זענען זיי געמאנגען וקען יוספן, און זיי זענען געמאנגען אין די הייער ווא זונות זענען, זיי האבן גינאנט וויל יוסף איז אשייער טאקטער איז ער פארקויפט גינווארין אין די הייער פון די זונות, דערנעוויל איז אנויען געמאנגען דריי טעג און זיי זענען נאך גיט געקוקען קויפן תבואה, דער אקטער פון שפייקלעך האט געשיקט אגין צו יוסף עס איז שוין דריי טעג און די צעהן מענטשן זענען גאך

משלי חכמים

צו פרעה, און ער האט גינען אלע סקלעס און תרומים און חכמים זענען דא געבין פרעה, און ער וועט דא זאגן אזוי אפראקטע בעשיריונג אויף דעם הלום, וועלן זיין פון אים לאכין, און וועלן צו אים זאגן מיר וויסן גיט וואס דער הלום סינגט, און די שטעטס דיך גיט און האטט הענה צו זאגן פאר אויב און פאר דעם סלף אזוי אפראקטע בעשיריונג, דרייער האט יוסף געזעהן זינע רייד טייט דיא ווערפע צו דעם בעשיריונג דארף פון האבן פיל עלצקע, צו זאקטען זענען דיא תבואה פון נאגען לאנד ספרים, און קענטשין וואס זאלן פארקויפן דיא תבואות, און איינער זאל זיין אעלצטער אויף די אלע מענטשן, וויא דיא מענטשן וואס זענען גינען געבין פרעה האבן דאס איינערס האבן זיין פאלד גינאנט דער בעשיריונג איז אַסַת, וויל יעדער האט געטייט אים וועט פרעה סאכין פאר אגינדקייטער אויף דעם לאנד ספרים:

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו השלום כל הסדרה ותרגום והספירה :

גג ותכלינה שבע שני השבע אשר
 היה בארץ מצרים: גג ותכלינה
 שבע שני הרעב לבוא כאשר אמר
 יוסף ויהי רעב בכל הארצות ובכל
 ארץ מצרים היה לחם: גג ותרעב
 כל ארץ מצרים ויצעק העם אל
 פרעה לחם ויאמר פרעה לכל
 מצרים לכו אליי וסוף אשר יאמר

גג וישלימו שבע שני
 שוב בא די הוואה
 בארץ מצרים:
 גג ושריאה שבע שני
 כפנא למיתי כמא די
 אמר יוסף ויהי כפנא
 בכל ארעא ובכל
 ארעא דמצרים היה
 לחמא: גג וכפינת כל
 ארעא דמצרים ויצח
 עמא קדם פרעה על
 לחמא ואמר פרעה לכל
 מצראי אזילו לית יוסף

רשבים

(גג) ובכל ארץ מצרים היה לחם. כי נתן יוסף אוכל בערים :

שפתי חכמים

ח דיין מדכתיב אשר יאמר לכם תעשו למה כתיב כשון חמירם
 וגל כתיב אשר יום איז חמירם סינו מילא כדכתיב בני דוד

(כס) ותרעב כל ארץ מצרים (כ"ר) סהרקינה
 תבואתם שאלו חמל יוסף: אשר יאמר רבו.
 לפי שהיה יוסף אומר להם שיהיו ח ובכשלו חלל פרעה

רש"י

דעת זקנים טבעלי החופשות

(גד) ותחלינה שבע שני הרעב וכו'. פי כל סל פסוקים חלו
 וכל היות ט"ר זה. כי יוסף חס לבדו כל ארץ וסוף
 תבואה כאלוהותיו למי הרעב. וכן פס. והטעמים כפדוליס
 טסוי נחס טדות וכרמים טרכס חלרו טרכס תבואות. חלו טסוי
 טדותהס טעניס חלרו טעט תבואות כליח חלר כפי כסו. וזה סי' כלרן
 מלרים חסר חס ס' טעט עמי טעט. חלל כשאר
 מדינות טלל סי' לחס טעט עמי טעט. חל חלרו כלום. ולחס
 החמלו ימי טעט טיפס. חלל כלרן מלרים סי' לחס חל חסר
 כעטרו. וחספ גור טל זמן טיסיס לחס חלל טעטריס. ימרו
 החפואתס לטעניס וכשאר ימרו התבואה וחלחס חס טעטריס.
 לו ימחו חלרותיו לכסור כל. ועסס חלרות תבואה כלרן
 מלרים ככל עיר ועיר. וכן גור טלחטוי מלרים ימרו
 תבואה ככל עיר

דעת זקנים טבעלי החופשות
 (גג) ותכלינה על שם שהיו הבריות כולות בימי בוחך
 השבע והחריבה על שם שהיו הבריות חולניות
 טפני הרעב:

פירוש לתורה אלהים

ברויס: (גג) ותרעב ארץ מצרים
 ארץ גינוארין הונקעריג, ווארעם די תבואה וואס
 זיין האבין איין גיוואמלמ אן יוסף איז פאךפוללם
 גינוארין וזעק אונ דאס פאלק האט געשריגען צו
 פרעה וועגן גינוארין וואס אונ פרעה האט גיוואגט
 צו אלע מצרים לכו אל יוסף זייט צו יוסף אשר יאמר
 לכם תעשו וואס ער וועט צו אייך זאגן ואלמ איר
 ספר הישר

(גג) ותכלינה ארץ מצרים
 וואסע יוארין אשר תיה בחר מצרים וואס זענען
 גינען אין מצרים: (גד) ותחלינה ארץ מצרים
 יאמר הונקער האבין אן יהויזין צו קומען פאר
 אמר יוסף ויאמר יוסף האט גיוואגט ויהי אונ עם ארץ
 גינען האונקער אין אלע לענדער ובכי ארץ מצרים
 היה חס אונ אין גאנצין לאגר מצרים אין גינען
 ספר הישר

דעקענט וינע פרדער אונ זיי האבין אים ניש דערקענט,
 יוסף האט זיי גערענט פון זיינען זיי זענען האבין זיין
 גיוואגט מיר זענען אלע פון גנצן מיר זענען געקומען קויפן
 תבואה, וואס יוסף גיוואגט צו זיי אויב עס קומט גינען
 אסט ווי איר זאגט אז איר זענט געקומען קויפן תבואה,
 פאר וואס זענט איר געקומען דורך זענען סווערין, זענען
 זענט איר קנזליס איר זענט געקומען אויסזענען די לאגר
 אונ פאר וואס זענט איר שוין דריי זענט און מצרים, אונ
 איר זענט ניש געקומען פאלק בארע ערשיסן וואס קויפן
 תבואה אונ גיין אהיים, אונ וואס האט איר גיוואגט אין
 די היינער פון די חנות, אזוי טרעטן גאר קנזליס, די פרדער
 האבין גינען מיר זענען ערדיקע קענטשין, אונקער

דעקענט וינע זיי מיר, יוסף האט פאר. געשיקט ערדיקע
 געקעט זינען זיי אונ וואס די זענען קענטשין אונ קען
 זאל זיי גריינען צו אים, מען האט זיי פריער געוואלט אין
 סתרים אונ אין גליון, קאר מיר געקעט האבין זיי גיוואגט
 אין די היינער פון די חנות, אונ מען זיין געבריינגט
 פאר יוסף, האבין זיי זיך געבונקט פאר יוסף, אונ יוסף איז
 גינען באמאלט אין זיין קעניגליכען פאלאץ אונ איז
 געקעט אויף זיין טעמפל, קעניגליך געקליינט אויף זיין
 קאם אין גינען אטייעל קרוין אונ זינען שרים זענען
 געקעט ארום אים, זיי די פרדער האבין אים געפונקט
 האבין זיי זיך שטארק געוואנדערט, אויף זיין שיינעם אונ
 האבין זיך גאך אקאלט געבונקט פאר אים, אונ יוסף האט

אונקלוס

לָכֶם תַּעֲשׂוּ: וְהָרַעַב הָיָה עַל כָּל־
פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־
אֲשֶׁר בְּהֶם וַיִּשְׁכַּר לַמִּצְרַיִם וַיַּחֲזֹק
הָרַעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְנֹכַח־הָאָרֶץ
בָּאוּ מִצְרַיִמָּה לְשֹׁכֵר אֶל־יוֹסֵף כִּי־
חֲזָק הָרַעַב בְּכָל־הָאָרֶץ: מִבְּ אֶיִרָא
יַעֲקֹב כִּי יִשְׁשָׁבֵר בַּמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר

די יימר לבון תעבודון:
ו וכפנא תיה על כל
אפי ארעא ופתח יוסף
ית כל אוצריא די בהון
עבודא וזבין למצראי
ותקוף כפנא פארעא
דמצרים: ו וכך דיידי
ארעא אתו למצריים
למזבן עבודא מן יוסף
ארי תקוף כפנא בכל
ארעא: * וחזא יעקב
ארי אית עבור מזבנן
במצרים ואמר יעקב
בעל המורים

תיא וכל הלך כלו מנישה. ספחים קיש יבמות י: וירא יעקב כי יש שבר. סי סוכה פ' האור:

רשבים

(ג) וישבר. לשון קניין מאכל ומשתה כדכתיב וכו
שברו ואכלו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב:

שפתי חכמים

על אכני על אמרתי. והמפרשים הרבו בזה וע"ס: פ' אכל
הטניס כוכבין אר פניסם לאר ותי וספין פניס: י ר"ל של
האמר לע"ג שהו' ג' מר מ"מ הוא נמי לשון דגון וכיון דנכתב
ל' שבר איך דוקא גבי תנופה שייך לכתוב ל' שבר גבי קנין
כיון לשון מר ולשון דגון שייך כתנופה אכל גבי יין או שאל
משקם של אכל לכתוב לשון שבר כיון דלוי שייך כס' ל' דגון
אוכל לשון קנין. ואל תאמר אינו כי אם כתנופה שאף
מחיר יין וחלב: (ג) וכל הארץ באו מצרימה. אל יוסף
לשבור כסדרו ואם תדרשהו כסדרו היה לר"ד לכתוב לשבור
מן יוסף: (ה) וירא יעקב כי יש שבר במצרים. והיכן
ראה והלא לא ראה אלא שמע שאמר הכה שמעתי
גוי' ומהו וירא ראה כהמקלריו של קדש שעדיין יש לו
שבר במצרים ולא הייתה כנראה ממש להודיעו כפיחוש

(נה) לכס תעשו. כנינו' המילה תעשו שזה אוחס למול &
(ג) וכל הארץ באו מצרימה. אל יוסף לשבור:

רש"י

גור על התנופה והרקיבה מה אם יגזור עלינו ומתו &
(ו) על כל פני הארץ. מי הם שיהיו הלך אל
פ העשירים (כ"ד): את כל ארץ כנען. כהנהגות
די כהון עיבורא: וישבר למצרים. שבר לשון מר
ולשון קנין הוא י כהן שמש לשון מר. שבר לנו משע
ביין וחלב מלני (ישעיה נה) ולכו שברו כלל כסף וכלא
אל יוסף לשבור ואם תדרשהו כסדרו היה לר"ד לכתוב לשבור
ומהיכן ראה והלא לא ראה אלא שמע שאמר הכה שמעתי
גוי' ומהו וירא ראה כהמקלריו של קדש שעדיין יש לו
שבר במצרים ולא הייתה כנראה ממש להודיעו כפיחוש

יוסף הוא השליט והמסביר

וע"ר אכל כשיבא אחד משאר תלוות לקנות תנופה. מוכרח
הוא לכל לעיר תלוי וקנות התנופה מאלויו על יוסף אשר
הוא כענינו המסביר. וע"ס זה כנראה כדי שאלויו יהיו מוכרחים
לכל לפניו. וזהו המסך הכסודי והחליטו שבע שני הרעב לכל
וגו' ויהי רעב כול הארץ. ככל החלוצות אשר אלם לא היו
שני השוכים. תיפף כאשר התחילו שנות הרעב לבוא הי אלם
רעב. ומהם שאלו אליו כלם. אכל כל ארץ תלויים הי לנס.
שאלו תנופה השנות השוכע. וכאשר תמו האלוצות של עניי
הנס והבינוים ותרעב כל ארץ תלויים וילקו העם אל פרעה
ללם ויאמר להם לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו. ויוסף
אמר להם יסקנו תנופה מן העשירים. ובאשר הרעב הי על פני
כל הארץ ופי' רש"י ז"ל אלו העשירים. שאף אלא העשירים
תמו האלוצות תנופה. או ויפתח יוסף את כל האלוצות אשר

דעת יוסף מבעלי התוספות

(א) ירא יעקב כי יש שבר במצרים. ורש"י ע"ן דעת ואוי
שומעת ה' עשה נם שניהם. מה ראה לומר כן וכן
כל הנוף יא עשאו הקדוש כרוך הוא אלא כל האברים
עתידין ליתן וין וחשכו חייז מנין ואון ולמה העין רואה
שלא כשוכחת וכן האון מה שאין כל בשאר האברים ואיך
ירא יעקב בא וראה יעקב אדם וכן ורשב בביתו ורואה
מה יש במצרים ועשרה בניו יוצאין ונכנסין ואינן רואין -
ואע"פ שיעקב ובניו נביאים היו קידם לכן ויוסף כן היה
חרוק שהם כי אם מהלך ארבעה או ה' ימים ולא היו יודעין
היכן הוא וגם יוסף צמח לא הודיע לבניו שתמו במצרים
אלא שהמילו חרם כניניהם וגם שתמו להקב"ה ויוסף נסד

פירוש לתורת אלהים

גי'שמארקם אין לאנד מצרים: (ט) וכל אונ דיא
מענקישין פון דעם נאנצין לאנד זענען געקומען
אין מצרים צו יוסף קויפין תבוואה בי נוארוים דער
הונגער האם זיה גישמארקם אין דעם נאנצין
לאנד: (ט) וירא אונ יעקב האם גיזעהן אז עם
אין דא קארין אין מצרים, ורש"י שרייבט שבר
אין טייטש האפונג דאם הייקט ער האם גיזעהן

מאן: (ט) והרעב אונ דער הונגער אין גי'נוען

אויף דעם נאנצין לאנד מצרים, ורש"י שרייבט
פני הארץ מייגט מען די גשירים פיי די גשירים
איו אויף גי'נוען הונגער: ויפתח אונ יוסף האם אויף
גי'עפיקט אלע אוצרות ויאם איו אין גי'נוען
תבוואה וישביר גשירים אונ ער האם פארקויפט צו
דיא מצרים גי'תק אונ דער הונגער האם זיה

הישר

ועדין מיר אים כי געפינען אונ זענען אים זענען מיר
געקומען אין די הייזער פון די זונגת סאקער ועדין מיר
אים דארטן געפינען. האם יוסף גי'אנט צו די גי'דיער
האם איד דען אים שוין געזוכט אין די נאנצע וועלט עס
איז

דבנתיה למא תתהוון : יעקב לבניו למה תתראו : ב ויאמר
 ב ויאמר הא שמעית ארו אית עבדא קודמך
 במצרים חזתו לתמן ובבוננו קנא סתמן ונתיח
 רדו שמה ושברוילנו משם ונתתיה

רשבים

כל צרככם שאחם שאתכבין כאן ואין לכם תבואה
 וכל העם יורדים מצרימה לקנות תבואה ואתם יושבים
 ומתראים כאלו יש לכם :

(א) למה התראו. כמו לכה ונתראה פנים דאמציה
 שהגים דעתו להראות גדולתו ליואש מלך ישראל אף
 כאן למה התראו בפני האנשים שיש לכם תבואה

רש"י

שזה יוסף : למה התראו. למה תראו עמכם בפני בני
 ישמעאל וכני עשו ב כללו אחם שכעס כי בחזקה עשה
 עדינו היה להם תבואה (תענית י). (ול"ג פשוטו למה
 תתראו למה יהו הכל מתחללין ככס ומתמהימים ככס שאין
 אחם מתקשים לכם חולב כערס שכלבה מה שבדוכס) .
 ומפי אחריס שמעתי שחול שאין כחמה למה תתרו כחמיס
 כרעב. ודומה לו (משלי יא) ומורה ל גס הוא יורה :
 (ב) רדו שמה. ולא אמר לנו כי רמז למחטים ועשר

ומפי סתף ביין וכו' : ב דלא אחם מראים עלמיס כפויסם
 שאחם שכעס ויהו לכם תבואה ביון סהס קרובים סלנו חזי יבואח
 חלינו לבקס יתון להם חולב לךך לכו וקנו חולב כדו וסיכרו סתין
 לנו חולב חלב לבחמ חמון סהס היה להם אכול וכו' ולפי זה
 תתראו הוא לו סיכוס : ב ויחולקו חלליף במלת תתראו וי"ח
 שכערס רוח וכומוסו כרוס ופי' סקרא לך הוא מרוב תלמודו
 כעס"ו גס הוא יורה כעס"ב. ולפי מלי רחיים זה לפי' אמרון
 ספי' סחול לו כחיסה חרובה סה מייחור רחיים סחול לבן כניס
 וי"ל דגס לפרוש סהמיון סחול רחיים וי"ח תתראו כמו תתרו
 סחול מלשון כלל שכעס כמו חולך סרירי ומפרס רש"י כלל כניס
 אפי"ס שכירוס וירוסים ייענו לו כניס וכן ודמטו סה סהמכח
 אפי"ס סה כן סחול סחול כללו כח תתרו ודל"ף חמולף וי"ח
 דכתיב כפי' נמדבר ספי' דסן ופסי' מפרס רש"י וקטנו סה דקסן
 דחיותו סחוי' מחמלפין אז עס לו וספטר למרוס סחול גיכ יס
 ומרוס כלומר מי סחול כלל שכעס כעס"ב גס סחול יהיה כעס
 לפרך בביב סהמרו ונס סחול סחול מלך לא יאמין לו כי אפילו
 לו יבדח סחול לו גיכ ייה. וכפי קסס לרש"י נמה לרך למכח סמה
 דסחול סחול כחוי סחול רש"י יסין סחול סחול סחול סחול סחול
 למס כחוי כדו סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול
 סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול

דכתיב כפי' נמדבר ספי' דסן ופסי' מפרס רש"י וקטנו סה דקסן
 דחיותו סחוי' מחמלפין אז עס לו וספטר למרוס סחול גיכ יס
 ומרוס כלומר מי סחול כלל שכעס כעס"ב גס סחול יהיה כעס
 לפרך בביב סהמרו ונס סחול סחול מלך לא יאמין לו כי אפילו
 לו יבדח סחול לו גיכ ייה. וכפי קסס לרש"י נמה לרך למכח סמה
 דסחול סחול כחוי סחול רש"י יסין סחול סחול סחול סחול סחול
 למס כחוי כדו סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול
 סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול

דעת וקנים בעבלי התרסמות

השבתו שלא נגלות והכחוס מוכיח דכתיב והוציא כל איש
 מערי שלא רצה נגלות לרעים מפני השבועה. וי"א כי
 כשהיה עבד לא רצה להנידו לו כי יותר היה מצער וכן
 כשהיה בביב סהמרו ונס סחול סחול מלך לא יאמין לו כי אפילו
 לו יבדח סחול לו גיכ ייה. וכפי קסס לרש"י נמה לרך למכח סמה
 דסחול סחול כחוי סחול רש"י יסין סחול סחול סחול סחול סחול
 למס כחוי כדו סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול
 סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול סחול

תבואה מלך המדינה ככלל נקראה חרץ מלרים. וספיר כניס
 נקראה מלרים :

הוא מושג בכל ארץ מצרים :

פירוש לתורת אלהים

האב ניהירט אז עס איז פאר האגנין קארין אין
 מצרים יהו שפה נידערט אהין. ורש"י שרייבט
 ויארם האמ ער צו זיי ניואגט נרדו גיט ורכו ער
 האמ זיי מרמו ניעניע אז זיי ווערין סוויין ארבעטין
 אין מצרים צווייא הונקערט מיט צעהן יאהר נוי
 פיר דער ניוארט רדו באמערקטן וספיר לני פלס אונ
 קויפט אונז פון דארטין תבואה ונתתיה אונ מיר

ברוח הקודש אז ער האמ אהאפענונג אין מצרים
 ויאמר יעקב לבניו אונ יעקב האמ ניואגט צו ניענע
 וזהו לפי תתראו ויארם ואלטם איר ווערין ניענקן
 פאר דיא ענין וישמעאל אונ פאר דיא בני עשו
 גלייך אז איר וענטט אונ, נאך אפירוש איז
 לקוח התראו. ויארם ואלטם איר ווערין קאנאער
 פון הונקער : (ב) ויאמר אונ ער האמ ניואגט איר

אוי אייך נאר נופעלט איר נאלט אים וקעט אין מצרים,
 אונ ווען נענט ער איז אין מצרים ווי קומט ער צו די חנות
 אייזן פון יעקב אונ אייניקל פון יעקב פון אבקהם ואי
 זיין בני חנות, האבין דיא ברודער ניואגט מיר האבין
 ניענעס ווי ישמעאלים האבין אים אפגעקאפט פון אונז אונ
 מען האט אונז ניואגט אז זיי האבין אים פארקויפט אין
 מצרים אונ נוייל אונקער ברודער איז אשייער דרייער
 רעכענען פון דיא קען האט אים פארקויפט צו די חנות
 דרייער ניענע סיי גענאנגען אין די הייער פון די חנות
 אים און זיין, האמ יוסף ניואגט דאס אלץ לויב איר גיט,
 דאס איז פארקויפט נאר איר קענט גענויס בנגלים, נאך האמ
 שפא ניואגט צו די ברודער ווי נואלס ניענען אז איר וואלט

ספר הישר
 אייער ברודער גענוען האט וואלט איר נישאן, האבין
 די ברודער ניואגט מיר וואלטן אים וויסגעלויבט פאר ווי
 סיי' נעלט מען נאל וועלן פאר אים, אונ ווי האלט ניענען
 אז קען נאל איר מיר ניענען געבין. נוארטן מיר
 ניענעס גענוען האב אונ ניואלטן צו גענוען אונקער
 ברודער, האמ יוסף ניואגט איר נאך ריכטיג ווי איר נאך
 אז איר נענט בנגלים אונ איר ווילט נענען דיא פקנשין
 פון די לאנד, מיר האבין זיין ניענען אז צוויי ברודער
 פון אייך האבין גענוען די פאסטן שיקס ווענין אייער
 שוועסטער אונ אזוי ווילט איר סוויין אין מצרים ווענין
 אייער ברודער, האמ יוסף נענט דאס ווענין שפארקעג
 פקנשין אונ האט גענוען פון נאל, ווי אריין פיענען איר
 תמיכה

וְלֹא נִמְוֹת ג וַיִּרְדּוּ אֶחָיו יוֹסֵף עֶשְׂרֵה
 לְשֹׁבֵר בָּר מִמְעָרִים: ד וְאֶת־בְּנֵי־מִן
 אֶחָי יוֹסֵף לֹא־שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת־אֶחָיו
 כִּי אָמַר פִּן־יִקְרָאנוּ אֶסּוֹן: ה הַיְבֵאֵל
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשֹׁבֵר בְּתוֹךְ הַבָּאִים

רש"י

וְלֹא נִמְוֹת: ג וַיִּרְדּוּ אֶחָיו
 יוֹסֵף עֶשְׂרֵה לְמִזְבֵּן
 עֲבָדָא מִמְעָרִים: ד וְאֶת
 בְּנֵי־מִן אֶחָיו יוֹסֵף לֹא
 שָׁלַח עִקֵּב עִם אֶחָיו
 אֲרִי אָמַר לְפָנָא
 יַעֲרַעֲרֵיהּ מוֹתָא: ה הַיְבֵאֵל
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִזְבֵּן
 עֲבָדָא בְּגוֹ עֲלִיא אֲרִי

לענין לשבור בר כולם לב אחד הם (נב"ר): (ב) פן יקראנו אסון. וכתיב לא יקראנו אסון אר"ל כי יעקב מכאן שהשטן מחסרנו כשעת הסכנה (כ"ר): (ה) בתוך הבאים. משמעוין עמנו שלא יכירו לפי זמנה להם אביהם שלא יתראו כולם כפתח ח' אלף שיכנס כ"א כפתחו כדי שלא תשלוט בהם עין הרע שכולם מאים וטולם גבורים:

שנים שנשעבדו לגמרים למען רד"ו: (ג) וירדו אחי יוסף. ולא כחב בני יעקב מלמד שהיו מחחרטים במכירתו ומתנו לכם להתנהג עמו בחקוה ופלוותו ככל ממון שיפסקו עליכם: עשרה. מה ת"ל והלא כתיב ואת בנימין אחי יוסף לא שלח אלף לענין האחות היו חולקין לעשרה שלא היתה אחבת כולם ושפחת כולם שיה לו אכל

למפרים

והוא שכן דרכן של צדיקים כשהם עושים דבר שמדמים שם לא פעלו עולם בו אכל אחרי שיבואו שכל להם מומחה מן השער משין אותו ענין עששו הם. אז ימהרו וישמו על לבם שלא קרה להם כן לא להטיר אונם כי מה עשאו לוי יוסף עשו ולכן מהם נענשים כדי מהם לאותו המעשה. וכן קרה לשבעי י"ה אלה שאם שמה שהוצרכו לרדת מזרמיה לשבור בר הוא מכת מדינה שכל הארץ נלקה כרעב. מ"ח המה ראו כן וזמנו על מה קרה להם כן ועל מה שלא הוקם ככית אביהם הלויים כרעב סדך ממות וצוד ולכפן תשקף ונשאו כרכס כמה שישאר להם עוד מן הכבושא. אם לא כי יד' ה' עשמה וחת להם וכי אלפים מאלף את עונם. וכמש"ל ע"פ ר"ד רד"ו וז"ל יורדם היא לנו. רגילים היינו לפרנס אחרים ועכשיו אנו צריכין לך. כן עמו לבס פירושו לתורת אלהים

(ג) וירדו אחי יוסף עשרה לשבור בר מסצרים. פי' רש"י מה תלמוד לומר עשרה והלא כתיב ואת בנימין אחי יוסף לא שלח יעקב עם אחיו. ירענו כי עשרה הם. אלף לענין האחות היו חולקין לעשרה. שלא היתה אחבת כלם ושפחת כלם שיה לו אכל לשבור בר כלם לב אחד להם. ולכאורה מה מלמדנו רש"י בזה שהיה להם לב אחד לשבור בר. ולמה לא י"ה להם לב אחד לשבור בר לרעבן וסחיות נפשו ונפסו כניסה העושים כרעב. וירחש שמ"ל שדרשו כן ה' קשה להם למה הוצרכו לשבור לומר שידור לשבור בר מנזרים והלא לזה שלחם אביהם ואמר להם הנה עשיתי כי י"ה שכן כמלרים רדו עמו ושכרו לנו מעט והיה לו לומר רק וירדו אחי יוסף מלזרמיה ואנו יודעים כי לשבור בר ירדו. לכן מפרש שכל הכתוב לומר כזה ענין אחר.

לקומתו על התורה

וועלן לעבין וי"א נמח אונ סויר וועלן גיט
 ששמארכין: (ג) וירדו אחי יוסף עשרה אונ דיא צעהן
 ברדיער פון יוסף האבין געענדערט מיט אַרצ'ים.
 ורש"י שרייבט וואררם שפטיט גיט ב'גו יעקב אר
 דער פסוק ויניס מיר אז ויי האבין נרקה געהאט
 וואס ויי האבין יוסף אַרצ'קויפט אונ ויי האבין
 גיגעבין זייער הארץ וייא זאלן ויה מיט אים
 גיהג ויין ברדיער שאפט ויי זאלן אים אויסקלייזען
 פאר נוי פיר געלט מען וועט וייא הייסין געבין
 קשבור בר מסצרים: (ד) ואת בנימין אונ הבטיח דער
 קארין פון מצרים: (ה) ואת בנימין אונ הבטיח דער
 ברדיער פון יוסף יא שלי יעקב האמ יעקב גיט
 געשיקט מיט זיינע ברדיער פי אַרצ' וואררם ער
 האט גיטראכט פאמער וועט אים פרעפין
 אפארד וואררם דער ששן און מקמרגן בשעת
 הספקה: (ה) ויבוא אונ די קינדער פון יעקב וענען
 געקווען קויפין קארין בתוך תבאים צווישען דיא
 צייט וואס וענען געקומען. ורש"י שרייבט ווייל
 אררין גיין אלע און איין שויער קר' עם זאל אויף זיי גיט
 שולט'ט זיין איין עין הרע דרום האבין וייא

(ג) וירדו אחי יוסף עשרה אונ. דער תולדות ג'ה
 שרייבט אז עם פרעפט צפעס ביי צדיקים אזוי
 אונאך וואס ויי רעקענען אז ביי זיי האט דאס גיט געראכט
 פרעפין. זעהן זיי פאר'ד פאמער און דאס אַרצ'קויפט אויף
 אַרצ'קויפט וואס וייא האבין גיטאקן. דיא ברדיער פון יוסף
 האבין גייען אז זיי מוזן גיין אין מצרים קויפין קארין.
 האבין וייא געקראכט פאר וואס וענען וייא גלייך מיט
 אלע געגעניס. אונ האט גיט גיט דיא ברקה בייא וייא אין
 צפ"קער. דיא ביסול תבואת וואס וייא האבין זאל
 גיטערט ווערן (וויא דיא בויקאטיל דורך אַרצ'שען). אונ ווא
 היין בארפין זיי גיין קויפין תבואה. אין מצרים. דאס ווארט
 קוירם האט וייא געקראכט וואס וייא האבין פארקויפט
 זייער ברדיער יוסף אין מצרים. אפילו בייא דיא ברדיער
 אזוי דיא אַרצ'קויפט פון יוסף פארקויפט גיט גלייך גינען.
 אַרצ'קויפט ברדיער וענען אין דעם פארקויפטן סעד שווידיג
 גינען. אונ אַרצ'קויפט וענען ווייניגער שווידיג גינען. פון
 דעקסוועען אויפן צוה תשובה פאחן אויף דיא אַרצ'קויפט
 וענען גינען אלע ברדיער גלייך. ווי' וייא האבין גינען
 אז דאס קרעמנג צום גיין אין מצרים האט זיי אלע גלייך
 גיטראכט. אלע מוזן גיין אין מצרים קויפין תבואה.

ספר הישר

גענוקען פון תפיסה אונ מען האט זיי געבריינגט פאר
 יוסף. האט יוסף גינאנט אזוי זאל זיין. איינער פון אייך

תפיסה קען האט אזוי גיטאחן אונ זיי וענען גינעסין רבי
 קאט אין תפיסה. דעם דרישען קאט האט מען זיי ארויס

כִּי הָיְתָה הָרֶעֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן : וַיִּזְכֹּר
 הוּא הַשְּׁלֵיט עַל-הָאָרֶץ הוּא
 הַמְשַׁבֵּיר לְכָל-עַם הָאָרֶץ וַיִּבְלֵא
 אֶת־יֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוֶה־לוֹ אַפָּיִם אֲרֻצָּה :
 וַיֵּרָא יֹסֵף אֶת־אֶחָיו וַיִּכְרֹם וַיִּתְנַפֵּר
 אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אֲתָם קְשׁוֹת וַיֹּאמֶר
 אֲלֵיהֶם מֵאֵין בְּאֶתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאֶרֶץ
 כְּנָעַן לְשִׁבְרֵי אֶכְלֵי : וַיִּכְרֵר יֹסֵף אֶת־

הַיָּה כְּפָנָא בְּאֶרֶץ
 כְּנָעַן : וַיִּזְכֹּר הוּא
 דְּשֵׁלִיט עַל אֶרֶץ הוּא
 מְשַׁבֵּיר עַבְרָא לְכָל עַמָּא
 דְּאֶרֶץ וַאֲתוּ אֶת־יֹסֵף
 וּמְגִידוֹ לֵיהּ עַל אֶפְיֻזוֹ
 עַל אֶרֶץ : וַיִּחַזֵּק יֹסֵף
 ית אֶחָיו וַאֲשַׁתְּמוּדְעִינֻן
 וְהִשִּׁיב מַה דִּי יִמְלֵךְ
 עֲמָדוֹן וּמְלִיל עֲמָדוֹן
 קִשְׁיוֹ וַאֲמַר דְּהוּן מִן
 אֶתְיָתוֹן וַאֲמָרוּ מֵאֶרֶץ
 כְּנָעַן דְּמִזִּין עַבְרָא :
 וַיִּשְׁתַּחֲוֶה יֹסֵף

הוּא סוּף סַסְבִּיר . מְסִדְרִין : כַּן : וַיִּכְרֵר יֹסֵף . יִכְמֹס פִּתְּ הַחֹמֹת כִּי אֲנִיכֵה לֵב :

בעל הטורים (1) ויחזק יוסף . כניס כלל תקיים פתחו : (1) ויכרם . יקם לקבל כספר פתח וכן המלך שחלף חטאו חטע והגידו רשע

רשבים (1) מאין באתם . הראה להם שאינו מכירם . כי לא שאל שפתי חכמים ירידה הלא רמו וכו' : 2 ופי' ויתנכר הראש עלמו ככרי :

כי היה הרעב . מוסב על היה הכרח כי היה הרעב בחר כענין וכו' כלום הכרח שירות מס : (1) וישתחוו לו אפים . נשתחו לו על פניהם וכן כל השתחוה פשוט דיים ורגלים הוא (שכונות טו) : (1) ויתנכר אליהם . (בראשית רבה) נעשה להם ככרי 2 בדברים לדבר קשות (כ"ר) : (ה) ויכר יוסף וגו' . לפי שהיחס יחידת האחים למצרים

הזכירו מה שקשו מן פרע אל יוסף אחיכם . והן קורא אותם עתה אחי יוסף . שזכרו אחות יוסף להם ומה שהזכירו אליו . ומכיון כי הפרעה והמלכות אינה הלא לפי שיעור נחמה סקודם ועל חטא קטן די ממלכות קטנה ופי' גדלו כן יחסי המלכות . הלא החלום סללו לא כן עשו . הלא חטא' שלה היתה שנלח כלם טו . מ"מ' לענין המלכות והפרעה לב אחד היה להם שחש חטא ביוסף חטא קטן כיה נקרב לבו חרטה גדולה כמו למי שחטא בגדו חטא גדול . אחרי לוחם כי מקרה חזק יקרה את

באותו הפעם שכל דבר ששמה לו רחמו על אחיכם לכן ירדו פתח בתנחית יחידים עד שצרכים שחמרים ירחמו עליהם . וכשאלו עד שצרכים לרדת בספור זה למחרים חסיפס עוד לשבר לבם ולרעה כי על חטא מברו את אחיכם למחרים לכן סוכרתו עתה נבאק עוד חטא כמו שספ' נגללו ליוסף עוסי' צרף לבקש . עוד וספק מחלוקן שמתכר אליו . ח"ס וירדו אחי יוסף פקרה . ר"ל שכל כולו כלם מרדות וחסיפס יחידים מה שסוכרבו לרדת לשכור בר ושר וקפ ע"ז מחלרים . שלמס מוכר אחיכם ואלו

קבוצים על התורה
 דְּרִיבְרַע נִאָּמַר דְּעַר פִּסְקוֹן בְּרִידוֹ אֲחִי יֹסֵף עֲשֵׂהָ . אֲלֵע
 צַעֲקוֹן בְּרִידֵר פִּון יֹסֵף וְעַנְעֵן בְּיַמִּי נִיָּה אֲרָאֻם עֲבִידֵרְעִם
 גִּיּוּאָרִין . לְשִׁבְרֵי בְּרִי . וַיִּבְלֵי נִיָּא בְּאֶרֶץ קִיפִין קִאָרִין . אִנּוּ
 מְסַבְרִים . פִּון מְכָרִים וְרִיבְרַע אִיז בְּיַמִּי נִיָּא עֲבִידֵרְעִין וַי
 וַאֲלִין אִוִּיפִיקֵעֵן חִסְפֵּן אִין מְכָרִים אִנּוּ וַאֲלִין אִים אִוִּיפִלִּינִין .
 נָאֵר אֲמַטְסֵם אִין פִּאר נִאָּם קִאָבִין אֲלֵע צַעֲקוֹן בְּרִידֵר
 גַּעֲמֻתָּן בְּיִין קִיפִין קִבֻּאָה פִּון מְכָרִים . וַיִּבְלֵי נִיָּא קִאָבִין
 גִּידֵרְעִם אִו יֹסֵף פִּארִיקִיפֵם גִּיט מְבֻאָה נָאֵר צִי עֲבִידֵר
 מְעַנְשֵׁל נִיָּא סִיל עַר בְּרִיָּה פִּאר זִיק . אִנּוּ דִאָּם הָאָם יֹסֵף
 גִּיטִאָקוֹן וְעַנְעֵן צִוִּיָּא זִאָבִין . עֲרִשְׁשׁוֹמֵם מְעַן וַאֲלֵי גִיט קִיפִין
 צִיט פִּארִיקִיפִין אִנּוּ פִּארִידֵעֵן . עֲנִיטְסוֹמֵם אֲלֵע צַעֲקוֹן בְּרִידֵר
 זִאָבִין מִוִּיִן קִיפֵעֵן אִין מְכָרִים . עַם וַאֲלֵי גִיט מְעַנְשֵׁן אִיבִידֵר
 אִין קִיפִין פִּאר אֲלֵע צַעֲקוֹן בְּרִידֵרְעִם וְעַנְעֵן אִוִּיפִין :
 (ה) וַיִּכְרֵר יֹסֵף אֶת־אֶחָיו וגו' . יֹסֵף הָאָם דְּרִיבְרַעֲקֵטָם נִיָּע
 בְּרִידֵר נִיָּיִל וַיִּי עַנְעֵן גִּיט גִּעַבְדֵּרְעִם גִּיּוּאָרִין .
 גִּיט מִיט וַיִּשְׁבַּע קְלִידִרְבֵּג . אִנּוּ גִיט מִיט וַיִּצַּר רִידִין . אִנּוּ

פירוש לתורה אלהים
 זִיק בְּעִהֲלֵמִין צִוִּיָּשֵׁעֵן דִּיא לִיִּיטִין בְּיִ נִוִּארִים עַם
 אִין גִּיּוּעֵן אִוִּיבִינְרַע אִין לֵאָבֵר כְּנָעַן : (1) וַיִּסַּף אִנּוּ
 יֹסֵף אִין גִּיּוּעֵן דְּעַר גִּיּוּעֵלְמִינְרַע אִיבְרַע דְּעַם
 לֵאָבֵר הוּא אִנּוּ עַר הָאָם פִּארִיקִיפֵם קִבֻּאָה צִי
 נָאֵר דְּעַם פִּאָלֵק פִּון דְּעַם לֵאָבֵר וַיִּבְאֵר אִנּוּ דִיא
 בְּרִידֵר פִּון יֹסֵף וְעַנְעֵן נְעֻקִיפֵעֵן וַאֲשַׁתְּמוּ אִנּוּ
 קִאָבִין זִיק נְעֻבֻקֵם צִי אִים מִיט וַיִּצַּר פְּנִים צִי
 דְּעַר עַרְךָ : (1) וַיֵּרָא יֹסֵף אֶת־אֶחָיו וַיִּכְרֹם אִנּוּ יֹסֵף
 הָאָם גִּיּוּעֵקֵן וַיִּגַּע בְּרִידֵר אִנּוּ עַר הָאָם וַיִּי דְּעַר-
 קַעֲמֵם וַיִּתְנַפֵּר אִיהֶם אִנּוּ עַר הָאָם זִיק גִּיטִאָבֵם
 פִּרְעֻמֵד צִי וַיִּי וַיִּכְרֵר אֲתָם קְשׁוֹת אִנּוּ עַר הָאָם מִיט
 גִּי גִירַעַם הָאָרְקֵם רִידֵר וַיִּכְרֵר אִנּוּ עַר הָאָם צִי וַיִּי
 גִּיזִאָבֵם פִּון וַיִּאָּנֵן אִרִי נְעֻמֵם אִרִי נְעֻקִיפֵעֵן וַיִּאָּפְרוּ אִנּוּ
 זִין הָאָבִין גִּיזִאָבֵם מִיט קִיפֵעֵן פִּון לֵאָבֵר כְּנָעַן צִי
 קִיפִין עֲסִין : (ה) וַיִּכְרֵר אִנּוּ יֹסֵף הָאָם דְּרִיבְרַעֲקֵטָם

הישר ספר
 מה דא בלייבין אין חסיפה . און איר אלע זיין ברידער גייט
 בריינגען . אז איר וועט אזוי פארן ווער איר ווישען אז
 איר

אֲתוּי וְהֵם לֹא הִפְרִיחוּ: וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף
 אֶת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם
 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִרְגְּלִים אַתֶּם לָרְאוֹת
 אֶת עֵרֹת הָאָרֶץ בְּאֵתֶם: וַיֹּאמְרוּ
 אֵלָיו לֹא אֲדֹנָי וְעַבְדֶּיךָ בָּאוּ לְשִׂכְרֵ-

בעל הטורים

מיד ויחנך אליהם ולכן כתיב ח"כ ויכר לשון יחיד . ויחנך
 בניו על ידי הקוס גבריאל : (ח) לא הכירוהו : כי במס' ספד
 ואורך בני אבות ויכרו אותו מרחוק ולא הכירוהו מהי שהם לא
 הכירוהו כשכיל עשנתה ממתת היסורים אף כלל לא הכירוהו
 כשכיל עשנתה שהיו עמד ונעשה ער וגדול ככל הארץ . ומימי
 נוחה ליבבש . כדכתיב ערות יסוד . ערו ערו עד היסוד . ערות על יאור . ולפי שהיו בעלי קוטנה וכולם
 עשרה כל שעה ביחד ולא היו נפרדים אלו מאלו כבאר בני אדם הבאים משאר מקומות לשבור בר אמר
 שפתי חכמים

רש"ם
 להם לכה באתם : (ו) והם לא הכירוהו . כי בא עתה
 לפניהם כחתיכות זקן ועוד שרואה מושל בהם הטלחות
 בכגרי מלכות וגם כן הקול לא היו מכירים אותו . כי
 על ידי מתורגמן היה מדבר עמהם כדכתיב כי המליץ
 ביניהם : (ט) ערות . פרוצות הדומות ומאוויה מקום
 נוחה ליבבש . כדכתיב ערות יסוד . ערו ערו עד היסוד . ערות על יאור . ולפי שהיו בעלי קוטנה וכולם
 עשרה כל שעה ביחד ולא היו נפרדים אלו מאלו כבאר בני אדם הבאים משאר מקומות לשבור בר אמר
 שפתי חכמים

רש"י

חתומי זקן (כ"מ לט כתובות כז) : והם לא הנדרהו .
 שיא מאללם כלא חתימת זקן ועכשיו מלאוהו בחתימת
 זקן . ומ"א ויכר יוסף את אחיו כשנמסרו בידי ותיכר שהם
 אחיו וריחם עליהם והם לא הכירוהו כשנפל בידם לנהוג
 בו אחוה : (ט) אשר חלם להם . עליהם וידע
 שנקיימו שחיי השתמו לו : ערות הארץ . גלוי הארץ מהיבן הוא נוחה ליבבש . כמו (ויקרא כ) את מקורה
 הערה כמו (ויחזקאל י) ערום ועריה . וכן כל ערוה שנמקרא לשון גילוי . (ומ"א בדקא דלרעא כמו בדק הבית
 לא רעו הבית כלל לא קדקק לפרשו אמר ל' המקרא) : (י) לא חתמו כן ע שהיו עבדיך באו פ לשכר
 ויודת האחים למצורם

ס' פ' סדק : קיר : ע . הולך להסוף מלות חתמו כן כיון שספק
 עליהם שם מרגלים לא תפול על זה כי אם תחת אל כמו
 שחלטי נבני חנה ששקפה עלי לטורח וישיבה לו אל תחת אמתך
 לפני כח כלעל אבל מלת לא לא תפול כשיחא חתוב על שאלה
 אז נבטם : פ' א'ין זה כותבה כי יוסף אמר לא כי אלא לרגל
 הארץ כי אם אלא ה"ס לא חתמו כן אלא הרי עבדיך וכו' וכו'
 שנקיימו שחיי השתמו לו : ערות הארץ . גלוי הארץ מהיבן הוא נוחה ליבבש . כמו (ויקרא כ) את מקורה
 הערה כמו (ויחזקאל י) ערום ועריה . וכן כל ערוה שנמקרא לשון גילוי . (ומ"א בדקא דלרעא כמו בדק הבית
 לא רעו הבית כלל לא קדקק לפרשו אמר ל' המקרא) : (י) לא חתמו כן ע שהיו עבדיך באו פ לשכר
 ויודת האחים למצורם

יודת האחים למצורם

כלם . וכיון שנכח להם לכ"כ כשעת ההלוכה לשם מכש"כ כשכחו לפני יוסף והוא רוצה להסתחות לו אפים ארנה ודאי יותר הגדול
 סבלו כדכסם כחשכם הנה אנתו לא יליתו לקבל ארנות ועררה מלח חמינו ולהסתחות לו כהורחל מלחמו ועתה אנו גרביים
 להסתחות ארנה לפני ארני הארץ הוה . עד שפי גולל המרדות ורות נכחה שבקרבם נכחה אוחות התרדה על פניהם פי שנתלכנו
 פניהם מן התרדה . אז מלא יוסף מקום להתגולל ולהתגולל עליהם לאמר מרגלים אתם . כי מדוע לא יתירו כל הדברים פה
 לשבור בר . אם לא כי ערות הארץ חלמה שחיי מרגלים מן הספקים שיקרא אחכם כרינוט הוה . ויבחר בעמדם
 לפני ארני הארץ שהיו אשר כחתם לרגל את ארנו אזי חמת מות יפול עליהם וכלו מלא כעל חוב מקום לגבות חובו ואשר
 סכך יוסף עליהם עד עת שהכיר א"ע אליהם :

ובוח יוסף עם אחיו

הארץ חלמה לראות את ערות הארץ באתם . ויאמרו
 דכרתי אליהם מרגלים אתם . כתב הגאון בית הלוי ז"ל המסך
 הספקים וביאורם קשים . כתחלה אמר יוסף להם פי דכריתם

פירוש לתורת אלהים
 פירוש לתורת אלהים

לקומים על התורה

בדער ותם יא הכירוהו און זיי האבין אים גינט דערך-
 קענט . נוארום ער איז פון זיין אנוועק איינגער
 כאן אן אקארד און אצוגרד האמ ער שוין געזאמ
 אקארד . נדער מדרש אגדה מאכט אז זיי זענען
 גינוארין איבער גינעקערט אין זיינע הענט האמ
 ער זיי דערקענט פאר ברידער ער האמ זיך אויף זיי מרחס גינען און אז ער איז גיפאלין אין
 זיינער הענט האבין זיי אים גיט דערקענט זיי זאלין זיך מיט אים נוהג זיין ווי מיט אקרויער) :
 (ט) ויזכור אונ יוסף האמ גינעקעט דיא חלומות נואם האמ זיך אים געחלקט געזיין זיי האמ ער
 געוואקט אז דיא חלומות זענען קוקים גינוארין נוארום זיי האבין זיך צו אים געבוקט גיאמר און
 ער האמ צו זיי גינאמ איר זענט אויסזעהרם לראות את ערות הארץ בימים איר זענט געקוקען
 אויבוקען דיא אפגלעקונג פון דעם לאנד ווא עס איז גרינג זיין צו געמען : (י) גיאמרו און זייא
 האבין צו אים גינאמט די זאלקט דיא גיט זאגין געבדיך און זיינע קעקעט זענען געקוקען קויפין

זיין דער מדרש : זאמט קען האמ געקיינגט צו יוסף
 אויפגעשרייען זייערע געמען , דרייער האמ ער געוואקט
 געוויס אז דאס זענען זיינע ברידער אקער דיא ברידער
 האבין אים גיט דערקענט . ווייל זיי האבין גאר פארקעסן
 אז צו זיי יוסף האמ געקיינגט ער נעמט זעריין אפזך , איז זיי
 ער זיי דערקענט פאר ברידער ער האמ זיך אויף זיי מרחס גינען און אז ער איז גיפאלין אין
 זיינער הענט האבין זיי אים גיט דערקענט זיי זאלין זיך מיט אים נוהג זיין ווי מיט אקרויער) :
 (ט) ויזכור אונ יוסף האמ גינעקעט דיא חלומות נואם האמ זיך אים געחלקט געזיין זיי האמ ער
 געוואקט אז דיא חלומות זענען קוקים גינוארין נוארום זיי האבין זיך צו אים געבוקט גיאמר און
 ער האמ צו זיי גינאמ איר זענט אויסזעהרם לראות את ערות הארץ בימים איר זענט געקוקען
 אויבוקען דיא אפגלעקונג פון דעם לאנד ווא עס איז גרינג זיין צו געמען : (י) גיאמרו און זייא
 האבין צו אים גינאמט די זאלקט דיא גיט זאגין געבדיך און זיינע קעקעט זענען געקוקען קויפין

ספר הישר

איר זענט אלע ערליכע מענטשין און איר וועל אייך צוריק
 געבין איינער ברידער נואם וועט דיא בלייבין , יוסף איז
 געאמט

אָכַל: יֵאָכְלוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נַחֲנוּ בְּנֵים אֲנַתְנוּ לֹא אֵלֶּהוּ עֲבָדֶיךָ מְרַגְלִים: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לֹא כִּי־עַרְוֹת הָאָרֶץ בְּאַתֶּם לְרֵאוֹת: יֵאָמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי עֲבָדֶיךָ אַחִים אֲנַתְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת־אֲבֵנֵי הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינְנוּ:

עבדא: יא בולנא בני נברא חד נחנא פיני אנחנא לא הו עבדך אליי: יא ואמר להו לא אלהין ברקא דארעא אמיתון למחוי: יא ואמרו תרי עשר עבדך אחין אנחנא בני נברא חד ברקא דארעא דכנען ותא זעירא עם אבונא יוסף

תרא שים עשר ימיו ח:

לשבים
 להם מרגלים אחם: (יא) כולנו בני איש אחד נחנו לכך אנו הולכים יחד ולא נשבור עצה רעה במרגלים: (יב) ויאמר אליהם לא כי ערות וזמרים באתם לראות. שאם לא בן אדך לא נשאר אחד מכם את אביכם. כלומר. אצלו ולדעת אם בנימין קיים אמר להם. והם השיבו שנים עשר עבדיך אחים אנחנו וגו'. וכן כתוב לפנינו שאול שאל האיש לבו ולמולדתו:

בעל הסורים
 פתח לא הסוריו מרחוק אבל כקצרו אליו הסוריו והכל לא הסוריו כלל שלא עלו על דעתם שינוש יוסף למטה כו: (יא) בני איש אחד נחנו. ולא אמרו אנתו רמו שא' מנת חסר. נחנו - ג' המסורס. הכל. ואידך נחט נעבור תוליס. נחט פשטו. והכו עדרו שאמרו נחנו לסורו כל העיר כלנו אם לא יתנוס לנו וכו' נחט פשטו נחטו נעבור תוליס למלחם אם לא יחטו לנו לפדותנו לכן נחט פשטו. מרגלים אחם. פי' ולא אני שיוסעם שלא מנתו לא היה בעל מרגלים וסם אמרו לא היו עבדיך מרגלים פי' יהודה שטיבו כי היה ראש המדברים גם ממנו ולא כלל עמל היה בעל המרגלים: לא היו. בנימי' כלב: רש"י

(יג) והסתד אינו. ושמך ליה ויאמר אליהם יוסף ששים עמם שפתי חכמים

אול: (יא) כלנו בני איש אחד נחנו. נלגה כהם רוח הקודש וכללוהו עמיהם עמך הוא בן אביהם: בנים. אחתים כמו (שמות י) בן דברת (במדבר כו) בן בנות ללשח דוכרות. (ישעיה עז) ועברתה לא בן כדיו: (יב) בני ערות הארץ באתם לראות. (ב"ר) שטרי נכנסתם בעשרה עשרי העיר צ' למה לא נכנסתם בעשר א':

כמו אכל עבדיך כו: צ' שיוסף היה יודע שאלו חלקי לטוב וסם מלחם לטומרי ששטר סבל מו' שיוכל לעיר ויחבו שמו וסם אביו ויבואו ויבואו לו ויעשר שומרי ששטר כלו וכלל מקום היה מלא כזה רחובו בן יוסף וזה שמוען בן יוסף וזה היה יודע שששטר עשרים נכנסו. וה"ל למה לא פרש"י זו למול בני לראות את ערות הארץ וגו'. ויהי לו נאיר דכחל' מוכח שסיר (יג) ויאמרו שנים עשר עבדיך וגו'. וכשכיל אותו

ובזה יוסף עם אחיו מרגלים אחם. לראות את ערות הארץ כבאתם. ואח"כ אמר להם לא כי ערות הארץ כבאתם לראות. והלך ענין מרגלים אחם ופסם רק אחת. ואח"כ אמר כוה אסר דברו מרגלים אחם. סניח ענין ערות הארץ ופסם ענין מרגלים. וכלל דבר סוה. וגם כי נסבין מם ולמה להם כוה אסר דברו מרגלים אחם. למשפט סוכה סוכות מדברים ספם מרגלים. וכן סקאו כל המפרשים דעלתי יוסף שחמך להם מרגלים אחם היה לרין סוכה ודאיה לוס. וכלל לומר סוכהו סיה ע"י שטיבו לו דברף יתרים על חם שלא. סוה סאל להם מלחן כבאתם וסיה להם נכסיתו מלחן כנסן. ומדוע אמרו עוד דברים יתרים למה כלו.

דעה זקנים כבעלי התוספות
 (א) כלנו בני איש אחד. יתמה מה השוברה היא שלא היו מרגלים. וי"ל שאלו היו סוכים ששלחו אותם דרגג הארץ היו שולחים בני אדם שהם נכרים זה לזה ולא אחים. סחרב מאיר מלח"ה:

דקומים על התורה
 נאר גים אויף דעם זינען געקומען אזו זיפס זא' זיין דער סקר פון סוכים. דריבער זענען זיי געניגליכע קליינע זיאס זיפס אזו זינען געקומען אזו זיי סוכים שפראגע נואם זיפס האט גינעט, זיי נאר גים געקומען צו זיאס גרידער אויף דעם זינען זיין זאלי' קומען אויף זיין פנים פאסער אזו דאס זיפס:

פירוש לתורת אלהים
 עסינווארג: (יא) בולנא מיר אלע זענען קינדער פון איין מענטש. ורש"י שרייבט עם האם אין זיי גישפראצט ארום הקודש זיין האבין אים אויף ארין גענוגען אין פלל ארין או ער איז אויף זייער פאטערס וזהו גנים אנתו מיר זענען געליכע ליים יא דיינע קנעכט זענען גים גינען אויף-

ועהרם: (יב) ויאמר אליהם אונ ער האט צו זיין גינאנט יא גים ויין איר זאנט כי נאר דאס אנפלעקונג פון דעם האט זענט איר געקומען זעהן ווארום איר זענט דאך גים געקומען דורך איין סויער: (יג) ויאמרו אונ זיין האבין גינאנט זייערעלך גרידער זענען מיר דיינע קנעכט בני איש אחד קינדער פון איין מענטש אין לאנד גנען וזהו הקסו אונ דער קליינער גרידער איז סים אנזער פאטער היינט וזהו אינט אונ איינער איז גים דא דרום זענען מיר גינאנען איפליכער אין

ספר הישר
 זאל פון זיין פארמאסין זייער גרידער שפען אונ פון זאל אים גינדען. זפען האט גים גינאנט שפעלייבן

ספר הישר
 געמאס. נאכדעם האט ער אפגעוואשן זיין פנים אונ אזו צוריק געקומען צו זייער גרידער. אונ האט גענייטן קען אונ

יד ויאמר אליהם יוסף הוא אשר
 דברתי אליכם לאמר מרגלים אתם:
 מן בואת תביתנו חיי פרעה אסתצאו
 מזה כי אם יבבוא אחיכם תקמן

דין ונסד לתותיה יי נאמר
 לדון יוסף הוא די מלכות
 למכון למימר אילי
 אתיו: מן ברא תתביתון
 חיי פרעה אום תפקון
 מקא אלהיו במית
 אחכוון ועירא הקא:

בעל הטורים

בניבט ולאמר אני הנחש ששמו יוסף: (טו) כי אם כבוא. כבוא עולה למיין יא שלח תללו מזה עד שיבוא יא אחים:

רש"י

א' שאינו נתפסו בעיר לבקשו: (יד) הוא אשר
 דברתי. הדבר אשר דברתי שאתם מרגלים ק הוא
 האמת וכיון וכו' לוי פשוט. ומדרשו א"ל ולאו מלאכת
 אותו ויסקו עליכם ממון הרבה תפדוהו. אמרו לו הן.
 א"ל ואם יאמרו לכם שלא יקורוהו בשום ממון מה תעשו
 אמרו לכך באנו להרוג או ליהרג. אמר להם הוא אשר
 דברתי אליכם להרוג בני העיר כחשם ממנו חיי בניבט
 שלי ששנים מכס המרובו כרך גדול של שטם: (טו) חיי
 פרעה. אם ימיה ר' פריש. כשהיה נשכט לשקר היה
 נשכט בחיי פרעה: אם תצאו מזה. מן הנמקס הזה:

שפתי חכמים

מדכתיב אחר כך ויאמר שנים עשר עבדי וגו' מה ענין השוכה
 זו על מה שאמר להם מרגלים אתם אלה על כרחך לר"ך לומר
 שיוסף מוחלל חמור להם שנים נכנסתם בי' שפתי העיר והם
 שיכו לו לא כן אלא כולנו בני עירי אחד וגו' ואשר היינו כשכל
 אותו אחד תפסונו: ק דק"ל הוא אשר דבר שמעתי דהם נמי
 אמרו שמרגלים הם ולכן קאמר יוסף הוא אשר דברתי וזין זה
 אמת כי הם אמרו ולא מרגלים אמתו ומתוך דכאו היה ראוי
 לכתוב כסוף כלומר שאר דברתי וגו' מרגלים הוא האמת.
 יש נעקש כמה חשש אותם יוסף ששם מרגלים עד שאמר להם
 הוא הדבר וגו' וע"ק כמה יאחמת זה שאם יבואו את בנימין
 ששים מרגלים. וכל ד"ס מחללה אמר להם מרגלים אתם
 שפתי נכנסתם בי' שפתי העיר כדפירש"י והבינו לו בני אדם
 נתנו וזין איש שואל כל בניו כחמד לרגל שחל יתפסו ויהרגו
 כולם אלא הם א"כ כ"ש שמרגלים אתם כי ח"ך ישלח אדם כל
 בניו ממנו ולא יאמר א' או שנים לשמשו א"ו מרגלים אתם
 ליתים להכנס בעסק עד שאביכם הוכיח לנלות את כלכם וגם כדי
 עבדי וגו' והנה אחד שואל כל בניו כחמד לרגל שחל יתפסו ויהרגו
 כמותה לחיות ולשום נפשנו כמנינו הרינו אותו אלו ומפני זה
 נכנסנו כיו"ד שפתי הנינו להם הלא רגל את הלא חלשם וגם
 שאלה אחים כי כמה שנים ולא הקרתם אתרו אלא עכשו
 וה שפר שחמתם ששאר אחד מכס א"ל אכיו לשמשו לכן כואת
 הכל אם לא יבא בודאי מרגלים איש בני. ספק מכל הטעמות שיש
 זה מלאה בשם מרגלים: ר' י"י כפי פשוטו של קרא חין לו הכנה
 מה' הסיק מלת אם ויהי' עמנו אם חיי שיעה לא תללו

ובוח יוסף עם אחיו

שאלה היא אחים ענין וסנה היתוך פה. והשני שיעה לו העסק
 הוא היתוכי פה. ויוסף לא שאל את אחיו מחין אחים. רק שאל
 אחים מחין אחתם והטעם לזה כי היה ירא לשלול אחת מחין
 אחים. כי לא ידע עוד בכבוד ששם אחים מניחים אותם. וזויל
 מכירים הם אותו. ומכירים שם הוא מכיר אותם. ואם יאמר
 להם מחין אחים. יהי' לשחוק כענינים אלה. האם לא תדע שאמר
 אחתם. ע"כ תתחכם לזה ולומר מחין אחתם. ושלחו לו שיד
 לשלול גם אם מכירים את אח וכן וסם נכנסת לל היתוכו.
 ע"כ אמרו לו שתי תשובות. אחת כענין. משת לא צונו. וסנת
 ביותם פה. לשכר אוכל. אחר על העליל עליהם. אחרי שלא
 שאל אותם על סנת ביותם לתורים. והם אמרו חופק סנת
 ביותם מתחמת מרגלים הם כע"ל. והנה ענין מרגלים לא כל

לכר אוכל. הלא הוא לא שאל אותם למה באו. רק מחין באו
 והם השיבו על שאלה אחת שני דברים. מחין באו ולמה באו.
 ומה העליל עליהם מן מרגלים הם. ומוראיתם שלא יודע ע"י
 תפירה כונת ביותם הקדמו לומר לשכר אוכל. ואומר חרזון
 קודם הקושיא. כי כחמה המפורשים. לר"ך להכין כמות למה
 אמרו ששכנים אתן. הוא משום דיוסף תתחמו טעמה אותם
 ששכנים כי וז"ל תתחכם כעלילה. כי הוא השלטון ומי
 יתוכה עמו: ודעה מדרך השוין שאלה שונת חלשי שאינו מכירו
 וזולת אותו מחין אחת. הוא משום מהקום פלוגי אחי. כמו
 שאמר יעקב לרועי חרן אחי מחין אחם השיבו לו מתוך אהבתו
 אכל אם ישנן לאחד שמכירו לא ישאלנו מחין אחת. כי גם
 הוא יודע מחמה מהקום הוא. רק ישאלנו מחין כאת פה. וכונת

פירוש לתורת אלהים

אפקוונקרעין מויער צו ובען אים: (יד) ויאמר אלהם
 יוסף אונ יוסף האט צו זיי גינאנט הוי דאם איז וואס
 איר האב צו אייך גירעט צו ואגין פגליים אהם איר
 זענט אויפקוהרם. ודער סדרש זאגט. ער האט
 צו זייא גינאנט אז איר וועט אים געפונען אונ
 קען וועט וועלן פאר אים פיל געלט וועט איר
 געבין האבין זייא גינאנט יא האט ער צו זייא
 גינאנט וויא וועט זיין אז קען וועט אים גיט
 וועלן אפ געבין פאר געלט האבין זייא גינאנט

אפקוונקרעין מויער צו ובען אים: (יד) ויאמר אלהם
 יוסף אונ יוסף האט צו זיי גינאנט הוי דאם איז וואס
 איר האב צו אייך גירעט צו ואגין פגליים אהם איר
 זענט אויפקוהרם. ודער סדרש זאגט. ער האט
 צו זייא גינאנט אז איר וועט אים געפונען אונ
 קען וועט וועלן פאר אים פיל געלט וועט איר
 געבין האבין זייא גינאנט יא האט ער צו זייא
 גינאנט וויא וועט זיין אז קען וועט אים גיט
 וועלן אפ געבין פאר געלט האבין זייא גינאנט

ספר הישר

זעקט דעם פענטשן שפען אונ פירט אים אין תפיסה. ווי
 די פענטשין זענען צו געמאנגען צו שפען האט שפען
 גיטאון אגעשטיי אויף זיי זענען די אע זענעניג גבורים
 דערשפאקן גינארין אונ זענען גיטאון אויף זיי גרד אונ
 האהיין

אונ קען האט אים ניש גיקענט גינען. האט יוסף געשיקט
 דרשין זינגע גבורים. זענען געקומען זענעניג גבורים מיט
 די גלאקע זענעדין אין די הענט. אלע גירער זענען
 דערשפאקן גינארין פאר זיי. האט יוסף זאגט צו זייא

הנה: מן שלחו מכם אחד ויקח את אחיכם ואתם תאמרו ויפתנו דבריכם האמת אתכם ואבולא חי פרעה כי מרגלים אתם: ויאסף אתם אל משמר שלשת ימים: ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו והיו את האלהים אני ירא: חמישי ים אמרנים אתם אחיכם אחד יאמר בבית משמרכם ואתם לכו הביאו שפר רעבון פתיכם:

מן שלחו מנכון חד ודבר ית אחיכון ואתון תתאסרו ויהפחנו פתנמיכון הקשום אתון אסרו ואם לא מי פרעה ארי אליכי אתון: ויבנש ית הון לבית מסך א תלתא יומין: ית ואמר להון יוסף ביומא תלי תאה דא עבדו ואתקיימו מן קדם: ויבנש דחיל: ים אם פינני אתון אחיכון חד יתאמר בבית מסרתכון ואתון אבולא אוכלי עבדא דחסיד בבתיכון

בעל המורים

(יז) אל תמחר שלשת ימים. כנגד ג' דברים ששבו לו ויפשו את כחצו ויגילו וימכרו ::

שפתי חכמים

רש"י

מה ויהיה אם דקרא במקום לא כמו אם לוד חכב שרל לא חכב ויחייב מה שלם תללו לא יחייב וכלתת ילדו אלא כשהיה נשכס לשקר וכו': של דקיל דמלת חלמת מורה נחוד דודס נסס טחלמת אלה וכו' וכו' לחמך חקנת שמונה טחוד טחוד חסופק מסס לפיך הולך לומר טוב הוא ה"ל סתימה כמו חסס כן הוא: דן א"ל לומר וסל לא חקנת חי פרטס וכו' טלף אם לא יכחו לא יתחייב טסס מרגלים: א פ"ו ואל טסס שמונים עילוס דלח כתיב חריו יאמר ככית תמכרנט וסל דלח פירש"י זס לעיל דלח יוסב טחמטרס הוא בית חסוריוס טסוס דלעיל כתיב נחטב טכטיו מורה טחמחלס נטסס כטבילס: ג ומלת טכר פס

(טז) האמת אתכם. אם אמת ש אתכם. לפיכך ה"ל נקוד פתח טחוד כמו כלסון תימה וסל לא תבילוה חי פרטת ת כי מרגלים אסס: (יז) משמר. בית א חסוריוס: (יט) בבית משמרכם. טחלס חסוריוס בו ב עכשו: ואתם לכו הביאו. אל בית חכיוס: שבר רעבון בחיכם. מה טקנתס לרעבון ג חכיוס בחיכס: כדילא טטוד בית ססור דכתיב ויתן לוחו כטמטר וכו': ב טלל וכוח יוסף עם אחיו

הנזלה להיות מרגל יתר מרגל. רק יש לזה אכסו מיוחדים מלומדים ומוכרים ללומות וו. וסמס מוכיוס ושמוס לטת סונך לטלס מרגל חלון סרויוס לטקות עטס מלחמס. ואל זס טמכון לטיות מרגל לטת סונך ע"ל לא ככל יוס הוא עוסק כמלחמס וו. כי עטמיו דכות הוא טוסס למדיוט טנות עטור טחורו טס לו. וזסו טחמך לטס יוסף מרגלים אסס. פ"ו וכו' אומנתס סקטוט לכס ורגלים אסס כזס וחסס אומניס כזס. ועוד סוסף לומר לטס אט ערות חלון כחלס לרלות. גס טחס כ"חחכס לכלן הוא רק כטמור עטק זס. לא לטמורס כחלס. זכס סכיוו לו על דכריו לא חרני ועכדך טלו לטכר אוכל.

פירוש לתורת אדרים

גיומאעלם אין איין תפיסה אויף דרייא טאנ: (יח) ויאסף אונ יוסף האם צו זיין וינאמט דעם דרישען טאנ זאת עשו דאם זאלט איר טאנה וועט איר פלייגען לעבין את האיינים איין פארקט טיך פאר גאט: (יט) אם אויב איר זענט גירעכט אהיכס אייער איין ברודער זאל זיין געבונדען אין אייער תפיסה וואס איר זיצט וואס לכו אונ איר גייט אונ ברענגט קארען צו דעם הינגער וואס איז אין

בבוא נאר אז אייער קליינער ברודער וועט קומען אהער: (סו) שלחו שיקט איינעם פון אייך אונ ער זאל קעמען אייער ברודער וואס אונ איר זאלט זיין געבונדען ויפחני אונ אייערע רייד געלין ווערין געברוכט אויב איר זאנט אקט וואס לא אונ אויב איר וועט אים גיט ברענגען חי פרטס שווער איך בייא דעם לעבין פון פרעה חי סרגלים איר זענט מרגלים: (יז) ויאסף אונ ער האם זיין איין

ספר הישר

פון שמעון איז שמעון פארך הויג גימארין פון זיין בעס אונ כנשח האם אים געבונדן אונ האם אים אריין געשריט אין תפיסה, אונ אלץ ברודער האבין זיך געוואנדעט אויף די שטאמקייט פון כנשח, האם שמעון גימאט צו די ברודער איר זאלט ווישען כנשח איז קיין ספר, ער איז געווען

האבין דך אויפגעוויבן אונ זענען אנטלאפן, עס זענען נאר געבליבען די ברודער אונ יוסף מיט כנשח, ווי כנשח האט גיזען די שטאמקייט פון שמעון איז ער שטארק ביי גימארין אויף אים אונ איז צו געבונדען צו שמעון אונ מיט דעם פויקט האט ער גיגעבן זאלט אויף די פלייען (דק לישראל ע"ס)

ב ואת אחיכם הקטן הביאו אלי
 ויאמנו דבריכם ולא תמותו ויעשו
 כן: כ ויאמרו איש אל אחיו אבל
 אשמים אנהנו על אחינו אשר
 ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו
 ולא שמענו על כן באה אלינו
 הצרה הזאת: כב ויען ראובן אתם
 לאמר הלא אמרתי אליכם לאמר

בבתיכון: כ וית אחיכם
 ועיךא פיתין לותי
 ויתחיימוני פתמיכון ולא
 תמותון נעבדו כן:
 כב ויאמרו נבו לאחיה
 בקולשטא חייבין אנחנא
 על אחונא די חנינא עקת
 נפשיה פד תנו מתחנין
 לנא ולא קפלינא מניה
 על פן אתת לנא עקמא
 הדא: כב ואתיב ראובן
 יתהון למימר הדא
 אמרית לבון למימר לא

רשבים

(כא) הצרה הזאת. מדה כנגד מדה אנהנו השלכנוהו בכור והנה אנהנו נאסרים בכור השבי:

שפתי חכמים

רש"י

צורה על קנייה לא על מכר ומפני שהרעוב אינו נכתיב הולך לכוסף אפי' כתיב: ד' מין ויחמו מל' אמונה אלא כמו ואמרה בתרגומו בקושטא. וראיתי בכ"ר לישנא דרומאה (לשון בני העגב)

(כ) ויאמנו דבריכם. יתחמו ויתקיימו כמו (במדבר ה) אמן אמן ד' וכמו (מ"ח ח) יאמן נא דכרדי: (כא) אבל

ובכו יוסף עם אחיו

סבינו לו מקודם על טענה השניה כי הוא עיקר פעולתו. ולא בלא כן רק לשכר אובל. דאטילו אם הם כחמת מרגלים. אבל דעה לא כלא למלרים כשכיל עסק זה. רק כלא לשכר אובל. ע"כ אין יוסף שום טענה עליהם ושוכ הוסיפו וחמרו כניס אנהנו לא היו עבדין מרגלים. משום לא למדנו אומנות זו ומשום לא עסקנו בה. וע"ז השיב להם יוסף להכחיש דכריס. לא כי ערות הארץ כחמת מרגלים. כלומר אינו יורד להטובת עמכם אם אומנתכם מרגלים ואם מוכריסם אהם לאמנות זו כי אין שום ג'מ כזה אצל בעיקר הדבר כי להם לראות ערות הארץ. שמה פניה בראיכם למלרים הוא רק בעבור זה. וע"כ לא הוכיח להם כלא מרגלים. וסע חורו והסבירו לו שנים עשר עבדין חייס אנהנו ג'מ כיש אהר. וסע הוכחה כדואל לא יקום אדם עשיר כניס יליך כעסק מקובן כזה. ועוד הוסיפו לו והנה האחד את

אכינו היום ואלחד אינו. וכל אלה הם דברים יתרים ומיותרים אינם שייכים כלל לעיקר הדיבור ויפטר דכריס עש מושל הארץ כדואל אינו נכון להרכות דכריס שאינם נלרכים. רק הם התחמו כזה אחרי. שראו דכל עיקר יסודו למושדם כמה עבדכו דכריס יתרים ללא לורך ועל זה כנה כל הכנין. וע"כ התקמנו לרכך עוד יותר דכריס שאינם נלרכים כלל דכזה הרי יכול כל יסודו אחר שכן דכריס ועכטם להרכות דכריס שלא מהשעין וממלא הרי אין לו שום יסוד לכתת הכנין על התחכם הראשונת. וע"ז סביב להם הוא אכר דכרתו מרגלים אהם. שמה נוחותי עבדכי הראשונים כן הוא שאתם מלומדים היטב כלאומות זו וביקאיס כס. דעתה פוסיס עמלכם כחמישים שאין להם הכנה כדי לפסור כל הוכחה עלי. וע"כ לא נזכר כלל ערות הארץ כחמת לראות. דרק על זה יש לו הוכחה שסם מלומדים נוס:

המהים

(כא) ויאמר איש אל אחיו אבא אשמים אנהנו וכו'. הלא אמרו כן תהלה כשאסף אותם כמשמר. כי לא כחמו בלדקתם וישרת לכם וכוות אביהם וגם בגבורתם כי לא ימית את כלם יחד. וחשבו אולי מקרה הוא כי הוא כעל כתיבם

ומרו לכבו חספ עליהם עלילות. ואולי זה דרכו לחספ עלילות על כל אדם. אבל אחר שפנית את כלם ורק את שם אשתן לקח מאתם שהוא סי' הכעל משה כמכירתו. ודואל ער לא כלל הטובות שפושט עמהם כלאומרו לנו הסיאו עבר רעובן כתיבם.

פרוש לתורת אלהים

אייבערע היינער: (כ) ואת אחיכם אונ אייער ברודער דעם קליינעם זאלט איר פרענגען צו קיר ויאטו אונ ויזא וועלין נואר ויין אייערע בריי אונ איר נועט גיט שטארקען העשו בן אונ ויזא האבין אזוי גימאהן: (כא) ויאמרו אונ ויזא האבין גיזאגט איין ברודער צום אנדערען אבי פאר נואר קיר זענען

שיקריג על אחינו איבער אונזער ברודער אשר וואס קיר האבין גיזעקיא דריא ארות פון ויין לייב בהתחננו אין ויין קאמין צו אונן ויא שמענו אונ קיר האבין גיט צו גיזעקעל צו פן דרום באה איין גיקוקען צו אונן דריא צרה: (כב) וישן אונ ראובן האם ויזא גיענקשערט צו זאגין היא פאר נואר איה האב

ספר

געוויס פון אונזערע קעגנשטין. יוסף האט אנועק געשיקט די ברודער מיט סיי' תבואה. אונ האט זיי נאר אמאה' אונג ויאגט זיי זאלין גיט קוקען אין ספרים אן ויער ויינקשטין ברודער. די ברודער האבין גיאגט צו יוסף מיר וועלין אזוי קאמין. אונ זי זענען געקוקען צו ויער פאטער יאקב זענען די פאטער אין חויקש אונ זעקב האט גיט גימאה'ט

שיקען ויין ויהו גימין אונ די ברודער האבין געווארט ביו גס איו זשון במלך גיט גיווען צו עסין. האבין ויזא אריין געשיקט ויערע קינדער צו זעקב. אונ די קינדער האבין געווינט פאר זעקב. ויי האבין גיאגט ויער מיר וועלין במלך אלע שטארבין פאר חונגער. אונ זעקב האט אויך ויזא געווינט פון אונן האט אונן אויך געווינט. זעקב

אל־תִּתְּחַטְּאוּ בִּילֵד וְלֹא שִׁמְעֵתֶם
 וְגַם־דַּמּוּ הַגָּה נִדְרָשׁ: כִּי וְהֵם לֹא
 יָדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹסֵף כִּי הַמַּלְיָן
 בִּינֵתֶם: כִּי וַיִּסַּב מֵעֲלֵיהֶם וַיִּבְךְ
 וַיֵּשֶׁב אֱלֹהִים וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים וַיִּקַּח
 מֵאֵתֶם אֶת־שְׁמֵעוֹן וַיֹּאסֵר אֹתוֹ
 לְעֵינֵיהֶם: כִּי וַיַּצֵּו יוֹסֵף וַיִּמְלֵאוּ אֶת־

תַּחֲטְאוּן בַּעֲלִימָא וְכֹא
 קַבִּילֵתוּן וְאַף דַּמִּיהָ הָא
 מִתְבַּעֵי: כִּי וְאִינוּן לֹא
 יָדְעוּן אַרְי שָׁמַע יוֹסֵף
 אַרְי מִתּוֹרָא וְכִן הָא
 בִּינִיהוּן: כִּי וַאֲסַפֵּסֵר
 מִלְּוֵת הוֹן וּבְקָא וְתֵב
 וְתִתְּחַו וְיִמְלִי עֲמִהוֹן
 וְדַבֵּר מִלִּוְתֵהוּן וְתִשְׁמְעוּן
 וְאִסֵּר יִתִּיהָ לְעֵינֵיהוּן:
 כִּי וַפְקִיד יוֹסֵף וּמְלֵוּ יֵת
 הוֹא אֵל מִשְׁמֵן. מ' הוֹסֵר מ' הַחִי מֵא:

רשבים

(כג) כי שומע יוסף. מבין. כי עד עתה המליץ בינותם כאילו אינו מבין לשונם: (כד) את שמעון. להפריד מלו

שפתי חכמים

האשם אתן וכו' שפי' אמת שאמר הכהן יתן פי' וכו' ועלו כתיב
 והאמר האשם אתן ולא יטול כו' לטון אמונת ריק אמת יחיד זכ
 חכמים ירכס נופלת וכו': ה' ר"ל דכלל פסע כשדברו עמו קודם
 לכן היה מליץ ביניהם וטעם לא היה המליץ ביניהם והוא סבורים
 שיוסף ארזי מתין לטעמ' 1 דק"ל למה ככה סיל' לרגו עליהם
 כששמעו שסע עמלם מחזורים ארזי שלג טוב עשו לטע' ח"ס ככה
 מסוס ששמעו שפיו מתחזקוים. מהסל' 2 דיוק מתיבתא ב'י
 ויטב ויחמרו ח"ס אל לחזי פטע כעל סתלומות וכו' והכי משמון
 ולוי אחים רח"ס וכו' דמתיב לטיל ויחמרו והשנת רכס וי"ל

בלשון עבר שכבר באה ותרנונו אחת לנא: (כג) וגם
 רמז. אחין וגמין רכזיון דמו וגם דס הזקן: (כד) והם
 לא ידעו כי שמע יוסף. מבין לשונם ובפניו היו
 מדברים כן: כי המליץ בינותם. כי כשהיו מדברים
 עמו היה המליץ ביניהם ה הודיע לשון עברי ומלרי
 והיה מליץ דבריהם ליוסף ודברי יוסף להם לכך היו סבורים
 שלח יוסף מכיר בלשון עברי: המליץ. זה מנשה כט:
 (כד) ויטב מעליהם כלהו. מתחזק מעליהם שלג ירלוהו
 בזכ: ויבך. לפי ששמעו שהיו מתחזקין: את שמעון. את
 הלזה כו. ד"ל נחמין יוסף להפרידו מלוי עמל יחיעלו

(כ"ר) הוא העליכו לכור הוא שמלר ללוו' ונאז כעל החלומות
 עטיס להרנו חותו: ויאסור אותו לעיניהם. לא אמרו

התנודות האחיים
 אז טעם על לכס כי אין זה מרעו לככו אלל מ"ס הוא ע"ד
 מבירת אחיס: ומ"ל לא סני מדעתם הקודמת להשכיב טיקר
 שמכירס לחסא. אלל רק אכוריותם לנגדו שלג סני ארזי
 ללחטונו וז' חסני לחסל לזקוים כחכס. ורלוזן סניכ לכס
 שעשו כטיקר סדכר גס מתחללי כי דתס חותו לחיבי מיתס ע"פ

דין. אבל נאמת לן כן הוא כי חסמסם גס כטיקר סמכירס
 כלקר חמרינו לכס גס אן אל חסמלו בילד. כי כל סס שסעסו
 לו חקל הוא כי הוא ילד ערזין ורזין דנין לקטן כי סלוי מיני
 כר עושקין כי קודם חלן חורס לל היה כר עושקין כר עושק
 סנס כמו ככ"ל סל מעלס ויוסף היס אל רז ק' י"ו וחסכו ילד

פירוש לתורת אלהים

הַרְבֵּה וַיִּשָּׁב אֲנִי עַד הָאֵם וַיְהִי אִם נִקְרַעְתָּ צוּ וַיֵּא
 אֲנִי הָאֵם נִרְעַם צוּ וַיֵּא וַיִּבַּח אֲנִי עַד הָאֵם
 גְּעוּסְקֵן פּוֹן וַיֵּא שְׁמֵעוֹן. וְרִשִׁי לְרִיבְתָּ שְׁמֵעוֹן
 הָאֵם אִם אֲרִיין לְיוֹאֲרָפִין אִין גְּרוֹב עַד הָאֵם
 גִּינְאָבְתָּ צוּ לְוִי דַעַר בַּעַל הַחֲסוּמֹת גִּיִּם. אִין
 אַנְדַּעַר פִּירוּשׁ אִין דְּרוּם הָאֵם עַד גִּינְאָבְתָּ שְׁמֵעוֹן
 כְּדִי עַד זָאֵל אִים אַפּ שִׁידְעֵן פּוֹן לְוִי וַיֵּא וַאֲלִין
 גִּיִּם אִין עֲצָה הַאֲלֵמְתָּם וַיֵּא וַאֲלִין אִים הַרְבֵּנוּ
 וַיֹּאסֵר אֲנִי עַד הָאֵם אִים גִּיבּוֹדְעֵן פּוֹן וַיִּרְעַע
 אִינִין אֲנִי וַיֵּא וַיֵּא וַעֲנֵן אֲנִיעַק וַיִּנְאָנְעֵן הָאֵם
 עַד אִים אֲרוּים גְּעוּסְקֵן פּוֹן דַּעַר הַפִּיסָה אֲנִי
 הָאֵם אִים גִּינְעֵבִין עֲסִין אֲנִי סְרוּגְקֵן: (כד) וַיַּצֵּו
 אֲנִי יוֹסֵף הָאֵם גִּיבְאָמִין וַיִּמְלֵאוּ אֲנִי וַיֵּא הָאֲבִין

צו אייה גינאבם נאסר צו ואנין אל תחטאו איר
 ואלם גים וינדיענע אין דעם קינד ולא שמעתיס אונ
 איר האם גים צו גיהערט וגם דמו אונ ניין בלוז
 וערם גון גיפארשט. ורש"י שרייבט דאס ווארם
 כס ווייסט אז דאס בלוז פון דעם גון געקב וערם
 אויך גיפארשט: (כג) והם יא וי"א האבין גים
 געוויסט אז יוסף פאר שטייט וואס וי"א ריידען
 צו המליץ ווארום עס איז צווישען וי"א גינען איין
 פיר שפערבער קנשה פלעגט ערזין וייערע
 דיין אונ פלעגט נאנין צו יוסף אונ רייד פון
 יוסף פלעגט ער וי"א ואנין: (כד) ויטב אונ ער
 האם ויך אנועק גיקערט פון וי"א אונ האם
 וינטייגט טייל ער האם גיהערט אז וי"א האבין

הפיר
 האם גערופין וינע קינדער אונ האם גיאבט צו וי"א פאר
 וואס האם איר גים רבקות אויף אייערע קינדער פאר וואס
 ביים איר גים אין סצוים קויפן תבואה. האבין די קינדער
 גיאבט אן גנזמן קענען סיי גים קעסען צום סוף פון
 האבי

ספר
 האם גערופין וינע קינדער אונ האם גיאבט צו וי"א פאר
 וואס האם איר גים רבקות אויף אייערע קינדער פאר וואס
 ביים איר גים אין סצוים קויפן תבואה. האבין די קינדער
 גיאבט אן גנזמן קענען סיי גים קעסען צום סוף פון
 האבי

כְּלִיָּהֶם בָּרָ וּלְהִשִּׁיב כַּסְפֵיהֶם אִישׁ
 אֶל־שִׁקְנוֹ וּלְתַת לָהֶם צֶדֶה לְדַרְךָ
 וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן: כִּי וַיִּשְׂאוּ אֶת־שִׁבְרֵם
 עַל־חַמְרֵיהֶם וַיִּלְכוּ מִשָּׁם: כִּי וַיִּפְתַּח
 הָאֶחָד אֶת־שִׁקְנוֹ לְתַת מִסְפּוֹא
 לְחַמְרוֹ בַּמַּלּוֹן וַיִּרְא אֶת־כַּסְפוֹ וְהִנֵּה
 הוּא בְּפִי אִמְתַּחְתּוֹ: כִּי וַיֹּאמֶר אֶל־
 אָחִיו הַיּוֹשֵׁב כַּסְפִּי וְגַם הִנֵּה
 בְּאִמְתַּחְתִּי וַיַּצֵּא לָפָם וַיַּחְרְדּוּ אִישׁ
 אֶל־אָחִיו לֵאמֹר מַה־זֹּאת עָשָׂה
 אֱלֹהִים לָנוּ: כִּי וַיָּבֵאוּ אֶל־יַעֲקֹב

מְנִיחוֹן עֲבוּרָא וַיֵּאָתְבָא
 בְּסִפְיָהּ גִּבְרָ לְסִקְיָה
 וַיִּמְטֵן לְרוֹן וַיִּדְוִין לְאִירָחָא
 וַעֲבַד לְרוֹן כֵּן: כִּי וַיִּמְלֹ
 יַת עֲבוּרָהּוֹן עַל חַמְרֵיהוֹן
 וַאֲדֹו מִתְמָן: כִּי וַיִּפְתַּח
 חַד יַת סְקִיָּה לְמִתְמו
 פִּיסְתָא לְחַמְרֵיהָ גִבְיַת
 מִבְּתָא וְהִנָּה יַת כַּסְפֵיהָ
 וְהָא הוּא פְּפּוּס מִן־עֲנִיָּה:
 כִּי וַאֲמַר לְאָחֻיָּהּ וְאִתְתַּב
 כַּסְפִּי וְאָפָּ הָא גִּבְיָעֻנִי
 וַיִּנְפֵק מִבְּע לְבָרוֹן וְתִרְדּוּ
 גִּבְרָ לְאָחֻיָּהּ לְמִימַר
 מַה דָּא עֲבַד וַיִּי לָנָא:
 כִּי וַאֲתִו לֹת יַעֲקֹב

תולדות אהרן

יגל נכס מענית ט ז

בעל המורים

(כח) טסה אליהם. כ' כמסרה עמ"ש רפ"י יטור: יש כמון להוסיף לנו ממון על פרעון עונינו:

רשבים

שלא יתייעצו בין שניהם לעשות חבלה כאשר עשו בשבטם: (כח) מה זאת עשה. מדה כנגד מדה

שפתי חכמים

ויקטלו חסר וי"ו האמנטי כתיב וקרינו ויקטלו כלי"ך תחם
 התי"ח טהור ל' יתיר: ח דל"כ לעיניהם ל"ל: ט דל"כ מתי
 האחד כח"א: י' ולא תפרש כמלון כמקום המיוחד למלון לכל
 העוברים ושבים כיון דכתיב כמלון כפתי"ח דל"כ הי"ל לכחוב
 תחלה ויבואו למלון וחס"כ ויפתח וי"ו כמלון: כ' והא דנקט רש"י
 ט ז טק ולא נקט טק משום דק"ל כדבר"ש ה"ל כתיב ויפתח ה' א'
 חת שקו וחס"כ כתיב והנה הוא כפי אמתתו שמתע דלא כיה טק
 ועו"פ הוא טק ר"ל אמתתו דכחא היינו טק דלעיל: ל' ופי'

אלל לעיניהם ח וכיון שאלו הנילו והאכילו והסקהו (כ"ר):
 (כז) ויפתח האחד. הוא לוי ששאר יחיד בו משמש
 כן זוג: במלון. במקום שלנו י כליה: אבותחתו
 הוא כ טק: (כח) וגם הנה באמתחתו. גם הכסף בו
 עם התכופה: מה זאת עשה אלהים לנו. להכילנו
 לרדי עליה ו ל שלא הושב אלל להתעול עלינו:

התורות האחים

לא רלס פי חסנו ה"י שיכילו לו את בנימין. לכן ככה על זה
 טהור מוכרח לנער לדיקים גדולים כמובס. ואלו ויזב אליהם
 ויזכר אליהם. ולא מוכר מה דבר אליהם. אבל בודאי וואו כי דבר
 אליהם בדברים נחומים שלא יזערו עלמן כלל כי אם יזכרו כדברים ע"י
 בנימין לא יעשה להם מאומה רע כי רטנו לידע רק אם כניס הם:

וקטן לכן וגם דמו עיקר שפית דמו לכד מהאכזריות הנה
 נדרש. ולא כאשר שחקו בולם הרי היתה שחוקס להודעה ואלו
 כאשר רחם יוסף כי הודו לראובן שחטאו נגדו והם כניס כחשופה
 ע"כ ויסב מעליהם ויבן. כי לא ידע מה לעשות. כיון שעשו
 חשופה הרי לדיקים הם ואין לנער אותם עוד. ולשטות אל כלם

פירוש לתורת אלהים

האם גיזעיהן ויין געלם איז אין ויין זאק: (כח) ויאמר
 אונ גר האם גיזאגט צו וייעז ברודער עם איז
 גינווארין אונ גיקערט מיין געלם וגם אונ עם איז
 אין מיין זאק גיזא אונ עם איז אויס גיזאגנען
 וייער הארץ ויחרידו אונ ויזא ונענען גינווארין דער
 שראקען אונ איין ברודער האם גיזאגט צום
 אנדערין מה יזא וזאם האם גאט צו אונ גיזאקן:
 (כט) ויבאו אונ ויי ונענען גיקוקען צו וייער פאטער
 צום לאנד קנען ויגידו אונ ויזא האבין גיזאגט צו

דער פולט וייערע פלים מיט קארען ויחשיב אונ
 אונ צו קערין דאס געלם פון אייזליקען מאן אין
 ויין זאק ויזא אונ צו געבין צו ויזא שפיזין אויף
 דעם וועג ויזא אונ גר האם צו ויזא אזוי גיזאקן:
 (כו) ויזאו אונ ויזא האבין גיזאגנען וייער קארען
 אויף וייערע אייזלען ויזא פשם אונ ונענען אנוועק
 גיזאגנען פון דארקען: (כז) ויפתח אונ איינער
 האם גיעפיגט ויין זאק גת צו געבין פישערנעש
 צו ויין איינער אין דעם הארברעג ויזא אונ ער

ספר הישר

האבין מיר גיט גיזען אזוי א פלף. אביסלך דער ספר פון
 פ"ששים איז דער געקסער ספר פון אלע ספרים, אונ ער
 פאלאץ

אבֹתֵהֶם אֶרְצָה פִּנְעַן וַיִּנְדוּ לוֹ אֶת
כָּל־הַקְּנֹת אִתָּם לֵאמֹר : לֵדָבָר
הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אֲתָנוּ קָשׁוֹת
וַיִּתֵּן אֲתָנוּ כַּמְרָגְלִים אֶת־הָאָרֶץ :
לֵא וַיֹּאמֶר אֲלֵינוּ כִּנְיִם אֲנַתְנוּ לֹא הָיִינוּ
מְרָגְלִים : לֵב שְׁנַיִם־עָשָׂר אֲנַתְנוּ אֲחֵים
בְּנֵי אֲבִינוּ הָאֶחָד אֵינָנו וְהַקְּטָן הַיּוֹם
אֶת־אֲבִינוּ בָּאָרֶץ פִּנְעַן : ל וַיֹּאמֶר
אֲלֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ בָּזֹאת
אֵדַע כִּי כִנְיִם אַתֶּם אֲחֵיכֶם הָאֶחָד
הַצִּיחוּ אֹתִי וְאֶת־דַּעְכוֹן בְּתִיכֶם קָחוּ
וְלָכוּ : ל וְהֵבִיאוּ אֶת־אֲחֵיכֶם הַקְּטָן
אֲלֵי וְאֶדְעָה כִּי לֹא מְרָגְלִים אַתֶּם כִּי
כִנְיִם אַתֶּם אֶת־אֲחֵיכֶם אֲתָנוּ לָכֵן
וְאֶת־הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ : ל וַיְהִי הֵם

אֲסִדוּן לֹא־עָשָׂה דָבָר
וְהָיָה לֵיהּ ית כַּל הַדָּבָר
יִתְהוּן לְמִסְתֵּר : ל מִלֵּיל
בְּבָרָא רַבּוּנָא דְאֶרְעָא
עֲמֵמָא קָשָׁן וַיִּתֵּב יִתְנָא
כַּמְרָגְלֵי ית אֶרְעָא :
לֵב וַאֲסִדוּנָא לֵיהּ כִּינְיֵי
אֲנַתְנוּ לֹא הָיִינוּ אֲלֵינֵי :
לג כִּי־תֵי עֲשָׂר אֲנַתְנוּ אֲחֵין
בְּנֵי אֲבִינוּ הָאֶחָד הַדִּי־תִתְהוּ
הַצִּיחָא יִמָּא דִּין עִם
אֲבִינוּ בְּאֶרְעָא דְבָנֵינוּ :
ל וַאֲסִי קָנָא נְבָרָא
רַבּוּנָא דְאֶרְעָא בְּדָא
אֵדַע אֲרִי כִינְיֵי אֲתָנוּ
אֲחֵיכוֹן הַדִּי שְׂבוּקֵי קִתֵּי
יִת עֲבִירָא דְחִסְדִּי
בְּבִתְכוֹן סָבֹא וְאֲוִינֵי :
ל וְאֲוִינֵי ית אֲחֵיכוֹן
וְעִירָא לְתֵי וְאֵדַע אֲרִי
לֹא אֲלֵינֵי אֲתָנוּ אֲרִי כִינְיֵי
אֲתָנוּ ית אֲחֵיכוֹן אֲתָנוּ
לְכוּן יִת אֶרְעָא מִעֲבָדוֹן
כִּי סְחָרְתָא : ל וַיְהִי וְהָאֵל
הַתּוֹלְדוֹת אֲהָרֹן
דְּבַר סֵפֶר . שְׁמֹת יוֹ :

בער הסורים

(ג) ולכו . נ' בנס' כח' ויודק גם נאכנס גם נקרבם קמו ולכו . ואור לכם ולכו . תלמד ספרטה ארום להולך לאן ויבקר שפתי' חכמינו

מה זאל רעה ביאל זאלת ואל סוכה סכניאם נאסכת סכפך דל'כ מלי' ויחידו : ס' ואלת ויבין מליתו סאמר לכס ויפך כן הי"ל דכין עיסקא אמר לכס שפס מרגלים כולאי לא היה מניח לילך כשיר כזו שלא ירגלו לכך אם יביאו את בנימין ואל יהי' המסדין פירוש לתורה אלהים

אִים אֲלוֹדִיג נֹאם הָאֵם וַיֵּא נְטָרָאפֹן נֵאמֵר צו
זִאנִין : (ג) דָּבָר דָּעַר הָאֵר פֹּון דָּעַם לֵאנָר הָאֵם
גִּירְעַם מִיַּם אֲוִין הָאֵקְשֵׁע רִייד רַבּוּן אֲוִן עַר הָאֵם
אֲוִין נִיבְעָבִין וַיֵּא אִיִּים נַעְהָרַם דָּאָם לֵאנָר :
(א) נֵאמֵר אֲוִן מִיר הָאֲבִין גִּירָאנְטָם צו אִיִּם מִיר
זַענָן קִרְיָבֵע לִיִּים יֵא הִיִּט מִיר זַענָן גִּיִּם גִּיִּטְעֵן
אִיִּים זַעְהָרַם : (ב) שְׁנַיִם עָשָׂר צֹוועֶלְף בְּרִידְעַר
זַענָן מִיר רִיא קִירְדֵּער פֹּון אֲוִינְעַר פֹּאמְטֵר
הָאִיר אֲיִינְעַר אֲוִן גִּיִּם דָּא וְהָסִין אֲוִן דָּעַר קִרְיָבֵעַר
בְּרִידְעַר אֲוִן הִיִּינְט מִיַּם אֲוִינְעַר פֹּאמְטֵר אֲוִן
לֵאנָר פִּנְעַן : (ג) וַיִּמָּסֵר אֲלֵינוּ דָּעַר הָאֵר פֹּון דָּעַם

ספר הישר

ספר הישר אֲוִיִּין קָאָם רִיא שְׁיִנְקִיִּים נֹאם חֲקִיבָה נֹאם אֲוִיִּין אִיִּם גִּיבְעָכִין

מְרִיקִים שְׁקִיָּהֶם וְהִנֵּה אִישׁ צָרוּר
 כִּסְפוֹ בַּשֶּׁקֶן וַיֵּרֶא אֶת־צָרוּרוֹת
 כִּסְפֵיהֶם הִמָּה וְאֲבִיהֶם וַיֵּרֶאוּ׃
 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֲתִי
 שִׁבְלַתֶם יוֹסֵף אֵינְנו וְשִׁמְעוֹן אֵינְנו
 וְאֶת־בְּנֵימֵן תִּקְחוּ עֲלֵי הֵן כֶּלֶה׃
 וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל־אָבִיו לֵאמֹר
 אֶת־שְׁנֵי בְנֵי תָמִית אִם־לֹא אֲבִיאֲנוּ
 אֵלֶיךָ תִּנְהַ אֲתוּ עַל־יְדֵי וְאֲנִי
 אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶיךָ׃ לִהְיוֹאמֶר לֹא־יֵרֵד בְּנֵי
 עִמְכֶם כִּי־אֲחִיו מֵת וְהוּא לְבָדוּ

אינון מריקין שקיהון והנה איש צרוור
 כספו בצרור וירא את צרורות
 כספיהם המה ואביהם ויראו
 ויאמר אליהם יעקב אביהם אתי
 שבלתם יוסף איננו ושמעון איננו
 ואת בנימין תקחו עלי הן כלה
 ויאמר רובן אל אביו לאמר
 את שני בני תמית אם לא אביאנו
 אליך תנה אתו על ידי ואני
 אשיבנו אליך ליהיו אמר לא ירד בני
 עמכם כי אחיו מת והוא לבדו

תרא יוסף אינו. ותלוי: ט. טע: חוט
 על. כחל: קט: ז.

רשבים

(לה) כספיהם. למי שהסך מבלעת את החטף נגזרת
 המ"א של כספיהם וכן נסך נסביהם :

שפתי חכמים
 שפתי חכמים

בעל המורים

אש"פ שאין יולאים מוגזרים וזו גם אלכס גם כקניס קח
 ולכו. ואמר להס שלא ילאו אלא ככי טוב וזו וזו לכס ולכו :
 (לו) טלנה. כי כמס' ככא וזירך וזת עליה על טלנה לומר
 שסוחוק בו ג"ס וחמרי' חיוקא אש"פ שאין ניוס יס סימן. ד"א
 (לו) תמית. כי כמס' דין וזירך ופזחה תמית קלס
 רש"י

סוחרים וסוחרה על סס שמחורים וסוכנים אחר פוקינחיא :
 (לה) צרוור כספו. קשר כספו: (לו) אתי שבליתם.
 מלמד ששקן שמה הרגוה או מכרוהו ג יוסף: שכליתם.
 כל מי שכניו חכודים קרוי שכול: (לח) לא ירד בני
 עמכם. לא קבל דכרוי ס של ראוון אמר ככיר שוטה
 שפירוש לתורת אלהים

בעינו כמרגלים או יהיו רשעין לילך ולסכך בעיר וזו ויאלמו
 דכריכס ותפחרו חלסון סיטוב ולא מל' סוחרה דל"כ מה זה
 לכאן: ג (ר"א"ס) חיומה דכסא משמס שיעקב חכיו טרע לו עכשו
 בעת שסיו מקשזיס שירכ כנימין עמסס שמכרו את יוסף
 וז"כ חיד אמר להס חז"כ חתס ידעתס וכו' וחומר אך טרוף וכו'
 (ז"ל) הוקשיא משיקרא ליתא כי לא מצינו שיעקב אמר לכניו
 חתס ידעתס וכו' רק יסודס אמר כן ליוסף כסס חכיו ולסשר
 לומר שיוסדס כדא וזת מלכו כדי שיכמור רחמי יוסף עליו כסס
 מסי' ס"כ כלמרו אך טרוף ווסף ולא רליתו וכו' ספרי יעקב אמר עכשו לא ירד בני עמכם כי אחיו מת ולא וזמו טרוף
 כנ"ל: ס לא משס שמה וקראסו חסון כדרך לא רלס שילך כנימין עמסס כמו שמסרס בקרא דל"כ כסלמר יסודס חכ"כ

איש אימליקער סאן האמ גיהאמ וזין בינאטער
 געלט אין זיין זאק ויראי אונ וזיא האבין גיועהן
 זייערע בינאטעך געלט חסה וזיא סיס זייער
 פאטער אונ וזיא האבין ויה גיפארקטען: (יז) ויאמר
 אונ זייער פאטער יעקב האמ גיזאנט צו וזיא
 איתי שפיהם סיה האמ איר גימאכט פאר ווארפען
 אן קינדער יוסף אינו יוסף איז גיט דא אונ שמעון
 איז גיט דא יעקב האמ וזיא חושר גינוען אז וזיא
 האבין אים גהרגת אדער פאר קויפט אזוי וזיא
 יוסף וזת בנמין אונ בנמין וועט איר געמען עלי
 אויף סיר איז דיא זארג פון אייה אלע: (יח) ויאמר

ספר הישר

אונ אלץ וואס מיט אונז האמ גימראסין ער האמ וזיה דיר
 אויך געקענט אויב דו געקענט, ער אלזין פיהט ד' גימאנצע
 מלכות

גיגעען. די חקמה וואס הקב"ה האמ אים גיגעען. סיר
 טייסין נאר גיט נער האמ אים גימאנט אונגענע' געקען

וַיַּעֲרֵינִיָּה מוֹתָא
 בְּאַרְחָא דִּי מַחְכוֹן בְּהַ
 זְמַתְחוֹן יַת שִׁיבְתִי
 בְּדוֹנָא לְשִׁאוּל: * וּבְפִנָּא
 מַקְרָא בְּאַרְעָא: * וְהָיָה
 כִּד סְפִיקוֹ (שְׂצִיאוֹ)
 לְמִיכַל יַת עֲבוּרָא דִּי
 אִיתִיאוּ מִמְעָרִים וְאָמַר
 לְדוֹן אֲבוּחוֹן הַבּוֹ זְבוּנוּ
 לְנָא זְעִיר עֲבוּרָא:
 * וְאָמַר לִיה יְהוּדָה
 לְמִיכַר אֲסַתְרָא אֲסַתְרָא
 בְּנָא נִבְרָא לְמִיכַר לָא
 תְּחַזֵּן אֲפִי אֲתֵרוֹן כִּד
 אֲחוּכוֹן עֲמֻכוֹן: * י אִם
 אִיתְּךָ מְשַׁלַּח יַת אַחֲוֵנָא
 תֵּרָא וְקִרְוֵהוּ סָטָן. * כְּלוּמַר: *

נִשְׂאָר וּקְרָאתוּ אֶסוֹן בְּדִרְךָ אֲשֶׁר
 תִּלְכְּדִבָּהּ וְהוֹרְדֶתֶם אֶת־שִׁיבְתִי
 בִּינְוֹן שְׁאוּלָה: * מִג * וְהָרַעַב כִּבְד
 בְּאַרְץ: * ב וַיְהִי כִּפְאֲשֶׁר כִּפְלוֹ לְאֹכַל
 אֶת־הַשֶּׁבֶר אֲשֶׁר הֵבִיאוּ מִמְעָרִים
 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם שִׁבוּ שְׁבִרְד
 לָנוּ מֵעַט־אֹכַל: * ג וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוּדָה
 לֵאמֹר הֲעַד הָעַד הָאֵלֶּשׁ לְאֹמֶל
 לֹא־תֵרָאוּ פָנַי בְּלִתִּי אֲחִיכֶם אֲתִכֶם:
 ד אִם־יִשְׁךָ מְשַׁלַּח אֶת־אֲחֵינוּ אֲתָנוּ

בעל המורים

דרש אוהו מדרש בעדח קורח דמתיכ כמו קלחא ויקנול למשח
 כמחש סלו דתן וזכורס כשכיל סלמר את סני בני תמיח נחיקס
 רש"י

הא זה. הא אומר להמתין בינו וכו' בינו הם ולא בני
 (כ"ד): (ג) כאשר כלו לאכל. יהודה אמר להם
 ע המתינו לזמן עד שכללה פת מן הכית (כ"ד):
 כאשר כלו. כל שליו (והמתרגם כל ספיקו כוסה
 כאשר כלו האמלים לשחות מתורגם כל ספיקו כמשתו די
 ספיקס הא גמר שתיחס. אז כל כאשר כלו לאכל
 כאשר הם האוכל הא ומתרגמין כל שליו): (ג) העד
 וכן (דברים ל"ג) היצווחי בכס (שמות יט) רד העד בעס: לא תראו פני בלתי אחיכם ארוכם. לא תראו
 פירוש לתורת אלהים

גַּעֲבִילֵיבֵעַן וְגַבְרִי אִנּוּ עִם וַעֲמֵ אִים קְרַעְפִּין אִיין
 שׁוּיִם אִין דַּעֲם וַעֲנֵן וְנֹאֵם אִיר וַעֲמֵ גִיין וְהוֹדֵתִם
 אִנּוּ אִיר וַעֲמֵ מֵאֲכִין גִּינְעֵרִין מִיר גִּינְעֵרֵם עֲלֵמְעֵר
 מִים קְרוּיַעֲרִיקִיִם אִין גִּרֻב מִן דַּעֲם גִּינְיָם:
 (א) תרגם אונ דער הונקער איז גינען שנוער אין
 דעם לאנד: (ב) גיב אונ עם איז גינען אז זיז
 האבין פארלענגט אז עסין דאס קארין וואס זיז

ספר הישר
 סְרָה מִן מְצִרִים בִּי פִרְעָה קְרַעְנֵם מִעַן גִּאֵר גִּים. גִּיין
 מִרְדָּא אִיא אִירָה גִּמְנִין מְצִרִים. וַעֲנֵן עַד הָאֵם גִּתְּמֵם אִירָה
 אִנּוּ מִיר נַעֲשֵׂן מְרִבִּיִם הָאֲבִין מִיר גִּתְּמֵם אִינְעֵר
 זִים אֲנְעֵרִין מִיר וַעֲלִין חִרֻב מֵאִין מְצִרִים וְהִ מִיר הָאֲבִין
 דִּרְב גִּתְּמֵם אֲלַע אֲנְעֵרֵם שְׁטַעֲם. גִּיין מִרְדָּא אִיא אֲנְעֵר
 גִּישְׁמֵלִין אִירָה אִנּוּ אִיא שְׁמֵרְקֵם אִיא מִיר הָאֲבִין אִיין וְאִרְמֵם
 גִּים גִּתְּמֵם גִּירִין. הָעַר מִיין עֲצָה אִנּוּ שִׁיק מִים אִנּוּ
 בְּגִמְיִין וַעֲלִין מִיר גִּיין אִין מְצִרִים אִיא מִיר וַעֲלִין בְּרִינְעֵן
 אֲנְעֵרֵם בְּרִדְעֵי שְׁמֵעֵן אִנּוּ מִיר וַעֲלִין בְּרִינְעֵן תְּבוּאָה.
 גִּאֵר דוּ זְאֵלְמֵם סְחַפְלֵי גִיין מִן אֲנְעֵרֵם וַעֲלִין מִיר זְאֵלְמִין
 מְצִרִים גִּיין אִין גִּלְעָן וַעֲמֵם מִיר בְּרִינְעֵן. וַעֲבַק הָאֵם אִיא
 גִּתְּמֵם עַד הָאֵם זִי מִים גִּתְּמֵם בְּגִמְיִין אִיא אֲסַתְרָה זִים

נִרְדָּה וְנִשְׁבַּרְהָ לָךְ אֶכְלִי: הוּא־אֵינֶךָ
 מִשְׁלַח לֹא נִרְדָּה כִּי־הָאִישׁ אָמַר
 אֵלֵינוּ לֹא־תֵרְאוּ פָנַי בְּלִתי אֲחֵיכֶם
 אֲתַכֶּם: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה
 הִרְעַתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ־הָעוֹד לָכֶם
 אֵח: וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל שְׂאוּל־הָאִישׁ
 לָנוּ וּלְמֹלְדָתֵנוּ לֹא־אָמַר הָעוֹד אֲבִיכֶם
 חִי הָיִשׁ לָכֶם אֵח וְנִגְדָּלוּ עַל־פִּי
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְדוּע גִּדְע כִּי
 יֹאמֶר הוֹרִידוּ אֶת־אֲחֵיכֶם: הַיֹּאמֶר

עֲמָנָה גִּיחַת וְנִזְנֹן קָד
 עֲבָרָא: הַ וְאִם לִיתֵךְ
 מִשְׁלַח לֹא גִיחַת אֲרִי
 גִבְרָא אָמַר לִנָּא לֹא
 תַחֲוֹן אֲפִי אֲתִיבֹן בְּד
 אַחֲבוּן עֲמִכוֹן: וַיֹּאמֶר
 יִשְׂרָאֵל לְמָה אֲבָאִישְׁתוֹן
 לִי תַחֲוָה לְנִבְרָא הָאִית
 לָכוֹן אַחָא: וַיֹּאמְרוּ
 מִשְׂאֵל שְׂאוּל לְנִבְרָא לְנָא
 וּלְיִדְוֹתָנָא לְמִימַר הַשֵּׁד
 כְּעֵן אֲבוּכוֹן קָלוּם הָאִית
 לָכוֹן אַחָא וְחִוּנָא לִיה
 עַל מִימַר פִּתְגָמָא הָאֵלֹן
 הַמִּידַע הָיִנָּא יִדְעוּן אֲרִי
 יִימַר אַחִיתוּ יֵת אַחֲבוּכוֹן:
 הַ וַיֹּאמֶר יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל

בעל השורים

וגרדו כיום וכלילה למחר הדבר כמו החם נרדה וכליל וגם רחם
 למח שרשו שירדו לכוון חרן מררם כדכתיב נרדה וכלילה שם
 שחם: (ו) על פי. כ' כחם ע"פ הדברים ע"פ שנים עדים
 רע"ז

כשני בניו וסם דתן וזכרים. את שני. כנימטריה הם דתן
 וזכרים: (ד) נרדה. ג' כחם' סבל ולידך נרדה וכלילה שם
 שחם נרדה חמר שלשום לילה שחמר אם ידך משלח נרדה מיד
 שפתיי

כלל אחיכם פ אחכם וזונקלוס תרגם אלהין כד אחוכון
 עמכון יישב הדבר על אופנו ולא דקדק לתרגם צ אחר
 לשון המקרא: (ו) לנו ולמולדתנו. לאשפתותינו.
 ומדרשו אשילו ענינו (ל"א עני) (י"מ ל' עשה שמדברים
 ביחידות וזהו עני) ערוכותינו ק גלה לנו: ונגד לו.
 סק לנו ר אב ואח: על פי הדברים האלה. ע"פ
 שאלותיו אשר שאל הווקטו להגיד: כי יאמר. הגר ואמר
 כי משמם כל' אם ואם משמם כל' אשר ה"ו שימוש אחד

כלום אלף טו: פ דליל דמי כמו כל כלתי כמקרא שפירושו
 אלף דלילי ה"ל ומכתב נמי כלתי כלשון אחיכם אחכם לכך ל"ל
 ולכתי דקלן פי' כלל (מהרש"ל) שלא תחמר עבך פירושו שלא
 תחלוני כלתי אחיכם לכך רחמי ל"כ' שמינו כן רק שלא תחלוני
 כלתי אחיכם אחכם: צ ר"ל שחירבם כלי כלתי אלף משמם מלת
 כד שסוף כמו כלשון היינו משני שאל דקדק חמר לשון המקרא
 דדוקק הוא לכהני חירב כססוק: ק ר"ל אשילו הקטנים שהוכיכם
 בשירים מתכבים ומולדתנו שפירושו העירוטת שהלודים מונחים
 כסם: ר ש"פ הדברים הלאה פירושו ע"פ שאלותיו וא"כ ונגד
 לו קך וכך לפי שאלותיו. שאלו הוה פירושו ונגד לו ע"פ הדברים

פירוש לתורת אלהים

שאי שני דער מאן האט גיפרענגט צו אונז אונ
 אויף אונזער קושפחה קאמר צו זאגן השד אויב
 איינער פאטער לעבט קאמר גיטש אויב עם איז צו
 אייך דא אברודער נגד אונ מיר האבין גיזאנגט צו
 אים נאך דיא רייד וואס ער האט אונז גיפרענגט
 האבין מיר אים גינעמפעקט הידוע גיטע פי יאמר
 הירידי את אחיכם האבין מיר דען גיזאלט וזיסין אז
 ער וועט זאגן מאכט גיזערין איינער ברודער:
 (ח) ויאמר יהודה האט גיזאנגט צו יעקב זיין פאטער

ברודער מיט אונז גידה וועלן מיר גיזערין אונ
 מיר וועלן קויפין צו דיר עסין: (ה) ואם אונ אויב
 דו וועסט גיט שיקען וועלן מיר גיט גיזערין פי
 הייש ווארם דער מאן האט גיזאנגט צו אונז יא
 הייא איר נאלט גיט זיין מיר איה: (ו) ויאמר אונ
 ברודער וועט גיט זיין מיר איה: (ז) ויאמר אונ
 יעקב האט גיזאנגט ווארם האט איר בייני גיזאנהן
 צו מיר גידי צו זאגן צו דעם מאן אז איר האט
 נאך אברודער: (ח) ויאמרו אונ ויית האבין גיזאנגט

ה'ישר

צדיק שיקען מיט מיינע אלע קינדער צו זאקען. אונ גענויס
 האקטו גיהערט וואס אונזער זאט האט גיזאן צו פרעה
 אונ צו אביסלף וייל ויי האבין פארהאלטן ביי זיך אונזער
 אלטער מושער שרה. אונ וואס אברךם מיט זינע עטליכע
 ענטשלין האבין געהערט די פוי פלבים. אונ וואס מיינע
 צווייא קינדער שיקען אונ זיי האבין גיזאנהן צו דיא אקט
 שטעט פון אמורי וועגן זייער שוועקטער. וועקטו שוין
 פארשפיון וואס זיי וועלן שיקן וועגן בנג'מין אז איינער
 ויעט

צעהאט פאר זענון דעם. אונ איה האב נייא גיפאטן ויית
 זאלן וזקען אין מצרים פאטער וועלן ויית דאנר געשינען
 פוין וזקן יוסף. אונ דו האקט אונגענומען מיינע קינדער
 זיי זענען פרגלעם. איה האב גיהערט אויף זיך אז דו ביזט
 אנרויטער דעם. הייא אזוי דערקענטו גיט מיט דיין דעקמה
 אז ויית זענען גיט פרגלעם. איצט מיינ קעניג איה שיק
 צו דיר פוין וזקטען וזקען בנג'מין ויית דו וזיקט איה בעט
 זיך דו נאלט אכטונג זעבין אויף אים ביז דו וועסט אים

יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָבִיו יִשְׁלַח
הַנֶּעַר אִתִּי וְנִקְוָמָה וְנִלְכְּתָה וְנַחֲתָה
וְלֹא נִמּוֹת גַּם־אֲנַחְנוּ גַם־אַתָּה גַּם־
טַפְּנוּ: אֲנַכִּי אֶעֱרֹבְנֵנוּ מִיְדֵי תַנְכַּן שֵׁנוּ
אִם־לֹא הִבִּיאֲתָיו אֵלַיךָ וְהִצַּנְתָּיו
לְפָנֶיךָ וְתִטְאֲתִי לָךְ כְּלַד הַיָּמִים: כִּי
לֹא־הָתַמְהֵמְהֵנוּ פִּי־עַתָּה שְׂבֵנוּ
וְהָ פַעֲמִים: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

אֲבוּהִי שְׁלַח עוֹלִימָא עִמִּי
וְנִקְמוּ וְנִיזִיל וְנַחֲתִי וְנָא
נִמּוֹת אַף אֲנַחְנָא אַף אַתָּה
אַף טַפְּנָא: אֲנַא
מַעֲרֹבָנָא בֵּיהּ מִן יְדֵי
תַנְכַּן עִינֵיהּ אִם לֹא אֲתִיבֵיהּ
לָךְ וְאִקְוִיבֵיהּ קַדְמָךְ
וְאִחִי הָמִי לָךְ כְּלַד הַיָּמִים:
י אֲבִי אֲלִימָא פֻּון בְּרָא
אֲתַעֲרֹבְנָא אֲרִי כְּעֻן
תַּבְּנָא דְנָן תַּרְמִין וְנִנְוִין:
י וַאֲמַר דְּהוּן יִשְׂרָאֵל
הוּיָא אֲבִי אֲמַרְכֵּט. כִּדְרָא קַבֵּ: אִם
לֹא. מַעֲמֵי יֵא:

בעל הבורים

שהורכנו להגיד לו ט"ס הדברים האלה כלנו היו עדים בדבר: (ט) לך כל הימים. כניתי' השולם הזה ולכל: (י) וי עתה שבת

שפתי חכמים

האלה ששאלו הם כלם אבי' ונגד לו את הדברים האלה
מעל: ש' בדמאמר ולא נמוח פסיקא דנחיה ולי' למכתב ונחיה
אלא ובי' ד' דקסא לו ענה מהדר ליה ולא נעוה דכא משום
הכי שולח לחוה לקנות חבואה וע"פ בנימין ספק ובי' לכך אמר
ולא נמוח. מהרש"ל: א' דלתיב מני'ת אס סיו שביס פטעיס
אט"כ עם שמעון הייט שביס והיית מרווח הפגו' שולמערט פד
שלא אביאנו אליך מת כי אס חי: וחמאותי לך כל
על ידך ככר הייט שביס עם שמעון ולא נלמערט אז כל הימים

ירידת האחים למצרים שנית

(יא) ויאמר איהם ישראל אביהם אם כי אפוא וגו' ואז שדי
יין זכר רחמים וגו'. כמדרש פרסא זו חיחא אמר לנס
יעקב לבניו הכי קדורין וכו' הכסף הכרי אחיסב לריכונן מלה
אוהבי. אמרין ליה לנולד חק כטין. אמר לון אס לנולח' אחון
דעין ואל שדי יין כלם דרמיס וגו'. יע לטכין מני'ל לפמדרש
שהי' שאלה ותבוסה הלא מהכחוש שמעו שכלא שאלת פיסס הכהלל

פרוש לתורת אלהים

שְׁלַח שִׁיק דַעַם וַיִּגַּן מִיַּד מִיר וְנִקְוָמָה אֲנִי מִיר
וְעֹלְעִין אוֹיֵף שְׁמִיין אֲנִי מִיר וְעֹלְעִין גִּיין וְנַחֲתָה אֲנִי
מִיר וְעֹלְעִין לְעַבְרִין. וְרִשִׁי שְׁרִיבְבִים עִם הָאֵם אִין
אִים גִּישְׁפָּאָרְעִם אַרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ אִזּוּ וַיִּיא וְעֹלְעִין
אֲצוּגָה גִיין וְעַם וְעֹרִין דְּעַר פְּרִישָׁם דִּיא נְבוּאָה
פֻּון יַעֲקֹב וַיִּיא אֲנִי מִיר וְעֹלְעִין גִּים שְׁטַמְרָבְעֵן גִּים
מִיר גִּים דִּי גִים אֲוִנְעַר קִלְיִין נְעוּזָה. וְרִשִׁי
שְׁרִיבְבִים וַיִּיא הָאֲבִין צוּ אִים גִּיאָנְגַם אוֹיֵף בְּגִינְיִין
אִזּוּ אַסְפַּק אוֹיֵב מִעֵן וְעַם אִים דַּעֲמֵעֵן אִין הַפִּסְקָה
אוֹיֵב גִּים אֲנִי דָאֵם אִזּוּ אֲוִדְרָאִי אִזּוּ מִיר וְעֹלְעִין
גִּים גִּיין קוֹיִפִּין תְּבוּאָה וְעֹלְעִין מִיר שְׁטַמְרָבְעֵן
אַלְע פֹּאֵר הַנְּעֹדֶר בַּעֲקֵר לָאוּ שְׁמִיין דְּעַר קַסַּק

הישר

דַּעַם אוֹיִפְהִיבִין אוֹיֵף אִים אֲוִאָנְגַם אִים אַסְפַּס לְעִבְבִים
צוּ מִאָרַן. גְּעוּוִים וְרִיכְסוּוּ אִזּוּ מִים אֲנִי אִזּוּ אֲנִיאֲפִרְבֵּעַ
שְׁטַמְרָבְעִים אֲנִי גִאֵם הָעוֹם שְׁטַעֲנִידִי אֲוִנְעוּרַע תְּפִלִּתִּין אֲנִי
דַּעַם אֲנִי גִים פֹּאֲרִלְאִוִין. וְעַם אִין וְהִיאֵם גִּיאָר גִּיעֲשִׁיין צוּ
גִאֵם אוֹיֵף דִּיר וְאֲלִבְבִים שׁוֹיִן פֹּאֲרִלְאִוִין וַיִּתְרִיין צוּ בִּיבְעַ

אביהם אספון אפוא זאת עשו קחו
 מזמרת הארץ בכליכם והורידו
 לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש
 נכאת ולט בטנים ושקדים: י וכסף
 משנה קחו בידכם ואת הכסף
 המושב בפי אמתחתיכם תשיבו
 בידכם אילי משנה הוא: י ואת
 אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש:
 י ואל שדי יתן לכם רחמים לפני

בעל הטרורים

רשבים

זה ס"ח שם כן ר' לומר שהם מזה לנדיקים: (יא) מעט צרי ומעט דבש וגו' ו' מינים הכילו לו מנחה נגד ו' בני הנכרות ושבוהו לחזור ולקחתו:

(יב) וכסף משנה. לקנות: אולי משנה הוא. לטמן נתנהו על פי האמתחות להביד כל אחר איהו אמתחת שלו לפי חשבון הכסף

שפתי חכמים

רש"י

הללו: (יא) אפוא. כל לשון אסוף לשון יגור הוא לתקן המלה כלשון עברי א"כ חזוקה לעשות שושלחתי עמכם רצף חני לחזור ולבקש איהם מה תקנה וטלה להשיאכם וחומר חני זאת עשו: מזמרת הארץ. מתורגם מדמשכת בחרעא שהכל מזמרים עליו כשהוא כל לעולם: נכאת. שעה. כ"ר: בטנים. לא ידעתו מה הם ובפי' א"כ של ר' מכיר רצוהי טוטטט"א ודומה לי הוהם הפרסקין (שפירוצע): (יב) וכסף משנה. פי שנים בו כרסון: קחו בידכם. לשכור אוכל שמה הוקר השער: אילי משנה הוא. שמה הממונה על הבית שבו שונג: (יד) ואל שדי. מעתה אינכם חסדים כלום חלה חסלה ג הריני מתפלל עליכם: ואל שדי. שדי כנתינת רחמי וכדי היכולת כידו ליתן יתן לכם רחמים זה פאטום.

פנס: ב אכל לא תפסם כסף שני חזן מכסף המושב וחל"כ וכסף משנה וגו': ב פי' כן אמר יעקב לבניו אלו הוא מעטמן מרצון עליכם ומייר' אחכם אל הוא מלך הטעם תפייסוהו ספירות הללו

ידידת האחים למצרים שנית

רעת וקנים מבקלי התוספות

(יד) ואז שדי יתן לכם רחמים. מת ראה יעקב בכרם באז שדי לומרך שבמם ייסורין באו על יעקב עד שהחא

פה היה לו לעשות העיקר מהתפלה. כי כלי רצון ה' לא יעטלו כל המחנות. והוא עשה העיקר מעניני הטעם והתפלה ה' לכסוף כלחחר יד טעפל אל הטעם. ועוד כשהאר ראונו ליעקב חנה: אוחו על ידי וגו' אמר יעקב לא ירד בני עמכם כי אלו מת רק פן יקראנו חסון כדרך כפי' רש"י ו'ל ששטן מקטרג כעשת הטעם. ח"כ כשהתפלל על זה היה לו להפלה ספי' יטול את כנימין מסכנת הדרך כיון שמהו ה' ירא והוא לא כן עשה חלה התפלל לה' שיליהו מיד חלני חרצן כמ"ס ואל שדי יתן לכם רחמים וגו' וטלה לכם את אחיכם חחר ואת תפייסוהו ספירות הללו

לקטים על התורה

פירוש לתורת אלהים

מזו יא אים שיקען אפיא מזו איה סנאמקמין איין עצה ואת עשו דאם זאלט איר סאהן קחו נעמט אין אייערע פלים דאם אביסול גוטע פרוות וואס קען דויבט דאם לאנד מיט ויאי יעמט צדי אביסול מרוף וואקס ויפנט רבש אונ אביסול האניק נכאת ויזיט סרייאק אונ אלונט וויין בננים ישגרים אפרקאקען אונ מאנדלען: (יב) וכסף אונ טאפעל נעלמט נעמט מיט אין אייערע הענט ווארום טאקער איז די תבואה טייער גינארין ואת אונ דאם נעלמט וואס איז גינארין אום גיקערט אין אייערע זעק זאלמט איר אום קערין אין אייערע הענט איז טאקער האמט דער כסוגה פון דעם הויז פאר נעסין געקען דאם נעלמט פשווג: (יג) ואת אונ אייער ברודער נעמט וקומו אונ שמיים אויף קערט אייך אום צו דעם מאן: (יד) ויא אנדנד האמט יעקב הפלה גיטאהן דער ארמקברידער גאט זאל אייך

ספר הישר ברף פון טאקער. אונ זקף איז אריין געגאנגען אין איין אונדער שטוב אונ האמט געוויינט. אונ קען וואס געקאמט:

ספר הישר ברף פון טאקער. אונ זקף איז אריין געגאנגען אין איין אונדער שטוב אונ האמט געוויינט. אונ קען וואס געקאמט:

**הָאִישׁ וְשָׁלַח לְכֶם אֶת־אֲחֵיכֶם אַחֵר
 וְאֶת־בְּנֵימִן וְאֲנִי כַּאֲשֶׁר שְׁכַלְתִּי
 שְׁכַלְתִּי : מו וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־
 הַבְּנֵהָהּ הַזֹּאת וּמִשְׁנֵה־כֶּסֶף לָקְחוּ
 בִּידָם וְאֶת־בְּנֵימִן וַיִּקְמוּ וַיֵּרְדוּ
 מִצָּרַיִם וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי יוֹסֵף : שש
 מו וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת־אֶת־בְּנֵימִן**

ויפטר לכוון ית אחובין
 אוחדנא וית בנימין ואנא
 פמא די את בולית
 תכולית : מו ונסיבו
 נובריא ית תקדובתא
 תדא ועל חד תרין
 פספא נסיבו בידהון
 ודברו ית בנימן וקמו
 ונתהו למצרים וקמו
 קדם יוסף : מו וראה
 יוסף עמהון ית בנימין

בעל המורים

כל ה' מין א' : (טו) ומסנה . כ' כמח' ומסנה כסף ומסנה
 ספרון . לומר לך ק"ו מה הלא עשננסה כל הכסף ליד אחי יוסף
 כאלו ללגשו ככפלים כ"ס ספרתין עטרים ללגש כל הכסף שלקחו
 מישראל כפלי כפלים :

רשבים

(יד) כאשר שכלתי שכלתי . כמו וכאשר אבותי אבדתי
 כלומר על הספק אני שולחו מה שיארע יארע :

שפתי חכמים

סוף מנחת הארץ ואם לא יתטיב כזה בודאי סבה הוא מלת
 הסס או אין חסר אלא מפס סרטי מתפלל וכו' . מהרמ"ל :
 ד לא שלטי שכול מפסח דל"ב מאי ואל עדי יתן לכם רחמים

כתרגום ל' וישלח סברי לם הם הולכים אליו : את
 יוסף (כ"ד) : ואני . עת שזכרם סביב ד וכולל מספק :
 מרגמינן בנימין . מרגמינן ודברו ית בנימין לפי שאין
 יאקח ביד מרגמינן ויטכ ודבר יאקח בנהגת דברים

יירדת האחים למצרים שנות

כנראה מהספוקים בספרו החמים לאינים את הקורות אותם
 בתנאים ספרו לו את ענין המרגלים שחשבו יוסף כולו ס' רק
 דבר שפטים בעלמא שדבר יוסף עתהם דרך וכו' . יוסף אמר
 סהם מרגלים והם אמרו עליהם מרגלים . אך מנו ועתהם יוסף
 זה לא ספרו לו . פ"כ היה סדבר בשחוק כעל יוסף למסוד את

לקומים על התורה

אנדרזע סתנה צו נין חקר . וואס גרעסער דיא וויך איז .
 גרעסער איז דיא סתנה . אז וויא וואלדין געבירינגט צו
 יוסף אנדרזע סתנה . וואלדט אויפגינגען אז וויא ווייסן ציי
 זיך וויא האבין פיל געווינדניג גענין יוסף . ודידער האט
 העלב גיזאנט וויא וואלדן גרינגען פון יעדער זאך באר
 אביסל . צו ווייסן אז דאס איז נאר אסתנה וועגן דיג
 שאפט . גיט צו פארגעפין אונד . ווייל וויא גאנצין גיין
 ויך גיסיגן גענין יוסף :

צרות לכן אונ צרות עליו אונ צרות רחל אונ צרות דינה צרות יוסף צרות שמעון אונ צרות
 בנימין ושלח אונ עד זאל שיקען אייער אנדערין ברודער ברודער קדוקר עד זאל ארום שיקען שמעון
 מיט בנימין . ורשי שרייבט דרום האט עד גיזאנט וואס צו דער
 אז יוסף נעם אויך גיפונען יערי וואי אונ איך אזוי וויא איך בין גיזארין פאר ווארפען פון יוסף
 אונ פון שמעון דיא סתנה יסנה אונ פאפעל געלט האבין וויא גענומען און ניערע הענט זאל
 גיניס בנימין האבין וויא אויך מיט גיפירט וקיסו אונ וויא וענען אויך גישאמנען אונ וויא האבין
 גינדערט צו מצרים ונעדי יפני יוסף אונ וויא האבין זיך גישעלעם פאר יוסף : (סו) ברא אונ

ספר הישר

פאר וויא אפערדה . אונ יוסף האט גענומען אין האנט
 שולדעריגעס געקער אונ האט געקלאפט אין רעם געקער
 זענען פון איין סופער וואלדן וויא וועלן צו זאמען זן אונ
 נפחל

רש"י

ומדרשו מי שאמר לשלם די יאמר די לגרותי שלא שקטו
 מנטורי לרת לבן לרת עשו לרת רחל לרת דינה לרת יוסף
 לרת שמעון לרת בנימין : ושלח לכם . ויפטר לבון
 כתרגומו יפטרנו מחסוריו ל' להספי יסלגנו וזונו נוכל
 אחיכם . זה שמעון : אחר . רח"ק מרקה צו לרבות
 כאשר שכלתי . מיוסף ומשמעון : שכלתי . מבעימינן : (טו)
 לקימת הכסף ולקחת האדם שזו כלסון ארמי כלדבר

דעת זקנים מבלי ההוספות

במעו אמו עשו עשה מריבה עמו שנאמר ויתרדפו הבנים
 בקרבת ואמר שדורי מריבין על נחלת שני ערבות . יצא
 לחוק עשו בקש לחרונו שואמר עו רדפו בחוב אחיו ברוח
 צנית האסורים . ומה שנכרך שמעון אמר כנית האסורים את

פירוש לתורת אלהים

געבין דער בארופקייט פאר רעם סאן . ורשי
 שרייבט דרום האט עד גיזאנט וואס שרין עד האט
 גיזאנט דער גאט וואס האט גיזאנט צו דער
 וועלט ודין רם איז טייקיש גענוג פדוקר די וועלט
 זאל גיט גרעסער ווערין זאל עד זאגן גענוג
 אויף טייקע צרות ווארום פון טיין יגינגט אן האב
 איך גיט גערעהעט פון צרות איך האב גיהאט

וַיֹּאמֶר לְאִשְׁרָהּ עַל־בֵּיתָהּ הֲבֵא אֶת־
הַאֲנָשִׁים הַבָּיְתָה וּשְׂבַח טְבַח וְהִגֵּן
כִּי אֵתִי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצְּהָרִים׃
" וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף
וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָהּ
יוֹסֵף׃ " וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ
בֵּית יוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף
הַשֶּׁבַב בְּאִמְתָּחַתֵּינוּ בַּתְחֻלָּה אֲנַחְנוּ
מוֹכְרֵימָם לְהַתְגַּלֵּל עָלֵינוּ וּלְהַתְנַפֵּל

וַאֲמַר לְדִי מִכֵּנָה עַל
בֵּיתָהּ אֲעִיל יַת גּוֹבְרֵינָה
לְבֵיתָהּ וְכוּס וְכֶסֶתָהּ
וְאֶתְקַן אֲרִי עִמִּי יִגְלִינוּ
גּוֹבְרֵינָה בְּשִׁירֹתָהּ יִנְעָבֵד
גְּבֵרָה כְּמֵא דִי אָמַר יוֹסֵף
וַאֲעִיל גּוֹבְרָה יַת גּוֹבְרֵינָה
לְבֵית יוֹסֵף׃ " יְה וְדַחֲלִינוּ
גּוֹבְרֵינָה אֲרִי אֶתְעִלוּ לְבֵית
יוֹסֵף וַאֲמָרוּ עַל עֵינֵי
פְּסוּמָה דְאִיתוּתָב
בְּמִוֶּעֲנָנָה בְּקַדְמֵי תֵּינָה
אֲנַחְנָה מִרְעֵי לִין
לְאֶתְבַּר בְּרָכָה עֲלֵנָה
תּוֹרָה וְשִׁמְתָה מוֹלֵן כֶּסֶף

רש"י

שפתי חכמים

מתרגמין ודבר: (עו) וטבות טבח והגן כמו ולטבח טבח ולהגן ולין טבות לשון לוי סכיה לו לומר הו וטבח: בצעהרים. הו מתורגם כשירותא שהוא לשון טעודה רמזוהו שירותיה. כלע חכילה שירותא (כרכות לת). אבל כל תרגום של להרים שירותא: (יה) וייראו האנשים. כתוב הוא כשני יודין' ותרגומו ודחילו: כי הובאו בית יוסף. ואין דרך שחר הכהנים לטבור כל לשון יוסף כי חס בשולקואת סעדי. וייראו שאין זה חלל לחסס אל ממער: אנהו מובאים. אל תוך הכית הזה: להתגולל. להיות

אני: ה על משקל שלם נר. שלח הכו סטוא לוי: ו ס' כשחמית אבל אין פירושו עשאר להרים שנתקרא משום דרך בצעהרים. הו מתורגם כשירותא שהוא לשון טעודה רמזוהו שירותיה. כלע חכילה שירותא (כרכות לת). אבל כל תרגום של להרים שירותא: (יה) וייראו האנשים. כתוב הוא כשני יודין' ותרגומו ודחילו: כי הובאו בית יוסף. ואין דרך שחר הכהנים לטבור כל לשון יוסף כי חס בשולקואת סעדי. וייראו שאין זה חלל לחסס אל ממער: אנהו מובאים. אל תוך הכית הזה: להתגולל. להיות

רעת וקנים מבועלי התוספות

יירות האחים למצרים שנית

מפניו לבית לבן ראה כמה צרות היו לו שם הייתי ביזם אכלני חורב וכי' יצא סבית לבן דרף אחריו לבן נמלס סמנו בא עשו להירגו והפסיד כל אותו דרוקן שהביא לו נמלס סמנו באת עליו צרת דינה אחר כן צרת רחל אחו כל הצרות הללו בקש לישב בשלוה שנאמר וישבי יעקב סיד בא עליו צרת יוסף אחר כן צרת שמעון אחר כן צרת בנימין וכן הוא אומר לא שרתי ולא צרת ואלא בחתי ויבא רוגז למיכא אסר כעשוי מי שאסר לעולם די כשבוראחא יואמר לעוורו די: (יו) ויעש האיש כאשר אמר יוסף. אמרו רז"ל זה מנשה ותיסח פרש"י בסם' אבות ילפינן כי שלש עשר דמצות משמטין לוי כי כשכחו על שכם לא היו כי אם בני י"ג כשתשוב שנותיהם וכתוב בהו איש חרונו על ירכו שנים לכל היותר שהרי נולד בפרם תבא שנת ורעב ואפי' כי אם בן תשעה שבעה דשבע וב' רעב ואפי' קוראו א' ש מתרב חיים שאמר משם הרב אליעזר אבי העזרי וצ"ע:

בניו למרגלים. ולא חשב ואל לטיק שגלך להסתל ע"ו. כי מסתמא לרני הרין נעלמו כיון שאינם מרגלים. ע"כ לא חשב רק לסכנת הדרך. וכשאלנו לו יהודה שלחה נוער אחי אנכי אטרנכו שהטעם אח אכיו שישמרנו מסכנת הדרכים או נתלה יעקב. ועל ענין הדוקן אמר מעט לרי ומעט דכס וגו' כלומר לזה די מתנה מושעת. כי אין לכ' סכנה כדבר. ע"כ אמר הכי הונו והרי הכסף והרי כיתעין. לטעמי כלשר אמרתם לי אין חסם לריכוס ויחר. אין סכנה בדבר שאלתך לחסם. לריכוסו ונהא אחרי. הלא חסם יודעים הכל. מה לכסם אמר. אין חסם מתיראים ללכת למצרים. אולי יש אחסם דברים שלא נלתיים. שחיה סכנה מרחפת עליכם. כיון שאמרנו לו לזאת וכשתחשוב שנותיו של מנשה תמצא שלא היה כי אם ס' כי האמר שנולד בתחלת שני השבע אע"פ כי היה כי אם ס' מתרב חיים שאמר משם הרב אליעזר אבי העזרי וצ"ע:

פירוש לתורת אלהים

גיבראקט צו יוסף אין שטוב: (יה) ויירא דיא ברעך האבין זיה גיבראקטען וייל' זינא זענען גיבראקט גינארין צו יוסף אין שטוב ויאמר אונ זינא האבין גינאנט פון וועגין דאם געלט וואס איז גינארין אום גיקערט אין אונקערע ועק צום ערשטען ווערין מיר גיבראקט להננני עלי צו וועלעערין אויף אונן ויהנפני עלי אונ צו פאלען

יוסף האם גינען מיט זינא בגימין יאמר אונ ער האם גינאנט צו דעם וואס ער האם גישאפט איבער זיין הויז היא ברענג דיא מאנען אין שטוב אריין יסבות מבה אונ שעקט אשעקטונג ויגן אונ גרייט אן פי ווארום מיט מיר וועלען עסין דיא מאנען אקאהל צייט: (יה) ויעש אונ דער מאן האם גינאקה וינא יוסף האם גינאנט אונ האם זינא

הישר

גינעסין געבין יוסף דיא ברעך האבין זינא שפארק געוואנקערט אויף אלץ וואס יוסף האם גינאקה. זיי האבין גיקעסין אונ געוואנקען מיט יוסף. נאך דעם געסין האם יוסף גישמוקסט מיט בגימין. אונ עס איז גייערע גינען פון

ספר גינען פון זיין מושער נאלין זינא ויען צו ומקען. גי אונ אקאר זענען אויף פון זיין מושער נאלין זינא אויף ויען צו ומקען. בגימין האם מין ברעך ער אונ אויף האב מין ברעך נא' בגימין ויען געבין מיר. איז בגימין

עלינו ולקחת אתנו לעבדים ואת
 חמרינו : ים ויגשו אלה איש אשר
 על בית יוסף וידברו אליו פתח
 הבית : כוי אמרו כי אדני ירד ירדנו
 בתחלה לשבר אכל : טא ויהי כי
 באנו אל המלון ונפתחה את
 אמתחתינו והנה כסף איש בפי
 אמתחתו כספנו כמשקלו ונשב
 אתו בידנו : כב וכסף אחר הורדנו
 בידנו לשבר אכל לא ידענו מר

ולאסתקפא עלנא וליסקנו
 יתנא לעבדיו ולמדבר
 ית חמרנא : ים וקרבו
 לנת נברא די ממנא על
 בית יוסף ומלילו עמיה
 פתרע פיתא : כ ואמרו
 פבעו רבנני מיתת
 וסתנא בקדמיא
 למינן עבוקא : טא ונתה
 פד אתינא לבית מבתא
 ופתחנא ית מועננא והא
 כסף גבר בפום מועניה
 כוספנא פמתקליה
 ואתיבנא יתיה בידנא :
 כב וכסף אחרנא
 אחרנא בידנא למינן
 עבוקא לא ידענא מן
 חרמא כי חרמי : יענה זו סוכרין סד :

רשבים

(ט) וידברו אליו פתח הבית . קודם שנכנסו :

שפתי חכמים

רש"י

סגולס לחלו ל' עשות על כיום ואפי' ח"ח דוכס לחלו כחלות
 שעה ששית כדלמרינן כגמרה דשבת : ז' ר"ל על ולהתפל תירגם
 כן : ח' לאתברכה פי' ל' ארנות וקסא ואלא זה נגד מירושו וסוד
 למת תירגם לאסתקפא שלא אחר ל' מתקרא . וי"ל שמתחלה מירש
 על להתנולל לאתברכה שהוא אחר ל' המתקרא בלת סוכס ולא לא
 סופל עליו ל' ולהתפל אם לא שפירשו לאסתקפא בלת פי'
 ותקטנטם הוא בלשון חרמי ביחא ביחא : ירד ירדנו .

מתנוללת עלינו עליית הכסף ולהיותה נופלת עלינו . ואונקלוס
 שחרגם ולאסתקפא ז' עלתה הוא ל' להתנולל כדמתרגמינן
 עליית דכרים תסקופי מילין . ולא תרגמו . אחר לשון
 המוקרא ולהתנולל שחרגם לאתברכה ח' הוא לשון (קהלת
 יב) גלת הויכב (מחוס כ) והכז גלתה העלתה שהוא ל'
 תולכות : (כ) כי אדני . (יעבות זו סוכרין סד) ל' בעיא

יורדת האתים למצרים שנית

על פסוק ונתן לך רחמים ורחמן . כל המוחה על כבדיות
 מרחמין עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הכבדיות אף
 מרחמין עליו מן השמים . ט"כ אחר סוקן לנניו ואל שדי יתן
 לכס רחמים לפני האיש . כשתתמוד לפני האיש יתן ספקים
 רחמים בלכס . שילכס יתמלא רחמים לרחם עליו ועל כבדיות .
 ואל בודלי ושלח לכס את רחמים אחר ואל כניתי וכרעו אחר
 לכס שאינם בעלי רחמנות . ואני כאשר שכלתי שכולתי . לרמו לכס
 שמועד אוחם שכל יום בל על כל נזוחו :

אין בעיין . אמר להם אם ליתא חתון בעיין . יתמלא יעקב חרדס
 זעמס ספק חדש כלבו אם ידעם עיר את כביתי ואת שמתון .
 לא תמחה סכנת הדין . רק תמחה עליה חרדי הארץ . כי
 סביע אליהם כי גם הם חרדים וטלכיס ט"כ אחר אחר תפלות
 ואני כאשר שכלתי שכלתי . כי אם הסכסם כ"כ גדולה מי ידע
 אם חועיל תפלותי . ואמר ואל שדי יתן לכס רחמים לפני האיש
 ונ' . וקסא ה"ו לו לומר ואל שדי יתן רחמים כלב האיש ונ'
 סוף הרחמים לרין להיות כלב האיש ולא בלכס . אבל חז"ל דרשו

פירוש לתורת אלהים

מיר פלענין אנדערע ספרנס זיין אצונד ברארפען
 מיר האבין צו דירן : (כא) יהי כי באני אל המיין אונ
 גם איז גינען אז מיר זענען געקומען צו דעם
 הארבעריג ונקתחה אונ מיר האבין געפניגט
 אונזערע זעק ויהי איז דאס געלט פון איינליקען
 מאן גינען אין זיין זאק פאפטי אונזער געלט מיט
 זיין נואג ונשך אונ מיר האבין דאס געלט צוריק
 געבריינגט : (כב) וכסף אחרי אונ אנדער געלט
 האבין מיר גימאכט גידערין אין אונזערע הענט
 לשבר אכני צו קויפען עסקין לא מיר נייסיין גיט

איבער אונן ונקתח אונ צו געקען אינן פאר
 געקעמ ויהי אונ צו געקען אונזערע איינלען :
 (יט) ויגשו אונ ויניא האבין גיגעקעמ צו דעם מאן
 וזאם האם גיהאט צו שאפען איבער דעם הויז
 פון יוסף וידברו זיין ויניא האבין גירעט צו אים
 אין דער מיר פון דער צשטוב : (כ) ויאקרי אונ ויניא
 האבין גינאגט מיר געקטן דיה סיין האר ירד
 יבט מיר האבין גינדערקט צום ערשטען צו
 קויפען עסקינארני . ורש"י שרייבט ויניא האבין
 גינאגט (ירוד וירדנו) גם איז צו אונן איין ירדה

ספר הישר

שפעדין . האם גנזיין גענאגט איה נייס טייל מין קאסער
 האם מיה דאס גילערונג . האם יוסף געשייטן קען זאל
 בריינגען

דיא גירדער מיט ויניא גאר יוסף אלזיין מיט גנימין . האם
 יוסף גינאגט צו גנזיין די פארשטייטק געקע איה דיא

אונקלוס

שׁוֹי כַסְפָּנָא בְּמַעֲנֵנָא :
 כּוּ וְאָמַר שְׁלֹם לְכוּן לֹא
 תִּדְחִינּוּ אֶלְהוֹן וְאֶלְהָא
 בְּאִבּוּכוֹן יְהוּב לְכוּן סִימָן
 בְּמַעֲנֵיכוֹן בְּאִפְכוֹן אֶתְהָא
 לְנֹתִי וְאִפְסִיק לְנֹתְהוֹן יֵת
 שְׁמַעוּן : כּוּ וְאִעֲלִי נִבְרָא
 יֵת נִבְרִיא לְבֵית יוֹסֵף
 וְיֵהֵב מִיָּא וְאִפְסַחוּ בְּגִלְהוֹן
 וְיֵהֵב כְּסָתָא לְחֻמְרֵהוֹן :
 כּוּ וְאִתְקִינּוּ יֵת תְּקֻרְבָתָא
 עַד דְּעָאֵל יוֹסֵף בְּשִׁירֻתָא
 אַרְי שְׁמַעוּ אַרְי תְּכוּן
 יִבְדּוּן לְחֻמָּא : כּוּ וְעָאֵל
 יוֹסֵף לְבֵיתָא וְאִעֲלִידוּ לֵיהּ

שֵׁם כַסְפָּנוּ בְּאִמְתַּחְתִּינוּ : כּוּ וְיֹאמֶר
 שְׁלוֹם לָכֶם אֱלֹהֵי תִירָאוּ אֱלֹהֵיכֶם
 וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם נָתַן לָכֶם מַטְמֹן
 בְּאִמְתַּחְתִּיכֶם כַּסְפְּכֶם בָּא אֵלַי
 וַיֵּצֵא אֱלֹהִים אֶת־שְׁמַעוֹן : כּוּ וַיָּבֵא
 הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָהּ יוֹסֵף
 וַיִּתְּן־מִמֶּם וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן
 מַסְפּוֹא לְחַמְרֵיהֶם : כּוּ וַיִּכְנִינוּ אֶת־
 הַסֶּנְהֶה עַד־בּוֹא יוֹסֵף בְּעֵהָרִים
 כִּי שָׁמַעוּ כִּי־שָׂם יֹאכְלוּ לָחֶם :
 ט וַיָּבֵא יוֹסֵף הַבַּיִתָּה וַיָּבִיאוּ לוֹ

רשבים

(כג) ואלהי אביכם . הכל היו יורעים שמלומדים בניסים חיה : (כה) ויכינו את המנוחה . כי בדרך שפתי חכמים

לפתולל . כשלמה אז הוא פי על התנולל וז' גילוח דבר כמטעו וזה היה נוסף עליו ל' להחפץ ספיר אבל עכשיו שלמהנולל הוא לטון להחברכה ל' להחפץ ל' עליות דברים מהרש"ל : מ דייק מדכתיב ככל לטון אבל לא דייק מדכתיב ל' ירידה ולא לטון

לפי שהיו דוחפים אותו חוץ עד שדברו אליו פתח הבית המזונו עטרהו ככלים נאים : (כו) הביתה . מפרוודור למקליון : (נראה דיוקו דרש"י מהביתה כנראה ויכילו פירושו לתורת אלהים

ווער עס האט גיטאון אונזער געלט אין אונזערע זעק : (כג) ויאמר שלום לכם אונ ער האט גיאנגט עס אזו צו אייה שלום אז מיראו איר זאלט אייה גיט פארקשען איהיקם אייער קאט ויהי אביכם אונ דער קאט פון אייער פאטער נח ער האט גיגעבן אבאהאלקטיגען אוצר אין אייערע זעק פספסם אייער געלט אזו עקוקטן צו מיר ויצא אונ ער האט אויס גיצויגען צו זיי ויער פרודער אונ מען (כד) ויבא האישה את הנשים ביתה יוסף אונ דער מאן האט גיבראקט דיא סענקטשין אין שטוב אריין צו יוסף ונח אונ ער האט גיגעבן טאקער אונ

קבוקים על התורה (כג) בכסףכם בא איתי וגו' . דער סענקטש וואס האט גירעט מיט זיי אזו גינען קנשה . דער ויהו וואס קוקטן צו אונז פון אלע סענקטשין וואס קויפן תכונתה זענען פאר אייה . אונ דאס געלט וואס איר האט געמגען אין אייערע זעק , וואלט אויך גינען געהאלטשין מין אייערש ווען , גאר גיידע האבין ניש געוואקט וואס וויא רירין , ווארום דער הונגער וואס אזו גינען אין ספריים אונ יוסף האט פארנוממלט אזוי פיר געלט , דאס אזו גינען אונ געקרייט פאר דין יורקים ווען זיי זאלין דאס מיט געקען ווען זייא וועלן ארויס גיין פון ספריים , וויא נאט האט צו גיאנקט צו אברקס אבינו , דיא יורין וועלן ארויס גיין פון ספריים מיט פיל פארקענען (והרחיק) :

ויא האבין גינאשין ויערע פים ונח אונ ער האט גיגעבן פישערניש צו ויערע איילקען : (כה) ויכינו את המנוחה אונ זייא האבין אן גיברייט דיא ספנה ביז יוסף וועט קוקען אין מיטען טאב כי שקטו כי שם יאכלו דהם ווארום ויא האבין גיהערט אז ויא וועלן דארטין עסין פרויט : (כו) ויבא יוסף הביתה אונ יוסף אזו רער גאך געקוקען אין שטוב אריין ויכאו אונ זייא האבין גיבראקט צו

ספר הישר

גריינגען דיא פלי וואס איז געפאקט גינארין צו וועסען דורך איר אויף דיא שפעטן . אונ האט גיגעבן דיא פלי צו גימין אונ האט געזאגט צו אים קוק גוט אין דיא פלי וועסטו וויסען ווא ריין פרודער יוסף אין אין ספריים . גימין

ספר הישר

את המנחה אשר בידם הביתה
 וישתחוו לך ארצה: כ וישאל להם
 לשלום ויאמר השלום אביכם הזקן
 אשר אמרתם העודנו חי: כו ויאמרו
 שלום לעבדך לאבינו עודנו חי
 ויקרו וישתחו: כז וישא עיניו וירא
 את בנימין אחיו בן-אפו ויאמר
 הוזה אחיכם הקטן אשר אמרתם
 אלי ויאמר אלהים יחנה בני: שביעי

ית הקרובתא לי בידיון
 לביתא וקנידו ליה על
 ארצה: כ וישאל להם
 לשלום ויאמר השלום
 לאבובון סבא די
 אמרתון תעד בעון קנים:
 כו ויאמרו שלום לעבדך
 לאבנא עד בעון קנים
 וקרעו וקנידו: כז וישא
 עיניהו וירא את בנימין
 אחיה בר אפיה ואמר
 תרין אחובין ועידא די
 אמרתון לי נאמר מן
 קדם: יי יתחיים עבד
 תלרות ארון

כס נסיון אחיו בן אפו . כסבא קני :

בער המורים

(כט) וימך בני . ב' נחם' ככל ואיך חטן ימך לקול זמך . וכו סיס מתדרס טעלו כחם נחם יו לך וחס טחם וחי' טלנולס
 קרל טחום מ"ט טלרות כרשע לחמי חסו לקול זמך טליל טסיס מלעטר על אחיו מיד נכמרו רחמי וחי' אלטיו וימך בני :

שפתי חכמים

פליכס דרפי' על רדו טחם מ"ט ופלי' דרכס חורס טלסון בני
 חרס טיכס דחיכס מלדרס דרטינן . רח"ס : י מוכיכ נפיל
 פליכס דרפי' על רדו טחם מ"ט ופלי' דרכס חורס טלסון בני
 חרס טיכס דחיכס מלדרס דרטינן . רח"ס : י מוכיכ נפיל

לו חת האנחה אשר בידם דקיל הלל כבר הובא
 ביתו של יוסף אלף מ"כ ז"ל מפרוזדור למרקלת (דוק):
 (כח) ויקרו וישתחו . על טאלת טלום . קידה כפי . קלקד י הפתחואה משתמח לחן: (כט) אלדוים יחנך
 בני . כשאר טכמיס טחטנו הנינה חרסן אלטיס חת טכנן וכנימין עדיין לל טלד לכ כרבו וסוף כחניכס :

דעת זקנים מבעלי החוטמות

(כו) השלום אביכם חזק אשר אמרתם העודנו חי . הוא היה
 שואל מיוצק זקן חזק השיבו לו שיעקב לעבדך לאבינו
 שדעו די . אכל זכח אינו די ולא רצו להשיבו בפשיטות
 יצחק חס שאין מטיבין על הקלקה כבו טכמינו בריש
 טחמיס אייבו קיים אימא קיימת :

חמר אלטיס וימך בני . סכסיס יתן טלנולס חמלל חן
 כמיני חחך כלשר מלחל עד טחס :

פירוש תורת אלהים

אויז אונ ער האם אויף געהויבען ויגע אויגען
 אונ ער האם גייען זיין ברודער בגנינין בן אמו
 זיין מופעקס וזקן ויאמר אונ ער האם גיזאנגט דאם
 איז אייער קליינער ברודער נואם איד האם צו
 מיר גיזאנגט ויאמר אונ ער האם גיזאנגט נאם זאל
 דיה לייט זעליגען מיין וזקן . ורשי שרייבט בייא
 דיא אנדערע שכתבים לעפעניען מיר דאם לשון
 חגיגה זעקב האם גיזאנגט צו עשו ואשר חנן
 נואם נאם האם גייריט זעליגען זיין קנעכט אונ
 דענסקסמאחל איז בגניסין נאך גים גיניען דרום

איס דיא סתנה אין לשטוב אריין וישתחו אונ ויזא
 האבין זך צו אים גיבוקט בוי צו דער ערד:
 (כו) וישא קים לשיום אונ ער האם גיפרענט צו
 זיזא צו שלום ויאמר אונ ער האם גיזאנגט אויב
 עם איז שלום צו אייער אקשען פאטער נואם איר
 האם גיזאנגט היטע די לעבט עד נאך: (כח) ויאמרו
 שיום לעבדך לאבינו אונ זיזא האבין גיזאנגט עם איז
 שלום צו אונזער פאטער זיין קנעכט שדעו די
 ער לעבט נאך וקנידו אונ ויזא האבין גינייגט אונ
 האבין זך גיבוקט: (כט) וישא עיניו וירא את בנימין

ספר

בגניסין איז בין זיין ברודער יוסף נאר זאלקס גים זאגין
 פאר אונזערע ברודער . אונ יוסף האם גיזאנגט צו בגניסין
 נואם ער טראכט צו טעוהן מיט דעם לעבדער זייל' אויף וייל
 זעקן אויב זיזא העליל זיך שפארט פון לעפעניען פאר זייר אונ
 מיט ויער באגנין לעבין זעלין ויזא שפרייטן מיט מיר פון
 זייערעטעניען זעל' איז ווישקען אז ויזא האבין חרקה אויף

בגניסין האם גייען דיה די פלי אז יוסף זשט בעבין אים .
 איז ער שפארק דערשפאקטן אונ פארזאנגערט גיזאנרין .
 יוסף האם גייען אז בגניסין איז פארזאנגערט נואם ער
 גיזאנגט צו אים נואם האטטו זען גייען נואם די צייט איז
 שפארק פארזאנגערט . האם בגניסין גיזאנגט זיך זעה אז
 פון ברודער יוסף זשט בעבין מיר . האם יוסף גיזאנגט צו

ל וימחר יוסף פינכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבבות ויבא החדרה ויבך שמה: לא וירחץ פניו ויצא ויתאפק ויאמר שימו לחם: לב ושימו לו לבדו ולהם לבדם ולמצרים האכלים אתו לבדם פי לא ויכלון המצרים לאכל את העברים להם פי תועבה הוא

ברי: ל ואחי יוסף ארי אתגוללו רחמיו על אחיו ובעא קמכי ועאר? אדרון בית משכבא וקבא תמן: לא ואסחי אפודי ונפק ואתתסן ואתר שווי לחמא: לב ושויאו ליה בחדותי ודהון בלחדותיו וקמצראי דאכלין עמיה בחדותיו ארי לא יכלין מצראי למיכר עם עבראי לחמא ארי בעירא קמצראי

בער הטורים

רש"ב

(ל) ויתאפק. כי במספר הכא וליך ויתאפק המן ויבא אל ביתו. מה הכא חמלה זכר וטושו שמהה כשהודיעם שהיא יוסף אף הסם קראתי לזאת [הרב] הם שבת. וכן כי תועבת מצרים כל דועה צאן. במינים היו בעיניהם הרועים כי הצאן היו ממום בעיניהם. כדכתיב הן נובח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו. רבר המסוקן למצרים וממום נובח לעיניהם לצורינו ולא יבזו אותנו לסקלנו באבנים דרך בויזן כמו שמצינו בשמע' בן גרא

בשקים הוכחש יוסף הפירות: (לב) כי תועבה. ממום ובויו היה למצרים לאכול עם אנשי עבר הנהר כי נבזים היו בעיניהם ואנשי מצרים גפס רוח היו כדכתיב קראתי לזאת [הרב] הם שבת. וכן כי תועבת מצרים כל דועה צאן. במינים היו בעיניהם הרועים כי הצאן היו ממום בעיניהם. כדכתיב הן נובח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו. רבר המסוקן למצרים וממום נובח לעיניהם לצורינו ולא יבזו אותנו לסקלנו באבנים דרך בויזן כמו שמצינו בשמע' בן גרא

רש"י

חוספו. ואלר שירד לכין האומות כדאיתא במס' סוטה מיד נכמרו רחמיו: נכמרו. נתחממו וכל' משנה: (כ"מ עד) על הכומר של ויתים וכל' ארמי (ספחים נא) יתסום מכמר כשרא ובמקרא עורנו כתנור נכמרו נתחממו וקמטו קמיזים קמטים מסני ולעפות רעב. כן דרך כל עור כזומחממין אותו קמטו ותכוון: (לא) ויתאפק. נתחמך והוא ל' (איוב יב) ומויה אטיקים רפה וכן (שם מה) אטיקי מניטס חתק: (לכ) כי תועבה הוא. דכר שאזוי הוא למצרים לאכול

(ל) כי נכמרו רחמיו. שאלו יש לך אחמאס אמר לו אח היה לי ואחי יודע היכן הוא יש לך בניס א"ל יש לי עשרה א"ל ומה שם אמר לו בלע ובכר וגו' אמר לו מה סיכן של שמות הללו א"ל כולם על שם אחי והלכות אשר מלאהו. בלע שנבלע בין האומות. בכר שהיה בכור לאחי. אשכל ששכחו אל. גרד שגנתיך כחכמיא. ועמנו שהיה מעות ביותר. אחי ורלמי אחי היה ורלמי היה. מפסס מסי אכי למד. ומפסס שלא ראה חוספתי ולא ראייתי אני

יירות האחים למצרים שנית

(ג) ויטהר יוסף וגו'. ל"ל המשך הכתוב ויטהר יוסף לגמור עסקיו שיהיה לו פנאי לדבר עם אחיו ממתת כי נגמרו רחמיו אל אחיו. שהיה רואה אותו שומד לכי בלוימה וירלמי. ויבקש לנכות. ל"ל וכאלר בקש לנכות ויבא החדרה ויבך וזאת:

פירוש לתורת אלהים

האם אים יוסף גיבקענמש מיט דעם לשון יחנה קנין: (ז) ויטהר יוסף פי נכמרו רחמיו אל אחיו אונ יוסף האם גיאילקט ווארום עם איז גיווארין דער היצט ויין דער בארוקקייט צו ניון קרודער גבמש קבית אונ ער האם גיוואלקט גיווינען ויבא אונ ער איז געקוקען אין אצימער אונ ער האם גיוויניגט דאקט: (יא) גידימ פניו ויצא אונ ער האם גיוואשין זיין קנים אונ ער איז ארויס גינאנגען ויתאפק אונ ער האם זיך איין גיהאלקטען גיאסר אונ ער

האם גינאנגט גיט קרויט צום מישל: (יב) וישימו לו קברו אונ ויבא האבין גיטאהן צו אים גיאוינדער ויהם גיבם אונ צו זיי באוונדער גמצרים: אונ צו די מצרים וואס ויבא האבין גינעקסין מיט אים האבין ויבא גיטאהן באוונדער פי ווארום דיא מצרים האבין גיט גיקענט געסין צו זאמען מיט זיי געברים קרויט פי ווארום עם איז איין אום ויךרדיקייט צו די מצרים ווייל די מצרים געלענין האלקטען שאף צו ויערע גענין דינקט אונ דיא יהודים האבין

ספר הישר

ודיא מעשה מיט דעם געבער שטייט אין דיא פסקים גיח צום סוף קרנה. אונ יוסף האם מיט שטאטיקייט גערויס גענוקען קנימן פון דיא קרודער אונ האם אים מריון געשיקט אין אשטוב אונ האם פאר שטאטין פאר אים דיא מיד:

אליץ וואס זיי האבין מיד גיטאהן וועל איה מיה גענין צו דעקענען צו זיי. אונ אויב זייא וועלין דיה גלאזין פיי מיד אונ וועלן אציון אונעק גיין איז אצייכין אז זייא האבין קיין ברחה וועל איה מיה גיט געקענען צו זייא אונ וועל דיה האבין גיבוי מיד אונ וועל מיט זייא האבין אקלקה

למצרים: לנ וישבו לפניו הבכר
 כבכרתו והצעיר כצערתו ויתמהו
 האנשים איש אלדעהו: לנ וישא
 משאת מאת פניו אלהם ותרב
 משאת בנימן ממשאת פלם המש
 ידות וישתו וישכרו עמו: מד * ויצו
 את אשר על ביתו לאמר מלא
 את אמתחת האנשים אכל כלא אשר
 ויכלון יאאת ושום כסף איש בפי

דחזן ליה עבדאי אכלין:
 לנ ואסחרו קדמיהו רבא
 פרוביה ונעירא
 פנעיותיה ותמהו ונבריא
 גבר לחבריה: לנ ונסל
 חולקין מן קדמיהו
 לקדמיהו וסני חולקא
 דבנימין מחולקי דכולהון
 חמשא חולקין ושתי
 ונריא עמיה: * ופקיד
 ית די מסנא על ביתיה
 למימר מלא ית מועני
 נבריא עבדא כמא די
 יכלין למסען ושוי כסף
 גבר פלום מועניה:

תרא ויבא תמחא . פסחים לו מלפני יג
 מלפני יט : וישא ויסקרי . ספח קלס :

רשבים

יצוא וצא ויסקל . קילל דוד וסיקל בעשר דוד בויין :
 (לג) וישבו לפניו . צוה יוסף להשיבם נד : ויתמהו .
 שהרי כולם נולדו בשבע שנים ואין להבחין איזה קודם
 לזה : (לד) ותרב . כמו ותרבה נחריבתה מתנהו . ובן
 מתמו נכח כידה וזה סיב משלות שזא ומזויס :

בעל המורים

חלה עבר וקוט שמהו וסמון ליהודים: (לג) והלעיר . כי
 כמס . והלעיר כלערתו והלעיר לבו פלום כנתיח שסיה לעיר
 פשלו גדול מכולם כדכתיב ותרב משאל כנתיח ממסלות כולם:
 משאל . כי כמס ויבא משאל . משלות שזא ומזויס . כלאיתא
 כתרעם שסיה מכה כנביע וזאמר פלניו ופלניו מלס אחת יסכו
 פיער ואני חין לן ית אח חמלי וכנתיח חין לן אח

רשעי

אס ואני חין לי אס ישב אללי: (לד) משואת . מנוח:
 חמש ידות . חלקו עם אחיו ומשלת יוסף ומסנת
 ומכה ואפרים: וישכרו עמו . (כ"ד) ומיוס
 שמכרחה לא שמו יין ולא הוא שחה יין ואזוה היום שחו:

אל העברים ואונקלוס נתן טעם לדבר: (לג) הבכור
 בבכורתו . מכה כנביע וקודא ראוין שמעון לוי יהודה
 ישכר וזולתו בני אס אחת הסכו כסדר הזה שהא סלר
 חולדותיהם וכן כולם כיון שהגיע לבנימין אמר זה חין לו

דעת וקנים מבעלי התוספות

לברו ולהם בדרם ולמצרים האוכלים אהו לביום ועל דבר זה
 תמהו אמרו מה סיבו של זה אינו לא מזור ולא עבר
 סדרתו אוכל לברו:

(לג) ויתמהו האנשים . לא קיימא דך תמיהא וישבו לפניו
 הבכור כבכורתו דהא לא קאמר וישבו אלא וישבו
 דימשמע הם סעצסם אלא קאי אדלעיל דכתיב וישבו לו

פירוש לתורה אלהים

פון בגימין פון וייערע מתנות פיןף חלקים .
 ורשיי שרייבט ער האט גיהאט איין חלק גלייה
 מיט ויינע ברודער אונ יוסף מיט זיין זייוי אונ
 מנשה מיט אפרים האבין אים אויה גיעבין פון
 זיך חלקים וישתי אונ זיין האבין גשרינקען אונ
 גישידרף מיט אים . ורשיי שרייבט גאר דעם
 טאג האבין זיין גשרינקען אבער פון דעם טאג
 אן נואם זיין האבין אים פון קויפט ביז אהער
 האבין זיי גיט גשרינקען פון אונ יוסף האט אויה
 גיט גשרינקען זיין : (א) ויצו את אשר על ביתו לאמר
 אונ ער האט גיבאשין דעם מאן נואם אזוי גיעצט
 גינארין איבער זיין הויז צו זאגן פלא דער פיל
 דיא זעק פון דיא מאנען מיט עסינארני ווי פיל
 זיין וועלן קענען טראנען ושים אונ דו זאלסט
 טאקן דאס זעלט פון איטלידען מאן אין זיין

גינעסין שעפטין פלייש: (לג) וישבו לפניו אונ זיין
 האבין זיך גיעצט פאר אים דער עץצמער נאך
 זיין אלמקייט אונ דער יונגסטער נאך זיין
 יונגקייט . ורשיי שרייבט ער האט גיקלאפט אין
 זיין פעקער אונ ער האט גיאנאט ראובן שמעון
 לוי יהודה וישכר זבולון וענען פון איין מוסער
 זאלין זיך זעצין פסדר נאך זייער גיבורען נאך
 אונ אזוי האט ער גישיקען אלע ברודער זיך
 זעצין נאך זייער עלטער גאר ווי ער איז גיקוקען
 צו בגימין האט ער גיאנאט ער האט גיין מוסער
 אונ איך האב אויה גיין מוסער זאל ער זיך זעצין
 לעבין מיין ויחשתי אונ זיין האבין זיך פאר
 וואונדערט איינער צום אנדערין: (יד) וישא אונ
 ער האט גיטראנען חלקים פון פאר אים צו זיין
 ותרב אונ זיא איז גינארין גיעקט דאס חלק

אמרתחתו: ואת גביעי גביע הכסף
 תשים בפי אמתחת הקמן ואת
 כסף שברו ויעש כדבר יוסף אשר
 דבר: הבקר אור והאנשים שלחו
 המה וחמריהם: הם יצאו את
 העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר
 על ביתו קום רדף אחרי האנשים
 והשגתם ואמרת אליהם למה
 שלמתם רעה תחת טובה: ה הלא
 זה אשר ישתה אדני בו והוא נחש
 ינחש בו הרעתם אשר עשיתם:
 וישגם וידבר אליהם את הדברים

וית פלידי פלידא
 דכסף פא תשוי בפום
 מוענא דועירא וית כסף
 זכניהו ועבד נפתנמא
 דיוסף די מליל: ג צפרא
 נהר ונבריא אתפטר
 אינון נחמריהון: ד אינון
 נפקו ית קריתא לא
 ארחיקו ויוסף אמר קדי
 ממנא על ביתיה קום
 רדוף פתר גובביא
 ותדביקונו ותימר לתון
 למא שלימתון פישתא
 חלף מכתא: ה הלא דין
 די שתי רבוני ביה והוא
 פדקא מבדיק ביה
 אבאשתון די עבדתון:
 ו ואדביקונו ומליל
 עמהון ית פתנמא
 תרא סקור אור. פתמיס ג פתמיס י
 פ' סוקור פ' ויקול:

רשכים

הייר. כמו בני יצאוני יצאו ממני: (ה) והוא נחש
 ינחש בו. יש לומר שהיה מראה עצמו לעיניהם כיועד
 ענינים על ירי קסם. ויש מפרשים חכם כמחוי ינחש
 על ירי הכוס מי גנבו ממני לפי שכתוב למינו כי
 רשוי

ותבל כל עבודת משכן אהל מועד. נשתלמה:
 (ג) הבקר אור. האיר כמו ראו נא כי אורו עיני
 לשעבר. וכן מה שוכו אהלך יעקב: (ד) יצאו את
 העיר. כמו עברו וסבו את העיר. וכן כצאתי את
 שפתי חכמים

(ב) גביע. כוס ארוך כ וקורין לו מדרינלו (רעמ):
 דעת זקנים כמעלי התוספות

וישתחו אסיר אלה: כ דייק מדכתיב גביע גביע כל"פ משמע
 עלילת הנביע

(ד) הם יצאו את העיר וכו'. הרעוהם אשר עשיתם. וס'
 לטכין הלא ה' לו לומר הרעוהם לעשות. וסיה המוכן על
 המעשה שטעו עתה. עשיתם הוא לטון עבר. על המעשה שטעו
 כבר. ועוד חז"ל דרשו על טעוה מה לאמר לאדני מה נדבר
 מה נעדר. מה לאמר ככסף ראשון. מה נדבר ככסף שני.
 מה נעדרק גביע. למה הזכירו עתה את הכסף ראשון כסם
 שון. הלא ע"ז כבר אמר להם הלאים אשר על בית יוסף כספכם
 כל אלו. כתב הח"י ונראה כהכנת הענין כי יוסף ע"ה כחלה
 דבר עליהם בעלילה כלוהו לטוש כסף חזק כפי חמתתו. ועל
 דבר זה יאמרו כולם כי רשע עינם לתת כסף מלא כעד משא
 לננוב את שלכם ומשכ יוסף כלשך יבואו ענית למלרים וכעת לא יבואו
 עמכם כריב ומשפט לעככם לעבדים כחשך עשה כנבניע. אך
 עלילה זו לא נלמדה כדור. כי יחזיק כנחשם ענית למלרים היה

עשרה חמורים תחלה מרוב יוקר הפחולות ע"כ מלאו את לבכם
 פירוש לתורת אלהים

זיא וענען גימ גינוען ווייט ויוסף און יוסף האם
 גיואגמ צו דעם מאן וואס איבער ניין הויז שמיא
 אויף און יאג נאך דיא מאנען וישגם און דו
 זאקסט זייא הארט און זאקסט צו יואר גאגן
 למה ווארום גומט איר כצאקסט ביין פאר גומט:
 (ה) הלא זה אשר ישתה אדני בו פאר וואר דאם איז
 דער פקעער וואס מיין האר פדריקסט אין אים
 והוא און ער טוט מיט אים בישוף הוועתם איר
 האם גיטאקן שקלעכט: (ו) וישגם און ער האם

זאק: (ב) ואת גביעי און מיין פקעער גביע דעם
 זילבערנעם פקעער זאלקטו טאהן אין דעם
 קולענערינגס זאק ואת און דאם עקלט פון זיין
 קויפונג זאלקטו אויך אריין טאהן (ישגם און ער
 האם זאלקטו און ווי יוסף האם גירעמ: (ג) הבקר
 אור אין דער פריא וויא עם איז ליכטיג גינווארין
 והאנשים און דיא מאנען וענען אנועק גישיקט
 גינווארין מיט וייערע איינלען: (ד) הם יצאי את העיר
 זייא וענען ארויס גינאנען פון שקטאם לא הרחיקו

האלון : ו ואמר ליה
 למה יספיר רבוני
 פפתנמא האלון חס
 לעבדיך ספספד
 פפתנמא הדין : ה הא
 פספא די אשפחנא בפום
 סועננא אתיכנא דך
 מארעא דקנען ואיבדין
 גננב מבית רבונך מנין
 דכסף או מנין דדקב :
 ה די ישפחא עמיה
 מעבדך יתקפיל ואף
 אנחנא גיה לרבני
 לעבדין : ו ואמר אף פנען
 פפתנמכון פן הוא די
 ישפחא עמיה יהא לי
 עבדא ואהון תהון זכאין :

מקץ יום ו תורה
 ויאמרו אליו למה ידבר
 אדני בדברים האלה חלילה
 לעבדיך מעשות כדבר הזה : ה הן
 פספ אשר מצאנו בפי אמתתינו
 השבנו אליך מארץ פנען ואיך
 ננב מבית אדניך פספ או זהב :
 ה אשר ימצא אתו מעבדיך ומת
 וגם אנתנו נהיה לאדני לעבדים :
 ויאמר גם עתה כדבריהם נכה הוא
 אשר ימצא אתו יהיה לי עבד

רשבים

נחש ונחש איש אשר כמוני ואין כתיב שם ונחש בו : (1) כדבריהם כן הוא . שהרי כולכם שורפים וכן מנהג רש"י

שפתי חכמים
 דכוס חרוץ הוא חין לנקשות דליחך לא סים מחיילא שיאמרו
 שלנו הוא ירל כיון דמנחשי לך דהא של יוסף הוא כי לא נחש
 ככית יוסק וק"ל : ל דקשה פרח"ס לעיל בס' וירא כפסוק חלילה
 לך מעשות כדבר הזה חרונס קושטא וחי' מפני שלא יוכל אל
 השם לשון חס כי לוט נולד בו שרמחו פלח : ב פי שמחל
 כדכריס כן הוא אכתי שב על אשר ימצא אתו מעבדיך ומת כי
 מהס כולם תפסוסי . אכל אזי אעשה לבני לפנים משורת

(1) חלילה לעבדיך . חולין הוא לנו לשון נגלי . וחרונס
 חס לעבדיך חס מלת הקב"ה יהו עלינו ל מעשות זאת
 וזכריס כנתי' חס ושלום : (ח) חן בכסף וגו' . זה אחד
 מעשרה ק"ו האמורים בחורס . וכולן מטיין ככ"ל : (1) ג
 עתה כדבריהם . חף זו מן הדין אמת ל כדכריס כן
 הוא שכולס חייביס כדבר עשרה שמאלת . גניבה כיד אחד

עלילת הגבוע
 אללס רלחוט דכר להטיב ככסף אשר מלאו כספיהס . ע"כ עפס
 כעת מחבולת חרות לתת כספיהס עור הפסס ככסף וגס הגביע .
 וכעת יוכל נחש כי גס הכסף רלחוט נגבו חן ויפס כנסו לניסס
 נוכרו שיה לו גביע נחשס בו ורלע כי נגבו כנסו . ע"כ ככילו
 הכסף חורס . ע"כ עשו כפסוי כפרמה יותר כי נגבו עור הפסס
 הכסף וגס הגביע כדי שלא חלע חלומס מתמסיהס . נס היסח
 מחשכת יוסף להסלי עליסס . והלחוס סלל ידעו שחשנת ופרמת
 יוסף . ולא ידעו מחסך רלחוט ולל ווסקס עיי' ולא חלחוס
 כלשר כה אלויס חלויס אשר על כן יוסף ורמל להס דכרו יוסף
 אשר סם כפוי החליל לחורס הרעותס אשר עמיתו . ר"ל קלחוס
 מעשויס הטוב . רלחוס כחלתי כי חלמיס חלס כי חלחוס
 מעסס מנהגו לו עין ווס עשויס הדכר חוס כי רלחוס חלמיס
 חורס . ופסיתס עתה כחכמה כי נכחמס הגביע ולל יהיה לו
 נחלס מחכמיס לעין כל . וז"כ ידעו כי גס הכסף רלחוט

דעת וקניס מבעלי תרוסות
 (1) גס עתה כדכריס כן הוא וגו' . חימה והלא אין זה
 כדכריס כן יהי חייבו את פי שיפצא את הגביע בידו
 מיחה חן עכסו לעבדים . לכן נראה חוס כדכריס אשר
 גורח על עכסס כן הוא ידע של אורו שנגמצא אחר . ועד
 ארזיו לכס שאחוס תהיו קניס . ד"א כדכריסס שאכוריס
 שאחוס נאכמיס כן הוא שהרי חכסף אשר מצאתס חרותס
 אורו אכנס אחיכס חקסן שלא רלחוי באסותו הוא נגבו
 שלא מדעתכס ולכן אורו אשר נמצא הגביע בידו יהיה לי
 עבד ואחוס תהיו נקייס : יהיה לי עבד . תימח דהיה לו
 נוסר יהיה עבד לאדני . וי"א אני צריך לשלח לארזי משלי

כחוס את הכסף אשר מלחוס כמתחתיכס . אולס עתס ספוק
 כי נחש ינחש כנגביע ידע כי הכסף חלכס . לוחל חלחוס חוח
 כחס נחש וע"כ נכחמס גס הכסף . כי מי יגיד לו . וככויס

פרוש לתורת אלהים
 גינריכמס וואס ווער אונ ער האמ גירעמ צו זיין
 אזוי ויין דיין רייד : (1) ויאמר אליו אונ זיין האבין
 גיזאנמס צו אים קם ווארונס ואל מיין האר ריידען
 אזעלכע רייד חלילה פאר מיטין צו ריינע קנעכמס
 פון צו קאנן אזוי זאנך : (ח) הו כסף אשר ראם
 געלמס וואס מיר האבין געפונען אין אונזערע
 זעק השיט האבין מיר גימאכט אום קערין צו
 דיר פון לאנד קנען זיך אונ ויין וועלן מיר
 גנבן פון ריין הארינס הוין וילכער אדער נאלך :
 (ס) אשר ימצא אתו מעבדי ומה ביא דעם פון ריינע

יא ואחיהא ואחיתו גבר
 יב תה טועניה דארעא
 יג ופתחו גבר טועניה :
 יד ובבלש בורבא שרי
 יו ובזערא שיצו ואשתבח
 יז פלידא במזענא דבגמון :
 יח ובזעו לבזשיהון ורמו
 יט גבר על חמריה ותבו
 כ בקרתא : י ינאל יהודה
 יא אחוהי בגית יוסף והוא
 יג פצען פסון ונפלו
 יד קדמוהי דארעא : יו ואמר
 יז הוון יוסף פה עובדא
 יח קדון די עבדתון הלא
 יט דערון ארי דדגא
 כ מבידק גברא די פנתי :
 כא ואמר יהודה מה גמר

ואתם תהיו נקים : י וימהרו ויורדו
 איש את-אמתחתו ארצה ויפתחו
 איש אמתחתו : י ובחפש בגדול
 החל ובקטן פלה וימצא הנביע
 באמתחת בנימן : י ויקרעו
 שמלתם ויעמם איש על-חמרו
 וישבו העירה : מפטיר יד ויבא יהודה
 ואחיו ביתה יוסף והוא עורנו שם
 ויפלו לפניו ארצה : טו ויאמר להם
 יוסף מה-המעשה הזה אשר
 עשיתם הלא ידעתם כי-נחש
 ינחש איש אשר פמני : טז ויאמר

תולדות אהרן
 ת"א ויחם בגדול . פסוקי / ט

רשבים

סוחרים ללקות זה על זה אבל אינו הפך אלא הוא
 לבדו יהיה לי עבד : (טו) איש אשר נסונו . כי דרך
 רש"י

הרין אשר יומלא חתו יהיה לי עבד : (יב) בגדול החל .
 שלא ירגישו שהיה יודע היכן הוא : (יג) ויעמם איש
 על חמורו . בעלי רוע היו ולא הנרכו לסייע זה את
 זה לעטון : וישבו העירה . מטרסולן בימה הוא אומר
 חלל כעיר כניגות של עשרה בני אדם לעין המלמה :
 (יד) עורנו שם . שהיה ממתין להם : (טו) הלא ידעתם כי איש
 עלילת הנביע

שפתי חכמים

עשרה שומא נביכה אלל אחד מהם כולם שנים כשנים יהיה מה
 סביה לכן אמר הכר שכולם הימים ומה שלמרו הם אשר יומלא
 אחו מענדך ומה היה ע"ד נוחא מרוב מריותו ומני שיוון
 סלטר יחלא חתו מענדך ומה הוא ביאר דכתיבס כן הוא וגו'
 העירה העיר כל שהוא חלל שלא היתה חסוכה בעיניהם
 (יד) עורנו שם . שהיה ממתין להם : (טו) הלא ידעתם כי איש
 דעת וקנים מבעלי התוספות

שהיה בשמירתי איכ נמצא שהחוק אצלו ורין הוא שהעב
 יהיה לי עבד :
 (טו) כי נחש ינחש איש וגו' . כלומר איש חשוב בסוגי אינו
 חסר לדעת חכמת נחשים או הוא או אנשיו כדי לברר
 כל ספק שיצא לו על אדותיו ולדעת

פירוש לתורת אלהים

געפונען דער געקער יהיה זאל ויין צו מיר
 אקקעקט ואתם און איר זאלט ויין ריין : (יא) ויבדלו
 נידידו איש את אמתחתו ארצה און ויי האבין גיאילט
 און האבין אראפ גינדערט אימליקער מאן ויין
 זאק : (יב) ויחפש און ער האט געוויקט בגדלי ביי
 דעם גרויסען האט ער אן גיהויקען זיכען און
 בייא דעם קליינען האט ער פאר קענט גרי
 ויין זאלין זיך גיט שמויסען אז ער האט געוויקט
 בייא וועפען דער געקער איז ויפצא און דער
 געקער איז גינארין געפונען אין דעם זאק פון
 בגמסין : (יג) ויקרעו שמייתם און ויין האבין צו
 ריסען וייערע קליידער ויפסוס און אימליקער

מאן האט אללין אן גילאדען דיא קושא אויף ויין
 איינער גשוכו און ויין האבין זיך אום גקערט
 אין שקאט אריין : (יד) ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף
 און יהודה מיט ויינע ברודער זענען געקויען
 אין דעם היוון פון יוסף והוא און ער איז נאה
 דארטען גיווען ער האט אויף ויין גינארט ויילי
 און ויין זענען גיפאלען פאר אים אז דער ערד :
 (טו) ויאמר דהם יוסף און יוסף האט צו ויין גינאנט
 פה וואס איז דאס פאר אמעשה וואס איר האט
 גימאהן הייט איר האט דאך געוויקט אז אזוי
 אמאן וויא איר קען פרויקען מיט זאקל און מיט
 פאר שטאנד אז איר גנגקת ויעם געקער :
 ויאמר

יהודה מהנאמר לאדני מהנדבר
 ומהנצטדק האלהים מצא את
 עון עבדיך הנינו עבדים לאדני גם
 אנתנו גם אשר נמצא הנביע בידו:
 ויאמר חלילה לי מעשות זאת
 האיש אשר נמצא הנביע בידו
 הוא יהודלי עבד ואתם עליו
 לשלום אל אביכם: ס ס ס

לדבוי מה נמליד ומה
 נזפי מן קדם יי אשתבח
 ית חוקא דעבדך הא
 אנתא עבדן דרבויי אף
 אנתא אף די אשתבח
 פלידא בדיה: יי ואמר
 חס לי מלמעבד דא
 נבדא די אשתבח פלידא
 בדיה הוא יי די עבדא
 ואנתן סקו לשלום לנת
 אבובון: ס ס ס

תרא מה נדבר ומה . שבת קט : חליל
 י . סקירה עטר יי

קמ"ו . יחזקיהו אמרנה יהיה לי עבד"ל סי' ותיבות אלפים כ"ה .

רשבים

חשרים לקסום קסם כמו שמצינו כי עמד מלך בבל על אם הדרך לקסום קסם והנני יודע מי נגב סמוני :
 רש"י

שפת חכמים

ואין הדבר כן שפיר הם לא אמרו כן לשיכך הולך הויכ לטוסף
 חכל חני חפשה לכס לפניס משורת דרין הוא לנדו יוסף לי עבד
 וכו' שאינו מן דרין רק לפניס משורת דרין : ל גומר אשפס
 שנכתם הכוסם שאלו מנהס כו וליכ מהינס יס לי יודע שאלס
 נכתם אפי"ה מסכרס ויה לכס לידע זס כי אשכ כמוני סי' ק"ל :
 חסלת פרשת מקץ

חשוב כמוני יודע לנתם ולדעת מדעת ומסכרס וכינה נ
 אחס נכתם הנביע : (מן) האלהים מצא . יודעים
 אנו שלם סרחנו אבל מלת המקום נותיה להביח לנו זאת
 מלל כשל חוב מקום לגבות סקר חובו : ומה נצמדק .
 לשון דקד וכן כל חובה שחלתה יסודה לדי' והיא בזה
 לדבר כל מתפעל או נתפעל טותן סי"ח במקום תי"ו
 ואינה נותנת לפני אות רשונה של יסוד החיבה אלא באמלט
 זכע וילטרו מגזרת יוד אמונים הלטיילו מגזרת זלד לדרך . ותיבה שחלתה סמ"ך או ש"ן כשהיא מתפעלת התי"ו
 מספרת את אותיות העיקר כגון (הקלת יז) ויסתכל המגזר מגזרת סכל . (דטיל ז) מתחכל היות בקריעל מגזרת סכל :
 (מיכה ו) וישחמר הקות ממרי מגזרת שמר . (ישעיה נט) וסר מרע משחולל מגזרת (איוב ז) מוליד יועטים שולל
 (שמות טז) מסחולל כעמרי מגזרת (ירמיה יח) דרך לא סלולה : חסלת פרשת מקץ

פירוש לתורה אלהים

ויין קנעקם צו אונקער האר גם מיר אויף גם אשר
 אונ דער אויף וואס עם איז געפונען גינארין
 דער בעקער אין זיין האנט : (י) ויאמר זלילה כי
 אונ גר האם גינאנט פאר מיסען צו מיר צו
 שאהן דאס דאזיגע ווייט דער באן וואס עם איז
 גינארין געפונען דער בעקער אין זיין וואנט הוא
 גר זאל זיין צו מיר אקנעקם וואס אונ איר
 גייט אויף צו שלום צו אייער פאטער :

(ס) ויאמר האם יהודה גינאנט מה וואס זאלין מיר
 זאגן צו סייין האר מה גער וואס זאלין מיר ריידן
 ימה נצמדק אונ וואס זאלין מען זיך גירעקט מאכין
 האלהים נאם האם געפונען דיא וינד פון דיינע
 קנעקט . ורש"י שרייבט וימ האבין גינאנט מיר
 ווייסען אז מיר זענען ניס שוידריג נאר דאס איז
 פון נאם גר זאל אונז שטרעפען אויף אונזערע
 וינד וואס מיר האבין געזינגינען הנינו מיר ועלזין

משפט שרמה

הפסרת מקץ במלכים א' סימן ג' :

א ויקץ שלמה והנה חלום ויבוא ירושלם ועמדו
 לפניו ארון ברית יהוה ויעל עולות ויעש

ויקץ שלמה הו' אז פבאנה הו' .
 וי שלמה הקלד קם זיך אויף
 גיחאם פון זיין שפאף אונ האם
 גיעקן אז דער חלום איז אמת איז

פירוש ערם

(א) ויקץ שלמה האם זיך שלמה אויף געוואקט פון
 דעם שלמה והנה חלום האם גר גיעקן
 אז דער חלום איז אמת אז נאם האם איס גיעקין .
 אונ האם אויף געבראכט עולות אונ האם ויקאכט
 שלמינו

שלמים ויעש משתה לכל עבדיו : כ אז תבאנה
 שתים נשים זנות אליהם ולתעמדה לפניו :
 ותאמר האשה האחת בי אדני אני והאשה הזאת
 ישבת בבית אחד ואלד עמה בבית : ו יהי ביום
 השלישי ללדתי ותלד גם האשה הזאת ואנחנו יהיו
 אין זר אתנו בבית זולתי שתים אנחנו בבית : הוימת
 בן האשה הזאת לילה אשר שכבה עליו : ו ותקם
 בתוך הלילה ותקח את בני מאצלי ואמתה ישנה
 ותשכיבהו בחיקה ואת בנה המת השכיבה בחיקי :
 ו ואקם בבקר להיניק את בני והנה מת ואת בונן
 אליו בבקר והנה לא היה בני אשר ילדתי : ח ותאמר
 האשה הזאת לא כי בני החי ובנדך המת וזאת
 אמרת לא כי בנדך המת ובני החי ותדברנה לפני
 המלך : ט ויאמר המלך זאת אמרת וזה בני החי
 ובנדך המת וזאת אמרת לא כי בנדך המת ובני החי :
 י ויאמר המלך קחו לי יתרב ויביאו החרב לפני המלך :
 יא ויאמר המלך גזרו את הילד החי לשנים ותנו
 את החצי לאחת ואת החצי לאחת : יב ותאמר

קר גיקמסין אין ירושלים און האם נוף
 גישקלם פאר דעם זרון פון גאם און
 האם אויף גיבראכטם עלולת און האם
 גיקמסין שלמים און האם גיקמסין
 אסעודה צו יאלי יוניע קענעם, און
 דער נעכטער צייט זענען גיקמסין דיא
 צוויי ווייבער האבן אפשיקט פאר
 דעם סוף שלמה און דער סוף שלמה
 האם בעווינען מיט וזקנה ויעלע
 מוסער און פון דעם לעבעדיגען קינד
 און וועלכע איז די מוסער פון מויסין
 קינד, דאס איז דער וואסער פלש,
 גאר דער ספר אור לישראל נאנט
 אז דיא פסקים קען מען זאגן זענען
 אפגעה צווישן זיי ווער און זיך
 טוב, דיא צוויי ווייבער וואס מיט
 קען דעם יצח הרע און דעם יצח טוב,
 דער יצח הרע נאנט צום יצח טוב בני
 החי, פון ווען איז אלעבעדיגער,
 ועד גאר דער מענטש וואס פאלקס
 מיד, ער קעט און ווייניקט און ער
 זענער און פעט און לעבעדיג, ובנד
 המת, און דיין ווען, דער מענטש
 וואס פאלקס דוך דעם יצח טוב, ער
 איז אוי וויא אגישווארבענער, ער
 קעט ניש און סרייקט ניש גלייך וויא
 ער וואלט גאר ניש גילעבט, דער
 יצח טוב נאנט צום יצח הרע לא כי,
 אז ניש אוי בנד המת, דיין ווען
 איז אמויטער דער מענטש וואס
 פאלקס דעם יצח הרע אגישווארבענער
 דיא נשמת, און אז ער ווייניקט

לעבט איז ער אויך אוי ווי גישפארבן, ווארום דער ציקל לעבונג פון אפגעשט איז

פירוש ע"מ

האב איך גזענהן אז ער איז מוים האב איך
 אקטונג גיגעבן צו אים אין דער פריה האב איך
 גזענהן אז עס איז ניש מיין ווען וואס איך האב
 גיבארין : (ה) ויאמר האם די אנדערע אשה גיזאגט
 עס איז ניש אוי גאר מיין ווען איז דער וואס
 לעבט און דיין ווען איז דער מויער וזאת אומרת
 און דיא אשה האם גיזאגט עס איז ניש אוי גאר
 דיין ווען איז דער מויער און מיין ווען איז דער
 לעבעדיגער וועבונג האבין וויא די טענות גירעט
 פאר דעם מלך : (ט) ויאמר האם דער מלך גיזאגט
 וזאת אומרת און דיא אשה זאגט דאס איז מיין ווען
 דער וואס לעבט און דיין ווען איז דער מויער
 וזאת אומרת און דיא אשה זאגט דאס איז ניש
 אוי גאר דיין ווען איז דער מויער און מיין ווען
 איז דער לעבעדיגער : (י) ויאמר האם דער מלך
 גיזאגט קחו לי יתרב ויביאו החרב לפני המלך
 ויי געבראכט אשווער פאר דעם מלך : (יא) ויאמר
 האם דער מלך גיזאגט צו גענייט דאס לעבעדיגע צו
 קינד אויף צוויי חלקים און גיט אהעלקט צו
 איינע און דיא אנדערע העלפט צו איינע :
 (יב) ויאמר האם גיזאגט דיא אשה וואס איר ווען

לשלמים און האם גיקמסין אסעודה צו אלע ויינע
 קענעם : (ב) אז דענסטמאהל וענען גיקמסין צוויי
 ווייבער זונות צו דעם סוף און האבין ויך
 גישקעלט פאר אים : (ג) ויאמר האם איין אשה
 גיזאגט איך קעט דך מיין האר דו זאלסט מיד
 צו הערין איך און דיא אשה זענען מיר אין איין
 הויו און איך האב גיבארין אקינד מיט איר אין
 איין הויו : (ד) ויהי אונ עס איז געווען אין דעם
 דריטען טאג צו מיין גיבארין האם דיא דאזיגע
 אשה אויף גיבארין אקינד און מיר זענען גאר
 אין דעם הויו קיין פרעמקער איז ניש פאר האבן
 מיט אונ אין הויו גייערמ מיר צוויי זענען אין
 דעם הויו : (ה) ונסת אוי גישפארבן דער ווען פון
 דיא אשה בייא נאכט דען ויא איז גילעגן אויף
 אים און האם אים דער שטיקט : (ו) ותקם איז ויא
 אויף גישפארבן אין מיטען נאכט און ויא האם
 צו גענומען מיין ווען פון מיר און איך דיין דינקט
 האב גישפארבן און ויא האם אים געלייגט אין
 איר שוים און איר מויער ווען האם ויא געלייגט
 אין מיין שוים : (ז) ויאקם און איך בין אויף
 גישפארבן אין דער פריה צו אן זייגן מיין ווען

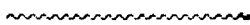
**הַאֲשֶׁה אֲשֶׁר-בָּנָה הָחַי אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ
 עַל־בְּנָהּ וַתֹּאמֶר | בִּי אֲדֹנָי תִּנְדְּלֶנָּה אֶת־תַּחֲלוּדֵי הָחַי
 וְהַמֵּת אֶל־תְּמִיתָהּוּ הָאֵת אֲמַרְתַּ גַּם־לִי גַם־לְךָ לֹא
 יִהְיֶה גִזְרוֹ: יֵי יַעֲזֵן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תִּנְדְּלֶנָּה אֶת־הַיָּלֶד
 הַזֶּה וְהַמֵּת לֹא תִמְיתָהּוּ הוּא אִמּוֹ: יֵי וַיִּשְׁמְעוּ כָל־
 יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שִׁפֵּט הַמֶּלֶךְ וַיֵּרְאוּ מִפְּנֵי
 הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי־תִחַבֵּת אֱלֹהִים בִּקְרָבָו לַעֲשׂוֹת
 מִשְׁפָּט: מִי וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל:**

גאנדין פאלקן דעם דער סוב, גלייך ווי זיא וואלט גיזען זיין סופער:

פירוש עים

ווייל זיא האט זיך דער פארקום איבער אים און
 דיא חקמים זאגן אבת קול איז ארויס גינאנגען
 און האט גיאנגט דער פסק איז אסת זיא אמו זיא
 איז זיין סופער דיא וואס האט גיאנגט קען זאל
 דאס קינד קאזין לעבין: (ד) נשפט האבין גיהערט
 כל ישראל דעם משפט וואס דער מלך האט
 געשפּט האבין זיי מורא גיהאט פאר דעם מלך
 זיא ווייל זיי האבין גיזעהן אז די חקמה פון גאט
 איז אין אים צו שיהען משפט: (ט) נתי איז גיזען
 דער מלך שלמה אסלך איבער כל ישראל:

איז גיזען דער לעבעדיגער צו דעם מלך פי
 נוארום עם האט זיך דער היצט איר דחמנות אויף
 איר זיהן האט זיא גיאנגט איך בעט זיך זיין
 האר גיב איר דאס לעבעדיגע קינד און זייען
 זאלסטו אים גיט זייען האט אפרת און דיא
 אנדערע אשה האט גיאנגט גם ים גך לאו גיט
 זיין מיר און גיט דיר: צו שנייט דאס קינד:
 (י) זען האט דער מלך גיענפערט און האט
 גיאנגט גיט איר דאס לעבעדיגע קינד און זייען
 זאלט איר גיט זייען זיא איז זיין סופער

אחר קריאת פרשת השבוע טעם בקרא ואלח תרגום והפסרה ומוזמר ה' מלך נאות כבש או מוזמר שיר
 ליום השבת וה' מלך יל"ה דגרו משנה והלכה מסדר מהרות שהא נגד היסוד כהנתה היום:

ברטנורא

משנה מקואות פרק י

עיקר תירוש

[א] חוצצין . מה שמחיות
 מחכים כנרל ומהוקים
 אלקי טמים נכנסין כסין מוליק כין
 מלין טומד נכנסים כן . ה"ל"ס:
 (ב) ואלו עישה פיו רחב וזוגר

ל' ומיקר אחר שחיות על ידו נכנסת יומח: או שמרקן . שגמר הכנסתו ומכבר: כלי שהמבילו דרך פיה כאלו לא
 מבל . דכל כלי שנתחת הכנסתו במים כוסה על פיו אין המים נכנסין לתוכו לשלם (ג) אפי' נכנסו כולו עד

פרק י א כל ידות הכלים שהכניסן שלא פרק י א כל ידות
 כדרכן . או שהכניסין כדרכן ולא
 מרקן . או שמרקן ונשברו . הירי אליו [א] הקדוים זכורא זיהו שגכניטו
 ככלי שהמבילו דרך פיו . כאלו לא מבל . כנרל של כדריה כעקום:
 חוצצין . כלי שהמבילו דרך פיה כאלו לא
 שגמר הכנסתו ומכבר: כלי שהמבילו דרך פיה כאלו לא
 המים נכנסין לתוכו לשלם (ג) אפי' נכנסו כולו עד

אין ויא זענען צו קראבין גיזארין . און מען קען
 שוין גיט גיזען מיט דיא האנט און אשמיט האנט
 איז געבליבען אינטייניג אין די פלי הר און חוצצין
 די שטיק האנט וואס איז געבליבען אין די לאך
 פון די האק פארהאלט דיא מבילה . אויב די האק
 איז גיזען שטא און מען האט זיא מובל גיזען
 זען די שטיק האלק איז גיזען אינטייניג העלפט
 גיט דיא מבילה און דיא האק פלייבט שטא זיי
 שהמבילו דרך פיה אז ער האט אריין גישטעקט אפלי
 אין מקנה מיט דיא מויל אראפ פאלי יא פלי איז
 גלייך ווי ער וואלט נאר גיט מובל גיזען .

שיטתו: בלא הזבורית. שלח העביל בית ידו או דבר נוסף שם ככלי בלחם מקולתיו ולהכי קרי ליה זבורית שאינו עקרו של כלי וזמן המים כחם כהן עד שיטעו על גלו וכל הני דמתני' כלהו עטמא שיכוזו המים ככלן: קלמרין. כלי שמניחין בו את הדיו וכן קורין אותו כללון רומי קלמר' ויש מהן שפיהן שוקע לתוכו כדי שלא יספך הדיו אפי' אם היסך על פיו ואם העבילו כדרכו אין המים נכנסים כחלל השקיעה שסביב פיו מנפטים לסיפך לריך לנקות מן הד' (ב): ב' הכר. הוא שנוכב עליו: הכסת. הוא שטמס תחת מראשותיו: שיבואו בהם המים. לחותן שדרך כר וכסת של עור להכניס ולהוציא מה שבתוכו: כסת עגולה. קטנה שטמס השרס תחת מראשותיה: ה' ב' ד' ר'. פליט' ו' והאמום. דפוס שטמס עליו את המעטול והוא עשוי משר וממלאים אותו כעשר או כחמין: והקמיע. של כחב או של עקרין מחוסה עור: ותפלה. של יד או של ראש: איגן צריכין שיבואו בהן המים. הקשר ההוא אינו עשוי להתיר לשלם הלכך אפי' להתירו כעשה עכילה כדי שיכזאו עליו מים: והגומין. יומין ושמילין שחולין על שפת הסרין לנוי ועושים כהן קשרים

ווארום די וואקער פון מקנה גיים ניט אריין אין די גלי בוי ארויף צום דעק הקביו דברוך ער האט טובל גינען דיא גלי אזוי וויא קען דארף איר טובל זיין ביא זבורית נאר דיא זאכין וואס בייא דער זייט פון דיא גלי נריא הענטער דער אויער אדער אנדערע זאכין וואס דיא גלי האט פון אויסווינגן דאס האט ער נאר גיט טובל גינען ווערש דיא גלי גיט מהור עד שיטעו על גלו בוי ער וועט איינגייגען דיא גלי אויף אזויט. אונ וועט דיא הענטער אדער דעם אויער אונ די אויעריגע זאכין אויף טובל זיין בלי שהיא צו פאן ומפאן ורחב פו הקמיע אפלי וואס איז קמא אונ אזוי איז שמאהל פון ביידע זייטען אונ איז מיטען זיא זיא ברייט אינה מהור ווערש זיא אנדערש גיט מהור עד שיטעו על גלו סיידין ער נאר איר אין מקנה ליגען אויף אזויט אונ טובל זיין זיהית שפיה שוקע אנדערע זאכין וואס די מויל אידע גיים אריין אינגווייניג אונ זיא איז קמא אינה מהור עד שינקבנה מצדה ווערש זיא אנדערש גיט מהור סיידין ער נאר מאכין אדעכער אין גען זייט פון דיא גלי. די וואקער נאר קענען אריין זיין אונ ארויס זיין דורך דיא לעכער וועט ער זיא טובל זיין אונ זיא וועט ווערין מהור קלמרין הדימות דיא פראקטע מיטשערש וואס דיא מויל איז אריין גיבויגן אינגווייניג די מיטען נאל גיט אויסקינאסין ווערין אונ דער מיטשער איז קמא אינה מהור ווערש ער אנדערש גיט מהור עד שינקבנה מצדה סיידין ער נאר מאכין אדעכער אין דער זייט פון מיטשער דיא וואקער נאר קענען אריין זיין אונ ארויס זיין דורך דיא לעכער וועט ער זיא טובל זיין אונ ער וועט ווערין מהור קלמרין שי יוסף פהין אונ דער מיטשער פון יוסף פהין היתה נקבה מצדה איז גינען גילעכערש אין

המכילו כדרכו בלא זבורית. עד שיטמו על צידו. כלי שהוא צר מכאן ומכאן ורחב מן האמצע אינה מהור. עד שיטמו על צידו. צלוחית שפיה שוקע אינה מהורה עד שינקבנה מצידה. קלמרין הדימות אינה מהורה עד שינקבנה מצידה וקלמרין של יוסף הכהן היתה נקבה בצידה: כ' הכר והכסת של עור הרי אלו צריכין שיבואו בהם המים. כסת עגולה והכדור. והאמום והקמיע. ותפלה. איגן צריכין שיבואו בהם המים. זה הכלל כל שאין דרכו להכניס ולהוציא. וזוכלין סחומים: ג' אלו שאין צריך שיבואו בהם המים קשרי העני והגומין.

דער זייט: ב' הכר והכסת של עור אדער ער קלוישן אנרויסע אדער אקלייגע אז זייא זענען וקמא אונ קען דארף זייא טובל זיין הרי איז צריכין שיבואו בהם המים דארף קען די וואקער נאל אריין קומען אינגווייניג פסת ענינה אקליידיגע קישעלע אקלייגע ותפדה אפליקע והאמום אקאפטיע פון אשוק. דיא קאפטיע איז גינען פון לעווער אונ אינגווייניג איז גינען האר אדער אנדערע טויכע זאכין והקמיע אקמיע וואס איז גילעגין אין אדערענען ביישעלע והקמיע אונ הפילין אז זייא זענען קמא גינארין אונ קען דארף זייא טובל זיין איגן צריכין שיבואו בהם המים דארף קען גיט דיא וואקער פון מקנה נאל אריין קומען אינגווייניג ית הקמיע דאס איז דער פלל גי שאין דרכו להכניס ולהוציא די זאך וואס עס איז גיט דערשטייגער אויף צו מאכין אריין צו לייגן אינגווייניג אונ ארויס צו נעמען פון אינגווייניג. נאר דאס איז צו גימאכט גינארין אויף אייביג סובלים סחומים איז קען טובל אזוי וויא דאס איז פארמאכט. אונ קען דארף דאס גיט עפיקען וועיין תוי"ט: ג' איז שאים צריכים שיבואו בהם המים דאס גלים דארף קען גיט דיא וואקער פון מקנה נאל אריין קומען אינגווייניג קשרי העני די מקנה פון אארום מאן. די קלייד פון אארום מאן אז זיא איז צו ריפען גינארין אונ ער האט צו זאמען געקנאפט. אונ זיא איז קמא גינארין אונ קען דארף די קלייד טובל זיין דארף ער גיט אפ קניפען. טוייל דער קנפס איז גימאכט גינארין אויף אייביג והנימין דיא פערדים אדער זענען בייא דעם פלעג פון אלי לילאה נאדער אפאששילע נריא פראנזין אונ זייא וועיין צו זאמען געקנאפט. די קניפס דארף קען אויף גיט אויף קניפען ווען קען איז טובל דעם לילאה

וערען

ואין עשין להחיר לעולם: וחבט של סנדל. איטע טיט לרעות. טל סנדל א"ס להחיר קשר שלק בשעת סבילה
זאלן אחו קשר עשוי להחיר: בזמן שהוא חוצה. שהקשר חולטת שאין נכנסין לחיכה ואחמתי ויהי זה
כשהקשר חודק ויפ וזו איט עשוי להחיר ולפי. שהוא עשוי להחיים א"ס להחיר בשעת סבילה: שזרוע.
קשר טל תפלה של יד: בזמן שאינה עולה ויורדת. למהק קשר הכנה ואין הארעה עולה ויורדת זו:

א"ל לנדק סתק ולא בסביל חבט של סנדל ותפלה של ראש בזמן שהיא
החילון נכנסו ולחטקו כמו כר חוצה ושל זרוע בזמן שאינה עוז' ויורדת.
ואוני החטת ואוני התורמול: ד' אלו שהם צריכים שיבוא בהן המים.
הקשר שבפרקמים שבכתף ושפה של סרין צריך למתח. ותפלה של
ראש בזמן שאינה חוצה. ושל זרוע בזמן שהיא עולה ויורדת. ושניצן
של סנדל. ובגדים שהמבילן מבוסמן עד שיבעבעו. והמבילן נגובין
עד שיבעבעו ויגוחו מבעבעוע: ה' כל ידות הכלים שהן ארוכות ועתיד
לקצוץ. ממבילן עד מקום המדה. רבי יהודה אומר עד שימביל

ושפה של סרין צריך למתח. הקמטין טיט כשפתו העליונה כדי שיכחו המים בין אוחן הקמטין: למתח. לנשטן
ולחטקן כמו וימתחם כהלה לנשת: ושניצן של סנדל. רעועת טקשוט כהס: שיבעבעו. כשפסבל אלס כ"ז
במים עלים כמין אכעכעוהו במים וכשהן מכונסים ומטקה טופח עליהן מסתחילו המים לנעטע סמוך לפי שהשו
המים הכלעוים זו לתי המקוה חבל כשהן נגובים אין המים בלין ככולו עד שיטחו מנעכעוהו כשאלוים מטביל סרין
ואין יכול לטעמו שאין המקוה רחב כ"כ ומטחו במים כשהוא מקופל ומחוק כך מנעכעוהו המים וכשהיו מנעכעוהו
בזרוע סבול המים ככולו: ה' ממבילן עד מקום המדה. והשאר א"ס סבילה לכל השעמד ליומחך כחחוק למי
ולא הוי הלינה למקום החתך עממו לכות הסתרים לכלים אין טעון בילת המים כמו באלס ויתרים בית הסתרים
לכלים על בית הסתרים אלסם דללו בית הסתרים אלסם נהי לאין טענין בילת מים כשיק רחוי אלס בילת מים וכות
הסתרים לכלים אפי' רחוי לבילת מים אל לבילת דלון אלס מקפיד טס: רבי יהודה אומר כ"ו. ואין הלה

ג'ינארין אונ קען דארף אים מובל זיין. דארף
קען אים אויסציהען. די נואקער זאל אריין גיין
צווישען דיא גנייטשען ויפסה של ראש בזמן שאינה
חוצה דעם קשר פון תפלה של ראש אויב ער איז
גוט גוט צו געקניפט דארף קען אינו אויף קניפען
צום מובל זיין ושי זרוע בזמן שהיא עולה ויורדת אונ
דעם קשר פון תפלה של יד זאל דיא רצועה רוקט
זיך ארויף אונ אראפ. דארף קען אויף קניפען
צום מובל זיין ושיצו של ספ"ד די שניירלאך וואס
קען קניפט אן ביי דיא שיד. דארף קען זיי וואס
קניפען ווען מען איז מובל די שיד ויגייט שפסבין
סביבן די שניבעט גליידער וואס קען האט זיין
גינארשין אונ זיין זענען נאך נאם אונ זענען סמא
גינארין. אונ קען דארף זיין מובל זיין. אז קען
לייגט אריין די נאקע גליידער אין מקנה אונ די
נואקער הייבן אן אויף צו פלאצן. זענען זיין
שוין מקנה אונ קען קען זיין שוין ארויס געקען
פון מקנה היסרין געבוי און קען איז מובל פרוקענע
גליידער וואס זענען סמא גינארין. זאל מען זיי
האלטן אין דיא נואקער פון מקנה די שניבעט ביי
דיא נואקער וועט זיך אויף פלאצן ויגייט ספסבין
אונ זיין וועלן אויפקערן אויף צו פלאצן. דער
נאך זאל מען זיין ארויס געבען ווען מקנה אונ
זענען סהור: ה' כל ידות הכלים שהן ארוכות ועתיד
לקצוץ דיא לאנג אונ קען וועט דיא העקמיל אפ
זענען דיא לאנג אונ קען וועט דיא העקמיל אפ
האקען אונ קניצער מאבין. אויב זיי זענען סמא
גינארין ספסבין די מקום המדה איז ער זיין מובל
אין מקנה ביי צו דעם ארש וואס זען וועט אפ
האקען ביי יתדה אופר רבי יהודה זאגט די שניבעט

מקץ יום ו

עיקר תוים

כרבי יהודה: מטבילין עד מקום המדה. עד ד' לגדול ועד א' לטקן והשאר טהור והא' סבילה ואסילו כלה מדה לחזי טענה שכלשה ח"ס להטביל אלא עד חזי טענה: רבי שרפון אומר עד שיטביל את כל המבעת. שכלשה המדה לחזי והא' הלכה כר"ט: ו' אין מטבילין חמין בצונן. לחלילה ומסקין הן להם טהרה במקוה אלא המים שנמלאו בלבד מטעם השקה (ד) והזור והאין השקה מופלה אלא בזמן עכ מיע (ה)

חמין בחמין ויפס בסיים ומרים במרים אבל מין שאלו מים מין חין השקה מופלת כהן ולא נטהרו המים: מלא משקין. כגון מין ומן ומי פירות וכל משקין חין ממים: ככאלו דא טבל. מים דחיייל ודוקא שלא נשתו מרחיקו שלא נחטפו במים (ו): מלא מי רגלים ורואין אותן

את כלו. שלשלת דלי גדול ארבעה מפתחים. ושל קמן עשרה. מטבילין עד מקום המדה, ר' שרפון אומר עד שיטביל את כל המבעת. החבל שהוא קשור בקופה אינו חיבור אלא אם כן תפר: ו' בית שמאי אומרים אין מטבילין חמין בצונן. ולא צונן בחמין. לא יפס ברעים, ולא רעים ביפס ובית הלל אומרים מטבילין. כלי שהוא מלא משקין והמטבילו. כאילו לא טבל. מלא מי רגלים רואים אותם כאילו הם [ג] מים. מלא כיו המאת

כאלו הן מים. למי רגלים מין מים הן וכשהמיקו עליהן מי מקוה נעשו חבור לכן ולא חיייל ונאמר הכלי וי"ס שטרסין רואין אותן כאלו הן יין והם היו משתנים מרחיקו ותורים למראה מים מחטפים במים ונטהל הכלי וכנירסא זו מוכח בחוספתא: מלא מי המאת. מים שנתקדשו בחפר טהר ומהם מים על טמאי ממים:

את ביה די פלי ווערס אנערעש גיט פהור סיידין עד זאל טובל זיין די הענטיל אין גאנצין שלשה די גרוי ריא קייט פון אגרויסין עקער וואס קען זעלבס מיט אים וואקער ארבעה פתחים דארף זיין לאנג פיר פתחים ויש קען און ריא קייט פון אקליינעם עקער עשרה דארף זיין לאנג צעהן פתחים אויב די קייט איז סמא גינארין פסיגן עד פקום הפדה איז קען טובל ריא קייטין ביו צו ריא סמא. ביו פיר פתחים צו אגרויסין עקער און ביו צעהן פתחים צו אקליינעם עקער. און ריא איבעריגע איז פהור און קען דארף גיט טובל זיין. אפילו די סמא לאנג זיך אויס אין מיטען רינג. דארף קען קער גיט טובל זיין נאר ביו דעם מיטען רינג ביי פסיגן אויב רבי טרפון זאגט אויב ריא סמא לאנג זיך אויס אין מיטען רינג עד שפיגיל את גי המפעת מוז קען טובל זיין דעם גאנצין רינג החכי שהיא קשור בקפה אשפירוק וואס איז אנגעפונדן ביי אקארב איז חביר איז דאס גישט אפהעפטונג צו די קארב זאל אס על פיד נאר סיידין ער האט צו גיגיים דעם שפירוק צו ריא קארב'ן בית שמאי אומרים בית שמאי זאגין אין פסיגין חמין בצונן קען טאר גיט טובל זיין ווארעקע וואקער וואס זענען סמא גינארין אין אסקנה קאלטע וואקער ויא צונן בחמין און קען טאר גיט טובל זיין קאלטע וואקער וואס זענען סמא גינארין אין אסקנה ווארעקע וואקער יא מים גיגיים און קען טאר גיט טובל זיין גוטע וואקער וואס זענען סמא גינארין אין אסקנה שלעקעטע וואקער ויא גיגיים און קען טאר גיט טובל זיין שלעקעטע וואקער וואס זענען סמא גינארין אין אסקנה גוטע וואקער. נאר קען מוז טובל זיין ווארעקע וואקער אין אונארעקע מקוה און באקטע וואקער אין אקאלטע מקוה. און

עד שירבו המים על מי המצאת. וסויה רוב הכלי פטוי כדי שירבו מי מקוה הנכנסים בו וגל מי החטאת שהיא בתוכו ואם לאו עדיין הוא נטמאתו והרי הן כשאר משקין שחולצין בין הכלי ובין מי המקוה: כור. ל' סאה: ואין בו אלא רביעית. מי החטאת או שרר משקין: כאלו לא שבל. דס"ל ל"ה רביעית משקין או רביעית מי חטאת שנתן בכלי פוסקין כעבירה וחולצין אפי' בתוך כלי גדול עד שסיר רביעית של משקין או של מי החטאת ויחזור ויטבילין ירקון הלכה כר"י: ? כל האוכלין מצטרפין. אבל אוכלים שמתאים נכמה מימים ויש בכלן כחצי פרס שהן שני בימים לרשי' וזביה ומחלה לדברי רמב"ם מצטרפין לפסול גוייתו מלאכול בתרומה וכן שנה נכמה מימים של שבעה משקין שהם

וירוקין כו'. חו' [ג] שירבו בו. היחול וכן כל הטומאה וחסוני מוסס קדושתיהו לא כעניי' חלה כדוכא. חו"ס: (י) הרי"ת ואינה חלה אפסנכתה דמ"ח דבר הוא:

משקין שמתאיין מבמקוה שעשו בו שאר המשקין כמים: ה' אבל אוכלים שמתאים. ושתה משקין שמתאים. שבל והקיאן שמתאים מפני שאינן מהורים בגוף. שתה מים שמתאים. שבל והקיאן מהורים. מפני שהם שהורים בגוף. שבעה שבעת מהורה נכנס לאהל המת הזה ומי יין שמן דבש תבן דס' טל סאה כלכל נקראין משקין כלן מצטרפין זה עם זה לפסול את הגוי' רביעית הלוג דכתיב מכל האוכל אשר יאכל וכל משק' אשר ישתה לימד (ו) על האוכלין שכלן מצטרפין ועל משקין שכלן מצטרפין: שעשו בו שאר משקין. לפסול את הגוייה: כמים. והין שאר משקים שפסלין את המקוה כג' לוגין ממים א"כ אין שאר משקין משלימין שיעור מקוה למ' סאה כמים דכתיב מקוה מים ולא מקוה של שאר משקין: ה' שתה משקין שמתאיין. שאר משקין חוץ ממים: שאינן מהורים בגוף. לא עלתה להם עוביל' כעבירת הגוף דאוכלין ומשקין חוץ ממים אין להם טהרה במקוה: אבל שתה מים שמתאיין ושבל וכו' מהורים בגוף. שיש

אזן די נואקער פון דיא מקוה נעמט אריין קומען אין די פלי' עד שירבו המים על מי המצאת ויעלין דיא נואקער פון דיא מקוה ונאם אין דיא פלי' יין מעהר ווי די נואקער מיט אש ונאם אין די פלי'. אין דיא פלי' טהור בני ימי אפר רבי יומי נאגט אפילו בני מנוק כוי אפילו אפלי ונאם אין אזוי גרוים אז עם גימט אריין אין איר דרייסיג סאה און ויא אין אש סאה ואין בו אפי' רביעית און אין איר אין גימט מעהר דיא נאר אין קנואטירול טיין אדער אייר אדער נואקער מיט אש פון דיא פרה אדומה. אונ גר. האם מובל גינען דיא פלי' אין אמקוה צו נאקען מיט דעם קנואטירול טיין אדער אייר אדער מיט דעם קנואטירול נואקער מיט אש פון דיא פרה אדומה פארוי לא פלי' אין גלייה ווי גר האם נאר גימט מובל גינען. נאר גר נאל דאם קנואטירול אייר אדער טיין אדער די נואקער מיט אש פון די פרה אדומה אויס גיסען. דיא פלי' נאל גלייבין ליידיג אונ גר נאל ויא נאך אמקאה מובל יין: ? ז' על האוכלין מצטרפין דס"ה את התיב' בנחצי פרס אז איינער האם גינעסין עטליכע מינים עטינווארג ונאם וענען גינען שמתא. אונ די אלע מינים עטינווארג צו אקען ונאם גר האם גינעסין וענען גינען ונאם ויא אהאלכער פרס ווי צווייא איינער נערט דער מענטש שמתא צו עסין הרומה בני השפחן מצטרפין דס"ה את התיב' רביעית אז איינער האם געפרונגען עטליכע גערלייא משקה ונאם וענען גינען שמתא. אונ די אלע מינים משקה צו אקען ונאם גר האם געפרונגען וענען גינען אקנואטירול. ונערט דער מענטש שמתא צו עסין הרומה זה חסר בשותה פארוי שפאין שפאקוה דאם אין הרקער אז קען

להן טהרה במקוה ע"י השקה: ושנה ובבל והקריאה הרי היא במות שהיתה. בלע טבעה ממאה טובל ואוכל בתרומה. טהרה כמות שהיתה שטהל מניל עליה בעוד' בלועה שלא חיימחל: טובל ואוכל בתרומה. דטומח' בלוע' אינה ממחל' אחרים: בזמן שהוא נראה. על גופו כמחין: טובל ואוכל בתרומה. לא שח' חן טמא ולא שח' חן טהור אינו חוץ' כטבילה כ"ו שלינו נראה:

נואקער פון די פרה ארוקה וישנה אונ קען האט נאך אקאהל געשפריצט אויף אים דיא נואקער פון דיא פרה ארוקה דעם ויגעטין יאג פון דיא מוקמא וספי אונ ער האט זיך טובל גיווען ונקיאה אונ ער האט אויסקריאכין דעם רינג גבי היא גמות שהיתה איז דיא רינג טהור אזוי וויא זיא איז גיווען גלע פפעה ספאה אז ער האט איינגעשלונגען ארינג נואם איז סמא טובי ואובי בתריקה זאל ער זיך טובל זיין אונ ער קענען עסין תריקה הקריאה אז ער האט אויסקריאכין דיא רינג נאך דער

קבילה ספאה איז דיא רינג סמא ווי זיא איז גיווען וספאטי אונ דיא רינג איז אים קממא חן שהוא קחוב באדם אפילו וואס ששקמט אין אקעגנשא אונ ער דער קעגנשא איז קמא כונן שתיא נראה אז דיא אפילו ווערט גיווען חוצץ פארקאלט דאס דיא קבילה. ער ווערט אנדערש גיט טהור סיידין ער נעמט ארויס די פייל דער נאך איז ער זיך טובל ויס אינו נראה אונ אויב קען ועהט גיט די פייל טובל ואובי בתריקה קענען ער זיך טובל זיין אונ עסין תרוקה:

רש"י

מרא נדה חז"ר ע"ב

תוספות

אפרקיד. ס' סקונטרס פיה למעלה וכן משמע בהמכור הספינה (דף ע"ג) גבי מתי מדבר דגנו אפרקיד וחזף טייט' תוחים כרוביה ורומח בריים ולשון אפרקיד אפרייה קול (קרקול) ולא כפי' טערוך דפי' פניו מעס. ולשון אפרקיד אפוי קיד ועיק' ר"ש דאפרקיד להם לי: כקונטרס שדיו מונחות על מילתו ומתחמס ורשכ"ס פירש כנגדיו כולפין על לחמו ומתחמס רבי' אמתן דגני אפרקיד. ס' ומס' שפי' טור שפעמים [מתקשה ומתגלה] לא נראה דכתיב סגור או חסל מלי ח"ל: (וטור שפתי כשסוכב אפרקיד מתחמס השדרה ומתחמס זכ' יתקשה הכרז ויבא לידו קרי. ג"ר ש"א): ק"ש כי מלי חסור. היינו כסוד קול אפרקיד חבל על זרז לגמרי שרי כדלמרי זכ' מי שמח (דף כ"ג) שנים זמן ישנים כחמס זכ' סוף פניו לבלון וקורין ק"ש:

רבי יהושע בן לוי לייט אמאן דרנני אפרקיד איני והוא אמר רב יוסף פרקין לא יקרא קריאת שמע ק"ש הוא דלא יקרא הא מגנא שפיר דמי לענין מגנא כי מצלי שפיר דמי לענין ק"ש כי מצלי אסור והא רבי יוחנן מצלי וקרי קריאת שמע שאני רבי יוחנן דבעל בשר' הוה:

אז ער איז אביסול איינגעבויגן אויף אזייט קענען שוין גענון קריאת שמע כי מצלי אחר צד קריאת שמע לייגענען אפילו ער איז איינגעבויגן אביסול אויף אזייט טאר ער אויך גיט לייגענען פערקמט דיא גמרא וקא רבי יוחנן מצלי גמרי קריאת שמע רבי יוחנן פלעקט לייגען איינגעבויגן אביסול אויף אזייט אונ לייגענען קריאת שמע. עקפערט דיא גמרא שאני רבי יוחנן דבני גשר' הוה רבי יוחנן איז גיווען אנדערש ער איז גיווען אפסער קעגנשא. האט ער אנדערש גיט געקענט לייגען נאר אביסול אויף אזייט אונ לייגענען קריאת שמע אבער אנדערע קענטשין טארין גיט

זוהר בשלח דף כ"ז ע"ב

תא חוי הקיה מלה דנסיק מסומי' דכר נס סלקא ואחער' התעורחות לעילא או לכח אי נביש ומלן דיתיב בענוגה דשכתח' אסור ליה לאתערח מלה דיוול דהא פנימו כיומא קדישא מלן דיתיב כהגולה דמלכא לא יתחוי למשכח למלכא ויתעסק באחר' וכלל ויחז' שוכדא ולאחער' לאחער' ממה דלזטערין וכשעת' במילי דשמית' וכדושא דיומא כתי לאחער' ולא כמלא אחר':

אור צדיקים

וזה החלי בעזרת ה' הנהגת אדם לקיים מצות ה' וחוקים.
מקימו עד שכבו. ובה זכה להיות בתוך קהל עדת צדיקים
ויקיים ואתם הדבקים :

סימן א ובו כ"ב סעיפים.

(א) **חדשים** לבקרים רבה אמונתך, בכל בוקר נעשה האדם בריה ודשה,
וכשם שהיצה"ר מקדים עצמו ביצירת הולד כמשיה לפתח חסאת
רובך, הכי נמי מיד בהתעורר אדם משנתו או מקדים ס"א להתחבר אליו
להחטיאו, וצריך האדם להיות זריו להאחו בנשמתו שהיא מצד הקדושה, ע"כ
מיד בהתעוררו משנתו לקום, יצייד לפניו אותיות שמו ואותיות נשמה בשילוב
כמו מי שנקרא יעקב יצייר לפניו ינעש"קמכה, וכיוצא בזה בשאר שמות,
ונמצא שהוא הקדים עצמו ואחו בנשמתו, וזה הוא סגולה א' מהטגולות
ומצילות את האדם מלבוא לידי חטא בעו"ה :

(ב) **אע"פ** שאסור להזכיר את השם עד שינקה ידיו ומשיה אינו מברך
ברכה על החזרת נשמה עד שיטול ידיו ואז מסדרם בין שאר
ברכות כמבואר (צ"ע א"ח סי' ו' ס"ג) עכ"ו ראוי ונכון, ליתן תיכף שבה
להשי"ת על החסד הגדול שהחזיר לו נשמתו, ע"כ יאמר בהתעוררו ומשנתו
תיכף מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה, רבה אנונתך,
ויכול לאומרה אף בשאין ידיו נקיות הואיל שאינו מזכיר לא שם ולא נדכה :
(ג) **דעת** הזוהר שלא לילך ד' אמות בלי נט"י שחרית וכל ההולך ד' אמות
בלי נט"י כאילו עובד ע"ז ח"ו ועובר על לא ידבק בידך ומאומה
מן החרם. מטעם כי בעוד שלא נטל, הס"א דאיברי אל אחר שולט עליו,
ומה שלא הביאו הפוסקים הוא מטעם מוטב שיהיו שוגגים וכו' וכמ"ש
מהר"י מקראקא ע"כ הירא את דבר ה' ורוצה להתדבק בקדושתו ית', יזהר
מאד בזה להכין לו כלי עם מים וכלי אחר ליטול בו מיד בעמדו ממנתו,
ולא יגע בשום מלבוש קודם נטילה ולא בפניו ומכש"כ בראשו שהוא מקום
קדוש וכמו שהזהיר בזה בזוהר וישב :

(ד) **ושני** הכלים יהיו מוכנים מראשותיו א' מלא מים ביר ימין וריקן וכלי
העליון שמטהר בו ידיו איברי קדוש, וכלי התחתון המקבל המים
הטמאים איברי טמא, דא איברי קדוש, ודא איברי ארוד, כ"ה בזוהר וישב,
כתבו המקובלים שכלי העליון יהיה זאה ויפה שלם בלי שום פגם והכלי
התחתון ראוי שיהיה פגום ונשבר קצת :

(ה) **סדר** הנטילה כך היא נוטל כלי של מים ביר ימין ונותן ביר שמאל
ומריק מים על ימין והדר על שמאל והדר על ימין והדר על
שמאל כו' עד ג' פעמים על ימין וג' פעמים על שמאל בדילוג כי זולת זה
לא יסיר מהידים הרוח רעה, כן הוא בסידור האד"י ז"ל, ועיקר שצריך לנגבם
יפה כי איתא בהגהות ס' היראה שחיבר המאור הגדול מהר"ם נגרו"ז ז"ל,
כי אין הרוח רעה סרה עד אחר הניגוב ומסיק שצריך תחילה לנגב הידים,
ואח"כ יטול הידים והפנים בבת אחת :